

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Бердянський державний педагогічний університет**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ
СТУДЕНТІВ
БЕРДЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

на Днях науки 14 травня 2020 року

**Том 3.
Природничі науки**

**Бердянськ
2020**

- 41 Збірник тез наукових доповідей студентів Бердянського державного педагогічного університету на Днях науки 14 травня 2020 року. – Том 3. Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 275 с.

Друкується за рішенням вченої ради
Бердянського державного педагогічного університету.
Протокол № 8 від 10.03.2020 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Богданов Ігор Тимофійович – д.пед.н., проф., ректор, головний редактор; **Ліпич Вікторія Миколаївна** – к.філол. н., доц., проректор з науково-педагогічної роботи – відповідальний редактор; **Казанцева Лариса Іванівна** – д.пед.н., проф., декан факультету дошкільної, соціальної та спеціальної освіти; **Коваль Людмила Вікторівна** – д.пед.н., проф., декан факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв; **Кушнірюк Сергій Георгійович** – к.н. з фіз. вих. та спорту, проф., декан факультету фізичного виховання; **Макаренко Тамара Петрівна** – к.іст.н., доц., декан гуманітарно-економічного факультету; **Юносова Валентина Олександрівна** – к.філол.н., доц., декан факультету філології та соціальних комунікацій; **Жигір Вікторія Іванівна** – д.пед.н., проф., декан факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти.

У збірнику тез наукових доповідей студентів Бердянського державного педагогічного університету друкуються матеріали виступів на Днях науки університету 16 травня 2019 року. У публікаціях розглядаються актуальні проблеми природничих і технічних дисциплін та методики їх викладання.

© Бердянський державний
педагогічний університет

ЗМІСТ

МАТЕМАТИКА ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

ГУБАРЕВ Микола. Організація самостійної роботи на уроках математики	10
ДЕРЯБІНА Юлія. Використання елементів stem-освіти для розвитку пізнавальної активності учнів ЗЗСО	11
ДІК Юлія. Використання хмарних сервісів у навчанні математики	13
ДОМАНСЬКА Катерина. Специфіка підготовки учнів до участі в конкурсах та олімпіадах з математики	15
ДОМАНСЬКА Катерина. Формування дослідницької та логічної компетентностей учнів при підготовці до олімпіади з математики	16
ЗАЛЕСЬКА Олександра. Інформаційні засоби навчання математики у 6-х класах	20
КРИВИЦЬКА Владислава. Сучасні засоби популяризації математичної науки	22
КУЛІДА Дар'я. Інтегративні дослідницькі задачі з математики як складова розвитку креативного мислення учнів основної школи	23
КУТЕПОВА Діана. Використання проектних технологій на уроках математики як засіб формування і розвитку пізнавальної компетентності учнів	25
ПАСТУШЕНКО Ольга. Компетентнісна спрямованість підготовки майбутнього вчителя математики з питань мультимедійної підтримки освітнього процесу	27
ПІДСАДНИЙ Максим. Організація та проведення експрес-контролю на уроках математики з використанням мобільного додатка PLICKERS	28
СПІЄЄВА Анна. Мультимедійні технології у навчанні математики як засіб формування ключових компетентностей учнів	30
СТОЙЧЕВА Єлизавета. Розв'язування пошуково-дослідницьких задач з математики як складова розвитку креативного мислення учнів основної школи	32
ТЮК Надія. Вплив електричного струму на ріст рослин	33
ЩЕРБИНА Тетяна. Використання евристичних орієнтирів у процесі вивчення тригонометричних рівнянь та нерівностей	35
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ	
ЗАКОРА Маргарита. Використання цифрових технологій на уроках трудового навчання	38
МЕДВЕДЕНКО Олександр. Взаємодія здобувачів та викладачів вищої освіти в умовах індивідуального навчання	40
МЕЛЬНИК Тетяна. Психолого-педагогічні аспекти формування професійних компетенцій при вивченні техніки "Витинанка"	42
ПІЛАЧКОВ Ілля. Комунікативні відносини здобувачів вищої освіти	44
РИБАЛКА Наталія. Методика навчання учнів 11 класів засобами інтерактивних технологій	45
СМІРНОВА Олена. Інтегрований урок технологій як засіб активізації пізнавальної діяльності старшокласників	47

ТИХОВОД Катерина. Енергетичне моделювання житлових будинків за допомогою комп'ютерних пакетів ARCHICAD	49
ФОМИЧОВА Ольга. Інтерактивні методи навчання в процесі технологічної підготовки учнів	51
ЦУРКАН Ян. Задоволення здобувачів вищої освіти умовами фізичної підготовки	52
ШАТАЛІНА Марина. Вибір матеріалів та конструкцій для побудови енергоефективного житлового будинку	54

КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ТА НАВЧАННІ

БАЄВА Тетяна. Використання WORDPRESS для швидкого створення веб-сайтів	56
КУЛІДА Дар'я. Використання сервісів GOOGLE у навчанні математики учнів 6 класу з теми «Звичайні дробы»	58
МЕЛЬНИК Тетяна. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках трудового навчання та технологій	60
МЕРЖЕВСЬКИЙ Руслан. Можливості використання платформи arduino у навчанні	62
МОСІЙЧУК Мирослава. Аналіз можливостей растрових графічних редакторів	63
НИТКА Андрій. Особливості використання застосунків для створенні 3D моделей	65
ПСЬОЛ Анастасія. Використання програми learningapps для розробки дидактичних матеріалів учнів 5 класу до теми «Безпечне користування електроприладами»	66
СТОЙЧЕВА Єлизавета. Програмування та жінки України: Катерина Логвинівна Ющенко	68
ЦИБУЛЬКА Владислав. Використання автоматизованих систем управління на підприємстві	70
ЦИБУЛЬКА Владислав. Аналіз сучасних систем управління базами даних	71

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ І ФІНАНСІВ

АХРАМЄВ Володимир. Основні причини та перешкоди створення соціального підприємства в Україні	73
БАРИШЕВ Владислав. Сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства України та Європи	74
БОНДАРЕНКО Єлизавета. Інноваційні методи підвищення якості готових продуктів харчування	76
ВАСЮТІНА Марія. Застосування інструментарію фінансового контролінгу в діяльності підприємства	77
ВОЛОДЧЕНКО Антон. Аналіз доходів та видатків місцевих бюджетів (на прикладі міста Бердянськ)	79
ВОРОБІЙОВА Ольга. П'ятий смак уамі	81
ГАРАН Роман. Сутність малого бізнесу як макроекономічної категорії	82
ДЕНИСЕНКО Анастасія. Сучасний тренд здорового харчування	

в закладах ресторанної індустрії	84
ДВОРЕЦЬКА Анастасія. Міжнародний ринок праці та тенденції його розвитку	86
ЗЛАТЄВА Валерія. Приховане безробіття в Україні та його соціальні наслідки	87
КАТЕРИНИЧ Анна. Оцінка інвестиційної діяльності в Україні	89
КАТЕРИНИЧ Анна. Економічна сутність небанківських фінансових посередників	91
КІРЛЕНКО Анатолій. Розвиток бірж в Україні	92
КИРИЧЕНКО Вікторія. Аналіз та оцінка ризиків, управління проектними ризиками	94
КИРИЧЕНКО Вікторія. Безробіття в Україні: причини і шляхи подолання	96
КИРИЧЕНКО Вікторія. Методи управління витратами на підприємстві	98
КОВАЛЕВСЬКА Ганна. Вплив пакувальних матеріалів на безпечність харчових продуктів	100
КОЗЛОВА Анастасія. Впровадження інновацій як метод удосконалення діяльності ресторану	101
КОНЮХОВА Тетяна. Організація автоматизації документообігу на фірмі	103
КОПТЕВА Валерія. Автоматизована інформаційна система діяльності банків	105
ЛЕДОВСЬКА Луїза. Управління фінансовими ризиками банку в умовах глобалізації	106
ЛУЗЯНИН Дмитро. Технологічні аспекти використання авокадо у розробці покращення нутрієнтного складу страв	107
ЛЯШКО Андрій. Конкуренція як фактор економічного зростання	109
МАЄВСЬКА Ольга. Управління фінансовим потенціалом підприємств	111
НИКОЛАЄВА Надія. Проблеми розвитку бізнесу та його мотивація до зростання	113
ОВСІЙЧУК Олена. Дослідження підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки	114
ОПАРА Вікторія. Піч хоспер провідний тренд гастроіндустрії	116
ПЕРЕПАДЯ Євген. Аналіз та прогнозування тенденцій цінової політики енергетичної галузі	118
ПОДГАЙНИЙ Олександр. Процеси стратегії реструктуризації економіки приморського міста	120
ПРОНЧУК Дар'я. Засади співпраці туристично-курортного комплексу приморського регіону	121
ПРУДКА Наталя. Таргетинг. Механізм таргетингу	123
ПУЗЯКОВА Аліна. Автоматизована інформаційна система маркетингу	124
САВВА Дмитро. Державний борг, його види та джерела покриття	126
САФОНЦЕВ Олександр. Причини безробіття на ринку праці	128

СИЛЕНКО Сергій. Розвиток підприємницької діяльності в умовах децентралізації	129
СІДАК Ксенія. Зелений туризм як елемент підприємництва	131
СТЕЦЬКА Ганна. Формування позитивного іміджу підприємства	132
ГОВОРОВА Юлія. Інформаційна складова формування систем логістики підприємств інтернет-торгівлі	134
ГУСАРОВА Наталя. Фінансові механізми економічних криз	136
ДІВАКОВ Дмитрій. Методи вибору інвестиційного проекту	137
КОМАРОВ Павло. Оцінка конкурентноспроможності підприємства	139
САМОЙЛЕНКО Євгеній. Розвиток економіки України на основі інвестиційного попиту	141
ТАРТИНСЬКИХ Руслан. Охорона праці на виробництві та використання світового досвіду	142
ХАДЖИНОВ Ігор. Сучасний стан рівня життя в Україні	144
ЧЕРДАКЛІЄВА Інна. Переваги використання інформаційних баз даних	146
ЧЕРДАКЛІЄВА Інна. Переваги використання систем підтримки прийняття рішень	147
ФЕДОТОВА Катерина. Особливості обліку підприємств ресторанного господарства в сучасних умовах	149
ЩЕРБИНА Олена. Охорона праці в готельно-ресторанному господарстві	151
ШУБА Олена. Оцінка та проблеми розвитку транспортної системи в Україні	152
ШУБА Олена. Проектування системи підтримки прийняття рішень	154

МЕНЕДЖМЕНТ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

БАЗАРЯ Владислав. Актуальність систем бронювання туристичних послуг в Україні	156
БІЛАЙ Катерина. Особливості підготовки керівника закладу освіти до рефлексивного управління	157
ВАСЮТІНА Марія. Розвиток інтернет-реклами	159
ВАСЮТІНА Марія. Роль лідерства в управлінні	161
ВОЛОДЧЕНКО Антон. Діловий етикет як засіб ефективного спілкування менеджера	162
ВОЛОДЧЕНКО Антон. Особливість та ефективність використання вірусного маркетингу	164
ДУБИНКА Олена. Системний підхід до управління навчальним закладом	166
ЄСПІОВА Анастасія. Управління процесом професійного розвитку вчителів у закладах загальної середньої освіти	169
ЖУЛІНА Мелана. Інноваційні технології в забезпеченні якості туристичного продукту	171
ЗАІКА Ганна. Креативність – ознака сучасного лідера	173
ЗАІКА Ганна. Розвиток «темного» туризму	175
ЖУЛІНА Мелана. Креативний підхід в процесі розробки і	

реалізації управлінських рішень	176
КАТЕРИНИЧ Анна. Особливості організаційних конфліктів та шляхи управління ними	178
КИРИЧЕНКО Вікторія. Роль управління персоналом у забезпеченні розвитку підприємства	181
КЮСОВ Дмитро. Молодіжні, студентські об'єднання як рушійна сила в діяльності закладів вищої освіти	182
ЛАВРИНЕНКО Аліна. Сучасні методи менеджменту якості	184
ЛАВРИНЕНКО Аліна. Прогнозування тенденцій розвитку готельного бізнесу України	186
ЛЕДОВСЬКА Луїза. Оцінка ефективності маркетингової діяльності	188
МЕЛЬНИК Анастасія. Формування маркетингової стратегії управління туристичним підприємством	190
РУДІК Дар'я. Формування авторитету керівника підприємства	192
САФОНЦЕВ Олександр. Мотивація праці	194

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

АНДРЕЄВА Марія. Формування здорового способу життя студентів у вищих навчальних закладах	197
АНДРЮЩЕНКО Яна. Особливості розвитку силових здібностей чоловіків першого зрілого віку в процесі занять з використанням тренажерних пристроїв	198
БОНДАР Ольга. Формування мотивації студентів до фізичного виховання. педагогічні умови	200
ДИМОВА Анастасія. Основні функціональні зміни в системі кровообігу під впливом фізичних тренувань	201
ДОЙНОВ Ігор. Формування здорового способу життя студентської молоді, еколого-біологічні проблеми	203
ЄРЕМЕНКО Віталій. Стретчинг як засіб рекреації	205
ЄРЕМЕНКО Віталій. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків у процесі туристськокрасназвочої роботи в умовах закладів середньої освіти	206
ЄФИМЕНКО Тетяна. Особливості організації навчальної роботи на уроках фізичної культури	208
ЖИТНИК Жанна. Вплив спеціальних вправ на розвиток фізичної та технічної підготовленості юних спортсменів з велоспорту	209
ЗАРІЦЬКА Тетяна. Методичні аспекти розвитку гнучкості учнів 11-12 років засобами спеціальних вправ на уроках фізичної культури з гімнастики	211
ЗАРІЦЬКА Тетяна. Особливості професійної діяльності учителя фізичної культури	212
КИРИЧЕНКО Вікторія. Екологічне підприємництво як невід'ємна складова сталого розвитку України	214
КОМАРИСТОВ Станіслав. Професійні функції учителя фізичної культури	216
МАЦУХОВ Данило. Вплив на жіночий організм занять оздоровчої аеробіки	217

НОВАК Ірина. Вплив занять танцювальною аеробікою з метою корекції тілобудови жінок II періоду зрілого віку	219
ПАНЬКОВА Аліна. Особливості впливу занять стретчингом на психофізичний стан жінок другого періоду зрілого віку	221
ПАРФЕНОВА Ганна. Вплив занять функціональним тренінгом «TRX» на розвиток силової витривалості жінок першого зрілого віку	222
ПЕВНЄВА Ганна. Особливості теоретичної підготовки студентів різних груп спеціальностей у системі фізичного виховання	224
САПАХ Тетяна. Характеристика чирлідінгу, як виду спорту	226
САПАХ Тетяна. Застосування фітболу на уроках з фізичної культури у молодших школярів 3 класу для профілактики порушень постави	227
СВЕЖЕНЕЦЬ Вікторія. Особливості впливу занять BODY SCULPT з метою корекції тілобудови жінок II зрілого віку	229
СОЛОВЙОВА Аліна. Основи методики застосування стретчингу під час занять людей зрілого віку сайклінгом	230
ЦВЕЛЬОВ Сергій. Дослідження впливу нетрадиційних засобів оздоровлення на функціональний стан дихальної системи учнів 4-5 класів	232
ЧУХНО Софія. Проблема глобального потепління та танення льодовиків на землі	233

БІОЛОГІЯ, ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

ДИМОВА Анастасія. Рухливі ігри як засіб реабілітації у дітей з особливими потребами	236
ДИМОВА Анастасія. Застосування методів і засобів фізичної реабілітації в післяопераційний період при хірургічному лікуванні гострої кишкової непрохідності	237
ДИМОВА Анастасія. Періоди медичної реабілітації при мозковому інсульті	239
ДЕРНОВА Анна. Аналіз стану здоров'я студентів Бердянського державного педагогічного університету	241
ЄРЬОМЕНКО Олексій. Екологічні особливості створення штучних лісових насаджень у степовій зоні	243
ІЩИК Діана. Історія розвитку екології	244
БЛІИК Валерія. Сучасні екологічні «Катастрофи» м. Бердянська	246
БЛИЗНЮК Дар'я. Екологічні наслідки воєнних дій на сході України	248
ВЕРІК Марія. Вплив корозії металів на водне середовище	250
ГОРБ Єлизавета. Фізична реабілітація при хірургічних втручаннях на грудному відділі хребта	251
КОВАЛЕНКО Володимир. Мікрозелень: невід'ємна складова здорового харчування	253
КОРВЕГІНА Олександра. Науково-методичні аспекти підготовки вчителів біології	255
КОЛОКОЛОВА Тетяна. Візуальні критерії нормальної та	

асиметричної постави	257
ЛІДОВСЬКИЙ Ігор. Збалансоване та раціональне харчування – основний фізіологічний фактор зміцнення здоров'я підростаючого покоління	258
ЛУЦЕНКО Юрій. Значення хроматографічних методів дослідження речовини для аналітичного аналізу	260
НЕМЕ Ілона. Фізична реабілітація хворих при хірургічних втручаннях на органах черевної порожнини	262
ПРИМАК Євгенія. Застосування іпотерапії у хворих на дитячий церебральний параліч	263
ПРИМАК Євгенія. Фізична реабілітація дітей з порушеннями постави	265
ТАРАСЕНКО Олексій. Фізична реабілітація при відкритих втручаннях на серці	267
ФЛІНТА Діана. Екологічна оцінка діяльності Маріупольського металургійного комбінату імені Ілліча	269
ЯРЕНЧУК Максим. Фактори, що сприяють формуванню здорового способу життя у студентської молоді	270
ЯШАН Артем. Реабілітаційний масаж при міофасціальних больових синдромах	272

МАТЕМАТИКА ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Микола Губарев,

учень 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **Т.В. Дурнєва,**

викладач математики та інформатики (БЕГК БДПУ)

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ
МАТЕМАТИКИ**

Актуальність. За останні роки зміст математичної освіти зазнав великих змін. Тому освітній процес повинен забезпечити якісно вищий рівень засвоєння програмового матеріалу при зменшенні годин математики. Звідси впливає важливість вірного вибору системи прийомів і методів, які дозволяють учням оволодіти навичками самостійної роботи, підвищують пізнавальну активність учнів, враховують їх індивідуальність і різний рівень математичної підготовки, дають можливість більш об'єктивно оцінити їх знання. Саме у розвитку самостійності криються великі можливості поліпшення всього педагогічного процесу, підвищення його ефективності. І чим вище в учнів рівень їх самостійності, тим ефективніше буде проходити їх навчальна самостійна діяльність.

Мета: сформувати загальну картину ролі самостійної роботи в підвищенні інтересу до вивчення математики, розвитку мислення, пізнавальних здібностей учнів.

Сутність дослідження. Існують різні напрямки дослідження самостійності учнів у навчанні. Представниками першого напрямку можна вважати ще давньогрецьких учених (Сократ, Платон, Арістотель), які вказували на значимість самостійного оволодіння дитиною знаннями. Другий напрямок бере свій початок у працях Я.А. Коменського. Змістом його є розробка організаційно-практичних питань залучення учнів у самостійну діяльність. Третій напрямок характеризується тим, що самостійна діяльність обирається в якості предмету дослідження. Цей напрямок бере свій початок в основному в працях К.Д. Ушинського. Дослідження були спрямовані на виявлення сутності самостійної діяльності як дидактичної категорії [1, с.44].

Поняття самостійної роботи трактується неоднозначно. Самостійна робота – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але за його завданням, в спеціально наданий для цього час, при цьому учні, свідомо прагнуть досягти поставлені цілі, вживаючи свої зусилля і виражаючи в тій або іншій формі результат розумових або фізичних (або тих і інших разом) дій [1, с.23]. Самостійна робота учнів – метод навчання і самоосвіти, передумова дидактичної зв'язку різних методів між собою. У процесі самостійної роботи учень виступає як активна творча особистість, як творець своєї культури, ерудиції, освіти, готовності до майбутньої діяльності. В залежності від різних основ, які покладені в класифікацію, самостійні роботи поділяють за принципом дидактичного призначення

самостійних робіт у навчанні (самостійні роботи, які використовуються для отримання нових знань; самостійні роботи для використання нових знань, на утворення вмінь та навичок; самостійні роботи з метою перевірки знань та їх повторення) [3, с.45]; *за джерелом знань* (робота з підручником; робота з довідковою літературою; учбові вправи; твори та описи; лабораторні роботи; роботи, які пов'язані з використанням карт, схем, малюнків, графіків тощо); *за способами управління викладачем навчальною діяльністю учнів* (роботи під керівництвом вчителя; робота з посібниками; практичні роботи; повністю самостійні роботи; творчі роботи) [4, с.58].

Ю.К. Бабанський подав визначення рівнів самостійності:

- 1) низький рівень – учні прагнуть запозичити готові розв'язання або звертаються за допомогою до вчителя, товаришів;
- 2) середній рівень – учні намагаються самостійно виконати (і частково виконують) навчальне завдання, поставлене вчителем;
- 3) високий рівень – учні вміють самостійно зрозуміти задачу і знайти варіанти її розв'язання, активно міркують, висловлюють свої припущення, доповнюють відповіді товаришів. [2, с.34]

Висновки. При розробці й практичній реалізації різних видів самостійної роботи потрібно визначити їх дидактичні, розвиваючі й виховні цілі, спроектувати використання різних джерел знань. Завдання повинні передбачати різні рівні самостійної пізнавальної діяльності учнів. В освітньому процесі всі підходи повинні гармонійно поєднуватися для розробки такої системи самостійних робіт, які сприяли б глибокому засвоєнню основ наук, а також розвитку активності й самостійності учнів у навчальній і практичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степко М. Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя : монографія. Х. : [б. в.], 2004. 69 с.
2. Хабіб Р.А. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках математики: Метод. посібник. К.: Рад. школа, 1985. 154 с.
3. Казаков, В. А. Теорія та методика самостійної праці студентів. Ірпінь : ІГУ, 1997. 78 с.

Юлія ДЕРЯБІНА,

студентка 1 курсу магістратури

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Ольга ОНУФРІЄНКО,**

к.т.н., доцент (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СТЕМ-ОСВІТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ЗСЗО

«Вчення, позбавлене всякого інтересу і взятє тільки силою примусу вбиває в учня охоту до оволодіння знаннями. Заохотити дитину до навчання набагато більш гідне завдання, ніж змусити»

К. Д. Ушинський

На сучасному етапі розвитку освіти України постає важливе питання активізації пізнавального інтересу учнів до вивчення математики. Стрімкий потік нової інформації та розвиток сучасних технологій стимулюють до модернізації освітнього процесу. Саме тому актуальним є впровадження елементів STEM-освіти у навчання.

Мета дослідження полягає у висвітленні теоретичних основ та практичних аспектів розвитку пізнавальної активності учнів засобами STEM-освіти.

Методи дослідження: теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез та узагальнення інформації, вивчення й аналіз наукової літератури.

Сутність дослідження.

Формування пізнавальної активності учнів є одним з головних аспектів ефективності освітнього процесу. Багато відомих педагогів займалися вивченням питання пізнавального інтересу школярів, серед яких: Дістервег А., Каменський Я. А., Песталоцці І.Г., Руссо Ж.–Ж., Толстой Л.Н., Ушинський К. Д. та інші [2]. З психолого-педагогічної літератури відомо, що пізнавальна активність – це глибинний внутрішній мотив, заснований на властивій людині вродженій потребі в пізнанні нового [3]. Цілеспрямоване формування і розвиток пізнавального інтересу має бути ретельно підготовлене вчителем, адже саме мотивація до пізнавальної діяльності є запорукою успішного навчання, а в майбутньому і успішної професійної діяльності.

Сьогодні в освітній процес впроваджують різноманітні інноваційні технології навчання. До однієї з них належить STEM-освіта. Проблемами та перспективами розвитку STEM-освіти займалися вітчизняні та зарубіжні науковці: Андрущенко Т., Гонсалес Х., Клімова Е., Куензі Дж., Ленгдон Д., Лісовий О., Морзе Н., Ніколс К., Норчевський Р., Рибалко М., Чернецький І., та інші [1].

STEM у перекладі означає: Science – наука, Technology – технологія, Engineering – інженерія, Mathematics – математика. Науковці трактують відповідне твердження так: комплексний міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі природничі науки з технологіями, інженерією і математикою із проекцією на життя, де всі предмети взаємопов'язані й інтегровані в єдине ціле [1]. Важливий чинник реалізації STEM-освіти виступає те, що учні вчать не запам'ятовувати велику кількість інформації, а реалізовувати її у життя.

Для впровадження STEM-освіти в навчання було розроблено спеціальні засоби та обладнання (друковане методичне забезпечення, наочне приладдя, технічні засоби навчання), яке дає змогу учням реалізувати дослідно-експериментальну, конструкторську та винахідницьку діяльність. Застосування відповідних засобів STEM-освіти допомагає учням оволодіти науково-технічними знаннями, розвинути навички критичного мислення, здійснити дослідницьку та проектну діяльність.

Таким чином, ми переконуємося, що впровадження STEM-освіти відіграє важливе значення в освітньому процесі.

Висновки. Пізнавальна активність школярів є важливим чинником для навчання. Впровадження елементів STEM-освіти дозволить учителям зробити уроки цікавими та змістовними.

Отже, на сьогодні науковці продовжують вивчати і впроваджувати елементи STEM-освіти, адже вони є запорукою майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвська В., Білоусова Л. Міждисциплінарний підхід до навчання учнів молодшого шкільного віку у форматі STEAM-освіти. *STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку*: матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф., 9–10 листоп. 2017 р. Київ : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. С. 7–12.
2. Паскевич Н. В. Формирование и развитие познавательной активности учащихся старшего подросткового возраста в процессе дифференцированного обучения : автореф. дисс. на соиск. уч. степени канд. пед. наук : 13.00.01. Пенза, 2009. 26 с.
3. Развитие познавательной активности как необходимого средства повышения качества образования : веб-сайт. URL: <https://articlekz.com/article/6369> (дата обращения: 5.03.2020).

Дік Юлія,

Студентка 3 курсу факультету
фізико – математичної комп'ютерної та
технологічної освіти

Наук. керівник: доктор пед. наук,
Доцент **Ачкан В. В.**

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ СЕРВІСІВ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

Актуальність. В умовах модернізації освіти, впровадження Концепції Нової Української школи особливо важливим є впровадження інноваційних інформаційних технологій у навчальний процес, зокрема хмарно орієнтовані навчальні середовища (ХОНС).

Перехід у навчанні майбутніх учителів математики від використання традиційних комп'ютерно орієнтованих засобів і сервісів до хмаро орієнтованих створює умови:

- для педагогічного ЗВО – це вивільнення обчислювальних потужностей, матеріальних та виробничих ресурсів шляхом переходу до ІКТ – аутсорсингу із підвищенням якості обслуговування; – для викладачів – це забезпечення більш гнучкого і широкого доступу до якісних електронних освітніх ресурсів, формування хмаро орієнтованого середовища безперервного навчання;

- для ІКТ-підрозділів педагогічного ЗВО – це уніфікація ІКТ інфраструктури;

- для слухачів і педагогів курсів підвищення кваліфікації – це створення професійної математичної соціальної спільноти з можливістю взаємодії з використанням хмарних сервісів у реальному часі.

Мета. Обґрунтування ефективності застосування хмарних сервісів у навчанні математики.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури; систематизація та узагальнення досліджуваної наукової інформації.

Завдяки хмарним сервісам можна організувати спільну діяльність учнів та вчителів, це дозволяє виконувати учням самостійні роботи, проекти. Також за допомогою хмарних сервісів можна контролювати навчальний процес, слідкувати за виконанням домашнього завдання учнями [1].

Досить зручним у використанні є хмарні сховища. До найбільш відомих відносять Goggle Classroom, Google Apps Education Edition, Gogle Drive, Gogle-диск, Dropbox та інші.

“Google-клас – це інструмент, що зв’язує Google Docs, Google Drive і Gmail, допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування з учнями в режимі реального часу або в режимі дистанційного навчання.

На сьогодні освітні ресурси повні різного роду освітніх тренажерів. Саме для формування і закріплення математичних навичок виникла потреба у використанні онлайн – тренажерів з усної лічби, дій з дробами, цілими числами і багатьма іншими. Наприклад така програма з математики як Math Whizz. Це ефективне інтерактивне навчальне середовище для початкової школи, що надає можливість кожній дитині вивчати математику відповідно до його здібностей та інтересів.

Наведемо приклади застосування хмарних технологій у процесі навчання математики у школі:

- створення вчителем власного сховища даних на Google-диску (приклади розв’язування типових завдань; завдання для домашнього роботи, для підготовки до самостійних та контрольних робіт; тренажери; тестові завдання; творчі задачі та рекомендації до їх розв’язання; ребуси; презентації; відео-фрагменти; відео-уроки; посилання на сайти з відповідним контентом і т.д.);

- надання учням доступу до власного сховища;
- участь учнів у роботі з матеріалами, які розміщені на Google-диску (у хмарі);

- виконання багатьох видів навчальної діяльності, контролю, оцінювання, тестування.

Основні висновки. Застосування хмарних технологій у процесі навчання математики вимагає від вчителя подолання багатьох проблем та створює додаткове професійне навантаження. Застосування хмарних технологій у процесі навчання математики сприяє підвищенню мотивації навчання, індивідуальної активності школяра та формуванню його інформаційної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами: Випуск 8. – Сімферополь : ФЛП Бондаренко О.А., 2013. С. 99- 101.

2. Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики. Том 16 Випуск 1(44): спецвипуск «Монографія в журналі» М. В. Попель веб-сайт URL: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1902/1902.10507.pdf>

Катерина Доманська,

студентка 5 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної
та технологічної освіти

Науковий керівник: **Олексій КРАСНОЖОН,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО УЧАСТІ В КОНКУРСАХ ТА ОЛІМПІАДАХ З МАТЕМАТИКИ

Актуальність. Стан сучасного суспільного розвитку та динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у творчій особистості з високим рівнем інтелекту, здатної до створення і засвоєння інновацій. Саме така особистість стає найвищою цінністю українського суспільства.

Математичні конкурси й олімпіади – це змагання, метою яких є виявлення найбільш талановитих та обдарованих учнів у галузі математики, підвищення мотивації до вивчення математики, розвиток дослідницьких навичок, удосконалення навчальних методик.

Підготовка учнів до участі в олімпіадному русі є вкрай важливим й актуальним науково-педагогічним завданням на сьогоднішній день. Науково-методичним аспектам підготовки учнів до участі в інтелектуальних змаганнях, зокрема, олімпіадах з математики, присвячене наше дослідження.

Ступінь досліджуваності проблеми. В Україні є такі види олімпіад з математики: шкільна, районна, міська, всеукраїнська, міжнародна, Інтернет-олімпіада.

Переможці Всеукраїнської математичної олімпіади беруть участь у так званому змаганні «Відбір команди на ІМО». ІМО (International Mathematical Olympiad) – це математичне змагання учнів найбільш високого рівня як по складності запропонованих задач, так і за рівнем підготовки учасників. Правила відбору учасників на ІМО є такими: кількість учасників від однієї країни повинна бути не більше шести; усі учасники не мають бути студентами вищих навчальних закладів; у день проведення 2 туру учасникам не повинно виповнитися повних 20 років [2].

Мета дослідження – розкриття сутності та значущості олімпіад та конкурсів з математики; дослідження методичних, наукових, педагогічних, психологічних передумов успішної участі учнів в інтелектуальних змаганнях, зокрема, математичних олімпіадах.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, систематизація та узагальнення науково-методичної, педагогічної та психологічної літератури з теми дослідження; опитування та анкетування учнів; статистична обробка отриманого в ході педагогічного експерименту емпіричного матеріалу.

Сутність дослідження. Предметні олімпіади (особливо математичні) – одна з форм реалізації всіх явних і прихованих можливостей інтелекту, оскільки розв'язання олімпіадних завдань має суттєвий вплив на розвиток умінь застосовувати свої знання в нестандартних ситуаціях.

Змагальний спортивний елемент, який властивий олімпіаді з математики, спонукає учнів до більш відповідального ставлення до математики. Вдалий виступ на олімпіаді є підтвердженням правильності обраного учнем шляху та змушує повірити у власні сили.

При підготовці до конкурсів і олімпіад та їх безпосередньому проведенні реалізуються завдання з розширення загального наукового світогляду учнів; розвиток нестандартного мислення; ознайомлення із сучасними інформаційними технологіями; формування самостійності, цілеспрямованості, наполегливості, сили волі та вміння працювати в команді.

Основні висновки. Проведення конкурсів та олімпіад з математики має спрямовуватись на реалізацію таких завдань: виявлення здібних та обізнаних учнів; формування команди для участі у міжнародній олімпіаді; підвищення інтересу до поглибленого вивчення математики; активізації всіх форм позакласної та позашкільної роботи. Вкрай важливо навчити учнів працювати з додатковою та спеціальною літературою. Для ефективної підготовки учнів до участі в конкурсах та олімпіад з математики відповідна робота має бути систематичною і не сприйматись як разовий захід, після проходження якого її інтенсивність спадає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шаран О., Хлопан Л. Використання олімпіадних математичних завдань у процесі з обдарованими учнями початкових класів. Актуальні питання гуманітарних наук Вип. 8. 2014. URL : <http://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/008-49.pdf>

2. Яковлева О., Пенкова А. Особливості організації та проведення етапів олімпіад з математики. URL : <https://www.cuspu.edu.ua/ua/v-mizhnarodna-naukovo-praktychna-onlain-internet-konferentsiia-problemy-ta-innovatsii-v-pryrodnycho-matematychnii-tekhnohichnii-i-profesiinii-osviti/sektsiia-6-aktualni-problemy-osvity-ta-tekhnohohii-u-serednii-ta-vyshchii-shkoli/7071-osoblyvosti-orhanizatsiyi-ta-provedennya-etapiv-olimpiad-z-matematyky>

Катерина ДОМАНСЬКА,

студентка 1 курсу магістратури

факультету фізико-математичної, комп'ютерної
та технологічної освіти

Науковий керівник: **Ольга ОНУФРІЄНКО,**

к.т.н., доцент (БДПУ)

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ТА ЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ОЛІМПІАДИ З МАТЕМАТИКИ

Актуальність. Одним з найважливіших завдань сьогодення є спрямованість освіти в окресленому напрямку, підвищення її якості. Адрже стан сучасного суспільного розвитку та динамічні зміни в усіх сферах

людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у творчій особистості з високим рівнем інтелекту, здатної до створення і засвоєння інновацій. Саме така особистість стає найвищою цінністю українського суспільства.

Головним імпульсом та мотивом виникнення компетентнісного підходу в освіті стала настанова орієнтування освіти на результат.

Компетентність = мобільність знань + гнучкість методу + критичність мислення [1].

При компетентнісному підході до освіти задовольняється потреба опанування не окремими знаннями, уміннями та навичками, а здатністю використовувати їх у різноманітних ситуаціях, досягаючи при цьому високого рівня особистісного розвитку.

Позашкільна освіта – як одна із складових частин системи неперервної освіти, відкриває великі можливості для творчої самореалізації школярів, розвиває здібності, обдарування дітей, задоволення їх інтересів, потреб у професійному самовизначенні.

Виявлення обдарованих учнів – тривалий процес, пов'язаний з аналізом розвитку конкретної дитини. Тому замість одномоментного відбору обдарованих школярів важливо спрямовувати зусилля на поступовий, поетапний пошук обдарованих учнів у процесі їх навчання за спеціальними програмами або у процесі індивідуалізованої освіти [2].

Ступінь досліджуваності проблеми. Значення наукових досліджень в розвитку суспільства сягає в далеку давнину. Давньогрецький філософ Сократ звертав увагу на дослідницький метод пізнання як спосіб розвитку природи мислення людини.

Відомий вчений та педагог М. Пірогов підтримував ідею дослідницької діяльності школярів, яку називав «класно-перевідним навчанням».

Педагог К. Ушинський стверджував, що навчання має завжди надавати дитині можливість діяльності, відповідно її силам, і допомагати тільки там, де в неї не вистачає сил, поступово послаблюючи цю допомогу з віком дитини.

Вітчизняний педагог і вчена Софія Русова розвивала цю ж думку. У багатьох своїх працях вона наголошувала, що вчителів не варто у своїх лекціях вичерпувати тему; учням потрібно надавати можливість самим доходити до її остаточного розуміння, адже це розвиває уявлення дитини, її творчі сили.

Відомий психолог П. Блонський, аналізуючи процес навчання, зауважував, що роботу учня слід організовувати так, щоб від спочатку поступово підводити його до оволодіння методами наукової праці. А С. Рубінштейн наголошував, що всяка спроба вчителя «внести» в дитину пізнання та моральні норми, обминаючи власну діяльність дитини щодо оволодіння ними, підриває самі основи здорового та морального розвитку дитини, виховання її особистісних властивостей та рис.

На сторінках фахових педагогічних видань, в працях В. Давидова, А. Занкова, О. Савченко та інших відомих педагогів широко обговорюється проблема організації наукової пошуково-дослідницької діяльності учнів.

В працях науковців Н. Волкової, Ю. Галатюка, В. Андрєєва

розглядаються питання створення дидактичних умов формування в учнів інтересу до навчально-дослідницької діяльності та дослідницьких умінь у процесі розв'язування математичних задач.

Надзвичайно великий внесок в розвиток дослідницької діяльності учня та вчителя зробив В. О. Сухомлинський. У своїх працях він висуває ряд ідей стосовно організації навчально-дослідницької роботи як на уроках, так і в позаурочний час. Він звертав особливу увагу на те, щоб кожен учень та вчитель «почувався дослідником», який самостійно здобуває знання, має змогу зіставляти, порівнювати, шукати і знаходити істину, доводити висунуті гіпотези під час спілкування зі своїми однокласниками та з учителями. Такий підхід до процесу навчання та виховання дітей сприяє розвитку їхніх інтелектуально-творчих задатків і формуванню дослідницько-пошукових здібностей.

Мета дослідження – розкриття сутності та значущості формування дослідницької та логічної компетентностей учнів при підготовці до олімпіади з математики

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури; систематизація та узагальнення досліджуваної наукової інформації.

Сутність дослідження. Великі можливості для творчої самореалізації школярів відкриває позашкільна освіта.

Математична олімпіада – це змагання, метою якого є виявлення найбільш талановитих учнів у галузі математики, підвищення мотивації до вивчення математики та розвитку дослідницьких навичок. Вона підвищує рівень якості знань учнів, розширює математичний кругозір; прищеплює інтерес до математики; навчає культурі самоосвіти та саморозвитку школярів; удосконалює уміння та навички самостійної роботи учнів зі спеціальною літературою, сприяє виявленню найбільш обдарованих учнів та розвитку їх творчих здібностей [3].

Адже логічна компетентність – володіння дедуктивним методом доведення та спростування тверджень, тобто: володіти і використовувати на практиці понятійний апарат дедуктивних теорій; відтворювати дедуктивні доведення теореми та доведення правильності процедур розв'язань типових задач; здійснювати дедуктивні обґрунтування правильності розв'язання задач та шукати логічні помилки у неправильних дедуктивних міркуваннях; використовувати математичну та логічну символіку на практиці.

В свою чергу дослідницька компетентність – володіння методами дослідження практичних та прикладних задач математичними методами. Це можливо набути через формулювання математичних задач; будування аналітичних моделей задач; висування та перевірка справедливості гіпотез, спираючись на відомі методи та на власний досвід досліджень; інтерпретування результатів, отриманих формальними методами; систематизування отриманих результатів, дослідження межі справедливості отриманих результатів, установлення зв'язків з попередніми результатами, пошук аналогії в інших розділах математики.

Український математик та професор факультету комп'ютерних наук і кібернетики, організатор математичних олімпіад в Україні й голова журі Всеукраїнської математичної олімпіади Богдан Рубльов стверджує, що

інколи довгий час не можеш наблизитись до розв'язання задачі. А коли нарешті самостійно приходиш до розв'язку чи отримуєш підказку, виявляється — те, що ти не міг зробити, насправді розв'язується дуже просто та очевидно. Це наче як штовхати двері з усіх сил і не можливо відчинити, а згодом розумієш, що їх слід було тягнути на себе.

Наукові дослідження набагато цікавіші, ніж розв'язування задач, які хтось уже розв'язав до тебе. Над науковими проблемами можна думати місяцями, по кроку наближаючись до шуканого чи бажаного результату. Для прикладної математики це взагалі природно: спочатку просто розв'язати, а далі шукати найбільш ефективних шляхів для покращення цього розв'язку. У чистій математиці буває, що при розв'язанні певної гіпотези чи проблеми ти навіть не уявляєш, куди рухатися. Перемоги в олімпіадах допомогли мені здобути віру в свої сили для подальших досліджень.

Основні висновки. Отже, формування математичної компетентності може бути досягнуто за умови інтегрованого результату навчальної діяльності учнів, системи життєвих умінь та системної роботи кожного, за умов систематичності використання, дотримання основних принципів застосування, креативності педагога, формування стійкої навчальної та життєвої мотивації учнів. Адже компетентнісний підхід передбачає високу готовність випускника школи до успішної діяльності в різних сферах.

Використання навчального дослідження на уроках математики сприяє зростанню достатнього та високого рівнів навчальних досягнень учнів, успішному складанню ДПА та ЗНО, збільшується кількісний та якісний склад учасників різноманітних математичних конкурсів та олімпіад різних рівнів та спрямувань.

Різні аспекти навчально-дослідницької діяльності учнів широко обговорюються в працях науковців. Дитяча творчість, дослідницькі і пошукові уміння піддаються розвитку. Тому рання діагностика і створення умов для їх розкриття в школі як на уроці, так і в позаурочній роботі, є практичною реалізацією дитини, здатної до самовизначення і самореалізації. Це є вимога часу, де особливого значення набуває вміння людини нестандартно мислити, самостійно аналізувати, прогнозувати, виявляти творчий підхід у будь-якій діяльності. Саме на це спрямовується організація наукової пошуково-дослідницької роботи в школі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зверєва Г. Ф. Компетентнісний підхід до навчання учнів на уроках математики. Методичний посібник для вчителів. 2008. URL: <http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Zvereva-56.pdf> (дата звернення: 5.03.2020).
2. Сиретій І. П., Петечук К. М. Особливості роботи з обдарованими учнями в сучасних умовах : веб-сайт. URL: <http://zakinppo.org.ua/kabineti/kabinet-prirodnichomatematichnih-disciplin/matematika/2131-osoblivosti-roboti-z-obdarovanimi-uchnjami-v-suchasnih-umovah> (дата звернення: 5.03.2020).
3. Яковлева О. М., Пенкова А. В. Особливості організації та

проведення етапів олімпіад з математики: веб-сайт. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/v-mizhnarodna-naukovo-praktychna-onlain-internet-konferentsiia-problemy-ta-innovatsii-v-pryrodnycho-matematychnii-tekhnohichnii-i-profesiinii-osviti/sektsiia-6-aktualni-problemy-osvity-ta-tekhnohii-u-serednii-ta-vyshchii-shkoli/7071-osoblyvosti-orhanizatsiyi-ta-provedennya-etapiv-olimpiad-z-matematyky> (дата звернення: 5.03.2020).

Залеська Олександра,

студентка IV курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **В.В. Ачкан,**

док.пед.наук., доцент (БДПУ)

ІННОВАЦІЙНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У 6-Х КЛАСАХ

Актуальність теми. Сьогодення потребує від педагога високого професіоналізму, володіння сучасними технологіями навчання та виховання, бажання та вміння постійно вчитися та самовдосконалюватися, творчого підходу з одного боку й деякої прагматичності та раціоналізму з іншого. Особливої актуальною стає проблема формування самостійності учнів, спроможності отримувати, аналізувати інформацію та приймати оптимальні рішення, використовувати в практичній діяльності нові інформаційні технології.

Сутність. Під інноваційними інформаційно – комунікаційними технологіями навчання розумітимемо нові, оригінальні технології (методи, засоби, способи) створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів освітнього призначення, а також технології організації і супроводу навчального процесу (традиційного, електронного, дистанційного, мобільного) за допомогою телекомунікаційного зв'язку і комп'ютерних мереж, що цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в освітню практику.

До таких технологій навчання математичних дисциплін, на думку автора, належать:

- web-орієнтовані системи комп'ютерної математики;
- мобільні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики;
- мобільні математичні середовища.

Мобільні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики. Серед існуючих ІКТ та засобів навчання найсприятливішими для реалізації навчання вищій математиці за змішаною моделлю є мобільні інформаційно-комунікаційні технології.

Мобільними інформаційно-комунікаційними технологіями навчання називатимемо сукупність мобільних апаратних та програмних засобів, а також систему методів та форм використання таких засобів у навчальному процесі з метою отримання, збереження, опрацювання та відтворення аудіо-, відео-, текстових, графічних та мультимедіа даних в умовах оперативної комунікації з глобальними та локальними ресурсами

Метою підвищення інтересу до предмету та пізнавальної активності учнів, на свої уроках математики було розпочато використання програми GeoGebra.

GeoGebra – це безкоштовна, динамічна математична програма для всіх рівнів освіти, що включає в себе геометрію, алгебру, таблиці, граfi, статистику і арифметику в одному зручному для використання пакеті. Вона завоювала кілька освітніх нагород в Європі та США.

Plickers – це додаток на Google Play, що дозволяє миттєво оцінити відповіді всього класу і спростити збір статистики за допомогою лише одного мобільного телефону, тобто вчитель зможе працювати в класах з різними фінансовими можливостями сімей. Крім того, використання *Plickers* додає елемент гри в хід уроку.

Plickers буде діаграми відповідей і дозволяє відразу дізнатися, яка

Висновки. Технології мобільного навчання сьогодні можуть забезпечувати доступ до широкого кола інформаційних ресурсів – від допомоги у виконанні конкретної роботи та автономних навчальних курсів, що завантажуються на мобільний пристрій учня, до повністю мережних навчальних курсів з проблемно орієнтованим, зокрема й математичним, програмним забезпеченням, що виконується на сервері на основі хмарних технологій. Таким чином використання інноваційно-інформаційних засобів у процесі навчання математики у 6-х класах є програми такі як GeoGebra та *Plickers*.

Досвід використання програм GeoGebra та *Plickers* на уроках математики в 6-му класі під час вивчення ознак подільності, скорочення дробів підтверджує їх ефективність для підвищення мотивації учнів, організації пошуково-дослідницької діяльності, проведення поточної педагогічної діагностики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блажко М.А. Тестові технології в оцінюванні навчальних досягнень учнів з української мови: основні поняття і терміни. *Вісник. Львів. УН-ТУ. Серія філол.* 2010. Вип.50. С.174-179.
2. Карпова Л.Б. Навчальні та інноваційні навички ХХІ століття. *Фізика в школах України.* 2013 № 7 С.22-24.
3. Триус Ю.В. Комп'ютерно – орієнтовані методичні системи навчання математики: Черкаси: Брама – Україна. 2005. 400 с.
4. Жалдак М. І. Комп'ютер на уроках математики: посібник для вчителів. Київ: РННЦ «ДІНІТ», 2003. 324 с.

Кривицька Владислава,

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної
і технологічної освіти

Наук. керівник : **Світлана Панова,**

К.п.н., старший викладач (БДПУ)

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ МАТЕМАТИЧНОЇ НАУКИ

Актуальність дослідження. Одним із головних пріоритетів української освіти, є її перетворення в інноваційне середовище. Про це йдеться в нормативних документах: Закон України «Про вищу освіту», Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025, Дорожня карта освітньої реформи (2015-2025 рр.). Саме тому перед сучасним вчителем математики постає питання, що до використання новітніх засобів та розвитку, інформаційного освітнього простору. Найбільшу популярність, починають набирати навчальні квести. На думку Д. Грабчак, Б. Додж та О. Багузіна вони є найбільш ефективними для активізації пізнавальних інтересів, мисленнєвої діяльності та навчальної мотивації.

Метою даної роботи є теоретичний аналіз дослідження, щодо важливості популяризації математичної науки для шкільного курсу математики.

Ступінь дослідження проблеми. Питанням, що до популяризації математичної науки займалися О. Анісімов, С. Змеєв, Н. Ничкало, О. Гура, Я. Биховський, О. Клепцова та інші.

Проте, незважаючи на великий інтерес до цієї теми, питання про використання квест-технологій в системі освіти як в теоретичному так і в практичному аспекті є малодослідженою, що зумовлено, передусім, використанням нової форми – квеста.

Сутність дослідження. Одним з найбільш ефективних способів реалізації вимог НУШ з математики на сьогоднішній день є підхід, заснований на використанні тематичних освітніх Web-квестів з математики. При визначенні загальної структури тематичного освітнього Web-квесту з математики ми виходили з того, що в процесі його проходження учні могли б формувати свої уявлення про глобальний інформаційний простір і його освітні можливості, виконувати навчально-пізнавальні завдання з математики в незвичайній обстановці, близької до домашньої. На таких заняттях в учнів повинна виникати ситуація психологічної розкритості, з'являтися можливість поєднувати активний відпочинок з освоєнням комп'ютерних технологій. І при цьому вони могли б поповнювати і вдосконалювати свої математичні знання в невимушеній обстановці і у взаємодії з такими ж захопленими однолітками, як вони самі, вчитися долати труднощі, вирішувати виникаючі проблеми. Все це дозволяє створити сприятливу освітнє середовище для розвитку пізнавальної активності школярів і багато в чому сприяє популяризації навчанню математичної науки.

При досить простому і зручному способі включення в навчальний процес, що не вимагає особливих технічних знань, квести можуть сприяти розвитку критичного та абстрактного мислення, умінь порівнювати,

аналізувати, класифікувати; навичок самостійного планування, цілепокладання, активного пізнання досліджуваного математичного матеріалу (курсу, теми, питання) по самостійно побудованій освітньої траєкторії, вибору освітньої стратегії в області саморозвитку в залежності від сфери інтересів і наявних здібностей, зокрема, можливості планування результатів в теоретичній, прикладній, дослідницькій, історико-аналітичній або корекційної діяльності, а також підвищення активності і вмотивованості вивчення математики.

Цільова спрямованість створення квестів:

- розвиток пізнавальної самостійності в учнів;
- розвиток інтересу учнів до математики;
- формування навичок користування освітніми Інтернет-ресурсами;
- формування навичок віртуальної комунікації.

Висновки. В цілому можна говорити про те, що використання тематичних освітніх Web-квестів з математики дозволяє багато в чому реалізувати основні вимоги НУШ по формуванню чотирьох груп компетентностей: дослідницької (готовність і вміння вирішувати певні проблеми в математичній сфері, зокрема при виконанні навчально-пізнавальних завдань блоку «Проблеми»); готовності до самоосвіти (при виконанні завдань усіх основних блоків тематичного освітнього Web-квесту з математики, оскільки для кожного з них потрібно сформованість вміння працювати з додатковою літературою чи іншими джерелами інформації); інформаційної (готовність до використання інформаційних ресурсів в області математики, безсумнівно, необхідна і отримує розвиток при здійсненні школярем роботи з Web-квестом з математики) і комунікативної (оскільки виконання завдань Web-квесту з математики може бути здійснено не тільки індивідуально, але і в групі і досить часто вимагає консультацій з учителем).

ЛІТЕРАТУРА

1. Сокол І.М. Впровадження квест-технології в освітній процес: навчальний посібник. Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2014. 108 с.

Дар'я Куліда,

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної і технологічної освіти

Наук. керівник: **В.В.Ачкан,**

д.п.н., доцент (БДПУ)

ІНТЕГРАТИВНІ ДОСЛІДНИЦЬКІ ЗАДАЧІ З МАТЕМАТИКИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Актуальність. Інтегративний підхід є актуальним і важливим аспектом сучасної освіти. Він дає можливість розглядати зміст навчання предмета саме у процесі взаємодії з іншими навчальними предметами.

Інтегративна лінія в курсі математики знаходить певну реалізацію під час розв'язування задач інтегративного змісту. Розв'язування задач –

невід’ємна складова частина процесу навчання математики, оскільки вона дозволяє формувати і збагачувати поняття, розвивати креативне мислення учнів та навичок застосування ними знань на практиці.

Ступінь досліджуваності проблеми.

Концептуальні засади до впровадження інтегративного підходу в освіті розкривали вчені: В. Семенов, І. Зверев, І. Яковлев та ін.

Описове означення задач інтегративного змісту наводять у своїх роботах Кушнір В. А. та Ріжняк Р. Я. [2]. Зокрема, вони вказують, що це задачі творчого характеру, з потужним математичним змістом та складною структурою взаємозв’язків. Інтегративні задачі мають потенціал для створення на їх базі нових задач та серій задач. Розв’язування таких задач потребує глибоких знань та винахідливості.

Задачі інтегративного змісту потрібно пропонувати суб’єктам учіння навчальних закладів різного ступеня. Головною умовою є те, щоб розв’язування задач інтегративного змісту не вимагало знань і умінь, котрі виходять за межі навчальних програм відповідного навчального закладу.

Мета. Обґрунтування ефективності застосування інтегративних дослідницьких задач на уроках математики в основній школі для розвитку креативного мислення учнів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури; систематизація та узагальнення досліджуваної наукової інформації.

Сутність дослідження. У дослідженні наведено задачі інтегративного характеру трьох різновидів:

- задачі інтегративного характеру, розв’язування яких сприяє встановленню в учнів змістового, і понятійного зв’язку між окремими розділами шкільних математичних дисциплін (зокрема алгеброю та геометрією), систематизації, узагальненню знань, удосконаленню вмінь та навичок;

- задачі інтегративного характеру, розв’язування яких сприяє встановленню в учнів міждисциплінарних зв’язків з окремими дисциплінами математики, які вивчаються паралельно (або будуть вивчатися у майбутньому). У процесі підготовки необхідно формувати в учнів здатності застосовувати відомі методи та способи розв’язування завдань у нестандартних ситуаціях, комбінувати ці методи (способи) в окремих розділах математики;

- задачі інтегративного характеру, що виникли поза межами математики, але потребують використання математичних методів (прикладні задачі), та задачі, інтегративного характеру, пов’язані із, так званою, “STEM-освітою”. Під “STEM-освітою” розуміють низку чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до освіти після школи, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять [1].

Окрім цього, розкрито структуру і зміст задач, досліджено інтегративні складові розв’язування задач у середині вивчення предмету обґрунтовано вплив цих задач на розвиток творчого мислення учнів.

Основні висновки. Розв’язування задач інтегративного змісту формує інтегративні знання як знання більш високого рівня порівняно з простою сукупністю одно предметних знань, розвиває пошуково-

дослідницькі, творчі здібності, формує творчий потенціал, математичну й інформаційну культуру учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ачкан В.В. Підготовка майбутніх учителів математики до інноваційної педагогічної діяльності : монографія. Київ : ВД «Освіта України»^{ТМ}, 2018. 308 с.
2. Кушнір В. А. Задачі з математики інтегративного змісту. Інформаційні технології в освіті. 2014. № 21. С. 7-24.

Кутєпова Діана,
студентка 3 курсу Факультету
фізико-математичної та технологічної освіти
Науковий керівник: **В.В. Ачкан,**
доктор пед. наук, доцент (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Актуальність. Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України. Пріоритетним напрямом реформування освіти є досягнення якісно нового рівня у вивченні базового навчального предмета – математики. Відчути свою спроможність, успішність, комфортність на уроці дає використання сучасних технологій, а саме — проектної. Сучасна назва — проект, уже підвищує інтерес учнів до вивчення математики.

Метою дослідження є узагальнення поглядів науковців на місце та роль проектних технологій у навчанні

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури; систематизація та узагальнення досліджуваної наукової інформації.

Як зазначається у Енциклопедичному словнику з державного управління, проект – це задум, план, прообраз певного об'єкта, сукупність документів і розрахунків, необхідних для його створення. [1]

Використання проектної технології в навчально–виховному процесі сприятиме підвищенню рівня якості освіти та підготовки молоді до життя й виходу на ринок праці.

За результатами досліджень різних міжнародних організацій, учні з пострадянських держав відрізняються від своїх зарубіжних однолітків великим обсягом знань і водночас неспроможністю застосовувати їх у реальному житті. Використання в навчальному процесі методу проектів, дає змогу подолати ці розбіжності, навчити дітей самостійно здобувати нові знання та застосовувати їх на практиці.

Адже теоретичні знання – це база, на основі якої формуються вміння та навички.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійну роботу учнів: індивідуальну, групову, парну, яку учні виконують протягом певного часу.

Цей метод органічно поєднується з ґрунтовим підходом до навчання. Якщо говорити про метод проектів як педагогічну технологію, то вона включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за своєю суттю.

Метод проектів має велике значення для розвитку життєвої, соціальної, інформаційної, предметної компетентностей учня.

Сьогодні проектування в освіті розвивається за трьома напрямками:

1. Метод проектів як один із методів інтегрованого навчання школярів, що ґрунтується на їх самостійній, творчій, глибоко мотивованій, доцільній, пізнавальній діяльності.

2. Соціальне проектування з учнями, що почало активно використовуватися у системі загальної та додаткової освіти, і являє собою особливу діяльність учнів над розв'язанням конкретних соціальних проблем.

3. Проектування як особлива діяльність педагога, зміст якої — це пошук і створення нових видів педагогічної діяльності, моделей освіти тощо.

Ураховуючи широке розповсюдження на практиці проектної технології навчання, варто окреслити основні поняття, ознаки цієї технології. Слово "проект" запозичене з латини й походить від слова "proectus", яке буквально означає "кинутий уперед". У сучасному розумінні проект — це намір, який буде здійснено в майбутньому.

Використовують метод проектів як творчу, індивідуальну чи групову діяльність учнів на протязі одного уроку, чи вивчення конкретної теми. Така робота формує навички самоосвіти учнів та складається із декількох етапів: підготовчий, дослідницький, реалізація проекту, захист проекту.

Наведемо приклади тем проектів з математики, які були розроблені учнями: Сім чудес України (цикл уроків), Природні чудеса України (уроки повторення), Мандруємо областями України, Видатні математики, Математична версія казки "Пригоди Буратіно", Піраміди навколо нас, Який чудовий світ симетрії, Логарифми навколо нас.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедичний словник з державного управління. За ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 594. С.

2. Пилипенко В.Ю. Узагальнення досвіду роботи з теми "Використання проектних технологій на уроках математики як засіб формування і розвитку пізнавальної компетентності учнів". URL: <https://vseosvita.ua/library/uzagalnenna-dosvidu-roboti-z-temi-vikoristanna-proektnih-tehnologij-na-urokah-matematiki-ak-zasib-formuvanna-i-rozvitku-piznavalnoi-kompetentnosti-ucn-132428.html>

Ольга ПАСТУШЕНКО,

студентка 1 курсу магістратури

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Наталя ВАГІНА,**

кандидат педагогічних наук, доцент (БДПУ)

КОМПЕТЕНТІСНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ З ПИТАНЬ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність. Організація професійної підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу передбачає системне набуття здобувачами педагогічної вищої освіти комплексу спеціальних і загальних компетентностей, які забезпечують їхню здатність успішно діяти в умовах постійного оновлення інформаційно-комунікаційних технологій та засобів мультимедійної підтримки освітнього процесу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Визнання ролі опанування мультимедійними технологіями і засобами відбивається у формулюванні окремими дослідниками поняття ІКТ-компетентності майбутнього вчителя математики, моделюванні процесу її набуття (І. Лов'янова, К. Власенко, А. Краснощок, Д. Дмитрієв та ін. [1]). У наукових працях останнього часу також приділяється окрема увага загальним основам формування мультимедійної компетентності вчителя (В. Ходунова [3] та ін.), що потребує певних уточнень у відповідності до педагогічного фаху та специфіки підготовки.

Мета і методи дослідження. Метою дослідження виступає виділення та теоретичне обґрунтування основних напрямів компетентнісно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя математики з питань мультимедійної підтримки освітнього процесу. Методи дослідження: системний аналіз науково-педагогічної літератури, матеріалів оприлюдненого педагогічного досвіду та цифрових ресурсів, придатних для мультимедійної підтримки навчання математики.

Сутність дослідження. На наш погляд, мультимедійна компетентність вчителя має розглядатися як складова його фахової ІКТ-компетентності, яка демонструє здатність педагога до мультимедійної підтримки освітнього процесу, системного використання засобів цифрових мультимедійних технологій у відповідності до цілей та змісту навчання та підтверджується наявністю відповідних знань і вмінь, а в особистісному плані – ціннісних орієнтирів, які мотивують прагнення до інноваційного зростання, професійного розвитку і самовдосконалення.

Аналіз теоретичних і практичних аспектів підготовки майбутнього вчителя математики з питань мультимедійної підтримки освітнього процесу дозволяє, на нашу думку, виділити такі її основні напрями:

- навчання використання систем і пакетів динамічної математики (DG, Geogebra, Cabri, Maple, Mathcad та ін.), створення анімованих зображень у програмних середовищах Digital Mathematic;
- формування обізнаності на цифрових математичних ресурсах, придатних для використання он-лайн і оф-лайн;
- визначення дидактичного призначення та місця використання в

системі загальної середньої математичної освіти сучасних науково-популярних, історико-математичних і художніх відеофільмів про математику і математиків, формування навичок їх самостійного пошуку, анування та систематизації;

- формування навичок впевненого користування інтерактивними мультимедійними дошками (Smartboard);

- набуття досвіду самостійного розроблення та апробації в реальному освітньому процесі мультимедійних додатків до уроків математики;

- ознайомлення з імерсивними AR- і VR-технологіями – доповненої та віртуальної реальності, а також із синтетичною технологією змішаної реальності та відповідними цифровими продуктами, які забезпечують їх реалізацію [2];

- вивчення зарубіжного досвіду застосування в математичній освіті шкіл мультимедійних засобів і технологій;

- набуття досвіду проектної пошуково-дослідницької діяльності за предметною тематикою.

Основні висновки. Виділення напрямів компетентісно орієнтованої підготовки майбутнього вчителя математики з питань мультимедійної підтримки освітнього процесу робить доцільним розроблення конкретизованих методичних рекомендацій.

ЛІТЕРАТУРА

1.Лов'янова І. В., Власенко К. В., Краснощок А. В., Дмитрієв Д. С., Шпонька Р. Ю. Моделювання процесу формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя математики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 74. №6. С. 186-200.

2. Змішана реальність для освіти. *Microsoft. Ocsima* : веб-сайт. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/education/mixed-reality>

3. Ходунова В. Л. Мультимедійна компетентність як передумова розвитку професійної компетентності педагога. *Priority directions of science development: 2019 рік* : Матеріали The 3-rd International scientific and practical conference (December 28-29, 2019) SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2019. Р. 477-480.

Максим ПІДСАДНИЙ,

студент 1 курсу магістратури

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Наталя ВАГІНА,**

кандидат педагогічних наук, доцент (БДПУ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПРЕС-КОНТРОЛЮ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ МОБІЛЬНОГО ДОДАТКА PLICKERS

Актуальність. Контроль і діагностика стану засвоєння навчального матеріалу є важливими складовими педагогічного управління освітнім процесом, які прямим чином впливають на якість підготовки учнів. В умовах сьогодення дедалі доступнішими для вчителя та учнів стають

цифрові технології, Інтернет-ресурси, які можуть застосовуватись для швидкого оперативного контролю, що актуалізує визначення методики їх використання у відповідності до специфіки того чи іншого предмета.

Ступінь досліджуваності проблеми. Різним аспектам теорії і практики організації контрольно-оцінювальної діяльності вчителя присвячено чимало сучасних наукових праць, серед яких особливе місце належить тим, які орієнтовані на модернізацію засобів і форм цієї діяльності з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (В. Биков, А. Гривко, Ю. Жук, О. Ляшенко [1], Л. Павлюченко, Б. Беседін, В. Слюсар та ін.).

Мета і методи дослідження. Мета дослідження полягає у виділенні теоретичних основ та розкритті методико-технологічних аспектів організації і проведення експрес-контролю на уроках математики з використанням цифрового мобільного додатка Plickers. Методи дослідження: системний аналіз наукової літератури, педагогічний експеримент.

Сутність дослідження. Експрес-контроль є різновидом поточного контролю і може реалізовуватись у формі тестування. Порівняно з іншими формами поточного контролю застосування тестового експрес-контролю на уроках математики надає зокрема такі переваги як:

- оптимізація розподілу часу;
- охоплення більшого обсягу навчального матеріалу;
- урізноманітнення теоретичних і практичних завдань, у тому числі – з візуалізації графічних об'єктів, окремих математичних понять та їхніх властивостей;
- встановлення швидкого зворотного зв'язку з учнями і визначення рівня засвоєння ними навчального матеріалу;
- оперативність прийняття рішень щодо усунення прогалин в знаннях та вміннях учнів на основі диференціації та індивідуалізації роботи;
- стимулювання учнівського саморозвитку, підвищення їхнього інтересу до предметної діяльності.

Величезний потенціал для організації і проведення експрес-контролю створюється завдяки можливостей використання Інтернет-технологій: Google Форм, навчальних платформ GoConqr, Socrative, а також за допомогою активно розповсюджуваного останнім часом цифрового додатку Plickers [2].

Plickers можна безкоштовно встановити на мобільний телефон, планшет вчителя, щоб зчитувати QR-коди з карток учнів, з можливістю відображати результати у реальному часі за допомогою комп'ютера та проектора або Smart дошки. При цьому кожен учень має власну картку, з чотирма варіантами відповідей (А, В, С, D). У Plickers можна створити список класу і з його допомогою дізнатися, як саме кожен учень відповідав на запитання. Plickers будує діаграми відповідей і дозволяє одразу отримати результати перевірки.

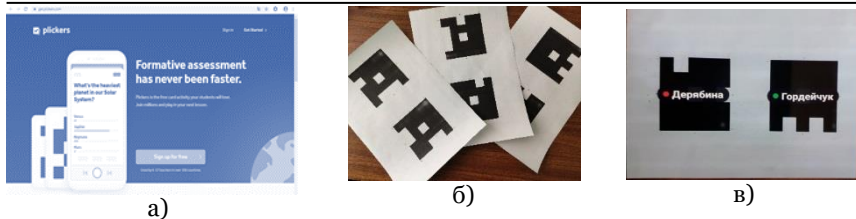

Рис. 1. Фрагменти роботи з Plickers

Рис. 1а: зовнішній вигляд головної сторінки сайту Plickers; рис. 1б – індивідуальні картки учнів; рис. 1в: фрагмент зчитування вчителем результатів виконання учнями тестового завдання (ліворуч – неправильна відповідь, червоний колір кружечка біля прізвища виконавця тесту; праворуч – правильна відповідь, зелений колір).

Основні висновки. Позитивні результати попередньої апробації використання Plickers на уроках математики обґрунтовують перспективу продовження експериментальної роботи та розробку конкретизованих методичних рекомендацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів : посібник / за ред. Ляшенка О.І., Жука Ю.О. К.: Педагогічна думка, 2015. С. 164-180.

2. Plickers : веб-сайт. URL: <https://get.plickers.com> (дата звернення: 07.03.2020)

Сісєєва Анна,

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної і технологічної освіти

Наук. керівник: **В.В. Ачкан,**

д.п.н., доцент (БДПУ)

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

Актуальність. Сучасний період розвитку освіти характеризується тим, що традиційна освітня парадигма більше не задовольняє вимогам суспільства. Основними причинами цього є прискорення темпів розвитку суспільства, зміна ситуації на ринку праці (поява нових професій, необхідність змінювати роботу, вчитися протягом усього життя і т.д.) та зростання процесів інформатизації. Виникла необхідність формувати такі якості особистості, які дозволять стати більш ініціативною, самостійною, компетентною та креативною.

Ступінь досліджуваної проблеми. Використання мультимедійних технологій відкриває нові можливості в організації навчального процесу, а також у розвитку творчих здібностей учнів. Спільними зусиллями працівників сфери освіти, вчених, програмістів, виробників мультимедійних засобів навчання і викладачів-практиків створюється нова інформаційна освітня середовище.

Мета: з'ясувати роль та місце мультимедійних технологій під час формування компетентностей особистісного самовдосконалення учнів на

уроках математики.

Сутність дослідження. На даний момент у навчанні математики широко застосовується використання мультимедійних технологій. Під засобами мультимедійних технологій розуміють комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють створювати і відтворювати інформаційний продукт (ресурс), який об'єднує в собі статичну візуальну (текст, графіку) та динамічну (мова, музика, відео фрагменти, анімація) інформацію.

Мультимедійні технології – це засіб або інструмент пізнання на різних уроках. Мультимедіа сприяє розвитку мотивації, комунікативних здібностей, отриманню навиків, накопиченню фактичних знань, а також сприяє розвитку інформаційної писемності.

Виділяють дві функції засобів мультимедійних технологій: ілюстративну та когнітивну. Ілюстративна функція забезпечує підтримку логічного мислення. У цьому випадку об'єкт мультимедії підкріплює, ілюструє певну чітко виражену думку, властивість досліджуваного об'єкта або процесу – тобто те, що вже сформовано. В свою чергу когнітивна функція полягає в тому, щоб за допомогою певного мультимедійного об'єкта отримати нове знання. Ілюстративна функція мультимедіа реалізується при передачі учням артикульованих частин знань, представленої у вигляді заздалегідь підготовленої інформації з графічними, анімаційними, аудіо- та відео ілюстраціями. Когнітивна функція проявляється в тому випадку, коли учні здобувають знання за допомогою досліджень на моделях досліджуваних об'єктів

Навчання математики в школі спрямоване на досягнення ряду цілей, які пов'язані з розвитком пізнавальних процесів у школярів, оволодінням математичними знаннями та вміннями, виховання засобами математики. У процесі навчання математиці особливо важливою стає проблема формування в учнів умінь самостійно виконувати перехід від однієї форми подання досліджуваного об'єкта до іншого.

Формування в учнів ключових компетентностей – одна з основних задач сучасної освіти. Традиційна школа дає знання фактичного матеріалу, а не способи застосування певних знань на практиці, тоді як компетентісно – орієнтований підхід до освіти дозволяє вирішити цю проблему. Тобто компетентісний підхід – це підхід, який реалізує діяльнісний характер освіти.

Висновки. Одним із найбільш ефективних засобів для розвитку пізнавальних процесів учнів на уроках математики є застосування засобів мультимедійних технологій. Значну роль відіграють засоби мультимедійних технологій для забезпечення наочності навчального процесу при вирішенні шкільних математичних задач.

ЛІТЕРАТУРА

1. Слєпкань З.І. Методика навчання математики. Київ: Вища школа., 2006. 582 с.
2. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. пос. Київ.: Вид-во А.С.К., 2003. 192 с.
3. Триус Ю.В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання

Єлизавета Стойчева,

студентка 3 курсу

Факультету фізико-математичної, комп'ютерної
та технологічної освіти

Наук. керівник: **В. В. Ачкан,**

д.п.н., доцент (БДПУ)

РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАДАЧ З МАТЕМАТИКИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Нові вимоги сучасної освіти диктують і нові задачі сучасної педагогіки. Для формування творчої особистості, здатної до нестандартних та оригінальних рішень, розв'язання задач пошуково-дослідницького характеру на уроках з математики підходить якнайкраще.

Мета дослідження. Виділення видів пошуково-дослідницьких задач та ілюстрація їх ролі у формуванні креативного мислення учнів основної школи.

У процесі навчання предметів природничо-математичного циклу з використанням пошуково-дослідницьких задач розширюється світоглядні картини учнів, розвивається вміння аналізувати відповідні закономірності, формується відповідний стиль мислення, що допомагає опановувати навчальний матеріал не лише на уроках, де використовуються окремі аспекти пошуково-дослідницьких задач, але й під час самостійної роботи учнів.

Сутність дослідження. Пошукова задача – це будь-яка нестандартна задача, при пред'явленні якої учні не знають наперед ні способу її розв'язання, ні того, на який навчальний матеріал опирається розв'язання. Учні в ході розв'язання таких (пошукових) задач повинні провести пошук плану розв'язання задачі, встановити, який теоретичний матеріал дає ключ до того або іншого розв'язання. Пошуково-дослідницька задача – це, як правило, серія простих задач (перша з яких пошукова) і одна або дві загального вигляду (дослідницького характеру). [2]

Звичайно виділяють чотири основні функції задач: навчальна, розвивальна, виховуюча і контролююча. Залежно від того, яку вимогу поставлено в задачі, розрізняють задачі на обчислення, доведення, побудову і дослідження. У задачах на дослідження (пошуково-дослідницьких задачах) потрібно дослідити що-небудь. Наведемо приклади таких задач.

1. Чи існує багатокутник, у якого число діагоналей дорівнює числу сторін?

2. Дослідити на монотонність і екстремум функцію.

3. Чи може паралелограм бути паралельною проекцією трапеції?

Розглянемо, що таке креативне мислення і як воно причетне до розв'язання пошуково-дослідницьких задач. Термін «креативність» (за

визначенням Д. Сімпсона, 1922) у психології означав здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення та схильність до руйнування загальноприйнятого, звичайного порядку походження ідей у процесі мислення. Іншими словами, креативність — це інакодумання. Креативність прямо впливає на інтелект і успішність учнів. Сьогодні школа має вчити дітей придумувати і швидко підлаштовуватися під зміни. Методи зубріння більше не актуальні. Тому, розв'язування задач пошуково-дослідницького характеру сприяє формуванню креативного мислення і виховання творчої особистості учня, готового до вирішення складних життєвих проблем в різних галузях діяльності.

Формування і розвиток в учнів дослідницьких умінь є можливим за умови, коли «вони самостійно виконуватимуть роботу з елементами дослідження, проводитимуть пошуковий експеримент, висуватимуть гіпотези й обґрунтовуватимуть методи перевірки справедливості цих гіпотез чи пропозицій» – зазначає В. К. Буряк. [1, с. 17]

В процесі пошуково-дослідницької діяльності необхідно використовувати різні творчі ідеї для знаходження ідеального кінцевого результату. Разом з тим, навчання учнів із застосуванням пошуково-дослідницьких задач сприятиме формуванню навчально-дослідницьких умінь учнів.

Основні висновки. Багатоаспектність і доцільність використання пошуково-дослідницьких задач на уроках з математики ґрунтуються на формулюваннях структури проблем, ідеально сформованих цілей, моделюванням необхідних функцій, яким відповідатиме шуканий розв'язок дослідницької задачі, що стимулює відсторонення від стереотипного впливу звичних рішень в об'єктах навколишнього середовища та на використанні досвіду створення ефективних досліджень для знаходження розв'язків пошуково-дослідницьких задач.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буряк В. К. Вироблення в учнів дослідницьких навичок. Радянська школа, 1987. С. 17-22
2. Первун О. Є. Пошуково-дослідницькі задачі як засіб розвитку математичних здібностей учнів класів з поглибленим вивченням математики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 Київ, 2009. 22 с.

Надія ТЮК,

студентка 1 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Геннадій ШИШКІН,**

д. пед. н., доцент (БДПУ)

ВПЛИВ ЕЛЕКТРИЧНОГО СТРУМУ НА РІСТ РОСЛИН

Вчені багатьох країн виявили, що добре орієнтуються в земному магнітному полі не тільки тварини, але й рослини. Якщо насіння боба на тонкій нитці підвісити поблизу зазору сильного електромагніту, то при включенні магнітного поля воно буде відхилятися назовні і зависне у повітрі під деяким кутом до первісного вертикального положення. Так само

реагують на магнітні поля і корінці рослин. Якщо у темряві пророщувати насіння різних культур, зорієнтувавши їх коріння до південного полюса, то вони проростають на добу раніше, ніж зазвичай, і розвиваються більш швидкими темпами, ніж при повороті корінця на північ [2].

Найбільший вплив на ріст і розвиток овочевих рослин мають фактори зовнішнього середовища, які об'єднані у чотири групи: кліматичні, едафічні, біотичні, антропогенні. При поливі звичайною водою рослини вбирають 25-40% корисних речовин, магніченою – 40-70%. Оброблена магнітним полем вода, замерзає при мінус 5-12 градусах, тобто надійніше захищає рослини при сильних похолоданнях. При обробці культур від шкідників і хвороби можна заощадити на гербіцидах і фунгіцидах, зменшивши їх дозування в два рази. Магніченій розчин швидше і краще проникає в рослини, тому і ефективність обприскувань зростає [1].

Серед вчених, не до кінця дослідженою залишається проблема впливу електричного струму на ріст рослин. Введено термін «електрокультура» – під яким розуміють культуру рослини, що знаходяться під час росту під впливом електричного струму.

Аналіз наукової літератури що до проблеми впливу зовнішніх факторів в тому числі електричних і магнітних полів, лазерного опромінювання показав суттєвий вплив на схожість ріст та врожайність рослин в сільському господарстві [1; 3].

За мету дослідження ми поставили визначення впливу електричного струму та лазерного опромінювання посадочного матеріалу на схожість рослин. Дослідження проводили в лабораторних умовах. Насіння для посадки рослин було розподілено на декілька груп. Одна група насіння була контрольна і вона не була оброблена перед посадкою. Інші групи насіння були відповідно оброблені лазерним променем, магнітним полем з різним значенням величини магнітної індукції. Магнітна індукція поля при обробки насіння перед посадкою вимірювалося вимірником магнітної індукції Ш 1-1.

Лазерна обробка насіння проводили за допомогою лазера з довжиною хвилі 632 нм та потужністю випромінювання 1 мВт. Для дослідження впливу електричного струму різної величини на ріст рослин у кювети з насіння розміщували електроди з нержавіючої сталі. У якості зовнішнього джерела струму використовували постійно підключені сонячні батареї. Результати дослідження впливу постійного електричного струму на ріст рослин відображені на рисунку 1. Дослідження проводили для значення струмів: $I_1=250$ мкА; $I_2=550$ мкА; $I_3=120$ мкА; $I_4= 25$ мкА; $I_0=0$ мкА (контрольна група рослин).

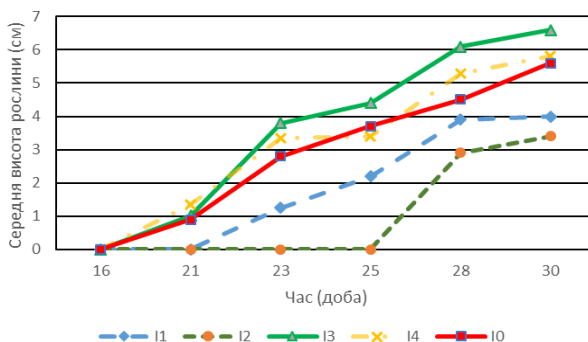

Рис. 1. Залежність росту рослин від величини струму

У результаті проведення дослідження ми дійшли наступних висновків:

- рослини краще ростуть при пропусканні через ґрунт електричного струму (I3) величиною 120 мкА. Сила струму (I1) величиною 250-300 мкА і більше, негативно впливають на розвиток рослин;

- у контрольній групі рослин схожість склала 94 %, а лазерна обробка посадочного матеріалу забезпечила 100% схожість насіння.

Подальших досліджень потребує виявлення впливу електричного струму на кінцевий результат сільськогосподарського виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтова А.С., Юкин Н.А., Убирайлова В.Г. Слабый электрический ток как фактор стимуляции роста домашних растений // Международный студенческий научный вестник. – 2016. – № 4-3.
2. Kravstov P. et al. // Applied electrical phenomena. – 1968. –No 2 (20) – P. 147-154
3. Moore A.D. Electrostatics & Its Applications. – Wiley & Sons, 1972.

Щербина Тетяна,

студентка 4Ма курсу

Факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук. керівник: **В.В. Ачкан,**

канд.пед.наук., доцент (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ ЕВРИСТИЧНИХ ОРІЄНТИРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТРИГОНОМЕТРИЧНИХ РІВНЯНЬ ТА НЕРІВНОСТЕЙ

Актуальність. В умовах реформування системи освіти, розвитку ключових та предметних компетентностей учнів особливо актуальними стає пошуки у напрямі застосування дослідницьких, евристичних методів навчання. Евристичні методи сьогодні знаходять широке застосування в процесі навчання, тому що стимулюють розвиток інтуїтивного мислення, здатності до уявлення та творчості.

Евристичне навчання має довготривалу історію становлення. Це свідчить про значимість розвитку творчих здібностей особистості. Евристичні методи та прийоми є актуальними і нині, вони вимагають обґрунтування додаткових умов для їх застосування з урахуванням сучасної освітньої ситуації.

Реалізації евристичних ідей, діалектиці евристичної діяльності в навчанні математики приділяють увагу такі сучасні математики і методисти: Г. Д. Балк, В.Г. Бевз, К.В. Власенко, М.І. Бурда, О.І. Скафа, З.І. Слєпкань, Л.М. Фрідман та ін.

Метою дослідження є формування евристичних орієнтирів, як засобів розвитку креативного мислення учнів у процесі вивчення тригонометричних рівнянь та нерівностей.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури; систематизація та узагальнення досліджуваної наукової інформації.

В процесі навчання тригонометричних рівнянь та нерівностей корисно давати деякі загальні рекомендації, які полегшують пошук розв'язання завдання або підштовхують до «відкриття» нової закономірності, факту, поняття. Такі рекомендації різними науковцями називаються по-різному: евристичні орієнтири, «правила-орієнтири», евристичні схеми, евристико-дидактичні конструкції та ін. Усі вони належать до евристичних прийомів діяльності, та в їх основі лежать різноманітні евристики.

Евристичні орієнтири відносяться до загальних прийомів, які дають загальний напрямок думки, не гарантуючи отримання потрібного результату. На цих позиціях дослідження евристик як деяких «правил-орієнтирів» перебувають чи мало науковців.

Щоб досягти успіху під час розв'язання будь-якого евристичного завдання, треба послідовно виконувати такі етапи: розуміння постановки завдання, складання плану розв'язання, здійснення плану, погляд назад (тобто вивчення отриманого розв'язку). Евристичні правила-орієнтири можна представити у вигляді їх різновидів – евристичного доказу, корисного прийому (наскільки точний доказ) та евристичного міркування – попереднє та правдиве міркування, мета якого знайти вирішення для даної проблеми. До правил-орієнтирів відносять і евристичні схеми.

Так, вивчаючи тригонометричні рівняння, що безпосередньо не зводяться до найпростіших, доцільно навести для учнів наступні орієнтири: 1) пробуємо звести всі тригонометричні функції до одного аргументу; 2) якщо вдалося звести до одного аргументу, то пробуємо всі тригонометричні вирази звести до однієї функції; 3) якщо до одного аргументу вдалося звести, а до однієї функції – ні, то пробуємо звести рівняння до однорідного; 4) в інших випадках переносимо всі члени в один бік і пробуємо одержати добуток або використовуємо спеціальні прийоми розв'язування.

Також доцільно навести учням орієнтир для відбору коренів тригонометричних рівнянь: 1) знайти спільний період (бажано найменший) усіх тригонометричних функцій, що входять у запис рівняння (якщо він існує); 2) на цьому періоді відбирати корені, відкидаючи сторонні.

Основні висновки. Використання евристичних правил-орієнтирів

сприяє ефективному оволодінню учнями здібностями розв'язувати тригонометричні рівняння та нерівності, розвитку у них креативного мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Є. П. Нелін, О. Є. Долгова, О. М. Роганін, Ачкан В.В. Алгебра і початки аналізу. 10 клас: плани-конспекти уроків за підручником Є. П. Неліна. Харків: Світ дитинства, 2008. 396 с.
2. Скафа Е.И. Эвристическое обучение математике: теория, методика, технология: монографія. Донецк: Изд-во ДонНУ, 2004. 439 с
3. Хуторской А.В. Развитие одаренности школьников: Методика продуктивного обучения. Москва: Изд. центр ВЛАДОС, 2000. 320 с.

**ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ
ТА ТЕХНОЛОГІЇ**

Маргарита ЗАКОРА

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Людмила ДАННІК,**

к.п.н., доцент (БДПУ)

**ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ
ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

Актуальність дослідження. Сучасне життя стрімко набирає оберти, змінює пріоритети, освітні цілі і завдання - і саме тому вимагає від кожного з нас знань безпосередньо пов'язаних із розвитком науки та техніки. Поколінням нинішніх учнів не достатньо просто оперувати готовими знаннями, треба вчитися шукати і відбирати нові, нестандартні рішення, будувати систему комунікації і співпраці з іншими. Виникає об'єктивна необхідність вдосконалення освітнього процесу, підвищення його ефективності та якості. Як у час інформатизації зробити уроки трудового навчання цікавими для учня, пробудити інтерес, змусити дивуватися, адже це стимул до пізнання, до очікування чогось нового? Ось головне завдання, яке стоїть перед сучасним учителем, який повинен змінюватися разом з учнями, для того, щоб відповідати потребам часу. Важлива роль у вирішенні цієї проблеми відводиться сучасним засобам навчання, від застосування яких значною мірою залежить ефективність і досягається результат навчання.

Поява нового електронного педагогічного інструментарію (електронних навчальних програм, тестів, сервісів, інтерактивних вправ) відкриває учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної, як індивідуальної, так і групової роботи, дає цілком нові можливості для творчості. А для вчителя вони дозволяють реалізувати принципово нові форми та методи навчання, сприяють підвищенню педагогічної майстерності.

Проте питання використання цифрових технологій на уроках трудового навчання потребує додаткових досліджень.

Ступінь досліджуваності проблеми. Значний внесок в розробку впровадження цифрових технологій в освіту внесли такі вчені, як Р. Гуревич, М. Кадемія, С. Карплюк, К. Ковальська, В. Морозов, М. Пренські, О. Спірін, О. Суховірський, В. Чичук та інші.

Мета дослідження полягає у висвітленні проблеми впровадження сучасних цифрових технологій на уроках трудового навчання.

Методи дослідження: вивчення педагогічної і методичної літератури; педагогічний експеримент.

Сутність дослідження. Традиційне навчання з цифровими технологіями це не тренд, а вимога часу. Усі зміни, які відбуваються в суспільстві, відображаються в освіті. Однією з особливостей сучасної освіти є помітний розрив у рівнях комп'ютерної та цифрової грамотності вчителів

і учнів. Такий стан спричиняє ризик зниження авторитету вчителів і ролі освітніх закладів. Тепер грамотність означає набагато ширший набір навичок. Американська бібліотечна асоціація визначає цифрову грамотність як «здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, щоб знаходити, розуміти, оцінювати і створювати цифрову інформацію, ділитися й обмінюватися нею; здатність, яка потребує як когнітивних, так і технічних навичок» [1].

Приклади цифрових навичок включають у себе спілкування онлайн з повагою, написання коду для веб-сайту, доступ до інформації в мережі Інтернет, критичне ставлення до матеріалів у засобах масової інформації, розміщення інформації на сайті з урахуванням конфіденційності, авторського права та наукової сумлінності, пошук втрачених e-mail, вивчення нового онлайн-інструменту, зйомка та монтаж відео для завантаження на YouTube.

Існує багато нових потрібних для педагогів інструментів у щоденній роботі для цікавого навчання й розвитку критичного мислення школярів, які є у вільному доступі та їх варто спробувати. Нові освітні можливості дають інтерактивні вправи сервісу LearningApps.org, які є додатком Web 2.0. LearningApps.org розроблений як дослідницький проект центру комп'ютерної освіти Педагогічного коледжу PNBern (ін. Мікаель Хільшер, проф. Вернер Хартман) спільно із університетом міста Майнц (проф. Франц Ротляуф) та університетом ЦГТА / Герліц (проф. Крістіан Вагенкнехт).

Сервіс LearningApps.org – це конструктор для розробки та зберігання інтерактивних завдань із різних предметних дисциплін. Зацікавившись грою, учні не помічають, що навчаються. Виконуючи інтерактивні вправи, школярі поповнюють свої знання, розвивають увагу, мислення, самостійність, адаптуються до умов гри, розвивають комунікативні здібності, усе це сприяє формуванню їх пізнавального інтересу. Дуже важливим є те, що правильність виконання завдань перевіряється миттєво [2].

Сервіс LearningApps.org надає можливість отримання коду для того, щоб інтерактивні завдання були розміщені на сторінки сайтів або блогів вчителів і учнів.

Усі вправи поділено на категорії, які відповідають виду завдання, яке потрібно буде виконати учням. Вибравши категорію з завданням, ми починаємо створювати вправу, використовуючи малюнки, терміни та інші види інформації в залежності від завдання та категорії. Створивши власне завдання, ви можете опублікувати його або зберегти для особистого використання. Крім того, можна створити акаунти для своїх учнів та використовувати власні ресурси для перевірки знань прямо на цьому сайті.

Основні висновки: Отже, в освіті настає критичний момент, від якого вчитель вже не може працювати без сучасних технологій. Він починає використовувати різноманітні сервіси не лише задля полегшення своєї роботи, а й для комунікації з колегами, учнями, батьками, суспільством. Важливим завданням сучасної освіти є формування інформаційно-культурної особистості, готової до життя в інформаційному суспільстві, а формувати інформаційну культуру учнів може тільки вчитель, який сам

добре володіє професійними вміннями, пов'язаними з використанням сучасних технологій, та має інноваційний склад мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олефіренко Н.В. Сучасний інструментарій творчості вчителя. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2013. Вип. 21. С. 227-231.

2. Сисоєва С. О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: монографія. К.: ВІПОЛ, 2001. 502 с.

Олександр МЕДВЕДЕНКО,

студент 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Олена КРИВИЛЬОВА,**

д. п. н., доцент (БДПУ)

ВЗАЄМОДІЯ ЗДОБУВАЧІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Закон «Про освіту» (2017) наголошує на необхідності всебічного розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей [1].

На думку дослідників індивідуальне навчання сприятиме реалізації потенціалу здобувачів вищої освіти. Питання, пов'язані з індивідуальною формою розглядаються в роботах В. Вихрущ, В. Галузинського, Ю. Мальваного, І. Зайченко, Н. Мойсеюк, В. Крутецького.

Проте питання взаємодії здобувачів та викладачів вищої освіти в умовах індивідуального навчання потребує додаткових досліджень.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці взаємодії студентів та викладачів в умовах індивідуального навчання.

Для досягнення мети дослідження було визначено такі завдання: теоретично обґрунтувати основні поняття предмету дослідження; розробити діагностичний інструментарій педагогічного дослідження; експериментально перевірити рівень взаємодії студентів та викладачів вищої освіти в умовах індивідуального навчання.

Для розв'язання завдань використано сукупність взаємопов'язаних методів дослідження: *теоретичних*: аналіз психолого-педагогічної літератури – для виявлення особливостей індивідуального навчання; *емпіричних*: діагностика та пошуковий експеримент – для оцінки функціонування закладу вищої освіти в контексті індивідуального навчання студентів; статистичні методи (кількісна та якісна обробка даних, графічне подання результатів) – для відстеження процентного відношення показників взаємодії здобувачів та викладачів вищої освіти в умовах індивідуального навчання.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури теоретично обґрунтовано сутність поняття взаємодії здобувачів вищої освіти та

викладачів в умовах індивідуального графіку. Виявлено що взаємодія відображає сумісну дію здобувачів та викладачів вищої освіти в умовах індивідуального графіку, результатом якої є забезпечення права учасників освітнього процесу на здобуття вищої освіти з урахуванням індивідуальних здібностей та обдарувань, стану здоров'я, організації їх навчання.

Розроблено діагностичний інструментарій педагогічного дослідження у якості анкети, яка передбачає отримання інформації шляхом письмових відповідей респондентів на систему стандартизованих запитань, попередньо підготовлених бланків. До анкети увійшло 6 запитань стосовно тематики дослідження, зокрема: «Як Ви ставитесь до трудової зайнятості бакалаврів?», «Як Ви вважаєте, чи доречно, коли всі лекції та практики з дисципліни є у вільному доступі у програмі Moodle?», «Як Ви гадаєте, чи добре, коли студенти 2-3 курсів мають практичний досвід у дисциплінах, що вивчаються?», «Як Ви оцінюєте готовність студентів до самостійного оволодіння змістом навчальних дисциплін?» та інші.

Анкету впроваджено в освітній процес факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти на базі 2-4 курсів спеціальностей 014 Середня освіта (трудове навчання та технології), 014 Середня освіта (математика), 014 Середня освіта (фізика), 015 Професійна освіта (енергетика), 015 Професійна освіта (комп'ютерні технології).

Результати дослідження вказують на те, що здобувачі вищої освіти мають уявлення про індивідуальне навчання та готові використовувати його можливості. Експериментально перевірено стан взаємодії здобувачів вищої освіти та викладачів, зокрема виявлено, що 67% респондентів вважають за краще залишити на самостійне вивчення 30% матеріалу. Такий розподіл відсотків свідчить про те, що більшість студентів та викладачів розуміють потребу в освітній взаємодії. Більшість викладачів ставиться до трудової зайнятості бакалаврів позитивно на сам перед через те, що вона дає змогу здобувачам вищої освіти познайомитись з сучасним обладнанням та його використанням у професійній діяльності. Проте їх ставлення до вільного доступу в інтернеті лекцій, практичних та самостійних робіт є негативним, що пояснюється відсутністю «живої взаємодії між викладачем та студентом». Думка здобувачів вищої освіти до цього питання є протилежною. Загалом виявлено, що 63,33% здобувачів вищої освіти мають середній рівень сформованості готовності до самостійної навчальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про освіту: закон України №38-39 від 05.09.2017 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 13.03.2020)

Мельник Тетяна,

студентка 3 курсу факультету

фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук.керівник: **Бєлова Ю.Ю.,**

к. пед. н., доцент (БДПУ)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕХНІКИ “ВИТИНАНКА”

Формування професійної компетентності вчителя трудового навчання розглядається сьогодні як невід'ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому. Основна мета цієї реформи передбачає підготовку технічно і технологічно освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок технічного характеру та формування основних компонентів інформаційної культури[1]. У зв'язку з цим гостро постає проблема підготовки професійно компетентних педагогів, формування яких йде впродовж усього навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах.

Метою дослідження є висвітлення деяких підходів, сутності та особливості формування професійної компетентності майбутніх вчителів трудового навчання в умовах вивчення декоративно-ужиткового мистецтва.

Компетенція означає коло питань, у яких людина добре обізнана, володіє знаннями та досвідом. Компетентна у певній області людина має відповідні знання і здібності, які дозволяють їй обґрунтовано судити про цю область і ефективно в ній діяти. Проблема визначення професійної компетентності вчителя стала об'єктом суперечки і розбіжностей між психологами, педагогами, фізіологами, фахівцями-практиками [3]. На нашу думку, професійна компетентність вчителя – інтегроване професійно особистісне утворення, в якому внутрішні ресурси людини, її особисті якості та здібності розглядаються як джерело й критерії ефективної предметної діяльності в системі освіти.

У професійній освіті прийнято виділяти ключові компетенції, що характеризують універсальність підготовки, соціально-професійну мобільність і готовність фахівців успішно адаптуватися до вирішення професійних ситуацій в умовах інформаційного суспільства. Під ключовими компетенціями розуміють міжкультурні і міжгалузеві знання, уміння і здібності, властивості особи, необхідні для адаптації і продуктивної діяльності [2]. Для вчителів трудового навчання поряд з ключовими існують спеціальні компетенції. Доцільним є розглядати професійну компетентність вчителя як єдність ключових і спеціальних компетенцій. Ключові компетенції вчителя трудового навчання відображають культуру педагога і розподіляються на: професійно-педагогічні, соціально-мотиваційні, інформаційні, комунікативні, креативні. Спеціальні компетенції інтегрують в собі знання предмету навчання (в даному випадку технології) і методики його викладання. Вони розподіляються на: цільові, змістовні, проєктні, рефлексивні, моніторингові [4].

У системі професійної підготовки майбутнього вчителя технологій важливе місце займає проєктна діяльність, яка впливає на розвиток

ключових компетентностей учнів, активізує творчу уяву, ініціативність та можливість учнів. Так, одним із засобів формування професійних компетентностей майбутнього фахівця може бути є техніка “Витинанка”.

Витинанка (від українського слова “витинати”, тобто “вирізувати”) – це вид давнослов’янського, зокрема українського народного декоративного мистецтва, яке включає в себе сюжетні та орнаментальні прикраси житла – ажурні, силуетні тощо. Витинанці властива лаконічність й вишуканість зображуваних засобів. Близька до неї техніка створення силуетів. Витинанки виготовляються за допомогою канцелярського ножа. Матеріалом для витинанок є папір та картон різного кольору. Інколи для виготовлення витинанок застосовують деревину, кожу або рослинні заготовки. Витинанки використовують для прикрашання приміщень або певних побутових речей.

Систематизоване вивчення витинанки робить можливим комплексне сприйняття даного виду народного мистецтва, сприяє формуванню естетичного та художнього досвіду збагачення особистості, стимулює творчий потенціал. Залучення студентів до виготовлення витинанок, бажання й уміння працювати не за зразком, а оригінально – це шлях до оволодіння ключовими компетентностями. Ще В.О. Сухомлинський наголошував: «Дуже важливо, щоб дитина придумувала, винаходила нові комбінації з діючих моделей, складала нові агрегати. Знаходила нове застосування механізмам» [4].

Отже, професійна компетентність вчителя – поняття динамічне, багатогранне й багатоаспектне, його зміст змінюється у відповідності із процесами, що відбуваються в суспільстві й освіті. Структура професійної компетентності також повинна періодично видозмінюватися, корегуватися у зв’язку зі стрімким розвитком науки й практики. Професійна компетентність вчителя трудового навчання визначає рівень його професіоналізму, а досягнення у професійній сфері відбуваються через здобуття вчителем необхідних компетенцій, що є метою професійної підготовки фахівців. Професійна компетентність вчителя трудового навчання є системою наукових знань, інтелектуальних і практичних умінь, навичок, особистісних якостей і утворень, яка при достатній мотивації та високому рівні професійності, забезпечує формування професійних компетентностей у майбутнього фахівця під час його навчання у вищі, а саме при вивченні техніки «Витинанка».

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про освіту" №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/
2. Батишева С.Я. Енциклопедія професійної освіти. У 3-х тт. / Под ред. Батишева С.Я. – М.: АПО. – 1999. – Т.2, – С. 383.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 4-є видання, доповнене / Н.Є. Мойсеюк // 2003. – 615 с.
4. Ничкало Н.Г. Філософія сучасної освіти / Н.Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 4. – С. 49-57.

Ілля ПІАЧКОВ,

студент 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Олена КРИВИЛЬОВА,**

д. п. н., доцент (БДПУ)

КОМУНІКАТИВНІ ВІДНОСИНИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У законі «Про вищу освіту» наголошується на здобутті особою високого рівня наукових та творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань [1]. В процесі реалізації компетентнісного підходу набуваються знання, формуються вміння й навички, спрямовані на вдосконалення ключових, загальногалузевих і предметних компетентностей особистості (О.Дубасенюк, О.Локшина, В.Луговий, О.Пометун та ін.). Це великою мірою сприяє підвищенню рівня конкурентоздатності випускників закладів вищої освіти і якості освіти в цілому. Формування й становлення комунікативної компетентності студентів позитивно впливає на професійний рівень майбутніх спеціалістів, їхню творчу самореалізацію, удосконалення їх діяльності, а саме це необхідно майбутнім фахівцям для адекватної орієнтації в усіх сферах суспільного життя.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці рівня комунікативних відносин здобувачів вищої освіти.

Для досягнення мети дослідження було визначено такі завдання: теоретично обґрунтувати основні поняття предмету дослідження; розробити діагностичний інструментарій педагогічного дослідження; експериментально перевірити рівень комунікативних відносин здобувачів вищої освіти. Для розв'язання завдань використано сукупність взаємопов'язаних методів дослідження: *теоретичних*: аналіз психолого-педагогічної літератури – для виявлення сутності комунікативних відносин; *емпіричних*: діагностика та пошуковий експеримент – для оцінки рівня сформованості комунікативних відносин здобувачів вищої освіти; статистичні методи (кількісна та якісна обробка даних, графічне подання результатів) – для відстеження процентного відношення показників рівня сформованості комунікативних відносин.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виявлено, що комунікативні відносини здобувачів вищої освіти є сукупністю істотних, відносно стійких властивостей особистості. Функціонально вони сприяють розумінню, засвоєнню, використанню й передаванню інформації. В комунікативних відносинах виокремлюється вольовий, інтелектуальний та емоційний складники. Визначено, що здобувачі вищої освіти (студенти) – це вид малої соціальної групи, який формується на певний період часу для здійснення навчальної діяльності. До основних характеристик групи відносять її склад, структуру, групові процеси, норми, цінності, систему санкцій, які мають вплив на створення комунікативних відносин.

В якості діагностичного інструментарію обрано методику Р. Овчарової, яка призначена для виявлення комунікативних схильностей

особистості та передбачає визначення рівнів її прояву (низкий, нижче середнього, середній, вище середнього, високий).

У педагогічному експерименті прийняли участь здобувачі вищої освіти факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти БДПУ: II курс спеціальності 015 Професійна освіта (енергетика) (КГ1), IV курс (КГ2) та II курс (магістерського рівня) (КГ3) 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

За результатами тестування 16,6% (КГ2) та 20% (КГ3) знаходяться на низькому рівні сформованості комунікативних здібностей. 33,3% (КГ1) мають рівень сформованості комунікативних здібностей «нижче середнього», тобто, вони не прагнуть до спілкування, вважають за краще проводити час наодинці з собою; у новому колективі відчують себе скuto; зазнають труднощів у встановленні контактів з оточенням; не відстоюють свою думку, важко переживають образи. рідко виявляють ініціативу, уникають прийняття самостійних рішень. 66,7% (КГ1) та 50% (КГ2) виявляють середній рівень сформованості комунікативних здібностей, а саме, прагнуть до контактів з оточенням, відстоюють своє, однак потенціал їх схильностей не відрізняється високою стійкістю. Потрібна подальша виховна робота з формування та розвитку цих якостей особистості. 24,9% (КГ2) та 20% (КГ3) мають рівень сформованості комунікативних здібностей «вище середнього», вони не губляться у нових обставинах, швидко знаходять друзів, прагнуть розширити коло своїх знайомих, допомагають близьким і друзям, проявляють ініціативу в спілкуванні, здатні приймати рішення в складних, нестандартних ситуаціях. На високому рівні сформованості комунікативних здібностей знаходяться 8,5% (КГ2) та 60% (КГ3), це свідчить про те, що у таких здобувачів вищої освіти сформована потреба в комунікативній і організаторській діяльності; вони швидко орієнтуються у важких ситуаціях; невимушено поведуть себе у новому колективі, ініціативні, приймають самостійні рішення, відстоюють свою думку, наполегливі і натхненні у діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про вищу освіту : закон України № 1556-VII від 01.07.2014. URL : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvit> (дата звернення: 14.03.2020)

Рибалка Наталія,

студентка м1 курсу факультету
фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти.
Наук.керівник: **Белова Ю.Ю.,**
к. пед. н., доцент (БДПУ)

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ 11 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Педагогічні інновації пов'язані сьогодні із застосуванням інтерактивних (interactive learning від англ. – взаємний, – діяти) методів у навчанні та виховній діяльності вчителя.

Актуальність дослідження полягає в тому, що одним із кроків підвищення ефективності уроку трудового навчання є впровадження разом із традиційними методами навчання інтерактивних технологій навчання. Ефективними вважають уроки трудового навчання з використання інтерактивних технологій, які активізують процес особистісно-зорієнтованого навчання й унеможливають домінування одного учасника навчального процесу над іншим.

«Інтерактивний» означає: здатність взаємодіяти в процесі бесіди, діалогу з чимось (комп'ютером) або кимось (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це насамперед діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня. Інтерактив включає домінування як одного виступаючого, так і однієї думки над іншими. Які ж основні характеристики інтерактивну? Передусім – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності. Вона передбачає конкретні завдання. Одне з них – створення комфортних умов навчання, за яких кожен учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність. Це робить продуктивним і сам процес навчання.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та методики навчання учнів 11 класів засобами інтерактивних технологій.

За інтерактивного трудового навчання навчально-трудоий процес організовується таким чином, що практично всі учні задіяні у навчальній і трудовій діяльності, мають можливість діяти залежно від наявних знань.

Суть інтерактивних технологій полягає в тому, що навчання відбувається шляхом взаємодії всіх, хто навчається. Це співнавчання (колективне, кооперативне, навчання у співпраці), в якому і вчитель, і учень є суб'єктами навчання. Інноваційні технології навчання в одному випадку ставлять учня в позицію режисера, у другому – в позицію учителя, у третьому – консультанта, у четвертому – творця або художника, у п'ятому – організатора діяльності дітей або однокласників, у шостому – в позицію учня, у сьомому – організатора взаємонавчання.

Учитель виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи учнів. Інтерактивні технології (ІТ) найбільше відповідають особистісно зорієнтованому підходу до навчання. У процесі застосування ІТ, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. Тому ІТ найбільше сприяють формуванню в учнів умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні.

Особливістю інтерактивних методик є те, що вони є найбільш природними, створюють сприятливі умови для формування вмінь і навичок, дають можливість виявити свої інтелектуальні якості, дають змогу впливати не тільки на свідомість людини, а й на її почуття, емоції, вольові якості, тобто включають у процес навчання «цілісність людини».

ІТ-це різновид активних методів навчання. Найбільш відомі форми інтерактивних методів – „велике коло“, „акваріум“, „займи позицію“, „мозковий штурм“, «вертушка», «дебати», «мікрофон», «брейн-ринг», «аукціон», «реклама», «конференція», «Джиг-соу», рольові імітаційні ігри, робота в парах та групах з подальшою презентацією та захистом проєктів.

Усі перераховані форми, методи і види роботи можуть використовуватися в різних освітніх технологіях і мати різний вплив відповідно до визначеної вчителем мети, сприяти формуванню як загальнонавчальних, так і вузько предметних умінь та навичок.

Проблеми творчості і креативності в широкому значенні не є новими. Означена проблема багатоаспектна і досліджується суміжними науками. У філософській, педагогічній та психологічній літературі приділяється багато уваги цій проблемі (М.Монтель, Г.Гегель, Я.Коменський, С.Русова, Д.Ельконін, І.Лернер, М.Данилов, М.Скаткін, Ю.Богоявленська, Я.Пономарьов, С.Сисоева та ін.). Проблема творчості та здатності до творчої діяльності піднімалася у працях, присвячених методиці навчання математики, але лише у зв'язку з дослідженнями інших проблем: зростання пізнавального інтересу на уроках математики, розвитку математичного мислення на творчому рівні; формування умінь, які забезпечують набуття досвіду творчої діяльності (К.Баханов, В.Комаров, О.Пометун, О.Мокрогуз, Л.Борзова та ін.).

Психолого-педагогічні дослідження тлумачать креативність як сукупність властивостей особистості, що забезпечує її входження у творчий процес. Даний феномен характеризується здатністю визначати проблему, бачити шляхи її розв'язання, оригінальністю, можливістю відійти від шаблону, тобто здатністю до творчості, є умовою самореалізації особистості.

Висновок впровадження інтерактивних технологій вносить привабливу для учнів новизну, змінюються усталені кордони предметного викладання, а найголовніше – досягнення освітніх стандартів відбувається більш інтенсивно і цілісно. Інтерактивність, оригінальність і оперативність даних технологій робить їх популярними і серед учнів, і серед вчителів, а в кінцевому результаті їх систематичне впровадження підвищує креативність учбового процесу.

Література

1. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: [науч.-метод. посібие]. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Теорія і методика навчання технології: [навч. посіб.] / [за заг. ред. О.М.Коберника]. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. – 480 с.

Олена СМІРНОВА,

магістранта 1 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Людмила ДАННІК,**

к.п.н., доцент (БДПУ)

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Актуальність дослідження. Розвиток сучасної технологічної освіти може здійснюватися лише як інноваційний процес шляхом використання нових педагогічних ідей, технологій, заміною застарілих та

неефективних педагогічних засобів новими, які є більш ефективними для сучасної освітньої галузі «Технології».

Головним завданням освіти є підготовка молоді до сучасного життя, тобто формування в неї необхідних ключових та предметних компетентностей, а одним із засобів їх формування є *інтеграція навчальних предметів*. Інтеграція може вирішити основні суперечності освіти – протиріччя між безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами [1].

Інтеграція навчальних предметів – це вимога часу, це творчість, самобутність, мистецтво педагога.

Проте питання інтеграції в процесі технологічної підготовки учнів потребує додаткових досліджень.

Ступінь досліджуваності проблеми. Сутність інтеграції в освіті, її форми й види на сучасному етапі активно досліджували І. Бех, К.Баханов, М. Васьуленко, К. Гуз, В. Завязинський, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська, Ю. Мальований, О.Маринівська, Ю. Самарін та інші.

Серед сучасних дослідників, які опікуються цією проблемою: Т.Браже, О.Гільзова, М.Масол, О.Савченко, Н. Сердюкова, О. Сухаревська, В.Фоменко та інші.

Мета дослідження: дослідити інтегрований урок технологій як засіб активізації пізнавальної діяльності старшокласників.

Методи дослідження: вивчення педагогічної і методичної літератури; педагогічний експеримент.

Сутність дослідження. Під час нашого дослідження було встановлено, що інтеграція (від лат. integer – повний, цілий) – це об'єднання в ціле раніше ізольованих частин. Інтегровані уроки ставлять за мету об'єднати споріднені блоки знань із різних навчальних предметів навколо однієї теми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприйняття, мислення, почуттів учнів. Це дає можливість пізнавати явище з різних боків, досягнути цілісності знань.

Інтегрований урок стимулює пізнавальну самостійність, творчу активність та ініціативу учнів, такий урок дає можливість підводити учнів до усвідомленої і емоційно пережитої потреби міркувати і висловлювати свої думки.

Використання інтегрованих уроків приносить користь не лише учням, а й самому вчителю. Спілкуючись із колегами учитель відкриває нові факти, на які раніше не звертав уваги, інший бік проблеми чи явища, починає задумуватися над тим, на що раніше не звертав уваги або вважав другорядним [2].

У ході нашого дослідження було розроблено інтегрований урок технологій (бінарний), що відповідає загальним вимогам, яким повинен відповідати якісний інтегрований урок. Форма проведення інтегрованого уроку захоплююча і нестандартна. Використання різних видів діяльності на уроці дає можливість учням підтримувати увагу на високому рівні, ведуть до осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здібностей. Такий інтегрований урок, як показало дослідження допомагає сформувати необхідні уявлення і поняття, запобігає стомленню учнів, посилює інтерес до навчання.

Основні висновки. Отже, у ході дослідження було доведено, що інтегровані уроки дають можливість самореалізовуватися у творчому процесі вчителя, сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, активному, емоційному сприйняттю ними нових знань, розвитку в них творчого та самостійного мислення. Учні мають можливість застосовувати при цьому арсенал своїх знань, життєвий досвід, зробити власні, нехай незначні, але дуже необхідні кожній людині, умовиводи і пошукові відкриття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козловська І. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи: монографія / За ред. С. Гончаренка. Львів: Світ, 1999. 302 с.
2. Теорія і методика навчання технології: навч. посіб. / за заг. ред. О.М.Коберника. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 480 с.

Катерина ТИХОВОД

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Яна СИЧІКОВА**,

д. тех. н., доцент (БДПУ)

ЕНЕРГЕТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНИХ ПАКЕТІВ ARCHICAD

Сьогодні будівництво житлових будинків зосереджено на аспектах енергозбереження та енергоефективності. Цими принципами пронизані всі ланки спорудження будівель – від моделювання до зовнішнього і внутрішнього утеплення.

Однак ефективне впровадження енергозберігаючих технологій необхідно планувати заздалегідь. Для цього використовують програми, що дозволяють моделювати не тільки зовнішній вигляд споруд, але й матеріали, текстуру, архітектурні рішення тощо. Серед усього різноманіття комп'ютерних програм особливо виділяється ArchiCAD, завдяки простоті використання, зручному та інтуїтивно зрозумілому інтерфейсу та широкому функціоналу. EcoDesigner STAR – ще один зручний інструмент енергетичного моделювання житлових будівель.

Метою дослідження є встановлення доцільності використання програмного забезпечення ArchiCAD та EcoDesigner STAR для енергетичного моделювання житлових будинків.

Загалом, ArchiCAD – це потужний інструмент інформаційного моделювання будинків (BIM) і просте у використанні рішення, призначене для невеликих архітектурних фірм. Це унікальне поєднання сучасних технологій і несподівано низької ціни [1].

Значною перевагою ARCHICAD є можливість виконувати моделювання теплових мостів. Ця технологія спрямована на аналіз енергетично ефективності будівлі, що дозволяє на етапі планування та

моделювання виділити місця, які характеризуються втратою тепла, так звані «містки холоду». Такий аналіз дає змогу завчасно відкорегувати та перепланувати ключові конструкції.

Тепловий місток (місток холоду) являє собою ділянку з меншим коефіцієнтом ізоляції у порівнянні з основними несучими конструкціями. Це є місця втрати теплоти взимку та холоду влітку.

При проектуванні будинків і споруд втрати тепла від будь-яких конструктивних теплових мостів повинні бути розраховані і враховані. Для цього компанія GRAPHISOFT надає своїм користувачам потужний інструмент EcoDesigner STAR [2].

GRAPHISOFT EcoDesigner STAR є розширенням для ARCHICAD та дозволяє використовувати всі переваги інформаційного моделювання будівель під час енергетичного моделювання будівель, зокрема [2]:

- проводити моніторинг енергоефективності майбутньої будівлі на ранньому етапі моделювання;
- встановлювати відповідності між енергоефективними технологіями та енергоощадністю;
- виконувати звіти у середовищі програми ARCHICAD, що значним чином полегшує роботу архітекторів та планувальників житлового сектору;
- «пасивно» проектувати будинки зі зниженим споживанням електро- та теплоенергії;
- враховувати погодні та кліматичні особливості, фактори та чинники;
- розраховувати показники енергоефективності;
- досліджувати такі важливі коефіцієнти, як викиди вуглекислого газу, споживання первинної енергії тощо.

Таким чином, показано, що пакет програм ArchiCAD та доповнення до них, зокрема GRAPHISOFT EcoDesigner STAR, є ефективними інструментами моделювання не лише архітектурних форм, а й шляхів забезпечення енергоефективності житлових будинків. Показано, що за допомогою цих програм можливим є створення віртуального середовища проектування, що дає змогу комплексно проаналізувати заходи з енергоефективності та енергозбереження і вибрати оптимальні варіанти конструкцій та матеріалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. ArchiCAD. Офіційний веб-сайт. URL: <https://www.graphisoft.ru/archicad/>
2. EcoDesigner STAR. Офіційний веб-сайт. URL: https://www.graphisoft.com/archicad/ecodesigner_star/

Ольга ФОМИЧОВА,
магістрантка 1 курсу
факультету фізико-математичної,
комп'ютерної та технологічної освіти
Науковий керівник: **Людмила ДАННІК,**
к.п.н., доцент (БДПУ)

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ

Актуальність дослідження. Сучасні зміни в нашій державі спонукають вчителів старшої школи шукати інновації та впроваджувати їх в освітній процес. До інноваційних педагогічних технологій, які спрямовані на створення освітнього середовища, сприятливого для задоволення фізичних, соціокультурних і пізнавальних потреб старшокласників відносяться інтерактивні технології навчання.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність [1].

Проте питання використання інтерактивних методів в процесі технологічної підготовки учнів потребує додаткових досліджень.

Ступінь досліджуваності проблеми. Застосування інтерактивних технологій навчання в освітньому процесі досліджували В.Жирова, М.Кларін, Т.Кошманова, Л.Пуховська та інші; специфіку і завдання інтерактивних технологій навчання в освіті України: К. Баханов, І.Дичківська, О.Комар, О. Пометун, Л. Пироженко та інші.

Проблема застосування саме інтерактиву в освітньому процесі була в центрі уваги таких дослідників, як О.Єльникова, Г.Коберник, О.Коберник, О.Комар, Т.Кравченко, М.Крайня, Г.Кривчикова, В.Мельник, Л.Пироженко, Н.Побірченко, О.Пометун та інші.

Мета дослідження: дослідити використання інтерактивних методів навчання в процесі технологічної підготовки учнів.

Методи дослідження: вивчення педагогічної і методичної літератури; педагогічний експеримент.

Сутність дослідження. Проаналізувавши науково-педагогічні праці дослідників, визначили, що інтерактивні технології навчання становлять досить важливе значення для організації освітнього процесу учнів старших класів. Педагогічні технології інтерактивного навчання забезпечують активну співучасть учнів у власному процесі пізнання, формують у них здатність до взаємодії чи діалогу в процесі трудового навчання. Інтерактивне навчання характеризується активною співпрацею учнів з усіма учасниками освітнього процесу, використанням вчителем інтерактивних прийомів, які забезпечують між ними полілог. В таких умовах учень перетворюється з об'єкта процесу пізнання на суб'єкта. Така активна участь в процесі пізнання потребує володіння учнем методами, за допомогою яких можна навчатись самому та навчати інших [2].

Інтерактивні методи – це посилена педагогічна взаємодія учасників педагогічного процесу, інструментами і провідними ознаками

якої є полілог, діалог, мисленнєва діяльність, смислотворчість, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо.

У ході нашого дослідження, під час освітнього процесу, були використані такі інтерактивні методи як: «незакінчені речення», «обговорення проблеми в загальному колі», «мозковий штурм», «бліцопитування» тощо. За допомогою цих методів відбулася організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Освітній процес відбувався за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів класу.

Основні висновки. Отже, у ході дослідження було визначено переваги інтерактивного навчання, які полягають у: зацікавленому ставленні учнів до нестандартної організації освітнього процесу, активізації мислительної та творчої діяльності, покращенні показників запам'ятовування навчальної інформації, формуванні мотиваційної готовності до створення власних освітніх продуктів, формуванні уміння бачити проблему, формулювати її, знаходити шляхи її розв'язку, розвитку навичок особистісної рефлексії. Таким чином впровадження інтерактивних методів навчання вносить у традиційну систему технологічної підготовки навчання привабливу для учнів новизну, змінюються усталені кордони предметного викладання, а найголовніше – досягнення освітніх стандартів відбувається більш інтенсивно і цілісно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О.І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. / За ред. О.І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004.
2. Теорія і методика навчання технології: навч. посіб. / за заг. ред. О.М.Коберника. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 480 с.

Ян ЦУРКАН,

студент 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Олена КРИВИЛЬОВА,**

д. п. н., доцент (БДПУ)

ЗАДОВОЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УМОВАМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Актуальність проблеми задоволення здобувачів вищої освіти умовами фізичної підготовки ґрунтується на вимогах закону «Про освіту» (2017) та листу МОН «Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах»(2015) [3], де наголошується про необхідність забезпечення викладання фізичного виховання у закладах вищої освіти на належному рівні.

Вагомими з методологічних позицій щодо фізичної підготовки

студентської молоді є роботи фахівців сучасної вищої освіти С. Король [2], І. Зайцева [1] та інших.

Проте, питання задоволення здобувачів вищої освіти умовами фізичної підготовки потребують додаткових досліджень.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці рівня задоволення здобувачів вищої освіти умовами фізичної підготовки.

Для досягнення мети дослідження було визначено такі завдання: теоретично обґрунтувати основні поняття предмету дослідження; розробити діагностичний інструментарій педагогічного дослідження; експериментально перевірити рівень задоволення здобувачів вищої освіти умовами фізичної підготовки. Для розв'язання завдань використано сукупність взаємопов'язаних методів дослідження: *теоретичних*: аналіз психолого-педагогічної літератури – для виявлення особливостей навчальної діяльності студентів; *емпіричних*: діагностика та пошуковий експеримент – для оцінки функціонування закладу вищої освіти в контексті навчальної діяльності студентів; статистичні методи (кількісна та якісна обробка даних, графічне подання результатів) – для відстеження процентного відношення показників якості навчальної діяльності студентів.

У психолого-педагогічній літературі сутність феномену задоволення здобувачів вищої освіти фізичною підготовкою в умовах ЗВО трактується як почуття і стан задоволення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти, сукупністю складових фізичної підготовки, що впливають на ступінь їхнього фізичного виховання.

Для виявлення рівня задоволення здобувачів вищої освіти умовами фізичної підготовки скористалися розробленим діагностичним інструментарієм – анкетою, яка представляє собою метод отримання інформації шляхом письмових відповідей респондентів на систему стандартизованих запитань попередньо підготовлених бланків. До змісту анкети увійшло 9 запитань стосовно тематики дослідження, зокрема: «Чи задоволені Ви розкладом занять з фізичного виховання?»; «Скільки раз на тиждень Ви готові займатися фізичною підготовкою в рамках освітнього процесу?»; «Чи достатні просторові умови для проведення фізичної підготовки?» та інші.

У педагогічному експерименті прийняли участь здобувачі вищої освіти факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти: перший курс спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) та 014 Середня освіта (трудове навчання та технології) (КГ1); третій курс 014 Середня освіта (математика) (КГ2) БДПУ.

За результатами дослідження щодо стану задоволення розкладом занять з фізичного виховання 58,3% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 81,8%(КГ2) виявляють позитивне ставлення; 41,7% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 63,6% (КГ2) готові займатися фізичною підготовкою три рази на тиждень; 75% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 54,5%(КГ2) задоволені умовами занять з фізичної підготовки; 75% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 81,8% (КГ2) виявляють позитивне ставлення щодо просторових умов з занять фізичної підготовки; 50% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 90,9% (КГ2) використовують необхідне обладнання у процесі фізичної підготовки;

позитивне ставлення щодо стану задоволення видами занять з фізичної підготовки 66,7% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 90,9% (КГ2); 91,6% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 81,8%(КГ2) відносяться до основної медичної групи; 50% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 72,7% (КГ2) відчувають індивідуальний підхід з боку викладачів; 75% здобувачів вищої освіти (КГ1) та 90,9% (КГ2) відчувають користь від фізичної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцев І. Проблеми стану фізичної культури студентської молоді України на сучасному етапі. URL: http://www.rusnauka.com/22_APSN_2015/Sport/1_197823.doc.htm (дата звернення: 14.03.2020)
2. Король С. Проблеми організації фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/24245/1/8.pdf> (дата звернення: 14.03.2020)
3. Щодо організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах : лист МОН від 25 вер. 2015 р. № 1/9-454 URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47947/ (дата звернення: 14.03.2020)

Марина ШАТАЛІНА

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Яна СИЧКОВА,**

д. тех. н., доцент (БДПУ)

ВИБІР МАТЕРІАЛІВ ТА КОНСТРУКЦІЙ ДЛЯ ПОБУДОВИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ЖИТЛОВОГО БУДИНКУ

На сьогоднішній день гостро постає питання з енергозбереження житлових будівель та споруд. Використання нових норм та правил при будівництві нових будинків потребує використання енергоефективних конструкцій та матеріалів, які повинні відповідати сучасним вимогам. Велику увагу приділяють вибору матеріалів для конструкцій стін, дверей та вікон, утеплення підлоги та даху. Все це вимагає накопичення достатньо повної і достовірної інформації.

Метою роботи є аналіз та дослідження енергоефективних конструкцій та матеріалів для енергоефективного житлового будинку.

Сьогодні, враховуючи загальносвітові тенденції в енергозбереженні, особливого значення набувають принципи та технології конструювання споруд, які спрямовані на мінімізацію витрат ресурсів при досягненні максимального результату. При цьому під ресурсами слід розуміти не тільки матеріали, а витрати часу, засобів, техніки тощо. Розглянемо основні робочі матеріали та конструкції, що дозволяють ефективно впроваджувати енергозберігаючі технології у житловий сектор.

Однією з найбільш поширених технологій сьогодні є *сендвіч-панелі*. Ці будівельні елементи дають нові технологічні та творчі можливості. Вони представляють собою два шари обшивки з внутрішнім

утеплювачем між ними. Утеплювачем, як правило, слугують: пінополістирол, мінеральна вата, пінополіуретан тощо. До основних переваг сендвіч-панелей належать:

- висока тепло- та звукоізоляція;
- екологічність та безпечність для людини;
- невисока вартість;
- простота встановлення;
- волого- та морозостійкість тощо.

Найчастіше такий тип панелей використовується для утеплення вже існуючих споруд, а також для звернення нових.

Ще одним перспективним типом технологій енергозбереження можна назвати енергозберігаючі стінові блоки – несучий і самонесучий будівельний матеріал, який використовується для зведення несучих стін (у будинках з висотністю не більше трьох поверхів). Існує дуже багато видів енергоефективних блоків з різних матеріалів, структурою, особливостями. Найбільшою популярністю користуються блоки YTONG ENERGO – це теплий і одночасно міцний сорт пористого бетону PP2 / 0,35, структура якого, являє собою мільйони маленьких шпаринок, що в свою чергу робить найтеплішим з усіх доступних на ринку конструкційних матеріалів, призначених для будівництва будинків [1]. До істотних переваг можна віднести:

- відповідність найвищим технічним нормам,
- довгий час охолодження – теплостійкість;
- унікальна теплоізоляція та пожежостійкість [1].

Набуває широкого поширення такий матеріал як піноблоки, що виготовляються з різновиду ніздрюватого бетону – пінобетону. Енергозберігаючі будівельні піноблоки використовуються для захисту стін будівель і приміщень від вологи, перепадів температур та проникаючої радіації. Енергозберігаючі будівельні піноблоки не мають шкідливих речовин, так як виготовляються виключно з біологічно чистих матеріалів. Перевагами піно блоків є: хороша звукоізоляція, стійкість до перепадів температури та екологічність [2].

Таким чином, встановлено, що на даний час виробляється досить велика кількість енергозберігаючих матеріалів різних видів, головним напрямком яких використання є скорочення витрат тепла через самі конструкції та матеріали. Проаналізовано основні енергозберігаючі матеріали та технології, що використовуються при побудові сучасних житлових будинків. Показано, що основними перевагами над традиційними матеріалами є: теплостійкість, довговічність, екологічність та простота монтажу. Використання нових ефективних конструкцій та матеріалів, які мають високу теплопровідність та є екологічно чистими повинно бути головними пріоритетами при утепленні та будівництві будинків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Меньшук А.И. Современные технологии в строительстве / А. И. Меньшук, В. С. Дорофеев, Л. Э. Лукашенко, Н. В. Олейник, В. И. Москаленко, А. Ф. Петровский, В. Г. Соха. К. : Освіта України, 2010. 549 с.
2. Нагорний М.В. Энергоефективні енергозберігаючі конструкції малоповерхових житлових будинків / М.В. Нагорний. Харків, 2001.

**КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ
ТА НАВЧАННІ**

Баєва Тетяна,

студентка з курсу Факультету фізико-математичної, комп'ютерної і
технологічної освіти

Наук. керівник: **Г.М.Алексєва,**

к.п.н. доцент (БДПУ)

**ВИКОРИСТАННЯ WORDPRESS ДЛЯ ШВИДКОГО
СТВОРЕННЯ ВЕБ-САЙТІВ**

Актуальність. У сучасному світі ми часто зустрічаємо слово «сайт». Наше життя стало неможливим без нього. Будь-яку інформацію можна знайти буквально за декілька хвилин. Сайти створюються розробниками і в їхню основу закладено немало коштів і часу. Працю розробника сайтів можна зробити не такою складною за допомогою WordPress. Частіше за все програмісти при створенні сайту мають небагато ресурсів. Аналізуючи всі можливі методи, можна звернутися до безкоштовних сервісів швидкого проектування сайтів, одним із яких є WordPress. WordPress – система управління контентом (Content Management System/CMS), яка спочатку призначалася для обслуговування блогів. Але сьогодні ця CMS пропонує можливість створювати сайти будь-якого типу і будь-якої складності..

Мета: створювати свій сайт навіть без знання програмування. Але щоб створити дійсно привабливий і якісний проект доведеться опанувати нові навички та вивчити багато інформації, яка доступна у вільному доступі.

Сутність дослідження. Основний прорив в розвитку комп'ютерних технологій відбувся в області створення і використання мереж. Саме тут досягнуті найбільш значущі і відчутні результати, які повинен знати і уміти використовувати сучасний фахівець. Особливе місце в процесі інформатизації суспільної і виробничої сфери належить мережі Інтернет. Складовою частиною Internet-технології є Web-технологія, що забезпечує функціонування сервісу WWW (Всесвітня павутина) [1].

Переваги WordPress. Велика популярність движка викликана об'єктивними факторами та перевагами системи WP:

Простота. Ця CMS настільки проста, що з нею за кілька годин з нею може розібратися навіть новачок. На майданчику під її управлінням ви легко зможете додавати тексти, картинки і відео.

Гнучкість. Ви без особливих зусиль тут можна поміняти дизайн сайту, активувавши інший шаблон, та додати нові елементи. Модульність дозволяє отримувати найрізноманітніші варіації інтерфейсу та стилів оформлення. Також WP дозволяє розширювати функціонал завдяки наявності безлічі готових рішень у вигляді плагінів.

Привабливість. Більшість шаблонів системи Вордпресс виглядають дуже презентабельно і подобаються користувачам навіть без додаткових маніпуляцій.

Підтримка. Розглянута система управління вмістом постійно оновлюється. Майже кожен місяць виправляються дрібні помилки і

додається новий функціонал. Якісну підтримку пропонують на офіційному сайті wordpress.org, а також на сайтах розробників платних шаблонів [2].

Спільнота і відкрита інформація. Немає нічого дивного, що біля самої популярної CMS в світі найбільше ком'юніті. Щоб вирішити будь-які труднощі достатньо вбити відповідний пошуковий запит, google видасть вам десятки варіантів рішення: на тематичних сайтах, у відеороликах і безкоштовних уроках.

Оптимізація. WP включає готові SEO-рішення і постійно поліпшується у відповідності до вимог пошукових систем (тут доступні плагіни для оптимізації і мета-тегів, налаштування урлів і багато інших SEO-інструментів).

Різноманітність. Сайт можна створити на основі готових безкоштовних або платних преміум шаблонів. Кожен з них має свою специфіку і стиль. Вибір дуже широкий і включає шаблони для: бізнесу, особистого блогу, новинних сайтів, інформаційних порталів, портфоліо, форумів і інших варіантів. А головне, при певних умовах, можна змінювати будь-який елемент веб-ресурсу (шрифти, стилі, макет, кольору, розташування блоків).

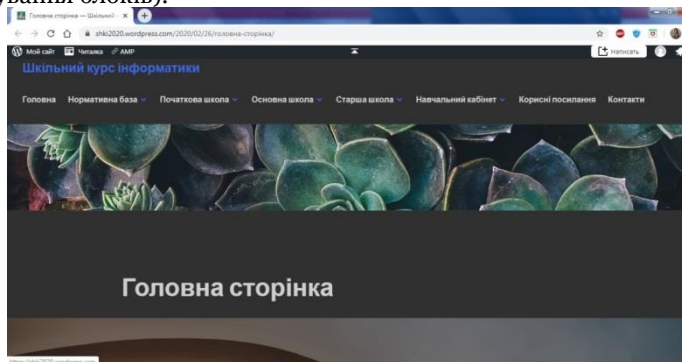

Рис. Головна сторінка сайту

Основні висновки. Web-сторінка є текстовим файлом, що містить розмічений текст (текст з виділеними смисловими елементами), за інтерпретації цього тексту браузером (програмою перегляду) у вікні створюється зображення сторінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корнієць М. Використання платформи WordPress для створення сайтів. Чернівці : ЧОППО імені К.Д. Ушинського, 2015. 51 с.
2. Мельник, М. А., Агаджанян, А. Р., Маховська, Я. Г. Створення вдосконаленого плагіна захисту інформації для інтернет-магазину на платформі WordPress. Інформатика та математичні методи в моделюванні. 2015, С. 65-70.

Дар'я Куліда,

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної і технологічної освіти

Наук. керівник: **Г.М.Алексєєва,**

к.п.н. доцент (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ УЧНІВ 6 КЛАСУ З ТЕМИ «ЗВИЧАЙНІ ДРОБИ»

Актуальність. Завдяки швидкому розвитку комп'ютерних технологій у сучасному світі змінюється і ставлення до інформації як соціального явища. Відтак виникає необхідність впровадження нових форм і методів у процес навчання математики.

Метою дослідження є обґрунтування ефективності застосування сервісу LearningApps.org на уроках з математики та розробка системи вправ для учнів 6 класу з теми «Звичайні дроби».

Сутність дослідження. Сьогодні можливості Інтернету забезпечують вільний доступ школярів до різноманітної інформації, що необхідно застосовувати для формування їх пізнавальних інтересів, завдяки спрямуванню їх навчально-виховної діяльності, зокрема, пропонуючи їм різноманітні завдання, створенні за допомогою Інтернет сервісів. За умови такої організації навчання, а саме застосування інноваційних технологій навчання, відбувається набуття школярами необхідних навичок, як от: дослідницьких, критичного мислення, вміння працювати з інформацією тощо.

Застосування сервісу Learningapps.org у науковій літературі представлено у контексті навчання дисциплін математично-інформаційного циклу (В. Биков, М. Жалдак та ін.).

Ресурси онлайн-сервісу LearningApps.org надають можливість активного використання розроблених інтерактивних вправ в процесі вивчення дисципліни, оскільки сервіс містить велику базу завдань, розроблених учителями з різних країн [1]. Крім вже готових вправ, вчитель може створити нові, змінивши наявні в сервісі вправи під власні потреби або розробити схожі та використовувати їх на своєму уроці. Урізноманітнити види вправ можна завдяки шаблонам сервісу. Покажемо, як можна застосовувати інтерактивні вправи сервісу LearningApps.org у навчанні математики.

Обираємо тип вправи: Числова пряма. Після перегляду прикладу створимо власну вправу: водимо назву вправи; пишемо опис завдання, що вийде на екрані при її запуску; задаємо мінімальне і максимальне значення прямої; заповнюємо Елемент виразом для обчислення, у Значенні присвоюємо номер послідовності; кожний елемент додається опцією «Додати ще один елемент». По завершенню створення вправи пишемо текст зворотнього зв'язку, який з'явиться, коли завдання буде виконано правильно. Підказки можна залишити порожніми.

Створені вправи: Записати дробу у порядку зростання <https://learningapps.org/display?v=p26sbyf3320> (рис. 1а); Арифметичні дії над дробами <https://learningapps.org/display?v=p6bgvbr4c20> (рис. 1б).

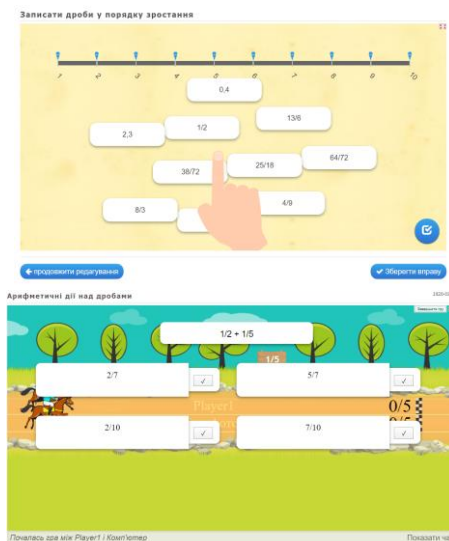

Рис. 1а, б. Вправи

Завершення. Завершити редагування та переглянути. Для зручності можна перейти в повноекранний режим. Після перегляду вправи, можемо повернутися до редагування або зберегти вправу. Тепер ресурс створено і автоматично має приватний доступ. Результат своєї роботи можна запропонувати іншим користувачам за допомогою опції «Публічні вправи». Крім того, кожний ресурс, створений за допомогою сервісу має атрибути: ім'я автора, категорія, оцінка користувачів, кількість переглядів, HTML – код для інтеграції на веб-сторінку, QR код.

Основні висновки. В ході дослідження було розроблено низку вправ і завдань з теми «Звичайні дроби». Було застосовано такі види вправ як Числова пряма та Скачки в LearningApps.org. Застосування таких інформаційних технологій навчання, як сервіси, для навчання математики у школі є ефективним методом навчання, оскільки за допомогою гри засвоєння і запам'ятовування навчального матеріалу відбувається ефективніше, у школярів розвивається інтерес до вивчення. Як правило, збагачений інтерактивними інформаційними технологіями урок активізує пізнавальні можливості учнів: гра захоплює, викликає бажання взяти участь у ній і одночасно знімає психологічну напругу, що більшою чи меншою мірою супроводжує будь-який навчальний процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аман І. С. Інтернет-сервіс мультимедійних дидактичних вправ LearningApps : веб-сайт. URL: <http://internetservisi.blogspot.com/p/learning-apps.html> (дата звернення: 12.03.2020).
2. LearningApps.org : веб-сайт. URL: <http://learningapps.org/> (дата звернення: 12.03.2020).

Тетяна Мельник,

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної і технологічної освіти

Наук. керівник: **Г.М.Алексєєва,**

к.п.н. доцент (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Інформаційні технології забезпечують інтерактивність навчання, що сприяє врахуванню індивідуальних особливостей учня під час формування творчих здібностей. Інтерактивне навчання сприяє формуванню атмосфери співробітництва та взаємодії. В міру того як учень просувається в навчанні, комп'ютер аналізує його відповіді, і на основі цих даних визначає подальші відповідні індивідуальні види діяльності, наприклад: допоміжна інформація в разі виникнення труднощів у розумінні матеріалу, детальніший розгляд теми, що викликала зацікавленість, або можливість повторити чи пропустити певний розділ цього заняття. Інтерактивне навчання передбачає моделювання різних ситуацій, використання ігор, вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації, тобто учень приймає обґрунтовані рішення з елементами творчості. В умовах інтерактивного навчання є можливість організувати диференційоване навчання, котре максимально враховує умови формування творчих здібностей учнів.

Ступінь досліджуваності проблеми. ІКТ одна із основних видів креативних технологій, важливою властивістю якої є інтерактивність, що надає користувачеві можливість зворотного зв'язку, можливість підвищити зацікавленість до предмету (за допомогою анімації, показу відеороликів, красивих зразків виробів), можливість використання різноманітних прийомів та методів при проведенні уроків та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Мета: Метою створення і застосування засобів мультимедіа є забезпечення навчально-виховного процесу трудового навчання сучасними засобами навчання, зокрема засобами наочності навчального матеріалу, які можуть бути використані як складові навчального середовища нового покоління. Засоби мультимедіа на уроках трудового навчання дозволяють розв'язати такі основні завдання:

- формування в учнів технічного світогляду, закріплення на практиці знань про технологічну діяльність, спираючись на закони та закономірності розвитку природи, суспільства, виробництва і науки;
- ознайомлення учнів з місцем і роллю ІКТ у сучасному виробництві, повсякденному житті;
- ознайомлення та залучення учнів до різних видів діяльності, формування необхідних для цього знань і вмінь, навчання учнів способів використання різноманітних засобів праці;

Сутність дослідження. В національній системі освіти пріоритетним напрямком є особистісний розвиток, який пов'язаний із формуванням творчого потенціалу, розвитку творчих здібностей.

Розв'язання даної проблеми в процесі трудового навчання пов'язане з доцільним використанням різних методів і засобів, у тому числі, і застосування ІКТ.

Однією з найголовніших ознак творчої людини дослідники вважають наявність здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні надбання людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання, це синтез властивостей людини, її рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду діяльності та обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

Творчі здібності пов'язуються з створенням нового, оригінального продукту, з пошуком нових засобів, методів отримання інформації та реалізації її у практичній діяльності.

Найбільш ефективно ці завдання можуть бути вирішені шляхом використання в навчанні сучасних педагогічних технологій у поєднанні з інформаційними засобами, які забезпечують цілісний розвиток особистості, становлення її творчого потенціалу.

Використання ІКТ в освіті – це широке впровадження в педагогічну практику психолого-педагогічних розробок, що дозволяють інтенсифікувати навчальний процес, та створення можливості легкого доступу учнів до практично необмеженого обсягу інформації та її аналітичної обробки, підсилення інтелектуальних можливостей, створення умов для перебудови їхньої пізнавальної діяльності.

Комп'ютер дозволяє більш широко використовувати міжпредметні зв'язки. Праця в навчальних майстернях стає більш усвідомленою, а значить і творчою.

Використання ІКТ у процесі трудового навчання, створює можливість для більш предметного ознайомлення школярів із технікою (в тому числі комп'ютерною) та її використанням у сучасному виробництві. Це сприяє розширенню в учнів кругозору, розвитку обізнаності в різних сферах людського життя, бачення проблем сучасного виробництва та життя. Творча людина не обмежується якимось одним видом діяльності, вона повинна бути компетентною в широкому колі питань. Використання інформаційних технологій у трудовому навчанні пов'язане з вирішенням низки дидактичних питань, спрямованих на глибоке засвоєння змісту навчального матеріалу, використання наочності, організацію творчої діяльності учнів, виховання учнів тощо. У сукупності добре організоване навчання й виховання безумовно, позитивно впливає на формування творчих здібностей школярів.

Основні висновки. Мультимедійні засоби надають нові можливості для розробки дидактичних матеріалів вчителю трудового навчання, а учневі у виявленні і розвитку його творчих здібностей, а також сприяють формуванню самостійної роботи під час навчальної діяльності. Організаційні можливості засвоєння самостійно навчального матеріалу при використанні мультимедійних засобів, без сумніву, набагато вищі ніж у традиційному, бо вони у першу чергу забезпечують полісенсорне сприйняття матеріалу.

Але поряд з тим, слід підкреслити, що застосування наочності в

навчанні мусить мати свої межі. Не треба забувати, що конкретне мислення, яке безпосередньо спирається на сприймання речей за допомогою органів відчуття, є першим ступенем в розвитку мислення людини, що на його ґрунті розвивається мислення абстрактне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доповідь "Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках трудового навчання й технологій". На урок. Освітній проект: веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/dopovid-vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-na-urokah-trudovogo-navchannya-y-tehnologiy-60684.html> (дата звернення: 12.03.2020).

2. Напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках трудового навчання. На урок. Освітній проект: веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/napryami-vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-na-urokah-trudovogo-navchannya-64146.html> (дата звернення: 12.03.2020).

Руслан МЕРЖЕВСЬКИЙ,

студент 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник: **Лілія ПАВЛЕНКО**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ ARDUINO У НАВЧАННІ

Актуальність. Сьогодні платформа Arduino отримала велику популярність у всьому світу, в якості бази для навчання та для використання контролерів та проектування готових пристроїв. Має широку реалізацію в якості некомерційних проектів різної складності, які щорічно поповнюються новими. Також постійно оновлюються інформаційно навчальні матеріали і створюються нові апаратні модулі для платформи Arduino.

Мета: проаналізувати можливості та перспективи використання платформи Arduino у навчанні.

Сутність дослідження. Важливою особливістю Arduino є безкоштовне програмне забезпечення, що об'єднує в собі просте середовище розробки та мови програмування C/C++ [2]. У платформу вбудовані елементи, які дозволяють створювати програми без поглибленого вивчення апаратної частини з базовими знаннями мови C/C++. Використання модулів Arduino не потребують попередньої підготовки, що є найбільшим плюсом платформи Arduino [1]. Arduino складається з: регулятора живлення, мікроконтролера котрий дозволяє виконувати програмування без програматора, інтерфейсів для підключення пристроїв, великої кількості бібліотек з кодом для роботи з іншими пристроями. Додаткові бібліотеки можна знайти в мережі Інтернет, причому всі бібліотеки є загальнодоступними.

Платформа Arduino пропонує багато специфічних готових наборів

різного рівня складності з інструкціями та програмним забезпеченням для досягнення різних навчальних цілей [3].

Платформа Arduino доступна як для початківців, які ще не мають навичок у сфері робототехніки, так і досвідченим користувачам. Платформа Arduino за технічним оснащенням максимально підходить для навчального процесу.

Існує постійна можливість розширювати апаратне забезпечення. Досвідчені інженери мають можливість створити власні версії платформ, розширюючи та доповнюючи їх.

Arduino може реалізовувати міждисциплінарну STEM – освіту, яка представлена у формі факультативів і гуртків. Учні окрім фізики та математики, можуть вивчати основи робототехніки, програмування, створюючи та програмуючи власні проекти.

Основні висновки. Платформа Arduino добре підходить для початкового навчання з електроніки, роботи з контролерами та мовами програмування. Перспективи використання платформи полягають у можливості реалізовувати міждисциплінарне навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьменко С. В., Кузьменко Є. В., Кривонос О. М. Апаратно-обчислювальна платформа Arduino для навчання //Інформаційно-комп'ютерні технології–2018. – 2018. – №. 9. – С. 263-264.
2. Мушинський Ю. І. Застосування наборів «Ардуіно» для моделювання та розробки електронних пристроїв : дис. – ВНТУ, 2018.
3. Соменко Д. В., Соменко О. О. Використання можливостей апаратно-обчислювальної платформи Arduino в лабораторному практикумі з фізики //Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – 2016. – №. 9 (1). – С. 173-184.

Мирослава Мосійчук,

студентка 4 курсу

факультете фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник **Лілія ПАВЛЕНКО,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ РАСТРОВИХ ГРАФІЧНИХ РЕДАКТОРІВ

Актуальність. Комп'ютерна графіка використовується майже у всіх сферах людської діяльності. Основним об'єктом комп'ютерної графіки є графічне зображення. Воно може бути: малюнком, кресленням, графіком, діаграмою, фотографією, плакатом, ескізом, кадром з мультфільму і т.д.

Ступінь досліджуваності проблеми. За способом створення зображень комп'ютерну графіку поділяють на растрову і векторну [1]. Окремо виділяють фрактальну графіку, що базується на спеціальних математичних обчисленнях, і тривимірну графіку, що вивчає методи побудови об'ємних моделей об'єктів у віртуальному просторі. Растрове зображення – це зображення, є набором пікселів, кожний із яких має

певний колір. Векторне зображення – це зображення, що складається з геометричних об'єктів, які описуються математичними рівняннями, – графічних примітивів.

Мета – дослідити основні функціональні можливості графічних пакетів для роботи з растровою графікою.

Сутність дослідження. Використання тих чи інших видів графічних зображень залежить від потреб користувача з урахуванням їх переваг і недоліків.

Існує багато видів растрових графічних редакторів, найбільш поширеними є Microsoft Paint, Adobe Photoshop та Gimp.

Microsoft Paint – багатофункціональний і одночасно дуже простий у використанні, за допомогою нього можна створювати малюнки. Частіше за все його використовують для ознайомлення з растровими графічними редакторами. Paint використовують для малювання чи створення найпростіших графічних ілюстрацій, в основному схем, діаграм і графіків, а не на обробку готових зображень.

Adobe Photoshop – багатофункціональний і доволі складний у використанні, він є найбільш популярним серед графічних растрових редакторів. Програму використовують для роботи з будь-якими зображеннями на професійному рівні. Компанія Adobe регулярно випускає нові версії, додаючи нові можливості і намагається спростити роботу з програмою. Photoshop є одним з головних інструментів комп'ютерних дизайнерів, верстальників, художників, фотографів. Цей програмний продукт майже не має конкурентів.

GIMP дозволяє працювати з шарами, контурами, масками, каналами, використовувати інструменти малювання, виділення, оформлення тексту, додавати плагіни і скрипти. По суті, додаток спрощено повторює функції відомого редактора Photoshop. Використовується для швидкого редагування фото і малюнків, наприклад, іконок для інтернету. Плюсом в порівнянні Photoshop є його набагато більш швидке завантаження при середніх характеристиках комп'ютера.

Основні висновки. Отже, аналіз пакетів програм для роботи з растровими графічними зображеннями дозволив визначити наступне:

– Microsoft Paint – рекомендується для обробки та створення простих зображень.

– Adobe Photoshop та Gimp дуже схожі за своїми функціональними можливостями, але Adobe Photoshop рекомендується у якості професійного засобу для роботи з графічними файлами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Практические работы по графическому редактору Adobe Photoshop/ [Електронний ресурс]: <http://www.modern-computer.ru/practice/photoshop/practical-task-1-17.html>

Андрій НИТКА

студент 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Науковий керівник **Лілія ПАВЛЕНКО**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСТОСУНКІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ 3D МОДЕЛЕЙ

Актуальність. Сьогодні побудова 3D моделей стала невід'ємною частиною людського суспільства. Сьогодні 3D моделі можливо побачити скрізь, від реклами до кіно, у відеоіграх та на великих підприємствах. Цей список може продовжуватися дуже довго, так як 3D моделювання стає все більше розповсюдженим, особливо з появою 3D принтерів.

Ступінь досліджуваності проблеми. 3D моделювання розглядається багатьма науковцями, як можливість покращити підходити до представлення та подання реальних об'єктів у дослідженнях [1].

Мета – вивчити особливості використання програмних застосунків для створення 3D моделей.

Сутність дослідження. Мауа – це 3D застосунок для створення 3D моделей та анімації. Спеціалісти в галузі створення 3D-графіки цінують Мауа за зручний інструментарій для створення анімації, також за створювання скелету для анімованої моделі. Також дуже актуальним інструментарієм для створення розгортки моделі. Цей застосунок є досить складним для вивчення. В переважній більшості його використовують для створення мультфільмів та спецефектів у кіно. Такі гіганти як Disney та Pixar використовують Мауа для анімації персонажів. Більшість спецефектів створюються в Мауа.

Багато можливостей створення 3D можна реалізувати і у інших 3D застосунках. Проаналізуємо схожі програми та їх можливості.

Blender – безкоштовна програма, рекомендується для першого ознайомлення з 3D. Має інструменти скульптингу, полігонального моделювання, інструменти для створення анімації, а також безкоштовні візуалізатори Eevee та Cycles.

3Ds Max – комерційний застосунок від компанії Autodesk. Має широкий перелік інструментів та простий для новачків. Часто використовується дизайнерами візуалізації інтер'єрів, але має свої недоліки, зокрема застарілий візуалізатор Metal Ray, сучасні візуалізатори працюють на платній основі: Corona Render та Vray.

Cinema 4D – комерційний застосунок у якого інструменти націлені на створення Моушин-дизайну, часто використовується у створенні рекламних відеороликів. Наприклад компанія BMW використовує її для демонстрації свого нового продукту.

Houdini – комерційна програма для створення 3d моделей та анімації, її дуже цінують за чудові інструменти в створенні різноманітних ефектів (диму, вогню, вибухів, води і т.п.) Дуже часто результати моделювання в Houdini можливо зустріти в сучасних фільмах. Рекомендується вивчати її професіоналам у створенні ефектів, так як у програми високий рівень входження.

Також хочеться виділити програму яка допоможе у підготовці 3D моделі для друку.

Суга – застосунок для підготовки моделі для 3d друку, безкоштовний для користування.

Основні висновки: Має доцільно використовувати для створення 3D моделей та різноманітних ефектів й анімації, але всі інші застосунки можуть реалізовувати подібне. Усі вони схожі, але кожний застосунок має свою специфіку використання та галузь застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. 3D моделювання анімованих персонажей // Наукоємні технології. –2015. –№2. –С. 133–134

Псьол Анастасія

студентка 3 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної і технологічної освіти

Наук. керівник: **Г.М.Алексєєва**,

к.п.н. доцент (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ LEARNINGAPPS ДЛЯ РОЗРОБКИ ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ УЧНІВ 5 КЛАСУ ДО ТЕМИ «БЕЗПЕЧНЕ КОРИСТУВАННЯ ЕЛЕКТРОПРИЛАДАМИ»

Актуальність. Сервіс LearningApps є додатком Web 2.0 для підтримки освітніх процесів у навчальних закладах різних типів. Конструктор LearningApps призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких учні можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу.

Мета: навчання школярів безпечному користуванню електроприладами засобами гул сервісів.

Сутність дослідження. LearningApps.org – онлайн-сервіс, який дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки різноманітних завдань з різних предметних галузей для використанням і на уроках, і позаурочний час, і для малечі, і для старшокласників.

Сервіс LearningApps надає можливість отримання коду для того, щоб інтерактивні завдання були розміщені на сторінки сайтів або блогів викладачів і учнів [1].

Для ефективного вивчення учнями 5 класу теми «Безпечне користування електроприладами» ми пропонуємо використовувати розроблене дидактичне завдання

Побутові електроприлади полегшують працю господинь, скорочують час на виконання домашніх робіт. Значення електрики в житті людини дуже велике. У побуті, в повсякденному житті людини електричний струм використовується як для освітлення житлових приміщень, так і для живлення різних побутових приладів. За допомогою

цих приладів можна приготувати їжу, випрати і випрасувати білизну, приборати приміщення, тривалий час зберігати продукти свіжими. Усі побутові електроприлади вмикаються в мережу за допомогою з'єднувального електричного дроту і вилки. Дія електричного струму на людину може призвести до електричних травм та пошкоджень: скорочення м'язів (супроводжується сильним болем), втрата свідомості, порушення роботи серця чи дихання (або кількох цих порушень разом). Іноді трапляються ураження струмом, які призводять до смерті людини [2].

Поетапна розробка вправи з використанням LearningApps:

1. Запустили LearningApps і вибрали віконце «Створення вправи»;
2. Обрали майбутній вид програми для нашої вправи;

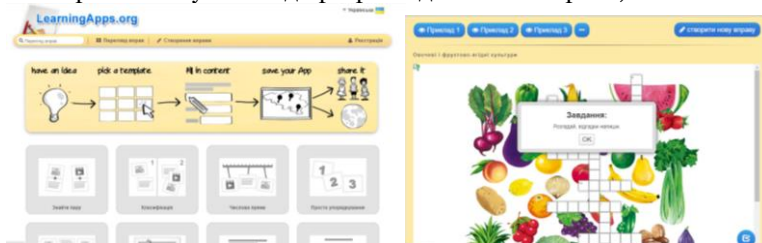

Рис.1. Знімок екрану програми LearningApps

3. Після цього програма запропонувала багато прикладів для створення кросворду;
4. Далі заповнили програму, вказали назву та зробили опис завдання;
5. Встановили фонове зображення кросворду;
6. Ввели малюнки та відповіді до них;
7. Написали текст зворотнього зв'язку, який з'явився, коли правильне слово було введено;
8. Зберегли вправу;
9. Зберегли нашу вправу;
10. Зробили перевірку та відредагували недоліки;

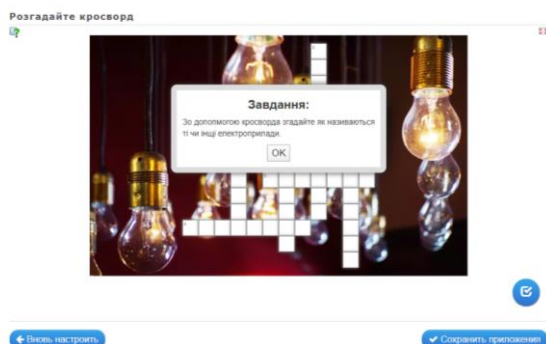

Рис.2. Перевірка вправи

Основні висновки. LearningApps.org є сервісом для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аман І. С. Інтернет-сервіс мультимедійних дидактичних вправ LearningApps : веб-сайт. URL: <http://internetservisi.blogspot.com/p/learning-apps.html> (дата звернення: 12.03.2020).

2. LearningApps.org : веб-сайт. URL: <http://learningapps.org/> (дата звернення: 12.03.2020).

Єлизавета Стойчева,

студентка 3 курсу

Факультету фізико-математичної, комп'ютерної
та технологічної освіти

Наук. керівник: **Г.М.Алексєєва,**

к.п.н. доцент (БДПУ)

ПРОГРАМУВАННЯ ТА ЖІНКИ УКРАЇНИ:

КАТЕРИНА ЛОГВИНІВНА ЮЩЕНКО

Актуальність. В історії програмування є талановита жінка, чийм покликанням стала розробка програмного забезпечення до цифрових обчислювальних машин. Катерина Логвинівна Ющенко – засновник української школи програмування член-кореспондент НАН України.

Нашій співвітчизниці судилося разом з колегами продовжити в Україні той напрям досліджень, біля витоків якого стояла талановита англійка Ада Августа Лавлейс та її видатний друг Ч. Бебідж, який присвятив своє життя ідеї створення «аналітичної машини» – першої в світі цифрової обчислювальної машини з програмним керуванням. Можливо, це збіг обставин, а, можливо, знак долі, що початок творчої діяльності Катерини Логвинівни Ющенко збігся з роками відродження і здійснення його геніальної ідеї.

Мета дослідження. Освітити професійний шлях нашої співвітчизниці в історії програмування Катерини Логвинівни Ющенко.

Сутність дослідження. На комп'ютері Лебедева можна було працювати завдяки спеціальній мові програмування, яку розробила Катерина Ющенко. Вона так сформулювала свій новаторський принцип: «У програмі вказуються не власне числа, а адреси комірок пам'яті, ініціалізовані потрібними числами». Цей принцип дозволив ще у 1955 р. створити зручну систему понять для опису архітектури комп'ютера та його системи команд. Саме створення «адресної мови» – перше фундаментальне досягнення наукової школи теоретичного програмування члена-кореспондента НАНУ К. Л. Ющенко.

У своїх винаходах і розробках науковці були на крок попереду від американців. Випередивши створення перших мов програмування – Фортрана (1958), Кобола (1959) й Ангола (1960), воно підготувало появу не

тільки мов програмування з апаратом непрямої адресації, а й асемблерів.

До того ж механізм непрямої адресації був апаратно реалізований у комп'ютері «Київ», що стало одним з перших прикладів впливу теоретичного програмування на проектування архітектури та елементної бази комп'ютерів.

Так визначився основний об'єкт дослідження у галузі теоретичного програмування – методи і засоби розробки програм. У ті роки такі засоби ототожнювалися з процедурними мовами, які, у свою чергу, сприймалися як знакові системи спілкування з комп'ютером. Спочатку мови назвали алгоритмічними за аналогією з алгоритмічними системами. І тільки, з'ясувавши всю неформалізованість операційного середовища для розробки і функціонування програм, перейшла до назви «мови програмування».[1]

Теоретичне програмування, одним з фундаторів якого стала К. Л. Ющенко, має сьогодні власний розвинений формально-алгоритмічний апарат. А предмет досліджень розширився: від процедурних мов до методів представлення знань на рівні штучного інтелекту.

За 40 років існування наукової школи з теоретичного програмування нею підготовлено понад сто фахівців вищої кваліфікації не тільки для України, а й для країн СНД та далекого зарубіжжя.

У ті часи і студенти-випускники, тоді ще БДПІ їздили на практику до Катерини Логвинівни. Один з них так згадує ці часи: «Нас зустріли привітно. І Катерина Логвинівна навіть влаштувала нас на інженерні посади з зарплатою. Директор був геніальний академік В. М. Глушков. Адресне програмування Катерини Логвинівни призвело на конференції в захват усіх гостей, особливо поляків. Воно було дуже схоже на те, що зараз робиться в машинних кодах. Але його задавили на корені. І вчепилися за Ангол, Фортран та інші мови. А програмувати на ньому було легко і просто. Нам доручали конкретні завдання. Там я писав шматки дешифрування інформації на вході, які потім із задоволенням відпрацював при написанні генератора поля».[2]

Ющенко попри все це ще допомагала реалізовуватися в професії жінкам-науковцям. Відтоді в Україні кількість жінок, які займаються технічними науками постійно збільшується. А ІТ-галузь одна з найперспективніших для України.

Висновок. На порозі третього тисячоліття формуються нові, ще складніші і витонченіші завдання в галузі теоретичного програмування. І українські дослідники – активні учасники наукового поступу на цьому шляху. Мрія Катерини Логвинівни збулася. Разом зі своїми учнями вона підняла теоретичне програмування на таку висоту, що наукова школа Ющенко здобула визнання у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малиновський Б. М. Відоме і невідоме в історії інформаційних технологій В Україні. Київ : Видавничий дім «Академперіодика», 2001. 214 с.
2. Михайличенко В. І. Взгляд через десятилетие. Физики, математики и программисты БГПИ 1965-1970 гг. Мелитополь: ООО «Издательский Дом», 2018. 512 с.

Владислав ЦИБУЛЬКА,

студент 3 курсу

Факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук. керівник: **Ірина СМОЛНА,**

к.п.н., старший викладач (БДПУ)

ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність. Стрімкий ріст конкуренції серед виробничих підприємств, який обумовлено економічною ситуацією та підвищеними вимогами замовників призвів до того, що вони почали переглядати попередні підходи до виробництва. Це робиться для того, щоб залишатись конкурентоспроможними, виробляти якісну продукцію та збільшити її кількість, а також, щоб зменшити час, який потребується на вирішення цих завдань. Тому треба як модернізувати обладнання і навчати нових робітників, так і впроваджувати нові технології в управлінні виробництвом.

Мета: розглянути сучасні системи управління виробництвом.

Сутність дослідження. В основі дослідження знаходяться сучасні системи для автоматизації управління підприємством.

Автоматизована система керування технологічним процесом (АСК ТП) – це автоматизована система, що призначена для оптимізації керування технологічними процесами виробництва. Вона забезпечує автоматизований збір інформації з вимірювальних систем, а також її первинну обробку та переводить її у фізичні одиниці вимірювання для, розрахунку і видачі результату і його порівняння з прийнятими на виробництві критеріями. Слід зауважити, що ця система не є повністю автоматичною. Для її роботи потрібен оператор, котрий буде перевіряти її роботу та здійснювати операції, які не прописані в системі [2].

Система управління виробничими процесами MES являє собою спеціалізоване прикладне програмне забезпечення, яке призначене для вирішення задач різного типу, серед них – задачі синхронізації, координації, аналізу та оптимізації випуску продукції в рамках виробництва. Вони відносяться до класу систем управління рівнем цеху, але також можуть використовуватись для інтегрованого управління виробництвом на підприємстві.

Система планування ресурсів підприємства ERP призначена для автоматизації обліку та керування. Якщо розглядати класичні системи такого типу, то за їх допомогою можна здійснювати та автоматизувати ряд важливих задач, до яких відносяться: керування виробництвом, фінансами, реалізацією та маркетингом, формуванням та розподілом запасів, утриманням покупців, постачаннями, проектами, сервісним обслуговуванням, забезпеченням якості продукції та іншим [1].

Основні висновки. У час, коли людство збільшує попит на продукцію, а її якість повинна залишатися на високому рівні та в умовах високої конкурентності не можна обійтись лише людською силою та застарілим обладнанням. Тому, щоб бути конкурентоспроможним, виробляти якісні продукти та скоротити час, що на це витрачається треба використовувати на підприємстві автоматизовані системи керування, що

разом із сучасним обладнанням та програмним забезпеченням значно оптимізують ті процеси, на які раніше людина витрачала велику кількість часу та допомагають якісно конкурувати на ринку продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Эффективные системы управления производством. CFIN : веб-сайт. URL: <https://www.cfin.ru/itm/kis/choose/Manufacturing.shtml> (дата звернення: 02.03.2020)

2. Автоматизована система управління. ZNAIMO: веб-сайт. URL: https://znaimo.com.ua/Автоматизована_система_управління (дата звернення: 02.03.2020)

Владислав ЦИБУЛЬКА,

студент 3 курсу

Факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук. керівник: **Марія СКУРСЬКА,**

к.п.н., доцент (БДПУ)

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ БАЗАМИ ДАНИХ

Актуальність. Сучасність потребує використання комп'ютерних технологій, як у невеликих фірмах, так і у великих корпораціях. Програмні продукти чи технології, що вони використовують можуть значно відрізнитись (в залежності від напрямку їх діяльності), але у своїй більшості програмне забезпечення у цих компаніях працює з великою кількістю інформації, яка зберігається у базах даних. Тому важливо обрати таку систему управління базами даних (СУБД), що буде задовольняти вимоги користувачів, такі як: швидкість, надійність, складність використання, можливість глибокого інтегрування, витримка навантаження та інші параметри.

Мета: проаналізувати функціональні можливості найпопулярніших СУБД та порівняти їх.

Сутність дослідження. В основу порівняння покладено три найбільш розповсюджені СУБД, котрі є актуальними у наш час і широко розповсюджені, а саме: MySQL, MongoDB та Oracle.

MySQL – реляційна система управління базами даних. Ця СУБД є однією із самих популярних на наш час, не в останню чергу через те, що розповсюджується вона за ліцензією GNU General Public License (дозволяє вільне розповсюдження та використання, а також модифікацію продукту). Її можна визначити як швидку та гнучку систему. Серед різних типів підтримки таблиць можна виділити більш відомі MyISAM і InnoDB та більш екзотичні – HEAP і MERGE. Кількість типів підтримки таблиць постійно зростає. Важливо і те, що з цією СУБД можуть працювати одночасно необмежена кількість користувачів, а фізичне обмеження рядків може складати до 50-ти мільйонів. Але треба зауважити, що дану СУБД рекомендують використовувати у невеликих або середніх компаніях.

MongoDB відрізняється від MySQL тим, що вона призначена для зберігання ієрархічних структур даних, і тому її називають

документоорієнтованою (вона являє собою документне сховище без використання таблиць або схем). Основною перевагою є те, що вона має відкритий вихідний код. СУБД MongoDB належить до сімейства NoSQL, та користується об'єктно-орієнтованою мовою запитів, яка значно легше, ніж SQL. При роботі добре показує себе при складних взаємодіях, в деяких випадках може бути швидшою, ніж СУБД SQL. Однак це призводить до деяких складностей та обмежень, через які MongoDB слід користуватись, якщо в роботі не буде складних та нетривіальних виборок.

СУБД Oracle відноситься до об'єктно-реляційного типу. При роботі використовує процедурне розширення під назвою PL/SQL, а також мову Java. Серед основних її переваг, є те, що ця система дуже стабільна і може легко відновитись після збоїв. В СУБД зрозуміла процедура бекапа(копіювання даних). Система безпеки дає надійний захист даних, що є дуже важливою складовою для використання цієї СУБД у великих корпораціях, яким довіряють свої дані безліч користувачів. Але на відміну від інших СУБД вартість покупки та використання Oracle висока, що майже унеможлиблює її використання у невеликих фірмах.

Основні висновки. Ринок у наш час може запропонувати багату різноманітність СУБД. Як можна побачити у кожній СУБД є як вагомні переваги так і свої обмеження та недоліки. Тому питання вибору СУБД для кожного залежить саме від тих цілей, що ставляться у процесі використання, розміру фірми, типу її діяльності та інших індивідуальних факторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базы данных и СУБД. TIMEWEB : веб-сайт. URL: <https://timeweb.com/ru/community/articles/bazy-dannyh-i-subd-1> (дата звернення: 26.02.2020)

2. ТОП-10 систем управления базами данных в 2019 году. PROGLIB : веб-сайт. URL: <https://proglib.io/p/databases-2019> (дата звернення: 26.02.2020)

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ І ФІНАНСІВ

Володимир Ахрамєєв,

студент 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **О.А. Ліпанова**

викладач (БЕГК БДПУ)

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ТА ПЕРЕШКОДИ СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

Європейський вектор розвитку України ставить перед вітчизняним бізнесом велику кількість викликів, які вимагають трансформації бізнес-структур та імплементації європейських практик господарювання у вітчизняні реалії. Вказане актуалізує дослідження в сфері соціального підприємництва як нового рівня ведення господарських відносин. Як європейські, так і інші країни (Америки, Азії) практикують створення соціальних підприємств вже тривалий період часу. В українських реаліях цей інноваційний вид господарювання з'явився недавно, але набирає широкого розповсюдження.

Слід зауважити, що незважаючи на доповнення «соціальне», даний вид підприємництва, є бізнесом, комерційною діяльністю. Його особливістю як раз і є соціальне спрямування, тобто місія – вирішувати проблеми соціально вразливих верств населення та інших проблем суспільства, створюватися та існувати для того, щоб робити світ краще. Суб'єктами соціального підприємництва є соціальні підприємства та соціальні підприємці. В той же час, неузгодженості щодо теоретичного осмислення даної категорії, відсутність нормативно-правового визначення основних термінів в цій сфері, ведуть до плутанини, й досить часто до суб'єктів соціального підприємництва відносять благодійні фонди та інші неприбуткові організації, які займаються вирішенням соціальних проблем. Звичайно, вказані організації пов'язані безпосередньо з вирішенням цілого кола важливих питань, але виходячи з розуміння підприємництва як самостійної, ініціативної, прибуткової діяльності, яка здійснюється на власний розсуд та ризик, вказані агенти суспільного життя не можна віднести до безпосередньо соціальних бізнесструктур.

На нашу думку, соціальні підприємства (у формі юридичної особи) створюються соціально вразливими верствами населення для вирішення соціальних проблем за рахунок прибутку, який вони отримують від підприємницької діяльності.

За даними дослідників, на даний час в країні існують та застосовуються три основні форми соціального підприємництва: некомерційні організації, що займаються підприємництвом у сфері своєї основної діяльності; некомерційні організації, які відкривають власні підприємства, частина доходів яких йде на фінансування їх соціальних програм; підприємства для людей з обмеженими можливостями: компанія звільняється від сплати податку на прибуток, якщо понад 50 % її співробітників – громадяни з обмеженими можливостями.

В Україні основними причинами та перешкодами, що перешкоджають розвитку соціального підприємництва, є відсутність підтримки з боку держави, нестача коштів на його розвиток, низький рівень соціальної свідомості. Перешкоди соціального характеру включають нестачу кваліфікованих кадрів та досвіду отримання коштів за допомогою сучасних фінансових інструментів, відсутність поінформованості щодо ролі соціального підприємництва у суспільстві. Перешкоди матеріального характеру полягають у нестачі пільгових кредитів, необхідного обладнання, приміщень, можливості наймати висококваліфіковані кадри та достойно оплачувати їх працю. Крім цього, головним бар'єром становлення соціального підприємництва в Україні є відсутність законодавчої бази та правового регулювання даної діяльності, а також нерозуміння цінності та ефективності цього виду підприємницької діяльності для суспільства не лише з боку державних структур, а й з боку громадян.

Отже, на даний час соціальне підприємництво в Україні не має достатньої підтримки з боку держави та мало знайоме суспільству, тому держава має створити законодавчі, організаційні та фінансові інструменти розвитку соціального підприємництва, а місцева влада – вслякো сприяти його впровадженню в суспільне життя на рівні регіонів, міст та громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розвиток соціального підприємництва в Україні та його роль у реінтеграції донбасу. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-1.pdf> (дата звернення: 10.02.2020)
2. Сотула О. В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1988>. (дата звернення: 10.02.2020)
3. Соціальне підприємництво – неоцінена необхідність URL: https://dt.ua/economics_of_regions/socialne-pidpriyemnictvo-neocinena-neobhidnist-.html (дата звернення: 10.02.2020)

Владислав Баришев,

студент 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету
Наук. керівник: **О. М. Дічева,**
викладач (БЕГК БДПУ)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ТА ЄВРОПИ

Ресторанне господарство – це сфера людської діяльності, що в останні роки стрімко розвивається як в Україні, так і в Європі. У всьому цивілізованому світі ресторанне господарство є одним із найбільш розповсюджених видів бізнесу, тому між закладами постійно існує боротьба за оптимальне позиціонування на ринку, за пошук нових та утримання постійних клієнтів.

Гнучка політика ресторанних підприємств дозволяє задовольнити бажання усіх людей. Але на тлі конкуренції, яка виникає у ресторанному господарстві, все частіше постає питання відходу від традиційних методів обслуговування. Тому підприємства ресторанного господарства вимушені впроваджувати сучасні тенденції розвитку як на рівні управління закладом, так і на рівні обслуговування.

Сучасні тенденції розвитку у закладах ресторанного господарства є важливим елементом обслуговування. Зберігаючи кращі традиції національної кухні, заклади ресторанного господарства є візитною карткою гостинності кожної країни, популярною формою проведення дозвілля та спілкування, ознакою престижу і добробуту.

Ресторатори у конкурентній боротьбі за споживачів використовують різні інструменти: авторську, креативну та кухню ф'южн спрямування, в останні роки – молекулярну; високоякісне устаткування; висококласні посуд та аксесуари сервірування; сучасний дизайн, пропонують послуги сомельє, фумельє, бариста, впроваджують різні дисконтні програми. Проаналізувавши сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства в Україні, можна стверджувати, що останнім часом з'явилися креативні простори, які часто називають себе «коворкінгами», «некафе» або «smart safe». Основна концепція таких закладів – безкоштовно все, крім часу. Коворкінг – це модель роботи, коли працівники залишаються вільними і незалежними, і використовують вільний простір для своєї діяльності.

Останніми роками в ресторанному господарстві формується новий напрям – «фрі фло», що означає «вільний рух». Ознаки таких підприємств – приготування страв у присутності гостей, відсутність офіціантів, відкрита кухня, багатий асортимент. Але лідируючі позиції на світовому ринку ресторанного господарства займає Європа, яка є законодавцем світових тенденцій ресторанного бізнесу. Одним з найбільш популярних напрямків європейської індустрії харчування є стиль «ф'южн». Власники ресторанів змішують різні стилі в їжі і концепції, щоб принести задоволення своїм клієнтам. урізноманітнюється і формат подачі їжі. Мода на здоровий спосіб життя також вплинула на культуру харчування, визначивши ще одну світову тенденцію розвитку ресторанного бізнесу – вживання здорової їжі, що стало вимогою часу. По-перше, набирає популярність формат «penkitchen» клієнти хочуть бачити, як і з чого для них готують. По-друге, набуває популярності такий напрямок, як «slow-food», яке ґрунтується на повільному вживанні смачної і здорової їжі, виховання смаку у клієнтів і повернення у них поваги до їжі.

Сучасні тенденції розвитку ресторанного господарства – це, звичайно ж, і тенденції розвитку певних кухонь, але все більше ресторанів як Європи, так і України при складанні меню роблять акцент на натуральному використанні продуктів, а не на складності рецептур. Тому, набуває популярність авторська кухня, що дозволяє творчо переробити всі існуючі кухні миру і створити свій власний продукт, яким можна привернути увагу споживача.

Що стосується українського ресторанного ринку, то є різниця від європейського, насамперед, своєю увагою до інтер'єру. В цілому, це можна охарактеризувати так: європейський ресторан більш уваги приділяє кухні,

ніж інтер'єру, а в Україні – навпаки.

Таким чином, серед багатьох сучасних тенденцій розвитку ресторанного господарства України та Європи особлива увага сьогодні приділяється стилістиці і манері обслуговування. Ресторани стають більш демократичними та професійними. Утворюються ресторани мережі, які постійно дивують, заохочують і цінують споживачів. Український ресторанный ринок має величезний потенціал і перспективи розвитку, а перейняття зарубіжного досвіду, сприятиме становленню високорозвиненого ресторанного господарства в нашій країні, що буде об'єднувати у собі як міжнародні, так і національні риси.

ЛІТЕРАТУРА

1. П'ятницька Н. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства / Н. П'ятницька. К.: Центр учбової літератури, 2011. 584 с.

2. Скавронська І. В. Пріоритетні напрямки розвитку ресторанної справи України в контексті світового досвіду. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/skavronska2.htm References (дата звернення: 22.02.2020)

Єлизавета Бондаренко,

студентка II курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу БДПУ

Наук. керівник: **Р.І. Богданов,**

викладач (БЕГК БДПУ)

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ГОТОВИХ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ

Сучасний підхід до розробки рецептурного складу харчових продуктів базується на обранні певних видів сировини та додаткових компонентів у співвідношеннях, які забезпечують досягнення прогнозованої харчової цінності готового продукту. Розробка продуктів харчування із заданими якісними характеристиками є можливою за допомогою математичного моделювання їх рецептурного складу. Як основу моделювання ми пропонуємо використовувати принципи харчової комбінаторики.

Харчова комбінаторика – це створення харчових продуктів із заданими функціональними властивостями. Це новий напрямок науково-технічного прогресу, який розвивається на межі харчової технології, медицини, токсикології, генетики й дієтології з метою вирішення різноманітного комплексу завдань, що виникають під час теоретичного обґрунтування та практичного розроблення нових видів харчових продуктів профілактичного призначення. Дотримання на практиці щодо створення нових видів харчових продуктів принципів харчової комбінаторики дозволяє мінімізувати ризик завдання шкоди здоров'ю людини.

Як основні принципи харчової комбінаторики можна виділити такі:

1. Принцип безпечності й доброякісності передбачає використання сировини, матеріалів і збагачувальних добавок у кількостях, рекомендованих

санітарними органами для використання в харчовій промисловості. Також 156 важливими є робота з відомими постачальниками для запобігання фальсифікації сировини; вивчення впливу як штучних, так і природних компонентів їжі на стан організму людини.

2. Принцип необхідності використання полягає в тому, що недоцільно використовувати харчові добавки, якщо бажаного ефекту можна досягти шляхом технологічної обробки напівфабрикатів. Не дозволяється введення харчових добавок для маскування технологічних дефектів, оскільки це може призвести до псування або зниження якості харчових продуктів. Використання цього принципу дозволяє знизити, по-перше, ціну, по-друге, токсичне навантаження.

3. Принцип сумісності передбачає, що під час розробки необхідно використовувати технологічно та хімічно сумісні добавки й сировинні компоненти.

4. Принцип переважного використання та рівнозначності контролю передбачає використання харчових добавок і сировинних компонентів переважно природного походження.

5. Принцип кінцевого контролю й вірогідності декларування передбачає визначення токсичності не тільки добавок, але й кінцевого продукту. За умови декларування в продукті спеціальних властивостей (лікувальних, профілактичних) необхідно підтверджувати їх наявність на основі медико-біологічних досліджень.

Висновок: щоб виробляти якісну продукцію, потрібно бути чесним у відношенні якості сировини, санітарного стану, кількості та якості харчових добавок, та якісного контролю готової продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Орещенко А.В. Пищевая комбинаторика и генетическое здоровье человека / А.В. Орещенко. М.: Пищепромиздат, 1999. 266 с.
2. Мардар М.Р. Маркетингові дослідження споживних мотивацій та переваг при виборі нових видів сухих сніданків. *Зб. наук. пр. Одеської нац. академії харчових технологій*. Вип. 36, т. 1. О.: ОНАХТ, 2009. С. 242-247.
3. Мардар М.Р. Харчовий статус населення України / М.Р. Мардар. *Зб. наук. пр. Одеської нац. академії харчових технологій*. О.: ОНАХТ, 2012. Вип. 4, т. 2. С. 167-171.

Марія ВАСЮТІНА.

студентка 4-го курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Ганна КОСТЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. В умовах сучасної ринкової економіки сталий розвиток вимагає розробки і застосування нових підходів в управлінні підприємствами. Для того, щоб підприємство було ефективним, необхідно правильно визначати свою стратегію і тактику, проводити заходи

управління діяльністю підприємства з метою збільшення вартості підприємства, підвищенні добробуту, максимізації фінансового результату діяльності, мінімізації збитків і ризиків, а також забезпечення платоспроможності підприємства на ринку. Ефективно організована служба фінансового контролінгу на підприємстві може сприяти поліпшенню фінансовогосподарської діяльності та стати основою системи аналізу і прийняття управлінських рішень.

Ступінь досліджуваності проблеми. Методологічною базою даного дослідження стали праці : І.А. Бланк, М.П. Бутко, Ш. Ванг, Й. Вебер, Н.Д. Собкова.

Мета і методи дослідження. Метою даного дослідження є визначення головної мети формування фінансового контролінгу підприємства, а також основних його завдань.

При виконанні дослідження були використані методи синтезу, аналізу, дедукції, індукції та опису.

Сутність дослідження. Запровадження системи фінансового контролінгу має багато переваг і здатне забезпечити стабілізацію розвитку підприємств на рівнях як стратегічного, так і тактичного управління. Якщо цілі не досягаються на рівні окремого підрозділу підприємства, то система управління всього підприємства функціонує недостатньо ефективно. Тому одним із дієвих способів підвищення ефективності стає застосування системи контролінгу як постійного процесу контролю за досягненням цілей, діяльністю співробітників, показниками діяльності підрозділів та підприємства у цілому.

Фінансовий контролінг орієнтований на підтримку фінансового менеджменту, визначає його зміст та основні завдання. Провідною метою фінансового контролінгу є максимізація прибутку і вартості капіталу власників при мінімізації ризику і збитків, а також збереження ліквідності активів підприємства. Для досягнення мети фінансовий контролінг вирішує цілий ряд функціональних завдань:

- виявляти «вузькі місця» в існуючій структурі управління економікою;
- оперативно аналізувати причини їх прояву;
- оперативно формувати відповідні стратегії фінансування;
- розробляти заходи з фінансування на перспективу;
- проробляти (з позиції методики) плани за окремими напрямками діяльності, стадіями життєвого циклу продуктів і підприємством у цілому;
- здійснювати постійний контроль за виконанням даних планів;
- оперативно виявляти реальні показники з урахуванням єдиних вихідних даних
- консультувати керівництво підприємства з усіх нагальних питань в економічній сфері;
- здійснювати методичну підтримку процесів прийняття управлінських рішень тощо.

Реалізація покладених на фінансовий контролінг завдань досягається в ході виконання службами контролінгу своїх функцій. До них відносяться :координація, фінансова стратегія, планування та бюджетування, бюджетний контроль, внутрішній консалтинг та аудит.

Основні висновки. Отже, проаналізувавши викладений матеріал, ми можемо стверджувати, що фінансовий контролінг комплексно впливає на діяльність підприємства і забезпечує його стійке розвиток. Головне завдання контролінгу полягає не тільки в контролі, а й забезпеченні взаємозв'язку між складовими загальної системи управління підприємством.

Особливу увагу на це повинні звернути керівники тих підприємств, де прийняття важливих оперативних і стратегічних рішень вимагає обробки великих, змінних обсягів інформації.

Дуже важливо правильно організувати здійснення фінансового контролінгу на підприємстві. Це допоможе визначити фінансові проблеми і шляхи їх подолання, запобігти виникненню кризових ситуацій і банкрутства на підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутко М.П. Організація системи контролінгу на підприємствах України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 116-118.
2. Клокар О. Соціально-економічна сутність фінансового контролінгу та його ефективне формування й розвиток. *СХІД*. 2016. № 5 (145). С. 11-15.

Антон ВОЛОДЧЕНКО,

студент 4-го курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Ганна КОСТЕНКО,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА БЕРДЯНСЬК)

Актуальність. Місцеві бюджети є основним джерелом, за допомогою якого задовольняються потреби держави та суспільства в цілому. Система складання місцевих бюджетів характеризується високим рівнем залежності їх дохідної частини від видаткової цих бюджетів. Надзвичайно важливого значення у даний період часу є обсяг та склад дохідної частини. Збільшення доходів місцевих бюджетів обумовлено тим, що в умовах товарно-грошових відносин органи місцевого самоврядування можуть повноцінно виконувати свої функції лише за умов наявності фінансових ресурсів. Головну роль у створенні місцевих бюджетів відіграють їхні самостійні доходи та способи формування, які визначають рівень розвитку та стабільність кожного регіону та в цілому економіки держави. У зв'язку з цим актуальним є визначення напрямів аналізу та прогнозування політики місцевих бюджетів України.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питанням, пов'язаним із формуванням та використанням коштів місцевих бюджетів, займалися: О. Демків, В. Кравченко, Й. Бескиди І. Дяконової, А. Єпіфанової, В. Зубріліна., М. Карліна, О. Василика, Ю. Набатової, І. Сторонянської та ін.

Мета і методи дослідження. Мета полягає у розкритті теоретичних поглядів та засобів щодо економічної сутності місцевих бюджетів та визначенні заходів щодо доцільного та комплексного аналізу доходів та видатків.

При виконанні дослідження були використані методи аналізу, синтезу, дедукції, індукції, опису та порівняння.

Сутність дослідження. Місцеві бюджети – найчисельніша ланка бюджетної системи України, яка є її основною базою. Місцеві бюджети відіграють важливу роль у перерозподілі внутрішнього валового продукту, фінансуванні публічних послуг, передусім соціальної спрямованості, здійснюють безпосередній вплив на задоволення різних потреб населення.

У даному дослідженні за приклад ми візьмемо бюджет міста Бердянськ за 9 місяців 2019 року. Згідно інформації щодо виконання цього бюджету ми можемо сказати, що доходна частина місцевого бюджету виконана в обсязі 861501451,65 грн., в тому числі за загальним фондом – 762916187,06 грн., спеціальним фондом – 98585264,59 грн. Власних доходів загального фонду отримано 362442254,05 грн. при уточненому плані 2019 року – 360060336,00 грн., що становить 100,7% плану звітного періоду з урахуванням змін. У порівнянні з відповідним періодом минулого року зазначені доходи збільшились на 11,4 відсотка або на 37170695,49 грн. Найбільш вагомим джерелом надходжень є податок та збір на доходи фізичних осіб, питома вага якого в обсязі доходів загального фонду без трансфертів складає 53,7%. Фактично за 2019 рік надійшло 194542717,81 грн. Темп росту надходжень 2018 року складає 118,4% або більше на 30218741,17 грн.

Видатки загального фонду бюджету 2019 року становили 690659165,03 грн. Видаткову частину бюджету виконано на 92,9% до уточненого плану 2019 року, що на 91645547,95 грн. або 11,7% менше в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року. В порівнянні з аналогічним періодом 2018 року видатки на освіту збільшились на 29735212,72 грн. або на 15,4%, видатки на охорону здоров'я зменшились на 11838068,43 грн. або на 9,4%, на культуру використано більше на 1881149,22 грн. або на 11,4%, видатки на фізичну культуру і спорт зросли на 1068805,17 грн. або на 16,8%, видатки на органи місцевого самоврядування збільшились на 8676900,64 грн. або на 14,0%, видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення зменшились на 144240396,25 грн. або на 44,6%.

Основні висновки. Згідно вищевикладеного матеріалу ми можемо зробити висновок що у порівнянні з 2018 роком дохідна частина бюджету міста Бердянськ перевищує видаткову частину. Основні напрями зміцнення дохідної бази за цей період стали: боротьба з тіньовими схемами виплати заробітної плати, що збільшить надходження податку з доходів фізичних осіб, збільшення переліку місцевих податків і зборів, а також дуже важливу роль зіграло загальне зменшення видатків у різних сферах бюджету міста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. / Н. В. Василєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук. К. 2017. 119 с.

2. Завора Т. М., Чумак Ю. М. Аналіз доходів місцевих бюджетів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. №30. С. 139–142.

3. Інформація про виконання місцевого бюджету. *Бердянська міська рада*: веб-сайт. URL: <https://bmr.gov.ua/index.php?id=800001798> (дата звернення: 23.02.2020)

Ольга Воробйова

студентка 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Р.М.Водяна**

викладач (БЕГК БДПУ)

П'ЯТИЙ СМАК УМАМІ

Актуальність. Потужний пікантний смак, який робить усе, від мішанини спагетті до хліба, таким смачним, може слугувати життєво важливий еволюційний меті. Ми навіть можемо використовувати його для боротьби з недоїданням. Пройшло вже майже 1,8 млн. років з того часу, як людина розумна навчилась готувати. Дріжджовий хліб, наприклад, винайшли лише завдяки вдалому збігу обставин. Проте, сьогодні людство прийшло до розробки найскладніших кулінарних навичок.

Наша схильність до умамі — тільки недавно визнаного “п'ятого смаку”, після солоного, солодкого, кислого та гіркого — це захоплива частина гастрономічної еволюції. Усього декілька років тому було доведено, що наша ротова порожнина містить смакові рецептори для цього відносно нового пікантного смаку (інші чотири “базових смаки” були широко поширені протягом декількох тисяч років), і багато рецептів у нашій історії раптом набули сенсу. Умамі був причиною любові римлян до гаруму, ферментованого рибного соусу, який вони використовували так, як ми сьогодні використовуємо кетчуп. Це ключовий елемент зігрівачої кістки та душу підливки, м'ясних соків та карамелізованого м'яса.

Ступінь досліджуваності проблеми. Ескоф'є, легендарний французький шеф-кухар XIX століття, який винайшов кістковий бульйон, був впевнений, що таємницею його успіху був пікантний п'ятий смак, але усі були занадто зайняті поглинанням його їжі, щоб звернути увагу на теорії шеф-кухаря. Тільки у XXI столітті більшість кухарів були раді побачити наукове підтвердження тому, що вони завжди інстинктивно підозрювали. Массімо Боттура, чий ресторан у Модені займає п'яте місце серед найкращих у світі, вперше виклав на тарелі парміджано реджано (пармезан) п'яти різних років, текстур та температур у 1995 році. Зовсім недавно, однак, Боттура сказав, що відкриття того, що пармезан є найбільш насиченим умамі інгредієнтом у західній кулінарії, розширило його розуміння та підхід до страви. “П'ять текстур, п'ять температур і п'ять ступенів умамі, — так відомий кухар показав своє бачення[1, с.56].

Мета і методи дослідження. Метою роботи є охарактеризувати п'ятий смак умамі. Методи дослідження — аналіз, синтез, порівняння.

Сутність дослідження. Умамі по-різному перетворювали з японської як

“яммі”. Приголомшливий або приємний пікантний смак. Оригінальна ж назва п'ятого смаку з'явилась у 1908 році у лабораторії хіміка Токійського університету Кікуне Ікеда. Він відмітив цей особливий смак у спаржі, томатах, сирі та м'ясі, але найпотужнішим умами був у дасі — насиченому бульйоні з комбу (водоростів), які широко використовуються у японській кулінарії. Хімік приділив увагу комбу і виділив глутамат — амінокислоту, яка і є джерелом цього самого пікантного смаку. Потім він навчився її виділяти з інших продуктів і запатентував відомий нам усім підсилювач смаку глутамат натрію. “Ферментація (бродиння) також вивільнює умами — соєвий соус, сир, в'ялене м'ясо володіють цим смаком сповна. У рослинному світі високим вмістом глутамату можуть похвалитись гриби, а також улюблені дітьми зелений горошок, кукурудза та солодкі помідори черрі. [2, с.32].

Чому соус болоньезе з сиром зверху або чізбургер з кетчупом такі смачні, що пальчики оближеш? Тому що, як каже Лаура Сантіні, автор однієї з приправ на основі умами, коли доходить до п'ятого смаку, починається з $1+1=8$. Тобто, умами зазвичай береться з глутаматів та групи хімічних речовин під назвою рибонуклеотиди, які зустрічаються у багатьох видах їжі, за смаком виходить кращою за суму його частин окремо. Саме тому хамон та горошок зводять любителів смачно поїсти з розуму. По цій же причині дуже важко відмовитись і від поїдання чіпсів].

Основні висновки. По мірі того, як європейські делікатеси проникають у життя нашого суспільства (хамон, пармезан, тощо), ми шукаємо усе більше джерел смаку умами та знаходимо усе більше улюблених страв у інших народів. Не дивно, що наших дітей та нас самих так важко відучити від бургерів та чіпсів. Головне — знати причину, а там вже кожний вирішує для себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека харчування: сучасні проблеми: посібник-довідник. / Бабюк А.В. та ін. Чернівці: Книги-XXI, 2005. 454 с.
2. Стрілько В. В. Формування естетичних смаків старшокласників у роботі загальноосвітньої школи. Харків : Колегіум, 2011. С. 69—70.

Роман ГАРАН,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

СУТНІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ ЯК МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Актуальність. Вступ України до Європейського Союзу вимагає, передусім, структурної модернізації її економіки, подолання технологічної відсталості, а також підвищення конкурентоздатності вітчизняного товаровиробника. Необхідно відійти від монополізованої, забюрократизованої, олігархізованої, низькотехнологічної економіки до економіки ринкової конкуренції, підприємницької ініціативи розвитку

інноваційних секторів економіки України та випуску продукції з високою доданою вартістю.

Ступінь досліджуваності проблеми. Сучасні тенденції функціонування малого бізнесу є предметом дослідження багатьох вітчизняних учених, серед яких: О.І. Амоша, Б.В. Буркинський, М.П. Бутко, С.Й. Вовканич, В.Є. Воротін, С.І. Дорогунцов, В.І. Захарченко, М.О. Кизим, М.І. Мельник, В.І. Мердешева, В.М. Оніщенко, В.Ю. Худолей, Л.Г. Чернюк.

Мета і методи дослідження. Дослідити роль та місце малого бізнесу в розбудові конкурентоспроможної національної економіки

Сутність дослідження. В сучасній науковій літературі досить часто можна спостерігати ототожнення та заміщення термінів «бізнес» та «підприємництво». Навіть економічні енциклопедії не надають уніфікованого визначення. Узагальнені погляди вчених на феномен підприємництва, за ключовими положеннями в їх теоріях, наведені на рисунку.

Сучасні наукові теорії щодо понять «підприємництво» та «бізнес» зазвичай є синтезованими поглядами попередників та представляють собою різні комбінації ознак, таких як ризикованість, власність на засоби і фактори виробництва, інноваційна діяльність, а також управлінську діяльність.

З прийняттям Закону України «Про підприємництво», а пізніше Господарського кодексу України [1], поняття «підприємництво» було закріплене на законодавчому рівні. Так, згідно ст. 42 Кодексу «Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку». Можна стверджувати, що таке визначення, в більшості своїй, узагальнило всі погляди попередників. Інтегруючи всі теорії та підходи до визначення терміну «підприємництво» виведемо своє тлумачення цього явища. Отже, підприємництво – це ініціативна, ризикована, систематична, інноваційна та юридично оформлена діяльність суб'єктів господарювання, яка має на меті досягнення соціальних та економічних ефектів (в тому числі отримання прибутку).

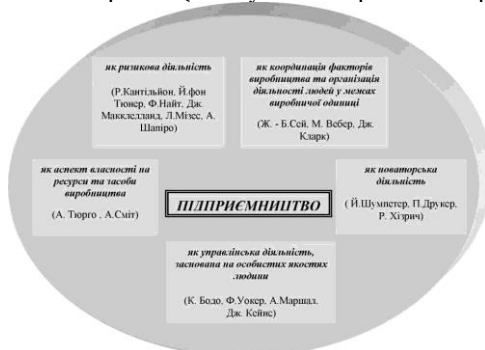

Рис. Узагальнені погляди науковців на феномен підприємництва

Як бачимо, безліч праць вітчизняних та зарубіжних авторів присвячено дослідженню поняття «підприємництво», в той же час трактуванню дефініції «бізнес» приділено незначну увагу.

На думку Корогод І.В. під «малим бізнесом» слід розуміти сферу діяльності, будь-який вид підприємницької діяльності малих підприємств та окремих фізичних осіб-підприємців, не обов'язково це має бути особливо ризикова й інноваційна діяльність на засадах повної економічної відповідальності. Бізнес також включає здійснення будь-яких одноразових угод в будь-якій сфері діяльності (виробництв, торгівля, обмін, оренда), які направлені на одержання прибутку та не заборонених законом. Бізнесмену притаманні наступні якості: бажання отримання швидкого прибутку, авантюризм, комплексне знання з основ економіки [2, с. 61].

Висновки. Погоджуючись з думкою більшості вчених, логічно вважати поняття «бізнес» ширшим, ніж «підприємництво», оскільки воно охоплює відносини, що виникають між усіма учасниками ринкової економіки, включаючи не лише підприємців, а й споживачів, найманих працівників та державні структури [3, с. 46].

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. №436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 11.03.2020)
2. Корогод І.В. Генезис і сутнісна характеристика бізнесу в контексті економічних учень. *Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка. Економіка і регіон*. 2012. № 33. С. 57 – 62.
3. Варналії З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. 4-те вид., стер. К: «Знання», 2008. 302 с.

Анастасія Денисенко,

студентка IV курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу Бердянського державного педагогічного університету Наук. керівник: **Л. П. Ярошенко**,
викладач (БЕГК БДПУ)

СУЧАСНИЙ ТРЕНД ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОЇ ІНДУСТРІЇ

У світі стрімко розвивається новий тренд здорової і корисної їжі – Мікрогрін. Це молода мініатюрна зелень. Дуже корисна і декоративна. Нею прикрашають страви в закладах ресторанної індустрії. Історія технології мікрогрину йде в 70-і роки минулого століття, коли, зі збільшенням тривалості перебування космонавтів на орбіті Землі постало питання про харчування. Зрозуміло, що Мікрогрін розглядається не як основний продукт харчування, а як додаткове з максимальним набором мікро- і макроелементів, вітамінів, стимуляторів і гормонів росту. Але надалі, як і всі високі технології, мікрогрін знайшов своє місце в звичайному житті. Найбільшим світовим постачальником мікрогрину є голландська компанія

Koppert Cress. Продукція цієї компанії продається не тільки на території всієї Європи, але і в Британії, Канаді, США і країнах Скандинавії. Західні віяння здорового харчування маленькими, але впевненими кроками вкорінюються і в Україні. Фермери експериментують і починають освоювати вирощування новинки в наших реаліях.

Мікрогрін – не просто "трендова" новинка для українського ринку, але й корисна знахідка для кожної людини, яка допомагає підтримувати організм молодим, бадьорим і енергійним. Маленька частинка, дарована природою, дає потужний заряд вітамінів та поживних речовин. Першою зеленню, спеціально вирощеною як Мікрогрін, були: рукола, буряк, капуста кейл, базилік, кінза і суміш під назвою "Райдужний мікс", яка складалася з декількох трав. Однак слід зазначити, що нинішній фуд-тренд з'явився ще в кінці 80-х років минулого століття. Саме в той час в Каліфорнії з'явилися перші страви з мікрозеленню, а в 1998 році крихітну зелень вже активно вирощували в США, і попит на неї зростав. Зростання популярності мікрозелені відбувалося не тільки під впливом модних гуру здорового харчування. У 2012 році міністерство сільського господарства США провело дослідження, і на підставі його результатів було доведено, що мікрогрін є не тільки красивим декором до страви, а й мають високу харчову цінність. Вони містять в 5-30 разів більше поживних речовин, вітамінів, мікроелементів, антиоксидантів, ніж звичайна зелень у «дорослому» віці.

Мікрогрін – це "дитинчата" зелені і овочів, паростки розміром в 2,5-7,5 сантиметрів, збирати урожай яких можна вже через тиждень після їх посадки. Головна причина, популярності мікрогрін – це їх користь, яка доведена дослідженнями. Виявляється, що постійне вживання в раціон мікрогрін може сприяти зменшенню ризику цілого ряду захворювань. Привабливе в мікрогрінах ще й те, що вони дозволяють абсолютно будь-які експерименти любителів кулінарії. Їх вживають в їжу в сирому вигляді, додають до бутербродів і сендвічів, у смузі та фреші використовують як основу для салатів, гарнірів до піци, супів, омлету.

Сьогодні існує безліч видів мікрогрінів на будь-який смак. Від міні-варіантів овочів до пікантної зелені з екзотичних трав. Найпопулярніші з них – це рукола, буряк, коріандр, соняшник, петрушка, кріп, селера, морква, капуста кейл, базилік, чіа, гірчиця, амарант, м'ята, маш-салат, соя, зелена цибуля, пшениця, горошок, квасоля, ячмінь. Більше ніж через 20 років після вживання мікрогріну в США службою сільськогосподарських досліджень USDA. було опубліковано кілька досліджень. Ці дослідження визначали корисну складову мікрогріну. Лідерами з концентрації даних вітамінів стали мікрогрін червоної капусти, кінзи, червоного амаранту і дайкона. Вчені довели, що мікрогрін мали в 5 разів більшу концентрацію вітамінів, каротиноїдів і мікроелементів, фітонутрієнтів, антиоксидантів, ніж їхні стиглі екземпляри рослин. Науково встановлено, що мікрозелень червоної капусти має найвищу концентрацію вітаміну С. Мікрогрін чистить організм від шлаків і токсинів, сприяє омолодженню клітин, насичуючи їх необхідними життєвими силами, поліпшує показники крові, знижує рівень «поганого» холестерину та стабілізує кров'яний тиск, уповільнює процеси старіння.

Таким чином, мікрогрін є не просто добавкою, що змінює смаки звичних страв, додаючи їм соковитості, свіжості та робить їх вишуканими,

1. Користь пророщених злаків. URL: <http://spadok.org.ua/zilnytstvo/koryst-proroschenych-zlakiv> (дата звернення: 01.03.2020)
2. Що таке мікрозелень. URL: <https://harchi.info/blogs/san-ayt-j/shcho-take-mikrozelen>. (дата звернення: 01.03.2020)

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ПРАЦІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО РОЗВИТКУ

Трудова політика в Україні ще не набула характеру добре продуманої державної політики, що пов'язано з рішенням цілого комплексу складних питань, а саме:

- 1) необхідністю вивчення кон'юнктури світового ринку праці;
 - 2) вивчення світового досвіду в сфері регулювання потоків робочої сили;
 - 3) налагодження відносин з країнами-імпортерами робочої сили і т. д.
- Необхідно активне використання методології маркетингу в управлінні процесами трудової міграції.

Основні висновки. З огляду на наслідки світової економічної кризи і подальшого зростання безробіття на світову економіку лягло соціальний тягар, набагато тяжче, ніж до кризи. У даній ситуації нові робочі місця вкрай необхідні, але очікувати глобального розвитку світового ринку робочої сили в цих умовах буде вкрай складно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Томилов В. В., Семеркова Л. М. Маркетинг робочої сили: навчальний посібник. СПб. : Изд. СПбУЕФ, 2008. 84 с.
2. Транзитна міграція і транзитні країни. Теорія, практика і політика регулювання / під ред. І. Молодікової, Ф. Дювеля. М.: Університетська книга, 2009. 392 с.
3. Валєєв, Т. В. Від витоку умів – до їх циркуляції. *Независимая Газета*. 2010. № 45. С. 12.

Валерія ЗЛАТЬЄВА,

студентка 2 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ПРИХОВАНЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ

Актуальність. Однією з глобальних макроекономічних проблем сучасного етапу розвитку економіки та важливою характеристикою конкурентоспроможності ринку праці є безробіття. Надмірне безробіття негативно відображається на всій економіці країни, саме тому вивчення цього питання є актуальним.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблема безробіття в світі досліджували в своїх працях Г. Беккер, М. Вебер, Р. Мертон, Е. Мейо, Т. Парсонс, Н. Смелзер. Серед вітчизняних науковців, що присвятили свої праці проблемі подолання безробіття в Україні, варто виділити А. Копитова, Г. Соколову, А. Шаповалову, І.В. Золотову, А.С. Зуєву, Л.В. Константинову, С.А. Ушакіна, Н.Н. Федотову, В.І. Чупрова, О.В. Чурилова.

Мета і методи дослідження. Дослідити проблеми зайнятості, ринку робочої сили, визначити основні причини формування і наслідки безробіття, а також приділити особливу увагу соціальному захисту безробітних. При виконанні цієї роботи були використані: методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Сутність дослідження. Ринок праці в Україні є не однорідним. У його структурі можна виділити сегменти, що значно різняться за своїми

якісними і кількісними характеристиками. Особливістю вітчизняного ринку праці слід вважати наявність сегменту прихованого безробіття, вплив якого на функціонування економіки країни досить великий.

Приховане безробіття слід розглядати як форму неповного або недостатньо ефективного використання праці офіційно найманих працівників за умови повного робочого часу, а також за умов тимчасового припинення виробництва з причин економічного чи структурного характеру. Важливим наслідком прихованого безробіття є негативні зміни в оплаті праці, які відбуваються через неповну або вимушену неповну зайнятість.

З початком переходу України до ринкової економіки, внаслідок спаду виробництва, що супроводжував реформи (обсяги випуску продукції впали, рівень інфляції), стала очевидною наявність надмірної кількості виробничого персоналу. Саме це й стало спонукати роботодавців до звільнення працівників або переведення їх з ініціативи керівництва на неповний робочий день (тиждень, місяць).

Про існування феномену прихованого безробіття свідчить переважання темпів скорочення чисельності зайнятих над темпами змін у зайнятості та відставання їх від темпів зниження обсягів виробництва. Останніми роками рівень прихованого безробіття поступово зменшується.

За останні 5 років рівень безробіття в Україні низився на 0,3 відсотка. Такі дані в жовтні 2018 року оприлюднила Державна служба статистики. Найвищим рівень безробіття за останні 5 років був у 2014 році: тоді без роботи офіційно залишалися 9,7% громадян України працездатного віку. Починаючи з 2015 року відсоток не працевлаштованих почав демонструвати динаміку до зниження[1,2,3].

В Україні приховане безробіття зумовлено надлишком робочого часу відносно часу, необхідного для виробництва певного обсягу продукції. Воно виявляється в тимчасовому скороченні з ініціативи керівництва робочого дня (тижня) для окремих груп працівників, у використанні вимушених відпусток без збереження заробітної плати.

Низька ціна робочої сили та готовність значної частини працівників отримувати низьку зарплату в обмін на збереження робочого місця — одна з причин вимушеної неповної зайнятості.

В загальному вигляді наявність безробіття свідчить про неповне використання економікою свого потенціалу. Чим вищий рівень безробіття, тим більший рівень втрат які зазнало суспільство. Кожний втрачений людиною час є для суспільства прямим збитком. Тому, що за цей час можна було б виробити реальний товар чи послугу.

Основні висновки. Приховане безробіття пов'язане з так званою неповною зайнятістю. Воно зумовлене неповним завантаженням потужностей підприємств, зменшенням обсягів виробництва, різким зниженням продуктивності праці, наданням працівникам неоплачуваних відпусток, неповною зайнятістю протягом робочого тижня.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний комітет статистики України: Офіційний веб-сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 07.03.2020).

2. Рівень безробіття в Україні. *Минфин*: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy> (дата звернення: 06.03.2020).

3. В Україні зростає безробіття. *Слово і діло*: аналітичний портал. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/04/05/novyna/suspilstvo/ukrayini-zrostaye-bezrobittya> (дата звернення: 05.03.2020).

Анна КАТЕРИНИЧ,
студентка 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Наталя КІРКОВА**,
к.е.н., доцент (БДПУ)

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Актуальність. Згідно стратегії визначеної президентом України В. Зеленським, одним із найважливіших напрямків в реформуванні країни є розвиток процесу інвестування. На даний момент Україні необхідні інвестиції для економічного розвитку. Найбільш поширеною формою капіталовкладень є прямі іноземні інвестиції, оскільки вони дозволяють впроваджувати перспективні проєкти.

Ступінь досліджуваності проблеми. Значну увагу вивченню проблем та шляхів залучення іноземних інвестицій в економіку України, аналізу сучасного стану інвестиційної діяльності та питанням покращення інвестиційного клімату в країні приділяли такі вчені, як: Ю.М. Коваленко, А.В. Непран, О.Д. Данілова, А.В. Колеватова, В.В. Козик, Г.М. Філюк, О.М. Петухова, І. П. Мойсеєнко та інші.

Мета дослідження. Метою дослідження є оцінка стану інвестиційного клімату в економіці України, статистичний аналіз динаміки і обсягів прямих іноземних інвестицій та розробка шляхів покращення інвестиційної діяльності в Україні.

Сутність дослідження. Інвестиційна діяльність в країні регламентується Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 04.07.2002 року, останні зміни до якого було прийнято 23.03. 2017 року [1]. Відповідно до цього Закону «Інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, завдяки чому створюється прибуток (дохід) чи досягається соціальний та екологічний ефект [1].

Прямі іноземні інвестиції – це форма участі іноземного капіталу в реалізації інвестиційних проєктів на території країни-реципієнта інвестицій, яка характеризується активною участю інвестора (або його представників) в діяльності організації [2].

За період з 2013 року до 2019 року в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України відбулися суттєві зміни. По-перше, найбільший обсяг інвестицій надходить від інвесторів Кіпру, частка яких у 2016 році у порівнянні з 2013 роком не змінилась і складала 30,8%, а на початок 2019 року зменшилась на 3,3% і становила 27,5%.

Друге місце серед країн інвесторів займають Нідерланди. Частка

інвестицій цієї країни в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку України зросла з 16,4 % у 2013 році до 19,0 % у 2016 році, а на початок 2019 року склала вже 22,0 %. За даними Державної служби статистики України на 1 січня 2019 року Нідерланди вклали в економіку України 7061 млн. дол. США, Кіпр – 8880 млн. дол. [3]. Також, слід зауважити, що на початок 2019 року порівняно з попередніми роками в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України збільшились частки інвестицій з Великої Британії – з 4,8% до 6,1% та Швейцарії – з 2,1% до 4,8%. Водночас спостерігаємо зменшення інвестицій з Німеччини – з 8,7% до 5,2%, Франції – з 4,0% до 2,0%, США – з 2,2% до 1,5%.

В структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності за три роки відбулися деякі зміни. Найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються галузі промисловості, частка інвестицій в які на початок 2019 року збільшилась порівняно з 2016 роком на 2,8% і становить 33,0%, що свідчить про позитивну динаміку. Значні кошти іноземних інвесторів вкладено в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомим майном і у сферу інформації та телекомунікації, частка інвестицій в ці види діяльності за три роки також зросла і склала на 1 січня 2019 року відповідно 16,7%, 12,4% та 6,8% загального обсягу іноземних інвестицій. Слід зауважити, що помітно зменшилась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність, яка у попередні роки була стабільно високою. За три останні роки вона скоротилась з 13,5% у 2016 році до 10,9% на початок 2019 року.

Основні висновки. Для покращення інвестиційного клімату України, на нашу думку, необхідно проводити такі заходи: сприяння розвитку банківської системи; оптимізація системи оплати праці; реформування податкової політики держави; підтримка сфери малого та середнього бізнесу; ведення ефективної антикорупційної політики; залучення внутрішніх та іноземних інвесторів на рівних конкурентних умовах; забезпечення прозорості діяльності підприємств задля зростання ефективності інвестицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 04. 07. 2002 року № 40-IV. Зі змінами від 23.03.2017 р. URL: <http://www.yurfact.com.ua/zminy-do-zakonodavstva2017/zminy-vid-23-03-2017-do-zakonu-ukrainy-pro-investytsiinu-diialnist> (дата звернення: 15.01.2020)
2. Офіційний сайт міністерства фінансів України. URL: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi> (дата звернення: 15.01.2020).
3. Прямі іноземні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. URL: <http://www.insiders.com.ua/spravochnik/inostrannye-investitsii> (дата звернення: 15.01.2020).

Анна КАТЕРИНИЧ,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Оксана ГОРПИНИЧ,**

к. е. н., доцент (БДПУ)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Актуальність. Розвиток фінансового сектора, підприємництва та конкурентного середовища в Україні призводить до перебудови ринку фінансових послуг. При цьому великого значення набуває діяльність фінансових посередників, передусім небанківських кредитно-фінансових інститутів, які задовольняють потреби економічних суб'єктів через надання широкого спектру вузькоспеціалізованих фінансових послуг.

Ступінь досліджуваності проблеми. Різномічні аспекти становлення і розвитку небанківських фінансових інститутів досліджують такі вчені: В. Д. Базилевич, З. М. Васильченко, Н. М. Внукова, О. Д. Вовчак, В. В. Гончаренко, Л. М. Горбач, В. І. Грушко, І. О. Лютий та інші.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ організації діяльності небанківських фінансових посередників, перешкоди функціонування їх в Україні та шляхи подолання цих питань.

Сутність дослідження. Небанківські фінансово-кредитні установи є фінансовими посередниками грошового ринку, які здійснюють акумуляцію заощаджень і розміщення їх у цінні папери і кредити. До групи небанківських фінансових посередників відносять: інвестиційні фонди; фінансові компанії; кредитні спілки, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, ломбарди, лізингові компанії, факторингові компанії, фінансові компанії тощо. Станом на 01.01.2019 року у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 2333 фінансові установи, з них: 408 страхових компаній, 64 недержавних пенсійних фондів, 437 кредитних установ (з них 408 кредитних спілок), 442 ломбарди, 786 фінансових компаній та ін. [2].

Формування грошових ресурсів не є депозитним, тобто переданими їм коштами власники не можуть вільно скористатися. Ці кошти вкладаються на тривалий, заздалегідь визначений строк. Чим довший цей строк, тим з більшими ризиками пов'язане таке розміщення і тим вищі доходи власнику заощаджень воно повинно принести. Недепозитне залучення коштів може здійснюватися двома способами: на договірних засадах та шляхом продажу посередником своїх цінних паперів (акцій, облігацій). Отже, всі посередники поділяються на договірних фінансових посередників, які залучають кошти на підставі договору з кредитором (інвестором) та на інвестиційних фінансових посередників, які залучають кошти через продаж кредиторам (інвесторам) своїх цінних паперів та паїв. [1, с. 32].

Основними перешкодами розвитку небанківських фінансових посередників є нестача розвинутої ринкових засад і практичного досвіду організації їх діяльності. Систематичне невиконання своїх зобов'язань, численні банкрутства й масове невдоволення з приводу обману фізичних та

юридичних осіб та, як наслідок, втрату довіри з їх боку; «рейдерські атаки» на промисловий та фінансовий сектор економіки [3].

Достатньо вагомою проблемою, що стоїть на заваді розвитку сектору небанківських фінансово-кредитних установ є недосконалість правового регулювання. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 не містить чітких вимог стосовно організаційно-правової форми та мінімального розміру капіталу зазначених установ.

Правове регулювання небанківських фінансово-кредитних інститутів в законодавстві України є фрагментарним та суперечливим за змістом. З метою їх упорядкування доцільно внести зміни до законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та «Про банки і банківську діяльність» у частині уточнення поняття небанківської фінансово-кредитної установи, аспектів її реєстрації та переліку послуг.

Основні висновки. На нашу думку, становлення небанківських фінансових інститутів в Україні потребує державного регулювання їх чисельності; впровадження прозорих відносин в аспектах зобов'язань їх з клієнтами; зрозумілу направленість грошових потоків і результативність від їх вкладень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левченко В.П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг: монографія. К. : ЦУЛ, 2013. 368 с.
2. Васько Ю.В. Сучасний стан і перспективи розвитку фінансово-кредитних установ України. URL : <http://libfor.com/index.php?newsid=2990> (дата звернення: 01.03.2020)
3. Дубина М. В. Стан та перспективи розвитку системи парабанківських посередників. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/NvFbi/2010_3/o8st.pdf (дата звернення: 28.02.2020)
4. Економічна теорія: Політекономія: посібник / за ред. В.Д. Базилевича. К. : Знання-Прес, 2007. 719 с.

Анатолій Кіріленко,

студент III курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Ю.А.Білова**

викладач (БЕГК БДПУ)

РОЗВИТОК БІРЖ В УКРАЇНІ

Біржа (лат. bursa – гаманець) – організована форма оптового ринку масових товарів. Існують біржі, на яких здійснюється оптова торгівля переважно сировинними та продовольчими товарами за стандартними сортами і зразками, та фондові біржі, на яких здійснюється торгівля цінними паперами (акціями, облігаціями). Купівля-продаж іноземної

валюти, а також переказних векселів відбувається на валютній біржі, що є складовою частиною фондової біржі. Найважливішу роль у розвинутих країнах Заходу відіграють фондові біржі, оскільки на них відбувається торгівля основним видом сучасного багатства – акціями, облігаціями.

Новими тенденціями на біржовому ринку є укладання форвардних догод подальшого експорту продовольства, асортимент якого значно розширюється.

Суттєвим недоліком функціонування вітчизняних бірж є недостатньо відпрацьований механізм торгівлі ф'ючерсними контрактами, що не дає можливості виробникам та споживачам класичних біржових товарів застрахуватись від ризику несприятливої кон'юнктури на ринку реального товару за допомогою операцій пов'язаних з хеджуванням. Ці операції є вагомим, регулюючим чинником цінової збалансованості товарів та гальмівним механізмом інфляційних процесів у країнах з розвинутою ринковою економікою.

Недоліки в організації біржового ринку викликані, найперше, концептуальною безсистемністю переходу України до ринкових відносин та прогалинами нормативно-законодавчої бази. Сморід негативно впливають на ефективність біржових структур та практично роблять неможливою реалізацію основної функції і товарної біржі – забезпечення гуртової торгівлі.

В Україні досі не вироблено державної політики щодо біржового будівництва. Саме цей фактор став одним із вирішальних причин кризи універсальної біржі реального товару в Україні. У всіх країнах, де існують біржі, особливо ф'ючерсні, при урядах створюються спеціальні органи, як правило, комісії з високим державним статусом, що регулюють та контролюють ф'ючерсні ринки та ринок цінних паперів. Становлення та функціонування окремо товарної, фондової та валютної бірж в Україні, причому регульованих окремими недосконалими законодавчими актами та положеннями, не призвело до впорядкування ринків сировини, цінних паперів, іноземної валюти..

Зважаючи на ситуацію, що склалась на товарному біржовому ринку необхідно:

- створення центрального органу з питань товарного біржового ринку;
- прийняття нової редакції Закону України “Про товарну біржу”, даним законопроектом визначені чіткі критерії щодо створення товарної біржі, що позитивно вплине на розвиток біржового товарного ринку. Адже відразу зникнуть товарні біржі, створені для “укладання однієї угоди”, та відповідно не будуть з'являтися нові подібні товарні біржі, що дискредитують роботу біржових інституцій;
- визначення на законодавчому рівні вимог до професійних учасників товарного біржового ринку, як кваліфікаційних так і фінансових. Подібний досвід в Україні ми маємо по відношенню до роботи професійних учасників фондового ринку;
- запровадження строкових біржових угод, що неможливо реалізувати без наявності клірингових установ. Оскільки клірингові установи повинні виступати гарантом виконання строкових біржових угод;

- розширення в межах чинного законодавства функцій і послуг, які надають товарні біржі на ринку, зокрема інфраструктурне обслуговування;
- удосконалення нормативно-правової бази шляхом розробки нових законопроектів, а саме Законів України “Про товарні деривативи”, “Про зміни і доповнення до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”, “Про зміни і доповнення до Закону України “Про податок на додану вартість”, доповнення до проектів Податкового та Цивільного Кодексів України та інших, які будуть необхідні для регламентації діяльності товарних бірж на ринку;

Отже, комплексний підхід до стабілізації біржової діяльності полягає передусім у створенні відповідних законодавчих передумов для перетворення сучасного біржового ринку України у цивілізований строковий біржовий ринок, який може зацікавити підприємців у використанні сучасних високоефективних біржових інструментів регулювання ризиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сохацька О.М. Біржова справа: підруч. Тернопіль: Карт-Бланш, 2003. 602с.
2. Організація біржової діяльності: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. усіх форм навчання баз. напряму підготов. «Менеджмент»] / Кузьмін О. Є. та ін.; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 238 с.

Вікторія КИРИЧЕНКО,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Вікторія ПІВАЧКО,**

старший викладач (БДПУ)

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РИЗИКІВ. УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНИМИ РИЗИКАМИ

Актуальність. Сучасний стан практики управління проектами в Україні в різних галузях господарства характеризуються набуттям рис «відкритих систем», з досить приблизно визначеними результатами на початку їх реалізації. Тому актуальним питанням для проектного менеджера сьогодні є управління ризиками проекту. Дана галузь знань управління проектами є слабо формалізованою, ризик-менеджмент навіть вважається «неточною» наукою, а ризики, що виникають в проектах, потребують оцінки та управління ними.

Ступінь досліджуваності проблеми. Дане питання розглядається в роботах У. Шарпа, Дж. Бейлі, В. Вітлінського, Г. Великоіваненко, А. Мертенс, В. Шевчука, А. Гойко, В. Морозова, Є. Непомнящого, Н. Сичової, А. Череп, С. Шуміліна, В. Шапіро, В. Герасимова, Д. Ендовицького.

Мета і методи дослідження: визначити необхідність раціонального управління проектними ризиками за допомогою використання порівняльного аналізу та процесного підходу.

Сутність дослідження: Сучасні проекти в різних галузях стають все складнішими, активно використовують нові технології, а також все частіше вони є «відкритими», тобто все складніше чітко сформулювати кінцеву мету, описати продукт проекту на початкових стадіях його реалізації. Це призводить до появи великої кількості ризиків (технічних, економічних, технологічних, фінансових, політичних, правових та ін.), що негативно впливають на результати проекту [1]. Тому при управлінні проектами сьогодні проектний менеджер обов'язково повинен використовувати методологію управління ризиками. Управління можна визначити як мистецтво і науку аналізу ризику з подальшою організацією заходів, які дозволяють найкращим чином, з точки зору цілей проекту, ліквідувати або мінімізувати ризик. Для того, щоб запропонувати методи зниження ризику або зменшити зв'язані з ним негативні наслідки, спочатку треба виявити відповідні фактори і оцінити їх значущість. Цю роботу прийнято називати аналізом ризику. На етапі планування проекту аналізуються його ризики та застосовуються методи зменшення негативних наслідків ризиків. Мета управління ризиками – попередити неприємності [2]. Призначення аналізу ризику – надати потенційним партнерам необхідні дані для прийняття рішення про доцільність участі в проекті та розробці заходів щодо захисту від можливих фінансових втрат. Для аналізу ризику використовують критерії, запропоновані відомим американським експертом Б. Берлімером:

1. Збитки від ризику незалежні один від одного.

2. Збитки за одним напрямом із «портфеля ризиків» необов'язково збільшують ймовірність збитків за іншим (за виключенням форс-мажорних обставин).

3. Максимально можливі збитки не повинні перевищувати фінансових можливостей суб'єктів, що беруть участь в даному виді економічної діяльності [3].

Управління ризиком і можливостями є безперервним процесом, який має місце на всіх фазах життєвого циклу проекту, від зародження ідеї до його завершення. Уроки, отримані після закриття проекту відіграють велику роль в майбутньому проектів. Менеджер проекту несе відповідальність за виконуваним ним профілактичні кроки, за дії на випередження з боку всіх членів команди, за пильність щодо і ризиків і можливостей, за участь усіх зацікавлених сторін у процесі в разі необхідності, за залучення до роботи відповідних експертів у ролі консультантів для надання підтримки проекту з питань управління ризиком. Широко використовувана технологія зменшення стану невизначеності, який присутній в зоні ризику, заснована на принципі послідовності – зменшення стану невизначеності при оцінці ризику шляхом розбивки статті ризику на складові компоненти. Сумарна оцінка відхилень за компонентами менше, ніж відхилення всієї статті ризику. Для того, щоб скоротити відхилення при оцінці вартості проекту, статті витрат розбиваються на складові компоненти і таким чином знижується стан неясності при оцінці. Дроблення процесу на компоненти проводиться декілька разів, до тих пір, поки відхилення всіх компонентів вартості не опуститься нижче допустимої межі.

Аналіз та оцінка ризиків полягає в тому, що особи, які приймають рішення в проектах, обирають відповідні політики шляхом передбачення та прийняття рішень в умовах невизначеності оцінюючи кількісно та якісно позитивні та негативні події в проектах, які очікуються в майбутньому. Використовуються базові методи теорії ймовірностей та статистики. Багато ризикових подій в проектах містяться в різних галузях, таких як новітні технічні доробки, технічний розвиток, інженерія, маркетинг, фінанси та організація проекту. Експерти, ангажовані в цих сферах, хоч і є висококваліфікованими, але часто не мають базових знань з управління проектами і роблять невірні вибори через вплив корпоративних культур [4]. При цьому багато організацій дотримуються жорстких процедур в прийнятті рішень, не звертаючи уваги на тренди та вимоги часу. Результати такого аналізу та оцінки ризиків створюють значний вплив особливо у вартості, розкладі та якості. Аналіз ризиків в прийнятті рішень в умовах невизначеності має базуватися на математичному та логічному мисленні. Чим більше невизначеності є в проекті, тим більше вимагається реалістична оцінка ризиків.

Основні висновки. Управління ризиком здійснюється на всіх стадіях життєвого циклу проекту за допомогою моніторингу, контролю та необхідних коригуючих дій. Проведене дослідження показало, що в теперішній час процеси управління ризиками є тим напрямком знань в сфері управління проектами, який активно розвивається. Дослідження світового досвіду, його актуалізація та імплементація в управління проектами української спільноти є однією з найважливіших напрямків наукового пошуку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник-довідник з питань управління проектами. Українська асоціація управління проектами / за ред. С.Д. Бушуєв. К.: Видавничий дім «Деловая Украина», 2001. 640 с.
2. Ноздріна Л.В., Ящук В.І., Полотай О.І. Управління проектами: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 432 с.
3. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. К.: КНЕУ, 2004. 480 с.
4. Дюгованець О.М. Підвищення ефективності управління ризиками фірми в умовах нестабільності. *Фірма в умовах глобальної нестабільності: виклики, можливості та ризики нової економіки*: кол. монографія. Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2015. С. 193–310.

Вікторія КИРИЧЕНКО,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету.

Науковий керівник: **Олена ЗАДВОРНА,**

старший викладач (БДПУ)

БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ І ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Актуальність. Безробіття становить загрозу стабільному національному розвитку та національній безпеці, а оскільки економіка України переживає не найкращі часи, то вивчення цього питання на

сьогодні є дуже актуальним.

Ступінь досліджуваності проблеми. Сутність процесів безробіття активно досліджуються в працях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед вітчизняних учених, які зробили свій вклад у дослідження даної тематики стали: А. Бабаскін, Я. Безугла, П. Василенко, В. Венедиктов, С. Дріжчана, В. Жернаков, С. Іванов, Г. Кондратьєв, О. Магницька та ін

Сутність дослідження. Безробіття – це соціально-економічне явище, для якого характерно незайнятість частини робочої сили (економічно активного населення) у сфері економіки. Тобто у реальному житті безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї. Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Зростають ризик соціального напруження, додаткові витрати на підтримку безробітних. Створення в Україні цивілізованого ринку праці, який би дозволяв громадянину оперативно знайти необхідну роботу з умовами праці, що відповідають вимогам безпеки й гігієни, з гідною заробітною платою, а роботодавцю – працівників необхідної кваліфікації, можливе тільки за наявності ефективної системи працевлаштування [2]. Зростання безробіття значною мірою відображає втрату виробничих потужностей через військовий конфлікт на Донбасі. Аналіз літературних джерел дозволяє виділити такі основні причини безробіття в Україні: нестабільність в країні спричинена військовими діями на Донбасі; пошук працівниками нових робочих місць, де вища заробітна плата, змістовніша робота; зниження попиту на ряд професій; нерозвиненість приватного сектора і наявність тіньової економіки, які в разі зняття адміністративних обмежень зможуть залучити значну частину непрацюючих; традиційно низький рівень зарплати і слабкість профспілок, які не можуть домогтися підвищення загального рівня зарплати; незбалансованість попиту та пропозиції робочої сили. Таким чином, проаналізувавши причини, які впливають на рівень безробіття в Україні, можна запропонувати наступні шляхи, щодо його зменшення: врегулювання конфлікту на сході, стабілізація економіки; відновлення роботи підприємств, які були зруйновані внаслідок воєнних дій; стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу; дослідження ринку праці щодо актуальності різних спеціальностей; забезпечення спеціальними службами зайнятості перенавчання або підвищення кваліфікації кадрів, відповідно до потреб галузей, що розвиваються; зниження податків для підприємств, за умови збереження робочих місць; створення центрів навчання молодих людей тим професіям, шанси на зайнятість у якій найбільш високі; проведення спеціальних ярмарків-праці для навчальних закладів, з метою працевлаштування випускників.

Основні висновки. Отже, впроваджуючи запропоновані вище заходи, найголовніший з яких є стабілізація економіки, ми можемо досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, – загального покращення економічної і соціальної ситуації у країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лопатіна К. А. Стан та напрями ліквідації проблеми безробіття в Україні. *Управління розвитком*. 2011. № 16(113). С. 85-86.
2. Гальків Л.І. Втрати людського капіталу: чинник безробіття. *Економіка і регіони*. 2011. С.110-113.
3. Основні показники ринку праці 2015 рік (квартальні данні): статистична інформація. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2015/rp/oprp/oprp_u/oprp_u2015.htm (дата звернення: 10.03.2020).

Вікторія КИРИЧЕНКО,
студентка 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Актуальність. Розвиток конкуренції на ринку і зниження норми прибутку впливає на перспективи функціонування підприємства з урахуванням сформованого механізму управління витратами. Імовірність успішного розвитку підвищується, коли підприємство вміє грамотно управляти витратами, особливо в періоди циклічного спаду кон'юнктури ринку.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблемам управління витратами на підприємстві в ринкових умовах науковці і практики звертають значну увагу. Їм присвячено фахові дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, а саме: П. Атамаса [1], Ф. Бутинця [2], Ю. Великого [3], М. Голова, І. Давидовича, К. Друрі, О. Крушельницької, А. Турила, Ю. Цал-Цалка.

Мета і методи дослідження. Дослідити особливості деяких методів управління витратами на підприємстві використовуючи методи порівняльного аналізу та процесного підходу.

Сутність дослідження В управлінні витратами великих підприємств можуть знайти застосування різні методи. Їх вибір обумовлений, в першу чергу, цілями управління і наявністю умов для застосування. Найбільш поширеними методами управління витратами є: LCC-метод, стандарт-кост, директ-костинг. Розглянуті методи управління витратами, що відносяться як до стратегічного, так і оперативного управління, досить різноманітні за своїм змістом, різні за своїми цілями і особливостям застосування. Дані методи є засобом попередження виникнення неефективних рішень вже на стадії проектування і виробництва виробів.

Концепція управління витратами життєвого циклу (Life cycle costing, LCC) полягає у визначенні вартості повного життєвого циклу виробу: від проектування до зняття з виробництва.

Життєвий цикл – концепція, згідно з якою економічні блага, що представляють матеріальні активи, мають власний період існування.

Найважливішим принципом цього методу є прогноз і управління

витратами на виробництво виробу на стадії його проектування.

Основними передумовами появи цієї методики є: скорочення життєвого циклу виробів, збільшення вартості підготовки виробництва і початку випуску виробів, практично повне визначення фінансових показників (витрат і доходів) на стадії проектування.

Одним з ефективних інструментів в управлінні витратами підприємства є система обліку стандарт-костинг (Standard Costing)

На початку 20 століття в США, а потім і в Європі з'явилася система Standard Costs, як метод запобігання невинуватених витрат. Назва системи в широкому сенсі має на увазі «собівартість, встановлену заздалегідь». Засновниками даної системи є американські економісти Г. Емерсон, Д.Ч. Гаррісон, Т. Дауні, М.Х. Жебрак і ін.

Специфіка даної системи полягає в тому, що в обліку відображається не те, що сталося, а те, що має статися; враховується не суще, а належне, і відособлено відображаються виниклі відхилення.

Перевагою системи «Standard Costs» є оперативне виявлення і запобігання негативних тенденцій в процесі формування витрат і прибутку організації.

Методика «Директ-костингу» (CVP, маржинальний метод) це інтенсивна модель розвитку господарюючого суб'єкта, яка має за мету вирішення стратегічних завдань управління на базі чіткого поділу витрат на прямі і непрямі, основні та накладні, змінні і постійні, виробничі і періодичні витрати.

В даний час принципи системи «Директ-костинг» дещо змінилися. Найважливішим принципом угруповання витрат є їх залежність від обсягів виробництва (продажів), тобто розподіл витрат на змінні і постійні. Собівартість продукції при цьому планується і враховується тільки в частині змінних витрат.

Різниця між виручкою від продажу продукції і змінними витратами є маржинальний дохід, який є базою процесу оперативного управління цінами та ціноутворенням. При цьому методи постійні витрати в розрахунок собівартості продукції не включають і списують безпосередньо на зменшення прибутку організації

Основні висновки. Застосування того чи іншого методу на підприємстві (в залежності від виниклої проблеми) дозволяє вирішувати першочергові завдання, заздалегідь оцінювати можливі втрати, мінімізувати витрати і максимізувати прибуток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атамас, П. Й. Управлінський облік: навч. посібн. Д. – К.: Центр учбов. літ-ри, 2006. 440 с.
2. Голов, С. Ф. Управлінський облік [Текст]: підручник для ВНЗ. – 4-е вид. К.: Лібра, 2008. 704 с.
3. Давидович, І. Є. Управління витратами: навчальний посібник . К.: Центр учбової літератури. 2008. 320 с.

Ганна Ковалевська,

студентка 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **М. В. Дудко,**

викладач (БЕГК БДПУ)

ВПЛИВ ПАКУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ

Цінності суспільства останнім часом змінюються в напрямку соціально-відповідального та здорового способу життя. Стає модним споживати продукцію, що не має екодеструктивного впливу та є безпечною для людини. У несприятливій екологічній обстановці їжа може стати джерелом і носієм потенційно небезпечних для людини хімічних і біологічно активних сполук, що є продуктами життєдіяльності мікроорганізмів. Ці тенденції можна перенести й на упаковку товарів. Пакувальні матеріали відіграють важливу роль у формуванні асортименту товарів, їх іміджу, забезпеченні збереження в процесі просування товару, впливають на якість та безпечність харчових продуктів. На сьогоднішній час актуальним є питання планування упаковки товару з урахуванням проблем сьогодення. Сьогодні упаковка повинна бути нескладною під час виробництва, економічною, захищати товар та відповідати екологічним стандартам.

Метою статті є аналіз упаковки та вплив пакувальних матеріалів на безпечність харчових продуктів.

Європейський та світовий ринки України диктують поступовий розвиток промисловості й сільського господарства в напрямі створення якісних, безпечних товарів у надійній, екологічній упаковці. Екологічна упаковка – засіб для пакування, збереження та зручності використання товару, при виробництві якого використовуються тільки безпечні для людини та навколишнього середовища матеріали та процеси, що прагне до мінімуму ваги та обсягу, може бути повторно використаний, частково або повністю перероблений або безпечно утилізований [1].

В останні роки через різкий спад виробництва продуктів харчування і відтік сільськогосподарської сировини в сферу підприємств малої потужності зростає небезпека мікробного зараження і, як наслідок, зниження якості харчової продукції. Для зниження вмісту вологи всередині упаковки в полімерний матеріал вводять спеціальні поглиначі, в основному мінеральні (наприклад, цеоліти, пермутіти і т.п.) При цьому процес поглинання вологи може супроводжуватися придушенням зростання мікроорганізмів. В останні роки до складу полімерних пакувальних матеріалів почали вводити ферментні добавки. Особливий інтерес і соціальну значимість мають розробка і використання біологічно активних пакувальних матеріалів з ферментами, іммобілізованими в полімерному матеріалі. Такі матеріали здатні регулювати склад, біологічну та органолептичну (смак, консистенція, колір і запах) цінність продуктів харчування, прискорювати технологічні процеси одержання готової продукції.

Досить перспективним є також використання таких «активних» оболонок, як їстівні покриття. Найбільшого поширення набули похідні крохмалю і целюлози. Властивості цих полімерів дійсно унікальні: маючи

прекрасну плівкоутворюючу здатність (їстівні плівки), вони широко використовуються як компоненти харчових продуктів, наприклад, як структурують агентів (загусників) в пастоподібній молочній, кондитерській та плодоовочевій продукції.

Плівки на основі похідних целюлози і модифікованих крохмалів захищають харчовий продукт від втрат маси (за рахунок зниження швидкості випаровування вологи) і створюють певний бар'єр проникненню кисню та інших речовин ззовні, сповільнюючи тим самим процеси, що обумовлюють псування харчового продукту (окислення жиру, денатуралізації білка і т.п.). Їстівні плівки на основі природних полімерів володіють високою сорбційною здатністю, що зумовлює їх позитивний фізіологічний вплив. Так, під час попадання в організм ці речовини адсорбують і виводять іони металів, радіонукліди (продукти радіоактивного розпаду), виступаючи таким чином у ролі детоксиканта.

Завдяки введенню спеціальних добавок – ароматизаторів, барвників – в полімерну оболонку можна регулювати смакоароматичні властивості власне харчового продукту у їстівній плівці. Крім того, здатність їстівної плівки утримувати різні сполуки дозволяє збагачувати продукти харчування мінеральними речовинами.

В Україні стимулом для екологізації упаковки може стати її правильне позиціонування, що підвищує конкурентоспроможність товару. З погляду екології, найкращі характеристики упаковок – тривалий строк експлуатації, багаторазове використання, незалежність від сировини у процесі переробки. Сприйняття споживачами упаковки переноситься на сам продукт. Екологічність упаковки асоціюється з безпечністю товару та формує його позитивний імідж. Тенденцією останніх років є збільшення попиту та випуску екологічно чистої продукції, цей напрям поширюється й на упаковку як на невід'ємний елемент товару та важливий маркетинговий інструмент.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека харчової продукції та упаковка. 2011. № 3. С. 45–48.
2. Кривошей В.М. Безпечність, екологічність, зручність (роздуми про пакування). 2011. № 2. С. 28–31.

Анастасія Козлова,

студентка 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **Т.І. Стародубцева,**

викладач (БЕГК БДПУ)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЯК МЕТОД УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕСТОРАНУ

На сьогоднішній день ресторанний бізнес активно розвивається, посилюється гостра конкуренція на ринку послуг гостинності, що зумовлює підвищення інтересу до інновацій, які збільшують доходи закладів, прискорюють ріст, що є основою для створення конкурентної переваги та

залучення споживачів.

Згідно з твердженням П. Дойля, інновація – це створення та надання товарів або послуг, які пропонують споживачам вигоди, що сприймаються покупцями як нові чи більш досконалі [1, с. 198].

Інновації у сфері ресторанного бізнесу мають свої особливості застосування, що пов'язано з специфікою даної галузі. Як наголошує П'ятницька Г.: інновації в ресторанному господарстві з одного боку можуть бути охарактеризовані як виробничі (виробництво продукції харчування), а з іншого – невиробничі (надання послуг з організації харчування та не супутніх до них послуг) [3, с. 33].

Інновації в ресторанному бізнесі – цікаві маркетингові кроки, заради яких клієнтам хочеться ще і ще приходити саме в цей ресторан. На сьогодні можна виділити найбільш важливі напрями впровадження інновацій у ресторанному бізнесі: креатив IT-технології; електронні меню (нова роль iPad); меню на вітрині ресторану; QR-код (можливості мобільного маркетингу). Застосування кожного з вище наведених інновацій має свої особливості, потребує значних фінансових, матеріальних та технічних зусиль.

Креатив IT-технології – внесли новий креатив та інновації в ресторанний бізнес. Сьогодні і туристи, і жителі міст віддають перевагу ресторану, кафе або бару, в якому є щонайменше, безкоштовний wi-fi. Часто ресторани приваблюють відвідувачів теппан-шоу, коли на очах у здивованої публіки теппан-кухар віртуозно створює якусь фірмову страву. Науково-технічний прогрес запропонував і теппан-інновації ресторанного бізнесу: поряд з робочим місцем кухаря на кухні встановлюють камери, а по монітору на столику за його діями спостерігають лише ті відвідувачі, кому це цікаво.

Електронні меню. Таке меню надає споживачам закладів ресторанного господарства можливість: візуально в інтерактивному режимі ознайомитися з меню закладу та побачити фотографії і детальний опис кожної страви; підрахувати калорійність тих чи інших страв; робити замовлення, не викликаючи офіціанта; отримати додаткові послуги; викликати офіціанта, наприклад, для того, щоб попросити рахунок.

Меню на вітрині ресторану. Використання муляжів страв – полегшення для клієнтів процесу вибору як самого ресторану, так і страв, які ним пропонуються.

QR-код і безмежні можливості мобільного маркетингу. Винахід QR-коду – двомірного штрих-коду – відкрило нові необмежені можливості для on-line взаємодії компаній і споживачів. Швидкість розпізнавання QR-коду дуже висока, його можна розміщувати на будь-яких носіях, починаючи від касових чеків і меню і закінчуючи різними вивісками. Сканувати ж його можна мобільним телефоном або відеокамерою ноутбуку [2].

QR-код, розміщений на врученому клієнтові рахунку, – це дивовижний рекламний хід. Відвідувачі із задоволенням можуть вивчити меню закладу з докладною інформацією про кожну страву: склад і походження інгредієнтів, етапи і способи обробки, поживність та калорійність.

QR-код дає можливість сповіщати клієнтів про акції, лотереї,

розіграші, активізувати усілякі програми лояльності, влаштовувати голосування, інтерактивні опитування і швидко отримувати відгуки про ресторан від клієнтів.

Отже, можна підсумувати, що на успішність діяльності підприємства ресторанного господарства впливає впровадження інноваційних технологій. Адже, інновації для сфери послуг гостинності є найважливішим стимулом для розвитку закладу даної галузі та здобуття ним конкурентних переваг на ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дойль П. Менеджмент: стратегія і тактика. Вид. Пітер, 1999. 559с.
2. Інновації і нововведення в ресторанному бізнесі. Готельний і ресторанный бізнес. URL: <http://prohotelia.com.ua/2013/02/restaurant-innovation> (дата звернення: 05.03.2020)
3. П'ятницька Г.Т. Інноваційні ресторани технології: основи теорії: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. К.: Кондор-Видавництво, 2013. 250с.

Тетяна КОНЮХОВА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Світлана ЖВАНЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ОРГАНІЗАЦІЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ДОКУМЕНТООБІГУ НА ФІРМІ

Актуальність. Сучасний світовий ринок інформаційної продукції пропонує широкий вибір варіантів вирішення завдань, пов'язаних з автоматизацією діловодства та документообігу. Сьогодні ні одне виробництво, організація чи фірма не може здійснювати свою діяльність без ведення документації та діловодства, а документообіг фірми являє собою обов'язковий та важливий процес, це стосується кожної фірми без винятку. Функціонування будь-якої системи документообігу зводиться до забезпечення зручних умов роботи з документами для усіх суб'єктів системи: від замовника до виконавця. Такі умови роботи з документами можливі лише за умов налагодженої, надійної та ефективної системи захисту та доступу до будь-якого документу в автоматизованій системі документообігу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Завдяки трансформційним процесам в економіці та комп'ютеризації суспільства, інформаційні технології є все більш доступними та характеризуються широким вибором програмних продуктів різної спрямованості, що підтверджено багатьма вітчизняними та зарубіжними дослідниками теорії та практики використання інформаційного забезпечення в управлінській діяльності та документообігу, серед яких: Г. Асєєв, А. Кадан, Я. Колеснікова, М. Круковський, Т. Кручініна, В. Лаба, А. Пахчанян, В. Писаренко, Н. Прилипко, Д. Романов, М. Фролов, М. Цивін та інші.

Мета і методи дослідження. Метою дослідження є визначення переваг автоматизації документообігу на вітчизняних підприємствах.

Сутність дослідження. Користь від впровадження

автоматизованих систем діловодства помітна не одразу, але не можна недооцінювати економічний ефект від покращення організації підприємства. Зростання продуктивності праці працівників складає 25-50%; час обробки одного документа зменшується більше, ніж на 75%; вивільняється до 65% часу на роботу саме над змістом документа, а не на такі рутинні операції як введення, сортування, розмноження та маршрутизації документа; завдяки швидкості пошуку і наявності прототипів, час створення одного документа скорочується на 20-30%; відбувається оптимізація ділових і управлінських процесів, маршрутизація документів в організації на основі корпоративних інформаційних технологій; співробітники стають безпосередніми учасниками електронного документообігу в рамках ділових і управлінських процесів; з'являється можливість одночасної роботи над електронним документом декількох учасників документообігу.

Впровадження на вітчизняних підприємствах електронного документообігу дозволяє [2]:

1. Підвищити оперативність роботи з документами за рахунок зменшення часу пошуку документів.
2. Зберігати та знищувати дані.
3. Своєчасно надавати доступ до документів.
4. Здійснювати моніторинг, аналіз, контроль та управління документообігом.

Процес оформлення абонентських документів, які передаються на збереження в архів, потребує оптимізації. Альтернативним вирішенням цього питання є скорочення кількості шаблонів, завдяки групуванню деяких з них та приведення до єдиного зовнішнього вигляду. Це надасть можливість автоматичної обробки даних, зменшить часові та трудові витрати на обробку документів, пришвидшить доступ користувачів до документів в базі електронного архіву [1, с. 25].

Основні висновки. Електронний документообіг забезпечує управління потоків документів і масивів інформації у комп'ютерних мережах, а також моніторинг руху документів у фірмі. Програмні продукти для автоматизації документообігу дозволяють: швидко отримувати різноманітну аналітичну інформацію та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення; організувати діловодні та бізнес-процеси у фірмі; оптимізувати рутинну роботу співробітників; налагодити ефективний контроль та облік усієї інформації, що стосується роботи усіх підрозділів, створюючи основу для підвищення ефективності діяльності фірми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронний документообіг. Реінжиніринг адміністративних процесів в органах публічної влади : навч. посіб. / С.П. Кандзюба та ін. Київ : 2017. 64 с.
2. Основні принципи та переваги впровадження електронного документообігу URL : <https://sites.google.com/site/elektrdokumentoobig/osnovni-principi-ta-perevagi-vprovadzenna-elektronnogo-dokumentoobigu> (дата звернення: 25.02.2020)

Валерія КОПТЕВА,
студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Світлана ЖВАНЕНКО,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

АВТОМАТИЗОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Актуальність. Банківська сфера має прогресивні інформаційні системи, які дозволяють своєчасно отримувати інформацію і приймати управлінські рішення усередині банків. Наявність інформації є початковою базою управління будь-яким об'єктом. Банк як складна суспільно-економічна система для свого управління потребує потужної інформаційної бази.

Ступінь дослідження проблеми. Значний вклад у дослідженні теоретичних і практичних аспектів формування банківських інформаційних систем зробили такі вчені, як: Антонюк В. А., Єргомін Н. В., Олійник А. В., Рогач, І. Ф., Страхарчук А. Я., Страхарчук В. П., Шацька В. М., Новак В. О., Соколов Г. М. та інші.

Мета і методи дослідження. Дослідження можливостей сучасних банківських інформаційних систем, систем для банківських повідомлень, розробка перспектив розвитку систем віддалених послуг у вітчизняних банках. Використовуються методи алгоритму для аналізу сплати сум за розрахунково-касового обслуговування та аналіз розрахунку процентів за залишками на основних рахунках.

Сутність дослідження. Інформатизація банківської діяльності передбачає створення системи розрахунків у реальному часі для виконання великих та термінових платежів, системи безготівкових розрахунків за товари і послуги, електронного реєстру застав майна, електронної системи Центрального депозитарію державних цінних паперів тощо.

Банківська автоматизована інформаційна система – це технологічна система, яка забезпечує функціонування банківської установи. Ядром автоматизації банківської діяльності є Автоматизована банківська система, яка функціонально забезпечує виконання банківських операцій, їх облік та отримання всіх необхідних форм звітності. Швидкість та якість обслуговування клієнтів, ефективність співробітників і апарату управління, а також успіх банку в цілому залежать від можливостей цієї системи.

Автоматизація банківської справи передбачає широке використання комп'ютерних інформаційних систем у банках, автоматизацію обробки платіжних документів у відділах, які працюють із клієнтами, в операційних відділах, а також – автоматизацію фінансових операцій в рамках міжнародного банківського бізнесу [2, с 73].

Основні висновки. Автоматизована банківська інформаційна система – це інформаційна система, яка функціонує на основі електронної обчислювальної машини та інших технічних засобів, що забезпечують процеси збору, реєстрації, передачі, обробки, збереження та актуалізації даних для вирішення завдань управління банківською діяльністю [1].

Банківська автоматизована інформаційна система забезпечує:

- автоматизацію внутрішньобанківської діяльності і насамперед

операцій з обробки платіжних та інших документів у тих підрозділах банківської установи, які працюють безпосередньо з клієнтами;

- автоматизацію виконання міжбанківських розрахунків та інших зовнішньобанківських операцій;

- автоматизацію фінансових операцій у рамках міжнародного банківського бізнесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизовані банківські системи та їх структура. URL : <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/bank/20377> (дата звернення: 27.02.2020).

2. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: Навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2008. 454 с.

Луїза ЛЕДОВСЬКА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Світлана ЖВАНЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність. Управління ризиками має важливе значення в банківській діяльності. На початку своєї діяльності банки приймали тільки депозити, а потім стали виконувати роль посередників при переказі коштів, тим самим приймаючи на себе інші ризики, наприклад кредитний. Управління банківськими ризиками – це процес, за допомогою якого банк ідентифікує ризики, оцінює їх величину, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями ризиків [1, с. 236].

Ступінь досліджуваності проблеми. Теоретичні та практичні аспекти управління кредитним ризиком відображені в наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як В. Геєць, Л. Примостка, О. Дзюблюк, В. Лагутін, С. Ілляшенко, А. Мороз, Дж. Сінкі, О. Лаврушина, С. Фроста. Але у своїх дослідженнях вони приділяли більше уваги регулюванню кредитного ризику та розробці й реалізації заходів щодо запобігання або мінімізації пов'язаних з ним збитків.

Мета і методи дослідження. Метою даного дослідження є узагальнення теоретичних підходів до управління фінансовими ризиками комерційного банку в умовах швидкоплинного зовнішнього середовища. В процесі дослідження було застосовано методи аналізу та синтезу.

Сутність дослідження. Одним з ключових аспектів управління фінансовими ризиками банку є знаходження балансу між рівнем прибутковості операцій і рівнем ризику. Комерційні банки та їх установи діють на принципах комерційного розрахунку, тобто отримують прибуток у процесі виконання своїх функцій. У банках прибуток формується в результаті кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів банківської діяльності. Він є джерелом виплати дивідендів акціонерам,

створення банківських фондів і підвищення добробуту банківських працівників. Зростання рівня прибутковості банку може бути досягнуте шляхом зміни структури активних операцій і співвідношення між кредитними та інвестиційними операціями на користь більш прибуткових, а також шляхом регулювання своєї короткострокової заборгованості й депозитних рахунків.

З точки зору вкладників, прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у завтрашньому дні, оскільки збільшення резервів і власних коштів банку свідчить про його стабільність. Позичальники також зацікавлені в прибутках банку, тому що зростають їх власні заощадження. Тому необхідно раціонально і ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості. З точки зору власників банків, виконання цієї умови допоможе позбутися суперечностей між ліквідністю, надійністю і прибутковістю комерційного банку [2, с. 87].

Іншим ключовим аспектом є розподіл ризику в часі. Це важливий фактор у сучасній економіці. Основні операції банку схильні до минулих, поточних і майбутніх ризиків. Розподіл ризику в часі відіграє дуже важливу роль у прогнозуванні майбутніх збитків банку. Враховуючи цей фактор, можна уникнути накладення минулих ризиків і помилок на майбутню діяльність банку.

Основні висновки. В розвинених країнах центральні банки здійснюють контроль за дедалі меншою кількістю банківських ризиків, перекладають ці функції на банки. Адже життєдіяльність кожного банку значною мірою визначається досконалістю систем управління ризиками. Вітчизняні регуляторні інституції також здійснюють контроль за діючими банками. Отже, питання управління фінансовими ризиками повинно розглядатись як результат взаємодії економічних агентів, правових та регуляторних інституцій, домогосподарств, що у сукупності в процесі взаємодії з приводу фінансових операцій формують фінансове середовище ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степанова В.А. Економічні ризики в діяльності комерційних банків і методи їх оцінки. *Вісник ХНУ*. 2011. №508. С. 236-239.
2. Стрельбіцька Н. Є. Становлення та розвиток міжнародних стандартів управління ризиками. *Вісник КНТЕУ*. 2015. № 6. С. 84-93.

Дмитро Лузянін,

студент 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Г.О. Сенченко,**
викладач (БЕГК БДПУ)

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АВОКАДО У РОЗРОБЦІ ПОКРАЩЕННЯ НУТРИЄНТНОГО СКЛАДУ СТРАВ

Здоровий спосіб життя неможливий без повноцінного харчування. Будь-якому організму для активного і здорового життя потрібно цілий ряд мікро і макронутрієнтів. Сьогодні час напівфабрикатів і консервантів, тому досить важко скласти ідеальне меню, при якому організм буде повністю забезпечений усіма необхідними корисними речовинами. Проте, споживаючи продукти, надзвичайно багаті вітамінами і мінералами, можна спростити собі завдання підбору інших страв.

Одним із найбільш корисним фруктом є авокадо — розкішний по складу фрукт зі своєрідним смаком, що нагадує кедрові горішки. Включення в раціон авокадо забезпечить вітамінами А, В1, В2, РР, В5, В6, В9, С, Е, К, а також мінералами — калієм, кальцієм, магнієм, натрієм, сіркою, фосфором, залізом, йодом, кобальтом та ін. Крім того, авокадо багатий мононенасиченими жирними кислотами.

Авокадо це один із перших плодів у списку продуктів, які уповільнюють процес старіння організму. В ньому міститься корисний рослинний жир і вітамін Е, що протистоять атеросклерозу і омолоджують організм. Глутатіон є серйозним антиоксидантом і забезпечує насичення організму киснем, що сприяє уповільненню процесу старіння клітин.

Незважаючи на величезну користь, авокадо необхідно вживати з крайньою обережністю. Не рекомендується вживати авокадо в свій раціон тим, хто має індивідуальну непереносимість будь якого з його компонентів. Перед тим, потрібно запам'ятати, що в листях і кісточці авокадо містяться вкрай небезпечні токсичні речовини, здатні викликати проблеми з травленням, розлад шлунку і навіть алергічну реакцію [1].

Смак авокадо практично нейтральний, тому використовувати його як самостійну страву не має сенсу, а от для приготування різних соусів його м'ясиста і податлива консистенція підходить просто ідеально, тому для його обробки не потрібні спеціальні пристосування і можна обійтися без міксера [2].

Ніжно-зелена, схожа на масло або крем м'якоть плоду, має терпкий горіховий смак, що зовсім не схоже на звичний для більшості людей, солодкий смак фруктів. Авокадо солодким не буває. Тому в кулінарії його частіше використовують як доповнювач до м'яса, як один з інгредієнтів салатів і для різноманітних бутербродів [3].

Один з найпоширеніших способів вживання авокадо — це додавати його в інші страви. Це підкреслить і доповнить його оригінальний смак. Особливо добре поєднується він з огірками, томатами, болгарським перцем, різною зеленню, пекінською капустою, морквою, кукурудзою, різними сухофруктами і бананами. Приємна смакова гамма виходить і при

поєднанні авокадо з морепродуктами. Завдяки ніжній консистенції і нейтральному смаку авокадо також добре поєднується з гірчицею, різними видами перцю, лимонним соком, часником, кедровими горіхами і зеленню. Авокадо також поєднується з хлібом, тому найчастіше використовують авокадо для бутербродів. Авокадо не піддається термічній обробці, так як це може погіршити його смакові якості. Тому абсолютно немає ніякої необхідності його смажити, варити, тушкувати тощо.

Найвідомішою стравою, яку готують з авокадо, вважається гострий соус гуакамоле. Соус добре поєднується з нежирною яловичиною, тушкованими і свіжими овочами, рисом, картоплею, зеленню, морепродуктами, рибою. Гуакамоле можна начиняти тарталетки, подавати його до тостів і канапе. Із м'якоти авокадо можна готувати різноманітні соуси та супи. Варіація приготування супів-пюре з авокадо безліч, адже з авокадо поєднується дуже багато продуктів.

Отже, рекомендую включати в свій раціон авокадо, бо він входить в список найбільш цінних продуктів харчування. Насамперед використовувати в якості аперитиву, наприклад у вигляді фруктового салату з авокадо, грейпфрута, апельсина, малини і горішків. Кашку з авокадо можна додавати в молочні коктейлі, смузі і навіть у дитячі кашки. Адже чим раніше звикаєш до хорошого – тим швидше воно стане основою здорового і щасливого життя, і авокадо надає таку можливість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авокадо: Користь і шкода. URL: <http://elle.pp.ua/avokado-korist-i-shkoda/>. (дата звернення: 24.02.2020)
2. Страви з авокадо. Рецепти швидко і смачно/ URL: <http://love4ukr.ru/kulinarija/14076-stravi-z-avokado-recepti-shvidko-i-smachno.html>. (дата звернення: 24.02.2020)
3. Авокадо. Несолодкий фрукт, який завоював світ/ URL: <https://ua.korrespondent.net/lifestyle/fooddrinks/1536542-avokado-nesolodkij-frukt-yakij-zavoyuvav-svit/>. (дата звернення: 24.02.2020)

Андрій ЛЯШКО,

студент 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Оксана ГОРПИНІЧ,**

к. е. н., доцент (БДПУ)

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Актуальність. Необхідною умовою ефективного функціонування механізму саморегулювання ринкової економіки є конкуренція. Вона є важливою рушійною силою розвитку ринкової економічної системи. Конкуренцію породжують об'єктивні умови ринкового господарювання: різні форми власності на засоби виробництва; повна економічна відокремленість і свобода вибору господарської діяльності товаровиробників, їх повна економічна залежність від кон'юнктури ринку; боротьба за джерела сировини, ринки збуту виробленої продукції, сфери

використання капіталу з метою отримання найбільшого прибутку.

Ступінь досліджуваності проблеми. Процес дослідження конкуренції часто становить собою імовірніше явище. Комплексний системний підхід дослідження конкуренції нерідко підмінюється епізодичними заходами, які спрямовано на вивчення рівня цін конкурентів, стану ринкової кон'юнктури. Тому узагальнення теоретичних підходів щодо наукової сутності конкуренції та обґрунтування дослідження конкуренції є своєчасним і актуальним.

Мета і методи дослідження. Метою написання тез є спроба теоретично обґрунтувати вплив конкуренції на розвиток економіки країни.

Сутність дослідження. Конкуренція означає суперництво між учасниками ринкового господарства за найвигідніші умови виробництва, продажу і купівлі товарів.

Боротьба на ринку великої кількості різних товаровиробників і постачальників ресурсів за споживача – об'єктивний економічний закон. Закон конкуренції відображає взаємозалежність і причинно-наслідковий зв'язок між економічними суб'єктами, можливостями виробництва товарів та послуг, які потрібні споживачам, і можливостями реалізувати їх з максимальною економічною вигодою для всіх суб'єктів ринкової економіки [1]. Такий вид економічних відносин існує тоді, коли виробники товарів виступають як самостійні суб'єкти, які бажають виграти у конкурентів позиції у виробництві та реалізації своєї продукції. В ринкових відносинах конкуренцію можна розглядати як закон товарного господарства. Вона є одним з регуляторів пропорцій суспільного виробництва, що стимулює його ефективність, фактором утворення середньої норми прибутку, формування ринкової вартості товару, диференціації товаровиробників за доходами, реалізації матеріального інтересу товаровиробників.

Конкуренція, в чистому виді, має безліч позитивних факторів. Вона є рушійною силою ринкової економіки. В умовах конкуренції перемагає той, хто створює високоякісну продукцію при найменших затратах виробництва на основі науково-технічних досягнень, передової організації праці. Конкуренція приносить користь суспільству: стимулює економію матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, примушує постійно вдосконалювати якість виробленої продукції. Вона є єдиною можливим засобом досягнення збалансованості між попитом і пропозицією. За допомогою формування ринкової ціни, конкуренція забезпечує збалансоване співвідношення між суспільними потребами та суспільним виробництвом [2].

В період після 2008 р. і протягом десятиліття спостерігається спад конкурентних можливостей українських товаровиробників, на що вплинули негативні прояви корупції [3].

Основні висновки. В теорії конкуренція генерує дійові стимули для того, щоб господарюючий суб'єкт не заспокоювався на досягнутому; відкриває реальні можливості для вільного вибору господарського маневру для всіх учасників економічних відносин; культивує саме ринковий компонент практичних навичок та знань. І це все стимулює економічне зростання країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конкуренція: сутність, види і роль у ринковій економіці URL : https://pidruchniki.com/11510513/politekonomiya/konkurentsia_sutnist_vidi_rol_rinkoviy_ekonomitsi_antimonopolna_diyalnist_derzhavi (дата звернення: 03.03.2020).
2. Конкуренція як категорія ринкової економіки URL : http://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21842/ (дата звернення: 01.03.2020).
3. Щербак А.В. Конкуренція як фактор економічного зростання: світовий досвід та українські реалії. *Економіка України*. 2018. № 8. С. 3-15.

Ольга МАЄВСЬКА,

студентка 4-го курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Ганна КОСТЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Актуальність. Децентралізація виробництва та перебудова в фінансово-економічному секторі вимагають від підприємств гнучкої системи формування фінансового потенціалу, а також вміння швидко пристосовуватися до різких змін як в внутрішньому, так і зовнішньому середовищі. У наш час підприємства мають швидко реагувати на ринкові зміни, якщо хочуть мати високий рівень конкурентоспроможності. У зв'язку з цим, фірма повинна збільшувати обсяги виробництва, слідкувати за якістю випущеної продукції, ефективно використовувати виробничі, трудові, матеріальні ресурси та контролювати рівень збільшення або зменшення фінансового потенціалу. Внаслідок цього залишається актуальним питання дослідження проблеми методичних та практичних аспектів ефективності управління фінансовим потенціалом підприємства.

Ступінь досліджуваності проблеми. Методологічною базою даного дослідження стали праці Бикової В.Г., Єгорова П.В., Левченко Н.М.

Мета і методи дослідження. Метою даного дослідження є визначення головної мети формування та контролю фінансового потенціалу підприємства, а також основних його завдань.

При виконанні дослідження були використані методи синтезу, аналізу, дедукції, індукції та опису.

Сутність дослідження. У наш час, коли кожне підприємство прагне забезпечити стрімкий зріст своєї діяльності, воно змушене проводити реструктуризацію, і при цьому, важливим залишається питання про пошук вигідних джерел фінансування, забезпечення фінансової автономності та платоспроможності, створення ефективної облікової політики. Виходячи з цього, під управлінням фінансовим потенціалом підприємства доцільно розуміти комплекс заходів щодо управління фінансовими ресурсами підприємства з метою отримання економічної вигоди і безперервності його життєдіяльності [2].

Головною метою забезпечення ефективного управління фінансовим

потенціалом підприємства є оптимізація фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату [1].

Від стану фінансового потенціалу підприємства та раціональності його використання залежить фінансовий добробут не лише суб'єкта господарювання, а й усієї держави загалом.

Фінансовий аналіз є передумовою здійснення управління фінансовим потенціалом на підприємстві. Його головним завданням є зниження рівня ризику, пов'язаного з невизначеністю в прийнятті майбутніх фінансових рішень. Фінансовий аналіз виступає одним із головних інструментів управління фінансовими можливостями підприємства у короткостроковому та довгостроковому періоді.

Наявність власного капіталу є одним з найголовніших чинників створення підприємства. Він є фундаментом, що певним чином визначає можливість розвитку фірми, обсяги випуску продукції, що призначена для реалізації, інноваційний рівень техніки тощо. Розмір власного капіталу визначає необхідність у залученні позикових коштів та ресурсів.

Основними завданнями управління фінансовим потенціалом підприємства визначають:

- мобілізація фінансових ресурсів, необхідних для підтримки нормального виробничого циклу;
- пошук шляхів максимізації прибутку, підвищення рентабельності; забезпечення належного рівня платоспроможності;

Основні висновки. Отже, проаналізувавши викладений матеріал, ми можемо стверджувати, що фінансовий потенціал це найголовніший інструмент формування перспективного управління усією економічною діяльністю відповідного підприємства. Високий рівень розвитку фінансового потенціалу забезпечує ефективний рух грошових потоків від одного суб'єкта господарювання до іншого.

При формуванні фінансових потоків, фінансовий менеджмент повинен орієнтуватися на внутрішні та зовнішні джерела фінансування. Для цього підприємство повинно розробляти і ефективно застосовувати відповідні інструменти фінансування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бикова В.Г. Оцінка та управління фінансово-економічним потенціалом підприємств: монографія. Д.: Наука і освіта, 2016. 180 с.
2. Левченко Н.М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. №2. С. 114–117.

Надія Николаєва,

студентка 3 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу БДПУ

Наук. керівник: **В.О. Мрига**

викладач (БЕГК БДПУ)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ТА ЙОГО МОТИВАЦІЯ ДО ЗРОСТАННЯ

Актуальність. Процес формування середнього та малого бізнесу в Україні характеризується суперечливими тенденціями. Позитивні тенденції розвитку (самозайнятість населення, отримання доходу) поєднані з тим, що соціальноекономічна політика влади не спрямована на його формування та підтримку в Україні.

Ступінь і методи дослідження. На відміну від великого бізнесу, який став пріоритетним в Україні, спрямований на масового споживача із стандартними підходами до процесу виробництва, малий і середній бізнес зосереджений на виробництві унікальних товарів і послуг й таких, що невідповідні великому бізнесу. Власники великих підприємств – істеблішмент країни, який має специфічний світогляд (така специфічність пояснюється епохою Давосу (І.І. Мазур) або фінансовою цивілізацією (В.В. Лійн), що не сприяє розвитку малого бізнесу.

Сутність дослідження. За умов, коли державі стає вигідним великий бізнес, малий та середній без державної підтримки стає більш уразливим. [2]

Що породжує таку ситуацію? На нашу думку це системні суперечності, які деформують інституційне середовище щодо розвитку малого і середнього бізнесу.

Рушійними силами таких суперечностей є:

1. Незавершеність процесу приватизації в країні;
2. Організаційна слабкість малого та середнього бізнесу, його структурна деформація;
3. Суперечливий характер регуляторної політики бізнесу, недосконалість нормативно-правових актів;
4. Складність і запутаність регуляторно-дозвільної система започаткування бізнесу;
5. Високий рівень тінізації економіки країни;
6. Позаекономічні важелі розвитку малого і середнього бізнесу (корупція);
7. Недостатній рівень професійних знань і досвіду ведення бізнесу, низька якість його менеджменту;
8. Недостатній обсяг коштів у підприємств для здійснення інвестицій та інновацій;
9. Забюрократизованість і нестабільність системи податкового адміністрування, що створює значні перешкоди для розвитку легального підприємництва.
10. Низька конкурентоспроможність продукції малого і середнього бізнесу, у виробництві якої важлива економія на масштабах, відтак – конкуренція з боку великих підприємств тощо.

Насамперед потрібно розробити чіткий та прозорий механізм взаємодії влади і бізнесу. В цьому напрямі Україна робить лише перші кроки. Цей механізм слід розглядати через взаємодію між державою, органами місцевого самоврядування, підприємцями, наукою і громадянським суспільством як партнерські відносини.

В умовах фінансово-економічної кризи розвиток цих відносин стає ще актуальнішим.

Серед основних напрямів державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва передбачено, зокрема, забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо (ст. 16 Закону) [1].

З метою налагодження та розвитку цивілізованого діалогу між державою та середнім і малим бізнесом в Україні необхідно:

- сформувати відповідне інституційне середовище шляхом: нормативно-правового й методичного забезпечення його розвитку з урахуванням світової практики;
- адаптувати вже відомі у світовій практиці моделі взаємовідносин держави і середнього та малого бізнесу до українських реалій;
- зменшити регуляторні бар'єри для середнього і малого бізнесу;
- забезпечити прозорість в адмініструванні податків і зниження витрат, пов'язаних з дотриманням податкового законодавства;
- удосконалити регулювання та нагляд у фінансовому секторі, поліпшити доступу до фінансування;
- об'єднати зусилля держави й бізнесу для детінізації економіки, для подолання корупції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 28.02.2020)
2. Лавренчук Е. Обличчя до малого бізнесу. «Дзеркало тижня. Україна». №10. 16 березня 2012/ URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/273161> (дата звернення: 28.02.2020)

Олена ОВСІЙЧУК,
магістрантка 1 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО**,
к.е.н., доцент (БДПУ)

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність. Значення поглиблення теоретичних засад розвитку підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки зростає ще й тому, що сучасна наукова думка вимагає активізації пошуку змін парадигм як теорії інституціоналізму, так і підприємництва зокрема,

причиною чого виступає поступова зміна моделі підприємницького середовища і поведінкової моделі підприємця.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблематика розвитку підприємницького середовища відображена у багатьох наукових працях вчених сучасності, таких як О. Авдієнко, Д. Антонюк, О. Артеменко, А. Бутенко, Н. Васишин, Р. Купалов, О. Полінкевич.

Мета і методи дослідження. Мета дослідження полягає у дослідженні підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки

Сутність дослідження. Розвиток підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки повинен забезпечувати стабільний економічний інтерес до підприємств-виробників продукції, створювати необхідне підґрунтя для активізації їх господарської діяльності, підвищення ефективності кінцевих результатів їхнього функціонування на ринку. Це, в першу чергу, має забезпечуватись формуванням на рівні регіонів країни таких інфраструктурних утворень, діяльність яких спрямована на розвиток підприємництва.

Критичний аналіз підходів до визначення сутності поняття «підприємницьке середовище» дозволив встановити, що найбільш часто його зміст розкривається за використання системного підходу. Домінування такого підходу пояснюється необхідністю налагодження системи взаємозв'язків між суб'єктами підприємництва, інфраструктурним забезпеченням та державними і недержавними інститутами національного та регіонального рівнів управління.

Відтак, підприємницьке середовище тлумачать як сферу формування підприємницької активності, яка досягається шляхом налагодження системи взаємозв'язків між суб'єктами підприємництва, інфраструктурним забезпеченням та державними і недержавними інститутами національного і регіонального рівнів управління під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру, що забезпечує створення як нових елементів інфраструктури, так і розвиток підприємництва як такого [1].

Підприємницьке середовище, як складна інтегрована система, поділяється на зовнішнє (макро- і мікросередовище), як правило, не залежне від підприємців, і внутрішнє, яке формується безпосередньо підприємцями [2, с. 91].

Інфраструктура підприємництва (інформаційна, освітня, кредитно-фінансова, інноваційна, з передачі прав власності, просування продукції тощо) завдяки своїм функціям (забезпечувальна та регульовальна) підвищує ефективність діяльності підприємницького середовища за допомогою системи інститутів (правил, організацій, механізмів і способів їх забезпечення) [3, с. 179].

Для активізації розвитку підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки доцільно використовувати механізм, тобто систему ланок і елементів, які забезпечуватимуть підприємницьку активність і розвиток підприємницької діяльності в регіоні.

Поряд з цим, основою вирішення задач з активізації розвитку підприємницького бізнесу в Україні є формування відповідної нормативно-правової бази, з використанням якої здійснюватиметься проведення

державної регуляторної політики.

Також доцільно в рамках регіональних програм розвитку підприємництва передбачити реалізацію стратегію розвитку інфраструктурного забезпечення цього сектору, що вбачатиме створення таких відсутніх її елементів як центрів консалтингової підтримки підприємців, центрів приватного партнерства, центрів інформаційного обслуговування підприємницьких структур тощо.

Основні висновки. Підприємницьке середовище слід тлумачити як сферу формування підприємницької активності, яка досягається шляхом налагодження системи взаємозв'язків між суб'єктами підприємництва, інфраструктурним забезпеченням та державними і недержавними інститутами національного і регіонального рівнів управління під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього характеру, що забезпечує створення як нових елементів інфраструктури, так і розвиток підприємництва в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кривов'язюк І. В., Кухарук Н. В. Теоретичні засади розвитку підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки. *Економічний форум*. 2017. №3. URL: nbuv.gov.ua > j-pdf > ecfor_2017_3_10 (дата звернення: 07.03.2020).
2. Бутенко А. І., Сараєва І. М., Носова Н. І. Напрямки розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва на регіональному рівні. *Економічні інновації: Зб. наук. пр.* 2012. Вип. 49. С. 89–96.
3. Антонюк Д. А. Концептуальні аспекти інституціональної інфраструктури підприємництва. *Сталий розвиток економіки*. 2014. №2. С. 177–182.

Вікторія Опара,

студентка IV курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **Л. П. Ярошенко,**

викладач (БЕГК БДПУ)

ПІЧ ХОСПЕР ПРОВІДНИЙ ТРЕНД ГАСТРОІНДУСТРІЇ

Ресторанний бізнес – це високо конкурентна і вимоглива сфера. Сучасний ресторатор зобов'язаний стежити за трендами гастроіндустрії, бути в курсі технічних новинок. Успіх будь-якого закладу залежить від багатьох факторів. Ключовим фактором є кухня. Головним вектором розвитку сучасного ресторанного бізнесу стало повернення до традиційних способів приготування страв. Екологічність, збереження корисних властивостей і смакових якостей – все це зараз затребуване гостями ресторанів. Гості хочуть простої, смачної та корисної їжі. Як ніколи актуальне питання економії ресурсів: електроенергії, води, тепла. Тому при виборі обладнання для кухні тепер має значення його багатofункціональність, можливість використання для різних страв і цілей. Вугільна піч хоспер відповідає всім перерахованим вище вимогам. Будь-який поважаючий себе ресторатор чув про цей іспанський винахід середини

минулого століття – хоспер-піч на вугіллі з функцією гриля і мангала.

Хоспер (Josper) був розроблений власниками ресторану середземноморської та північно-східної іспанської кухні Mas Pi in Pineda de Mar в Барселоні. Компанія Josper була заснована в 1969 році, коли воедино зійшлися інновації і традиції. Компанія, створена Пере Джулі і Хосепом Арманге в Пінеда де Мар, в Барселоні стала легендою світової кулінарії на вугіллі. Іспанська компанія JOSPER створила, по істині, шедевр професійного кухонного обладнання. Ніщо не можна порівняти з закритим грилем на деревному паливі. Недарма більше 50 років творці бренду Josper вдосконалювали якість і дизайн: сьогодні результат їх роботи вважається кращою моделлю грилів закритого типу. Так би мовити, Мерседес в світі кухонного обладнання. Унікальний пристрій Josper дає можливість зберегти в стравах максимум смаку і користі. Як стверджують дієтологи, їжа, яка приготовлена в Josper, набагато корисніше смаженої. У ній немає масла, отже, ніяких канцерогенів та інших небажаних інгредієнтів. Зростаючи аудиторію вегетаріанців напевно порадують овочі з хоспера, що зберегли всі мікроелементи. Крім грилювання, у вугільній печі хоспер можна також запікати і тушкувати. При цьому страви відрізняються характерним дров'яним ароматом, встояти перед яким неможливо. Особливість хоспера полягає в тому, що напівфабрикати готуються швидше, ніж на звичайному мангалі. Однією з головних переваг є висока температура всередині печі, тепло рівномірно розподіляється та підтримується протягом тривалого часу. В результаті дії високої температури в середині м'яса зберігається природний сік, а оскільки м'ясо смажиться на відкритому вогні воно запікається та карамелізується зовні. Наявність хоспер-меню – це не тільки данина сучасним трендам, але і свого роду хороший тон з боку закладу. Гості приходять саме заради страв з хоспер – меню, воно стає фішкою закладу. Кожен власник розуміє, як важливо мати в своєму арсеналі хоспер. Деякі заклади ресторанного сервісу міста Бердянськ (ресторани: «Баракуда»; «Стрілець»; гастропаб «БіфШтекс») змінили відкриті мангали на хоспери. Хоспер на вугіллі підходить для кухні закладу з будь-якою концепцією, будь то ресторан високої кухні, звичайне кафе, бістро, піцерія або стейк хаус. Дизайн хосперів дозволяє вписати їх в будь-який простір. На невеликій кухні, де кожен сантиметр на рахунок, він займає мінімум місця завдяки ергономічній конструкції. Сотні рестораторів і шеф-кухарів вже оцінили переваги закритої вугільної печі. Будь-яке м'ясо, що потрапило в іспанську піч, наділяється автентичним смаком і запахом. А швидкість приготування порадує навіть самих нетерплячих гостей. Тому хоспер на вугіллі – це просто must have для закладу.

З кожним роком стратегії багатьох закладів ресторанного господарства впроваджують різні інновації, щоб залишатися лідером на ринку послуг. Впроваджуючи інновації, заклади ресторанного господарства формують стійкі конкурентні переваги. Відомі шеф-кухари стверджують, що з кожним днем в ресторанах України все більшої популярності набувають страви, які приготовані в печах на деревному вугіллі. Неповторний смак, апетитний вигляд, соковитість, рівномірне прожарювання, рум'яна скоринка, аромат «з димком» здатні задовольнити найвибагливішого

споживача. Цей витвір інженерної думки вже кілька років є трендом у світі ресторанного бізнесу. Завдяки хоспер можна приготувати смачну і корисну їжу з найменшими витратами сил та часу. Отже, хоспер є провідним трендом гастроіндустрії і доречним устаткуванням на професійній кухні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлюченко О.С. Інноваційні технології в ресторанному господарстві [конспект лекцій]. К.: НУХТ, 2014. 27-28 с.

2. Хоспер. URL: <https://tetatet-club.ru/cokking/josper> (дата звернення: 02.03.2020)

Євген ПЕРЕПАДЯ,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Наталія КІРКОВА,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Актуальність. Економічне зростання потребує великої кількості енергоносіїв, і нафта серед них займає провідну роль. Сучасна нафтова галузь так чи інакше впливає на всі країни світу без винятку, добробут багатьох із них залежить саме від цього цінного ресурсу. Нафта, або як її ще називають «чорне золото», має велике значення в житті та життєдіяльності людини, її вплив не можна недооцінювати. Тому, дослідження цієї галузі є наріжним каменем в розумінні економічного розвитку країн і народів.

Ступінь дослідження проблеми. Вагомий внесок у розвиток моделювання та прогнозування цінової політики зробили вітчизняні та зарубіжні автори, серед них: Р. Бекон, С. Боренштейн, О.Б. Брагинський, І.А. Віременко, Л.Ю. Гальчинський, Д. Гамільтон, Р. Гілберт, О.І. Дікарев, А. Камерон, Г.Л. Рябцев та ін. Праці цих та багатьох інших вчених дали глибинне уявлення про актуальність і всю значимість даної теми.

Методи дослідження. Теоретичною базою для дослідження є наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Основними методами моделювання та аналізу є статистичний, графічний та табличний методи.

Сутність дослідження. Сировинний ринок має досить довгу і багату історію, для розуміння процесів які характерні саме для цієї галузі спочатку необхідно розібратися, що впливає на ціноутворення нафти та енергоносіїв. Загалом, існує чотири загальноприйняті етапи розвитку цієї галузі:

1) Система цін в 40-і роки, коли ціна визначалася за принципом витрати плюс прибуток – «cost+». У цей період, ціна на нафту визначалася лише з витрат виробництва;

2) Система цін яка сформувалася в 50-60-і роки і проіснувала до початку 70-х років. Вона була схожа з попередньою системою, але ціни тоді визначалися не по одному виду нафти, а через «кошик нафт» за таким же принципом;

3) Система офіційних відпускних цін за принципом «netback». Вона існувала з 1973 по 1986 рік. Їй було характерне включення витрат на переробку та транспортування нафти до НПЗ, витрати на страхування тощо;

4) Система біржових цін (з 1986 року до теперішнього часу). Нафтопродукти почали продавати на різних біржах, а саме Нью-Йоркській, Лондонській, Сінгапурській. Аналіз цього періоду вказує на те, що світові ціни на нафту в цей період відірвалися від фундаментальних економічних основ, що визначають її вартість [1, с. 26-27]. І на відміну від системи «cost+», яка була характерна у 40-і роки, на політку ціноутворення нафти впливають багато сторонніх, неекономічних факторів, які змушують ціну постійно коливатися.

Частина факторів, такі як темпи зростання ВВП, оцінка запасів, обсяги зберігання, наслідки дій урядів в сфері нафтогазового бізнесу піддаються прогнозуванню. А інша частина факторів, що впливають на нафтові ціни, прогнозуванню не піддаються, або піддаються зазедве, в залежності від конкретного прогнозованого явища. Це наприклад, великі техногенні та природні катастрофи, кардинальні політичні зміни і військові конфлікти, незворотні кліматичні зрушення і аномальні екологічні зміни, спекуляції на біржах, частково це і наукові відкриття та технологічні розробки, погодній умови тощо [2, с. 215].

Для прогнозування сучасної цінової політики та побудови моделей поведінки цін на нафту, важливо приймати до уваги кожен з вищезазначених факторів. Без їх досконалого розуміння, прогноз не може бути достовірним, а відтак, він взагалі буде непотрібним.

Основні висновки. Отже, вивчаючи політику ціноутворення на сировинному ринку, важливо визначити найбільш вагомі фактори впливу на нього, дати їм вичерпне трактування, вивчити взаємозв'язок і т.п., і від цих проаналізованих даних вже будувати прогнози на короткострокове та довгострокове майбутнє. Слід розуміти, що не можна викинути один з факторів або взагалі проігнорувати його. В аналітиці, прогнозуванні це не припустимо і навіть шкідливо.

Факторів, що впливають на цінову політику нафти, велика кількість, а їх роль в процесі глобалізації економіки постійно змінюється. І не дивно, що в майбутньому вага одних з них зросте, а інших навпаки, знизиться. Тому, в контексті цього, при побудованні прогнозних моделей необхідно використовувати найбільш повний, комплексний підхід.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брагінський О. Б. Ціни на нафту: історія, прогноз, вплив на економіку. Центральний економіко-математичний РАН. 2008. 35 с.
2. Гальчинський Л.Ю. Веремко І.А. Факторний аналіз формування цін на світовому ринку нафти. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2015. № 6. С. 421-425.

Олександр ПОДГАЙНИЙ,

магістрант1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Станіслав КУЧЕР,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ПРОЦЕСИ СТРАТЕГІЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ПРИМОРСЬКОГО МІСТА

Актуальність. З метою радикальної зміни поточного положення в українських містах необхідне використання реструктуризації, як комплексного механізму стратегічних змін, для чого необхідно визначити місце стратегії розвитку в системі стратегічного менеджменту. В результаті аналізу наукових джерел пропонується наступне угруповання видів реструктуризації по основних критеріях: залежно від стратегії розвитку, по критерію фундаментальності змін, залежно від об'єкту реструктуризації, по критерію предмету реструктуризації, залежно від застосування.

Ступінь досліджуваності проблеми. Розвитку системи регіонального менеджменту значну увагу приділяють вітчизняні вчені-регіоналісти. Вивченням проблем регіонального менеджменту займаються Д. Стеченко [1], М. Олсон, С. Кучер [3], та інші вчені.

Мета і методи дослідження. Метою дослідження є вирішення наукового завдання щодо удосконалення методичних підходів видів реструктуризації туристично-курортного комплексу приморського регіону в умовах районування національної економіки. В тезах використані наступні методи дослідження: структурний аналіз, первинні статистичні спостереження, групування та статистичний аналіз хронологічних рядів параметрів.

Сутність дослідження. Процеси реструктуризації економіки приморського міста являють собою відтворювальну систему з властивими їй закономірностями, що відображають внутрішню збалансованість між її окремими елементами. Кількісними характеристиками, що дозволяють оцінити стан регіонального відтворювального процесу, є регіональні пропорції відтворення, які формуються під впливом інтересів учасників відтворювального процесу. Кабінет Міністрів розраховує об'єм засобів, необхідних кожної міської громади, виходячи з фінансових норм на душу населення, зважених за чисельністю населення. Отримана цифра далі коректується за допомогою спеціальних коефіцієнтів, встановлених для конкретних статей бюджетних витрат. Наприклад, витрати на охорону здоров'я на душу населення коректуються на віковий склад населення даної території (чим більше літніх людей і дітей у віці до одного року проживають на даній території, тим вище за норму послуги на охорону здоров'я). Кабінет Міністрів може також зменшувати трансферти, щоб заохочувати міста до підвищення збирання податків. Тому що, "місцевими суспільними благами, які фінансуються за рахунок засобів місцевих бюджетів курортних міст, користуються не тільки його жителі, але і відпочиваючі, тобто блага, які фінансуються з бюджету регіону, мають так звані "зовнішні ефекти". Відповідно принципу фіскальної еквівалентності, обґрунтованому М. Олсоном, у разі розбіжності меж розповсюдження зручностей від

суспільних благ і меж адміністративно – територіальних одиниць центральні органи влади повинні надавати трансферти місцевим органам влади для фінансування цих благ” [2, с.482].

Основні висновки. Практичне використання навіть окремих елементів управління реструктуризацією змінює ситуацію:

- основна частина ідей повинна бути детально представлена у вигляді пакету проектів;

- створена в результаті цього процесу команда реструктуризації здійснює оцінку і відбір стратегічних і оперативних проектів. Частина проектів знаходиться у стадії реалізації, а загальний контроль здійснюється керівництвом, яке має в своєму розпорядженні інтегрований план проведення реструктуризації міської економіки.

В результаті здійснюється поступовий перехід від неструктурованих проблем до управління реструктуризацією за допомогою проектів, що, в принципі, створює умови для подолання численних труднощів, а також полегшує взаємодію з потенційними інвесторами і підвищує інвестиційну привабливість міської економіки.

Пропонується використовувати деякі елементи методу управління проектами для відновлення в стислі терміни необхідного рівня моделі компетенції міста, що приступає до підготовки власних програм реструктуризації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком: навчальний посібник. К.: Вища школа, 2000. 283 с.

2. Olson Mancur Jr. The Principle of «Fiscal Equivalence». The division of responsibilities among different levels of government // The American Economic Review. – December 1968. Р. 479-487.

3. Кучер С.Ф. Диверсифікація економіки приморського міста. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент.* 2017. Вип. 23(2). С.29-32.

Дар'я ПРОНЧУК,

магістрантка 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Станіслав КУЧЕР,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ЗАСАДИ СПІВПРАЦІ ТУРИСТИЧНО-КУРОРТНОГО КОМПЛЕКСУ ПРИМОРСЬКОГО РЕГІОНУ

Актуальність. Для усіх країн світу характерним є нерівномірність їх розвитку. Тому вважаємо за доцільне розглядати регіональну політику окремо на макро-, мезо-, мікро- і міні- рівнях одночасно у їх взаємозв'язку і взаємозалежності.

Ступінь досліджуваності проблеми. Розробка проблем регіональної економіки, державного регулювання, управління, прогнозування і планування представлені працями українських та

іноземних дослідників: Ансофф І, С,Ф. Кучер та багато інших.

Мета і методи дослідження. Метою дослідження є вирішення наукового завдання щодо удосконалення методичних підходів розвитку міжнародної співпраці туристично-курортного комплексу приморського регіону в умовах районування національної економіки. В тезах використані наступні методи дослідження: структурний аналіз, первинні статистичні спостереження, групування та статистичний аналіз хронологічних рядів параметрів.

Сутність дослідження. Будь-яка державна регіональна політика будується диференційовано в регіональному аспекті. Згідно Концепції Державної регіональної політики головною її метою є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів. В її основі передбачено поетапне зменшення диференціації рівнів розвитку регіонів, у тому числі й прикордонних, а також розвиток депресивних територій.

Досвід країн Європейського Союзу та інших країн світу свідчить, що регіональна політика – це тонкий інструмент, який потребує обережного застосування. Держава не може брати на себе усі витрати, необхідні для розвитку регіонів. Але й регіони не можуть вирішувати всі свої проблеми самостійно. Увага приділяється саме пошуку оптимального співвідношення, розумного розподілу функцій між центром і регіонами [1, с. 247].

«Серед найбільш істотних недоліків оцінки реалізації стратегічних планів розвитку територіальних громад можна виділити слабкий зміст і інтегрованість показників успішної діяльності міського співтовариства, необґрунтованість їх індикативних значень, відсутність визначення бюджету пропонованих заходів, недотримання єдиного формату планових документів» [2, с.61].

Транскордонне співробітництво в сучасних політико-економічних умовах набуває все суттєвішого значення для розвитку більшості регіонів України. Основне його завдання є налагодження скоординованої співпраці, поглиблення та вдосконалення соціально-економічних, екологічних, культурних та етнічних зв'язків між прикордонними регіонами [3, с. 101].

Проте, відсутність гнучкості в доходах і витратах міської адміністрації (швидко наростаючих у випадку з Бердянськом) не залишає владі міста свободи маневру, особливо в тому, що стосується розвитку інфраструктури, тобто найважливішого пріоритету для того, щоб місто могло конкурувати на туристичному ринку України.

Основні висновки. Таким чином, транскордонне співробітництво є не лише способом розвитку контактів між прилеглими територіями сусідніх країн, але і формою та засобом поживлення значно ширших загальноєвропейських інтеграційних тенденцій. Необхідно мати на увазі, що для України «співробітництво через кордони» є важлива форма реалізації концепції входження до Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кучер С.Ф. Поняття та сутність курортно-рекреаційної системи приморського міста та її складові елементи. Методичні основи організаційно-економічного забезпечення перетворень у курортно-

рекреаційній системі. Теоретичні, науково-методичні та прикладні засади ефективності функціонування і розвитку підприємства: колективна монографія / за заг.ред. д.е.н., проф. А.А. Жигіря. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2016. С. 238-289.

2. Амітан В.Н., Гудзь П.В. Розробка системи індикаторів моніторингу стратегічного планування розвитку територіальної громади міста. *Економіка та право*. 2005. №1 (11). С. 54-63.

3. Ansoff I.H. *Implanting strategic management* / I.H. Ansoff. – Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall International, 1984. 510 p.

Наталя Прудка,

студентка III курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **Ю.А.Білова,**

викладач економічних дисциплін (БЕГК БДПУ)

ТАРГЕТИНГ. МЕХАНІЗМ ТАРГЕТИНГУ

Розвиток інтернет-технологій відкриває нові можливості в сфері маркетингу. Аналітичні системи, внутрішні трекери сайтів дозволяють відстежувати поведінку користувачів – інтереси, місцезнаходження, географічні дані, пошукові запити та ін. Така статистика дає можливість поділити аудиторію на сегменти.

Традиційна реклама, наприклад, на телебаченні, радіо, в ЗМІ охоплює всіх споживачів, включаючи й тих, хто не є цільовою аудиторією рекламодавця. Перевагою ж таргетированої реклами є можливість вибору групи користувачів, які потенційно зацікавлені в продукті. Така реклама є більш ефективною з точки зору підвищення коефіцієнту конверсії й зниження маркетингових витрат компанії.

Отже, таргетинг (від англ. target – ціль) – це маркетинговий інструмент, що дозволяє виділити цільову аудиторію, що відповідає заданим параметрам (географічним, демографічним, поведінковим та ін.) й донести до неї рекламне повідомлення {1, с. 25}.

Інструменти таргетингу досліджували такі автори як С. Щербаков, Р. Каден, Т. Браун, Р. Чалдіні та інші.

Розглянемо механізм таргетингу.

1. Під час збору інформації моніториться аудиторія. На першому етапі таргетингу відстежуються смаки споживачів, спеціалісти дізнаються, які веб-сторінки, магазини вони відвідують, які дії роблять в інтернет-просторі, чим цікавляться .

2. Етап аналізу інформації дозволяє зі значного обсягу даних про велику кількість користувачів зробити висновок про переваги цільової аудиторії, смаки, способи комунікації, способи купівлі тощо. Відповідно, для рекламної кампанії відбираються тільки ті цільові групи, до яких належить найбільша кількість потенційних адресатів вашої реклами.

3. На наступному етапі можна вигідно для цільової аудиторії презентувати інформаційне повідомлення про певний продукт чи послугу. Після того, як аудиторію визначено, створюється рекламно-інформаційне

повідомлення.

4. Рекламу розміщується тільки на тих інформаційних ресурсах, які відвідує потенційна аудиторія (певні сайти, сторінки, розділи магазинів, розділи в журналах тощо).

Як працює таргетинг на практиці?

Наприклад, користувач зареєстрований у Facebook. В його профілі вказано, що він проживає у м. Запоріжжя. Відповідно до цього параметру, користувач буде бачити у Facebook рекламу, яка налаштована рекламодавцем на місто Запоріжжя.

Існує чимало видів таргетингу: тематичний (показ рекламних повідомлень на тих інформаційних майданчиках, що відповідають певній тематиці), географічний (показ реклами цільовій аудиторії, що обмежена певним географічним регіоном), соціально-демографічний (націленість на певний вік, стать, дохід, соціальний статус тощо), поведінковий (збір інформації про поведінку користувача: маршрути пересування, способи здійснення покупок, улюблені місця відвідування тощо)

Таким чином, таргетинг дозволяє створювати більш персоналізовану за змістом рекламу, а це надає можливості компаніям значно знижувати маркетингові витрати й збільшувати аудиторію потенційних споживачів. Крім того, таргетирована реклама надає переваги не тільки рекламодавцям, а й споживачам, особливо в період розширення інформаційного простору, яке перевантажено великим обсягом непотрібної інформації та реклами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Албитов А.В. Facebook: как найти 100000 друзей для вашего бизнеса бесплатно. 3-е изд. М.: «Манн, Иванов и Фербер», 2012. 184 с.
2. Халилов Д. Маркетинг в социальных сетях. М.: «Манн, Иванов и Фербер», 2017. 240 с.

Аліна ПУЗЯКОВА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Світлана ЖВАНЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

АВТОМАТИЗОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА МАРКЕТИНГУ

Одним із видів управлінської діяльності є маркетинг. Він впливає на розвинення виробництва і торгівлі, шляхом виявлення запитів споживачів і їх задоволення. Для того, щоб працювати в умовах маркетингу, необхідно отримувати достовірну інформацію до і після прийняття рішень. Інформація повинна збиратися на всіх етапах маркетингового плану фірми, недостатньо опиратися тільки на інтуїцію і досвід минулого.

Актуальність. Дослідження автоматизованих інформаційних систем сьогодні є актуальним. Адже ХХІ століття – це століття технологій, а на програмному ринку України зовсім немає автоматизованих інформаційних систем, які б повністю відповідали вимогам фахівців з

маркетингу та реалізували всі їх задачі.

Мета дослідження – необхідність проведення сегментування споживчого ринку на основі ІС Акцент 7.0.

Об'єкт дослідження: інформаційні системи маркетингу.

Предмет дослідження. Проблемні аспекти застосування прикладних інформаційних систем для вирішення існуючих питань в маркетинговій діяльності.

Сукупність процедур та методів, які використовуються для створення аналізу та розповсюдження інформації для випередження маркетингових рішень на регулярній постійній основі називається інформаційною системою маркетингу [2, с. 56].

Головна мета існування автоматизованої інформаційної системи маркетингу – це забезпечення фахівців достовірною інформацією для прийняття швидких та ефективних рішень [1, с. 37].

Дослідження в маркетингу не може бути повним, якщо не проводити дослідження споживчого ринку. Базовим методом такого дослідження є проведення ринкового сегментування, за допомогою чого діє найважливіший принцип маркетингу – орієнтація на споживачів. Адже, «коли ви слухаєте споживача, відбуваються дивні речі», – Джонатан Мілденхолл

Сегментування ринку – це розподіл споживачів на групи (сегменти ринку) на основі різниці в потребах, характеристиках смаків, поведінці і розроблення для кожної з груп індивідуального комплексу маркетингу. Окремий сегмент ринку складається із споживачів, що однаково реагують на один і той самий набір спонукальних стимулів маркетингу [2, с.184].

Виявлення окремих груп споживачів, на яких і буде спрямована виробнича або торгова діяльність підприємства є головним аспектом проведення сегментування споживчого ринку. Проаналізувавши усі можливі сегменти, в кінці обирають один чи декілька з них, і виробляють товар (послугу) призначений за своїми характеристиками виключно для обраних споживачів. Також для кожного з сегментів ринку розробляють індивідуальний комплекс маркетингу, який буде діючим та ефективним лише для вибраної групи споживачів

Процес сегментування обов'язково треба здійснювати крок за кроком, і в чітко зазначеній послідовності.

Володіючи даними щодо попиту на товари, які були запропоновані по окремих сегментах ринку, підприємство має змогу розробляти заходи, які повинні бути спрямовані лише на характер споживання в кожному регіоні (рекламні, public relations (PR), участь в ярмарках, виставках чи аукціонах тощо). Але, крім цього, виробник може визначити товари, які будуть користуватися найвищим попитом, або ті, що не будуть користуватися ним взагалі в кожному із сегментів ринку.

Відповідно до наданої інформації, керівництво підприємства має можливість приймати ефективні управлінські рішення щодо розробки маркетингової стратегії, комунікаційної діяльності, ціноутворення, методів розподілу і збуту кожного виду товару по кожному сегменту споживчого ринку. Також проведене дослідження дозволяє проводити прогнозування та планування очікуваних доходів у майбутніх періодах.

Основні висновки. Стоїть гостра необхідність у програмному ринку автоматизованих інформаційних систем. Адже, це не тільки полегшує та прискорює роботу фахівцям з маркетингу, але й забезпечує їх достовірною інформацією для прийняття швидких та ефективних рішень, а також допомагає зробити аналіз споживчого ринку, бо саме на нього виробникам товару (послуг) потрібно звертати увагу в першу чергу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галузинський Г. П., Гордієнко І. В. Сучасні технологічні засоби обробки інформації : Навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2014. 224 с.
2. Пінчук Н.С., Галузинський Г.П., Орленко Н.С. Інформаційні системи і технології в маркетингу: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2011. 296 с.

Дмитро САВВА,

студент 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Вікторія ШВАЧКО,**

старший викладач (БДПУ)

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ, ЙОГО ВИДИ ТА ДЖЕРЕЛА ПОКРИТТЯ

Актуальність. Державний борг є невід'ємною частиною державних фінансів та є запорукою стабільності країни. Він виникає внаслідок державного кредиту і складається з непогашених боргових зобов'язань країни. Державний борг є складним явищем, однак розуміння та його сутності, а також аналіз економічного змісту та взаємозв'язків з іншими економічними параметрами, доводить актуальність його вивчення.

Ступінь досліджуваності проблеми. Дослідженню проблем і наслідків державного боргу займаються зарубіжні економісти вже дуже давно. Свій вклад в розвиток питання державного боргу внесли такі науковці: А. Сміт, , Д. Рікардо. Особливої уваги заслуговують праці Дж. Кейнса, Р. Барро, А. Лернера, а також роботи вітчизняних дослідників, присвячені саме практичним питанням державного боргу: О.І. Барановського, Н.В. Зражевської, П.С. Єщенко та інших.

Метою дослідження є визначення сутності державного боргу, його видів та визначення оптимальних джерел покриття.

Сутність дослідження. Державний борг є результатом фінансування державного бюджету. Він є відображеннями перевищення бюджетних видатків над податками та зборами, а також іншими обов'язковими платежами до бюджету [1, с. 40].

Державний борг класифікується за багатьма ознаками, а саме: за сферою розміщення, за ступенем охоплення державних боргових зобов'язань, за позицією уряду щодо залучення кредитних ресурсів, за видом отримувача кредитних ресурсів, в залежності від типу кредитора, за наявність гарантій уряду і т.д. Однак найбільше уваги приділяється саме внутрішньому та зовнішньому боргам, які класифікуються за сферою розміщення.

Завдяки державним позикам країна має змогу використовувати нові

можливості, що перед нею відкриваються. Державний борг має як позитивні, так і негативні наслідки. Позитивними наслідками є економічне зростання, поява нових джерел фінансових ресурсів, стабільність економіки, тощо. До негативних відноситься інфляція та хитка, порушена економіка.

Державний борг – невід’ємна частина для економіки будь-якої країни, адже держава намагається використовувати свої ресурси найбільш ефективно та допускає дефіцит бюджету, відповідно залучаючи на покриття додаткові кошти на внутрішньому чи зовнішньому фінансових ринках, аби покрити його.

Серед чинників, що викликають значний рівень боргового навантаження найбільше виділяються девальваційні процеси, різке падіння реального обсягу ВВП, зниження споживчого попиту через інфляційні процеси, тощо. Через значні валютні витрати уряду з обслуговування боргових зобов’язань створюються передумови подальшої девальвації валюти [3, с. 8].

Найбільш реальним джерелом, завдяки якому можна покривати державний борг – є доходи, отримані від інвестування запозичених коштів, адже вони є відображенням сутності і принципу кредиту та уособлюють фінансову стабільність. Поганою ідеєю буде погашення боргів за рахунок випуску більшої кількості грошей, бо це спричинить стрімкий інфляційний ріст та відповідно до збільшення державного боргу. Головними джерелами погашення державних позик є: економія коштів від зменшення податків, рефінансування боргу, додаткові надходження від податків та доходи від інвестування позичених коштів і вкладання їх у високоефективні проекти [2, с. 36].

Основні висновки. Отже, державний борг являє собою заборгованість державою через непогашення зовнішніх та внутрішніх позик і несплаченими відсотками з них на певну дату. Кожна держава має нині той чи інший розмір державної заборгованості, однак в різних країнах по-різному з цим справляються. Проаналізувавши темпи та причини, можна створити стратегію по зменшенню боргу, застосовуючи спеціальні джерела для покриття його. Це має бути для країни в пріоритеті, тому що потрібно зміцнювати економіку та не допускати стрімкого росту інфляції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державні фінанси: навч.-метод. посіб. (для самост. вивч. слухачами дисципліни “Державне управління в економічній сфері”). К.: НАДУ, 2016. 64 с.
2. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. 396 с.
3. Лондар Л.П. Оцінка стану державного боргу та ключові напрями підвищення рівня боргової безпеки України. *Серія «Економіка»*. 2016. №69. С. 1-13.

Олександр САФОНЦЕВ,

студент 3 курсу

гуманітарно-економічного факультет

Науковий керівник: **Олена ЗАДВОРНА,**

старший викладач (БДПУ)

ПРИЧИНИ БЕЗРОБІТТЯ НА РИНКУ ПРАЦІ

Актуальність. У зв'язку з багатьма кризами, нестабільною політичною обстановкою український ринок зіткнувся з великими диспропорціями на ринку праці. Український ринок має велику потребу в кадрах. Існує потреба, як в кваліфікованих співробітників, так і в робочій силі. Причинами ситуації, що склалася виступають багато факторів, в тому числі низька заробітна плата, низький рівень освіти. Для успішного вирішення цієї проблеми, потрібно розглянути основні проблеми та методи їх вирішення.

Ступінь досліджуваності проблеми. В детальному вивченні цього питання було задіяно багато економістів, вчених, детальний підхід розглядається у працях Мельник О.Г., Кузьмін О.Ю., Колосар С.С., Іваницька С.Б., Мороховець І.О.

Мета завдання. Метою цієї праці є пошук найбільш вагомих проблем у розвитку ринку праці в Україні, та методів вирішення. Методами дослідження виступають фінансові показники, економічні і демографічні.

Сутність дослідження. Нестабільна економічна ситуація призводить до негативних наслідків в економіці, а саме високому рівню інфляції в країні, зниженню реальної заробітної плати, погіршення якості життя і рівня освіти. Аналізуючи ринок праці, всі показники та тенденції з 2013 року, простежується декілька вагомих тенденцій. Першою тенденцією, з той факт, що через проблему відтоків кадрів з країни, кількість працездатного населення знизилася з 21 мільйона до 18 мільйон чоловік. Друга тенденція – це зменшення кількості зайнятого та самозайнятого населення з 3 мільйонів до двох мільйонів. Проблема рівня освіти гостро стає на сьогоднішній день, тому що навчання та освіти відіграють важливу роль у розвитку ринку праці. У 2015–2016 роках у рейтингу GCI (Global Індекс конкурентоспроможності) Україна в області освіти та науки займає 79 із 144 пояснюється такими компонентами: якісними система освіти (54 місце); наявність спеціалізованих науково-дослідних та навчальних послуг – (78 місце); якості викладання математики (38 місце); якості школи управління (87 місце) [3].

Низький рівень освіти призводить до: передача студентам застарілих знань; невідповідність обладнання у вищих закладах та сучасні стандарти; університети не орієнтовані на потреби ринку.

Другий чинник, що впливає на ринок праці є заробітна плата. Низька заробітна плата – причина для виїзду і пошуку роботи за кордоном. В Україні середня заробітна плата становить UAH 10727 (€ 383), це менше ніж заробітна плата в Європі, а саме в Болгарії (€656). Важливим показником на ринку праці будь-якої країни є мінімальна ставка оплати праці за одну годину роботи. У Європі вона дуже різною від € 2,32 до € 19,92. [4]. На ринок праці впливає, його специфіка та податки. За

статистикою, один з п'яти безробітних в Україні має вищу освіту. Тільки один із трьох випускники, які були зареєстровані як безробітні у 2015 році змогла знайти роботу [1, с.280]. Це створює високу конкуренцію для місць, а також потенційного безробіття після градація. Один із чотирьох випускників додають до свого резюме недостовірні відомості про професійний та трудовий досвід, що призводить до неефективна робота та звільнення [2, с.110].

На ринку праці існують наступні проблем: – відсутність якісних робочих місць з гідними умовами та заробітна плата, особливо для молоді; · зниження виробництва та уповільнення темпів розвитку; · низька інвестиційна привабливість ведення бізнесу в Україні; високий рівень оподаткування; низький потенціал зайнятості робочої сили; необ'єктивний відбір кандидатів для співбесіди; застарілі методи опитування. Для поліпшення стану ринку праці потрібно збільшити кількість програм фінансування на сферу освіти. Слід розробити міграційне законодавство, щоб зменшити відтік кадрів з країни. Не менш важливим буде факт, не тільки зменшення податків, але і створення робочих місць, будівництво заводів, фабрик, лабораторій.

Основні висновки. Міграція людей носить подвійний характер: 1) позитивний вплив на кадрах, які іммігрують. Через відтік кадрів, молоді фахівці отримують шанс на отримання ту посаду і заробітну плату якої вони прагнули; 2) процес відтоку кадрів, знижує загальний рівень кваліфікованих співробітників на ринку. Погіршує стан економіки та спричинює диспропорції на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гук Л.П. Прогнозування та регулювання розвитку нестандартної зайнятості в Україні. *Бізнес інформ*. 2014. №4. С 278–283.
2. Поліщук Н.К. Динаміка та географія безробіття в Україні: Посібник. 2015, 120с.
3. Всесвітній економічний форум «Звіт про глобальну конкурентоспроможність 2015–2016 рр.». URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2015-2016> (дата звернення: 01.12.19)
4. Проект «Громадська синергія». URL: <https://www.civic-synergy.org.ua> (дата звернення: 01.12.19).

Сергій СИЛЕНКО,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Актуальність. Здорове економічне середовище для розвитку територіальних громад може утворитися на ґрунті функціонування широкого прошарку малих і середніх підприємницьких структур, які

спроможні стимулювати конкуренцію, сприяти стабільності суспільства, формувати основу для регіонального розвитку шляхом створення середнього класу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблематиці розвитку підприємництва в Україні приділили увагу такі вчені: Тимченко О. І., Піхняк Т. А., Скорок О.В., Кашуба О. М, Гаврилюк Г. Є., Витвицька У.Я., та інші.

Мета і методи дослідження. Мета дослідження полягає в розробці напрямків регіональної політики розвитку підприємницької діяльності в об'єднаннях територіальних громадах.

Сутність дослідження. Відповідно до стратегії сталого розвитку «Україна-2020» перед нашою державою поставлена важлива мета – впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. За вектором розвитку, Стратегія передбачає дерегуляція підприємництва на основі розробки й постійному удосконаленню програм розвитку малого та середнього бізнесу в окремих регіонах країни[1].

Слід підтримати думку О. І. Тимченко, який вважає, що в ефективному розвитку малих підприємств насамперед зацікавлені територіальні громади, тому що: 1) велика частка цього сектора економіки орієнтована на місцевий ринок; 2) збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва сприяє створенню нових робочих місць, що вирішує проблему безробіття в адміністративно-територіальних одиницях; 3) разом із зростанням кількості малих підприємств та підприємців збільшуються обсяги виробництва, а отже, зростають податкові надходження до місцевих бюджетів [2].

В умовах децентралізації української економіки постає необхідним врахування територіальних особливостей розвитку малого підприємництва в регіонах України.

Децентралізація влади надала ширші можливості органам місцевого самоврядування направити погляди на нові джерела зростання – малий та середній бізнес, креативну економіку, середній клас. Об'єднання територіальних громад повинні самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, свого добробуту та нести відповідальність за розвиток всієї країни.

Дослідження особливих факторів розвитку підприємництва у різних регіонах України та розкриття ефективного досвіду є актуальними питаннями, яке стане перспективою подальшого дослідження у цьому напрямку. Українцям життєво необхідний якісний стрибок до відкритої економіки підприємницької ініціативи, ринкової конкуренції, генерації інвестиційних можливостей та випуску продукції з високою доданою вартістю. Малий та середній бізнес повинні бути драйвером економічного зростання та запорукою соціальної стабільності в нашій державі. Підприємницька ініціатива на малих підприємствах та збалансована регіональна й державна політика, які сприяють її реалізації – це шлях України до європейського успіху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія розвитку малого й середнього підприємництва в Україні

на період до 2020 року: Розпорядження КМУ від 24 травня 2017 р. № 504-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/55/f468579n9.doc> (дата звернення: 05.03.2020).

2. Тимченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України. Ефективна економіка. 2015. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_6_14 (дата звернення: 07.03.2020).

Ксенія СІДАК,
магістрантка 1 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Актуальність. Зелений туризм є одним з найбільш перспективних напрямів загального піднесення економічного рівня регіону. Він не виснажує наявні ресурси, а підвищує рівень життя місцевого населення. Саме зелений туризм є актуальним для дослідження його як напрямку розвитку малого і середнього бізнесу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питання розвитку сільського зеленого туризму досліджували такі вчені-економісти: О.М. Березін, П.А. Горішевський, В.П. Васильєв, Ю.В. Зінько, М.М. Костриця, М.Й. Рутинський, Войцех Одзімек, Маркіян Желяк, Н.В. Чорненька та інші науковці.

Мета і методи дослідження. Мета дослідження полягає в розгляді зеленого туризму як перспективного напрямку розвитку економічного рівня регіону.

Сутність дослідження. Державна підтримка та сприяння розвитку малого та середнього підприємництва розглядається в Україні як один з пріоритетних факторів позитивного впливу на розв'язання соціально – економічних проблем національного та регіонального рівнів [1, с. 29].

Сприятлива зовнішня територіальна кон'юнктура, невичерпні рекреаційні можливості дають підстави говорити про подальший розвиток зеленого туризму у формі малого підприємництва, що стане вагомим джерелом поповнення місцевих бюджетів, розвитку соціальної інфраструктури сільської місцевості.

Зелений туризм сприяє розвитку малого і середнього бізнесу жителів сільської місцевості, а з іншого боку дозволяє міським жителям відпочивати в природних умовах. Крім того, він дає змогу розвивати знання щодо української культури і спадщини шляхом безпосередньої участі в сільському зеленому туризмі [2, с. 68].

Зелений туризм, як перспективний напрям розвитку загального піднесення економічного рівня регіону має передбачати створення мережі установ та організацій, здатних об'єднати та підтримати подібний різновид підприємницької діяльності у межах певного регіону: це можуть бути, як свідчить досвід, агенції сільського туризму, асоціації сприяння розвитку туризму,

організаційні центри, спілки тощо. У планах соціально-економічного розвитку регіонів (областей, районних центрів) слід визначити населені пункти, на території яких розвиток сільського зеленого туризму є найбільш перспективним. Створення тут відповідної інфраструктури дозволить додатково залучити кошти під інвестиційні проекти, ефективність яких значною мірою залежатиме від досконалості проведення маркетингових досліджень із розвитку сільського зеленого туризму, створення у регіоні показових садіб з елементами етнографії, формування екскурсійних маршрутів та програм. Важливим також слід вважати проведення засідань робочих комісій (груп), де мають узгоджуватися питання економічного співробітництва між різними формами малого підприємництва у регіоні, зокрема, можливості координованого управління потоками товарів та послуг [3].

— Особливо актуальним є те, що суб'єкти малого бізнесу можуть залучатися до рекреаційно-туристського підприємництва та підсобної діяльності шляхом створення підприємств національної кухні, виробництва та збуту виробів народних художніх промислів, продажу туристичного спорядження. Таким проектам має передувати проведення семінарів-тренінгів з питань розвитку сільського зеленого туризму, підготовка інформаційних буклетів, започаткування тематичних освітніх програм на радіо та телебаченні. Результати впровадження малого підприємництва у сфері зеленого туризму у регіоні, набутий досвід повинні висвітлюватися та оприлюднюватися на семінарах, засіданнях “круглого столу”, при проведенні тематичних науково-практичних конференцій та виставок.

Основні висновки. Зелений туризм – це рекреаційні подорожі в сільську місцевість як реакція на напружений ритм життя та перенаселеність у містах. Це також один з видів малого бізнесу, який піднімає роль краєзнавства, створює життєве середовище, що наближене до природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Одзімек В., Желяк М. Управління зеленим туризмом в регіоні: Українські Карпати та станиця Луганська. Краків, 2009. 228 с.
2. Костриця М. М. Сільський туризм: теорія, методологія, практика: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2006. 196 с.
3. Березін О. М. Мале підприємництво та зелений туризм: перспективи розвитку. *Вісник ДІТБ*. 2007. № 11. С. 93-96.

Ганна Стецька,

студентка І курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **І.А.Макарова**

к.е.н. (БЕГК БДПУ)

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. Важливим завданням кожного підприємства є підвищення конкурентоспроможності за рахунок формування позитивного іміджу на ринку. Імідж грає істотну роль в оцінці конкурентоспроможності організації, і недостатня увага до його формування несе за собою негативні

наслідки та збитки. Компанії мають потребу в певному іміджі, оскільки він несе за собою переваги, такі як увага ЗМІ, додатковий дохід, лояльність споживачів, ріст капіталізації, більш дешеві кредити, довіру партнерів, захищеність у кризовій ситуації.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблеми формування позитивного іміджу підприємства розглядаються у працях А.К. Семенова, В.О. Сизоненко, В.С. Лозниці, Ю.Н. Туляєвої, І.В. Альошиної, В.Г. Зазикіна, Л.Е. Орбан-Лембрика, Ервіна Гоффманна, К. Болдинга та ін. Більшість з них присвячена, насамперед, великим промисловим підприємствам. Недостатньо розкритим залишається питання формування позитивного іміджу організації саме вітчизняних підприємств, які не мають можливості конкурувати з організаціями, які працюють на світовому ринку, саме тому постає питання формування і підвищення іміджу підприємства, адже саме від іміджу залежить його успішність.

Мета дослідження: з'ясувати сутність, основні задачі та засоби формування позитивного іміджу підприємства.

Сутність дослідження. Існує велика кількість визначення понять «імідж», який розглядають з різних точок зору. На нашу думку, імідж – це образ, репутація, якісні характеристики лідера, фірми, керівника і характер ставлення до них громадськості. Імідж являє собою об'єктивний фактор, який відіграє важливу роль в оцінці організації, у сприйнятті його в очах клієнтів, співробітників та й самого керівника.

Задачі іміджу: підвищення престижу фірми, тому що розробка фірмового стилю свідчить про увагу фірми не тільки до питань виробництва; підвищення ефективності реклами і різних заходів просування товару; полегшення введення на ринок нових товарів (послуг), тому що фірмі зі сформованим іміджем легше вивести товар на ринок; підвищення конкурентоспроможності фірми, тому що в умовах товарів конкурентів однаково високої якості конкуренція ведеться на рівні іміджів фірм.

Основні засоби формування іміджу:

1. Фірмовий стиль – основа іміджу, головний засіб його формування.
2. Візуальні засоби – дизайнерські прийоми формування іміджу, які включають створення упакування, оформлення вітрин, офісів, виставок, розробку макетів оголошень.
3. Оригінали-макети можуть бути різними, але один елемент (деталь), що постійно є присутнім у всіх позиціях, робить цілу серію макетів пізнаваними. Важливу роль грає також колір.
4. Вербальні (словесні) засоби – спеціально підібрана стилістика, орієнтована на споживача.
5. Рекламні засоби – використані в кожному конкретному випадку рекламні засоби, що сприяють формуванню сприятливого відношення.
6. PR-заходи – продумані, сплановані, постійні зусилля по встановленню і зміцненню взаєморозуміння між підприємством і громадськістю. Це виставки, презентації, прес-конференції, спонсорські заходи. При проведенні PR-заходів необхідно, щоб специфіка фірми відповідала специфіці проведеного заходу. Важливим є також відношення цільових груп до проведених PR-акцій, масштаб аудиторії спонсоруємої акції.

Висновки. Можна з упевненістю сказати, що будь-яка організація має той чи інший образ у суспільній свідомості, незалежно від того, працює вона над його створенням чи ні. У іншому випадку образ формується стихійно під впливом уривчастої і не завжди достовірної інформації, чуток, думок конкурентів і т. д. Для організації набагато вигідніше цілеспрямовано формувати свій сприятливий імідж, ніж пускати справу на самоплив і виправляти згодом небажані і хибні уявлення людей про себе та свою діяльність. Результатом створення позитивного іміджу стане підвищення престижу (авторитету) організації серед різних груп населення. Таким чином, цілком виправдовується твердження, що спочатку організація працює на імідж, а потім імідж працює на організацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колодка А.В. Імідж організації як економічна категорія: сутність зміст, основні етапи формування. Прометей. 2012. №2(38). С. 164-170.
Семенчук Т.Б., Гера О.Г. Сучасна модель формування іміджу організації. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_07/156.pdf
(дата звернення: 15.02.2020)

Юлія ГОВОРОВА,
магістрантка 1 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Павло ЗАХАРЧЕНКО,**
д.е.н., професор (БДПУ)

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМ ЛОГІСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ

Актуальність. Ринкові умови обумовлюють необхідність управління торговельною діяльністю підприємств торгівлі на засадах концепції логістики та з використанням інструментарію управління ланцюгами постачань; останнє, в свою чергу, вимагає формування в кожному торговельному підприємстві, яке є учасником ланцюгів постачань товарів споживчого призначення, власної системи логістики, інтегрованої за конкретними матеріальними потоками у відповідні логістичні формування.

Для побудови системи логістики підприємства торгівлі необхідно уточнити сам зміст даного поняття, оскільки в теоретичному плані все ще існує проблема неоднозначності трактування навіть найбільш розповсюджених, фундаментальних понять, якими оперують науковці і практики даної сфери. Ключовим для вирішення цієї проблеми, на наш погляд, має бути тлумачення Європейської Логістичної Асоціації, яка у у глосарії до Стандартів з логістики та управління ланцюгами постачань визначила, що управління ланцюгами постачань – це «організація, планування, контроль та регулювання товарного потоку, починаючи з отримання замовлення і закупівлі сировини та матеріалів для забезпечення виробництва товарів і в-подальшому через виробництво та розподіл доведення його з оптимальними витратами ресурсів до кінцевого споживача відповідно до вимог ринку» [1, с. 5].

Виходячи з цього, система логістики підприємства торгівлі повинна розглядатись як складна, спеціально організована економічна система, спрямована на оптимізацію процесів трансформації матеріального (насамперед – товарного) потоку шляхом інтеграції логістичної діяльності даного суб'єкта господарювання в межах ланцюга постачань завдяки використанню теорії та інструментарію логістичного менеджменту.

При цьому процес управління такою складною динамічною системою базується на зборі інформації про керований об'єкт, її аналізі, підготовці і прийнятті управлінських рішень, а також контролі та організації виконання цих рішень. Управління логістикою підприємства торгівлі може бути ефективним, якщо здійснюється неперервний оперативний контроль за об'єктом управління, оснований на постійному зборі, аналізі й перетворенні інформації про нього, а тому визначальним ресурсом, який забезпечує можливості реалізації концептуальних засад, принципів, методів і прийомів логістичного менеджменту, є інформація. Зважаючи на те, що логістична діяльність підприємства торгівлі охоплює різні функціональні напрямки діяльності торговельного підприємства, для потреб управління логістичною діяльністю в системі логістичного менеджменту має бути забезпечено наявність інформації, яка б адекватно відображала початковий стан логістичної системи торговельного підприємства (на момент формування/реінжинірингу системи логістики), формалізовані цілі і завдання її функціонування, а також динамічні зміни параметрів системи та її елементів, зокрема – щодо процесів просторового переміщення товарної маси, здійснення комплексу внутрішньомагазинних та/або складських торгово-технологічних операцій, виконання операцій зберігання товарів, їх підготовки до продажу, кількісних та якісних перетворень товарних партій, реалізації товарів оптовим або роздрібним покупцям, а також – розвитку інфраструктури оптової та роздрібно торгівлі, організації перевезень торговельних вантажів, організації логістичного обслуговування споживачів тощо [2].

Реалізація комплексу завдань логістичного менеджменту для підприємств торгівлі пов'язана з необхідністю формування сучасної логістичної інформаційної системи [3]. Така інформаційна система підприємства торгівлі в комплексі засобів логістичного менеджменту покликана забезпечувати отримання, зберігання, опрацювання (використання) та передавання інформації, необхідної насамперед для планування й контролю організації закупівельної логістики (процесів оптових закупівель і доставки закуплених товарних ресурсів до торговельного підприємства), управління рухом товарного потоку, розробки системи управління запасами, управління замовленнями, управління процесами оптової та роздрібно реалізації товарів (збутова логістика), а також здійснювати інформаційний супровід (документальне оформлення) виконуваних логістичних операцій задля обліку, контролю й оптимізації логістичних витрат.

ЛІТЕРАТУРА

1. Terminology in Logistics. Terms and Definitions / Glossary of Logistics Terms. – European Logistics Association, 2015. 100 p.

2. Круминыш Н., Витолиныш К. Логистика в Восточной Европе: Справочник по управлению системами логистики в Восточной Европе, или что необходимо знать, чтобы система логистики была на 30 % эффективнее. Рига, Schenker, 2014. 190 с.

3. Економіка логістичних систем: монографія. Львів: НУ «Львів. політехніка», 2008. 596 с.

Наталя ГУСАРОВА,

магістранта 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Павло ЗАХАРЧЕНКО,**

д.е.н., професор (БДПУ)

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ

Актуальність. Поняття «криза» має багато трактувань. "Класичне" економічне поняття кризи означає не бажану і драматичну фазу в ринковій економічній системі, що характеризується коливаннями і негативними явищами, перешкодами. У цьому сенсі поняття кризи довгий час утримувало місце в схемі теорій кон'юнктури економічного розвитку.

Як відомо, сучасне суспільство прагне до постійного поліпшення рівня й умов життя, які може забезпечити тільки стійкий економічний ріст. Однак спостереження показують, що довгостроковий економічний ріст не є рівномірним, а постійно переривається періодами економічної нестабільності. Підйоми і спади рівнів економічної активності, що ідуть один за одним прийнято називати економічним циклом. Криза – найважливіша фаза циклу, яка починає і завершує його. У ній зосереджено основні ознаки циклічного процесу відтворення. Сутність кризи – різке порушення існуючої економічної рівноваги внаслідок диспропорцій у процесі відтворення, що різко зростають. Відбувається падіння рівнів заробітної плати, прибутку, інвестицій, цін. Через «омертвіння» капіталу у вигляді нереалізованих товарів фірми відчують брак грошових коштів для поточних платежів, тому швидко зростає плата за кредит – ставка позичкового процента. Курси цінних паперів падають, настає хвиля банкрутств і масового закриття підприємств. Криза завершується з початком депресії.

Необхідність розробки методик ранньої ідентифікації економічних криз диктується як світовим, так і українським досвідом. В роботі приведено сукупність моделей аналізу різних фаз економічного циклу, заснованих на принципі мультиплікатора-акселератора, за допомогою яких можна провести ефективний ситуаційний аналіз кризових ситуацій в економіці країни. Один з найбільш поширених підходів до такого дослідження виходить з неокейнсіанської теорії взаємодії механізмів мультиплікатора і акселератора. У моделі Самуельсона-Хікса в явному вигляді використовуються лінійний мультиплікатор-акселератор з запізненням. Механізм акселерації капітальних вкладень є також центральним пунктом в моделі, запропонованій М. Калецьким. У ній розглядається динаміка основного капіталу на макрорівні. Її особливість –

облік двох типів запізнювання: у рішеннях про інвестування і в здійсненні капітальних вкладень. Динаміка змінних в моделі Калецького задана в безперервному часу, а рівняння капіталу приймає форму лінійного диференціально-різницевого співвідношення. В одному з варіантів моделі Гудвіна також враховується два запізнювання – в процесі мультиплікації національного доходу і в реалізації інвестицій, пов'язаних з ефектом акселерації.

Важливою рисою всіх цих моделей є, з одного боку, використання простих балансових макровідносин, наприклад, тотожності національного доходу, рівності інвестицій і заощаджень, а з іншого – впровадження в тій чи іншій формі запізнювань в опис механізму мультиплікатора – акселератора. Саме облік запізнювань дозволяє виявити коливальні режими в моделях такого типу. Слід ще раз зазначити, що саме розробка Гудвіна була базою для подальшого розвитку моделювання циклічності економічного розвитку (наприклад, моделі Тевеса).

Проблема криз в економіці за більш ніж вікову історію її існування стала осередком для дослідження багатьох чинників, що роблять найбільш істотний вплив на розвиток і функціонування системи світового і національного господарства. Виявлення причин коливань соціально-економічного розвитку набуло винятково важливе значення як засіб запобігання тих негативних впливів, які тягнуть за собою періоди спади і рецесії в господарському житті країни. Тому проблема криз завжди привертала увагу вчених-економістів і сьогодні залишається однією з центральних проблем економічної теорії.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Воронін Ю. Ориентеры выхода из экономического кризиса. *Економіст*. 2019. №5. С. 11-21.
- 2.Яковец Ю.В. Русский циклизм: новое видение прошлого и будущего. Lewinston-Queenston-Lampeter. The Edwin Mellen Press, 2009. 309 p.
- 3.Яковец Ю.В. Циклы. Кризисы. Прогнозы: монографія. К.: Наука, 2018. 506 с.

Дмитрій ДІВАКОВ,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Павло ЗАХАРЧЕНКО,**

д.е.н., професор (БДПУ)

МЕТОДИ ВИБОРУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

Актуальність дослідження обумовлена зростаючою закономірністю взаємодії компаній з суб'єктами ринкової економіки, оскільки інвестиції являють собою ефективний засіб конкурентної боротьби і захоплення нових ринків. Нововведення дослідження полягає в обґрунтуванні методики оцінки ефективності інвестиційного проекту на підприємстві.

Ступінь досліджуваності проблеми. У фінансовій теорії обґрунтування інвестиційних рішень опирається на фундаментальні роботи

Г. Марковіца, Д. Тобіна, У. Шарпа, Л. Крушвіца, І. Мойсеєнко. Проте на сьогоднішній день значна увага приділена саме кількісним методам обґрунтування інвестиційних рішень і практично поза увагою залишається такий ключовий фактор процесу обґрунтування інвестиційних рішень, як якісний метод, до якого і відносять експертні методи.

Метою даної роботи є вибір оптимального інвестиційного проекту за допомогою інтегрально експертно-аналітичного методу

Усі **методи** інвестиційних рішень поділяються на кількісні та якісні. Кількісні методи застосовують у випадках, коли фактори, що впливають на вибір рішення можна кількісно визначити та оцінити. Якісні методи використовуються тоді коли фактори, що визначають прийняття рішення, не можна кількісно охарактеризувати, або вони не піддаються кількісному вимірюванню взагалі (експертні методи) [1].

Експертний метод – це спосіб прогнозування та оцінки майбутніх результатів дій на основі прогнозів фахівців. Такі методи прийняття інвестиційних рішень застосовуються у випадках, коли для прийняття інвестиційних рішень недостатньо або взагалі неможливо використовувати кількісні методи. На практиці найчастіше використовують такі експертні методи: метод простого ранжування та метод вагових коефіцієнтів. Вивчення існуючої літератури показало, що під процедурою обґрунтування прийняття інвестиційних рішень на підприємстві розуміють оцінку економічної ефективності [2]. Але ж слід відзначити, що оцінка економічної ефективності є завершальним етапом обґрунтування прийняття інвестиційних рішень. Разом з тим, не менш важливим етапом є розробка інвестиційної стратегії підприємства, добір і ранжування проектів, вибір джерел фінансування, прогнозування фінансових потоків.

Експертна оцінка проекту здійснюється за науково-технічними, виробничими, ринковими, фінансово-економічними, соціальними, екологічними або іншими критеріями, які передбачені порядком проведення конкурсного відбору [3].

Науково-технічні повинні включати дані про перспективність впровадження науково-технічних рішень, технічний рівень продукції за проектом, патентно-правові аспекти проекту, перспективність впроваджуваних технологій і удосконалення випуску продукції, застосування очікуваних результатів у майбутньому. Ринкові критерії повинні містити дані про відповідність проекту потребам ринку, ємкість ринку та тенденції його розвитку, конкурентоспроможність продукції за ціною та якістю, передбачені маркетингові заходи. Фінансово-економічні критерії повинні включати дані про повну вартість проекту, джерела фінансування, співвідношення між обсягом власних і залучених коштів, інтегральні показники економічної ефективності проекту та ін. Виробничі та організаційні критерії повинні включати дані про календарний план реалізації проекту, технологічний рівень існуючого та запланованого виробництва, забезпеченість виробництва кваліфікованим персоналом, забезпеченість реалізації проекту сировиною, матеріалами, необхідним устаткуванням та трудовими ресурсами. Соціальні та екологічні критерії повинні включати такі показники, як вплив реалізації проекту на рівень зайнятості населення, вплив виробничих процесів, задіяних у реалізації

проекту, на навколишнє природне середовище

Запропонований підхід дозволяє здійснити вибір оптимального рішення, визначити узагальнену економічну вигідність інвестицій з точки зору фінансової віддачі від них урахуванням тимчасового чинника. Отримані результати можуть бути використані в діяльності підприємства у сфері стратегічного планування розвитку підприємства, оскільки чітке регулювання інвестиційних проектів дає можливість отримувати більшу ефективність від цих вкладень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочаров В.В. Інвестиції: монографія. К.: Пітер, 2019. 288 с.
2. Крушвиц Л. Інвестиційні розрахунки: монографія. К.: Пітер, 2018. 432 с.
3. Мойсеєнко І.П. Інвестування: монографія. К.: Знання, 2019. 490 с.

Павло КОМАРОВ,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Павло ЗАХАРЧЕНКО,**

д.е.н., професор (БДПУ)

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах інтеграції економіки України в міжнародний економічний простір і у зв'язку з посиленням процесів глобалізації, забезпечення конкурентоспроможності підприємства є основою ефективності його діяльності на стратегічному рівні. Недостатнє вивчення питань конкурентоспроможності підприємства може привести не тільки до її зниження, але і до виникнення конкурентних недоліків, що є загрозою подальшій діяльності підприємства.

На сьогоднішній день актуальним є питання реалізації системного підходу в процесі оцінки конкурентоспроможності підприємств, розробки економіко-математичних моделей, що дозволяють отримати узагальнений критерій конкурентоспроможності підприємств. Задачею дослідження є конструювання загальної моделі синтетичного інтегрального критерію, і визначення конкретних дій, які повинні привести до вирішення проблеми [1].

Швидкі зміни зовнішнього середовища вітчизняних підприємств стимулюють появу нових методів, систем і підходів до управління конкурентоспроможністю. Найбільш поширеними є методи оцінки можливостей конкурентів за допомогою спеціальних експертних досліджень і непрямих розрахунків на основі відомих даних. Широко використовується на практиці для аналізу конкурентів і “метод віддзеркалення”, що полягає у виявленні інформації про фірму, що цікавить, у клієнтів або посередників даної фірми. Зручним інструментом порівняння можливостей підприємства і основних конкурентів є побудова багатокритеріального конкурентоспроможності, що є графічним відображенням оцінок положення підприємства і конкурентів по найбільш значущих напрямках діяльності. В якості оцінюваних напрямів діяльності

підприємства і основних конкурентів може бути вибрано визначене чітко обмежене число параметрів.

Угрупування параметрів спирається на аналіз широкого комплексу проблем технічного, економічного і соціального характеру, внаслідок чого виявляються змінні, що забезпечують конкурентоспроможність. Початковою точкою такого аналізу є визначення переліку технічних і економічних чинників конкурентоспроможності, які трактуються як сукупність критеріїв кількісної оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства [2].

Внутрішні конкурентні переваги, що визначають ринкові позиції господарюючого суб'єкта, пропонується згрупувати по шести найбільш значущих аспектах:

- 1) конкурентоспроможність виробу;
- 2) фінансовий стан підприємства;
- 3) ефективність маркетингової діяльності;
- 4) рентабельність продажів;
- 5) імідж (марочний капітал) підприємства;
- 6) ефективність менеджменту.

Пропонована в роботі методика оцінки рівня фінансової конкурентоспроможності підприємства, заснована на використанні методів багатовимірної аналізу, ухвалення рішень і економічного моделювання, це включає наступні основні етапи: формування інформаційного простору показників фінансової конкурентоспроможності підприємства; побудова локальних коефіцієнтів і формування комплексного показника фінансової конкурентоспроможності підприємства; вибір пріоритетів інноваційного фінансового розвитку на основі аналізу моделей панельних даних [3].

Вибір даного математичного інструментарію для дослідження рівня фінансової конкурентоспроможності українських підприємств обумовлений наступними характеристиками: при розгляді завдань побудови багатофакторної регресійної моделі фінансової конкурентоспроможності підприємства (з урахуванням галузевої спрямованості), що відображає значущість впливу окремих чинників, використання панельних даних дозволяє вирішити проблему розширення інформаційної бази; застосування панельних даних приводить до підвищення ефективності оцінок в порівнянні з оцінюванням на основі окремих моделей тимчасових і варіаційних рядів; перевагою моделей, отриманих на основі панельних даних, є вирішення проблеми пропущених даних в моделі. Проблема пропущення даних є особливо серйозною, якщо виключена з моделі змінна корелює з включеними в модель чинниками;

ЛІТЕРАТУРА

1. Шевченко Л.С. Конкурентна діагностика фірми: концепція, методи: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2018. 240 с.
2. Тищенко А.Н. Формирование конкурентной позиции предприятия в условиях кризиса: монографія. Харків: ИД «ИНЖЕК», 2017. 367 с.
3. Иванов Ю.Б. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2016. 384 с.

Євгеній САМОЙЛЕНКО,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Павло ЗАХАРЧЕНКО,**

д.е.н., професор (БДПУ)

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОПИТУ

Проблема створення сприятливого інвестиційного клімату завжди знаходилась у центрі уваги економічної думки. Це обумовлено тим, що інвестиції стосуються найглибших основ господарської діяльності, визначають процес економічного зростання в цілому. У сучасних умовах вони виступають найважливішим способом забезпечення умов виходу держави з економічної кризи, сприяють впровадженню нових технологій, сучасних видів устаткування, передового досвіду іноземних підприємств, методів управління та виробничої культури, збільшенню продуктивності праці, підвищенню добробуту населення тощо. Тому питання про стан інвестицій в Україні та перспективи їх збільшення особливо актуальне на сучасному етапі економічного розвитку держави [1].

Сьогодні від ефективності інвестиційної політики залежать стан виробництва, положення і рівень технічної оснащеності основних фондів підприємств народного господарства, можливості структурної перебудови економіки, рішення соціальних і екологічних проблем. Інвестиції являються основою для розвитку підприємств, окремих галузей і економіки в цілому. Під час економічної кризи інвестиційна діяльність в Україні значно знизилася. Попит на інвестиції падав значно швидше чим виробництво валового продукту. Однієї з причин цього, було те що інфляція значно знецінювала інвестиційні засоби. Протягом останнього років, незважаючи на значне уповільнення темпів інфляції, зменшується частина довгострокових кредитів, наданих суб'єктам господарювання усіх форм власності в загальному обсязі кредитів в економіці країни [2].

Пріоритетними напрямками для залучення і підтримки стратегічних інвесторів можуть бути визначені ті, де Україна має традиційні виробництва, володіє необхідним ресурсним потенціалом і формує значну потребу ринку у відповідній продукції, а саме: виробництво легкових і вантажних автомобілів; тракторо- і комбайнобудування; авіа- і ракетобудування; суднобудування; замкнутий цикл виробництва палива для АЕС; розвиток енергогенеруючих потужностей; нафтогазодобича, зокрема на Чорноморському шельфі; упровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій; переробка сільгосппродукції; транспортна інфраструктура.

Сучасні умови економічного розвитку вимагають проведення активної політики по залученню прямих іноземних інвестицій. В Україні створена законодавча база в сфері регулювання інвестиційної діяльності, що поступово удосконалюється з метою досягнення більшого припливу іноземних інвестицій і підвищення ефективності їхнього використання. Зокрема, іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, за

винятком випадків здійснення надзвичайних заходів при стихійних лихах, аваріях, епідеміях, епізоотиях. При цьому закордонному інвестору гарантується адекватна й ефективна компенсація.

Іноземні інвестори мають право на відшкодування збитку, включаючи упущену вигоду і моральний збиток, заподіяний їм у результаті дій, чи бездіяльності неналежного виконання державними органами України або посадових осіб передбачених законодавством зобов'язань перед іноземним інвестором. У випадку припинення інвестиційної діяльності іноземному інвестору гарантується повернення його капіталовкладень у натуральній чи формі у валюті інвестування без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі. Держава також гарантує безперешкодний і терміновий переклад за кордон прибутків і інших засобів в іноземній валюті, отриманих на законних підставах у результаті здійснення іноземних інвестицій [3].

В даній роботі було обґрунтовано пропозиції і рекомендації по стимулюванню інвестиційної активності підприємств в Україні. До основних можна віднести: орієнтованість на ринок законодавчої бази; зниження податкового тиску на підприємства; удосконалення механізму проведення міжнародних тендерів; надання гарантій іноземним інвесторам; удосконалення аграрної політики і політики у сфері приватизації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грінюв В.М., Корда В.О. Інвестування: монографія. К.: Знання, 2018. 452 с.
2. Гунський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі: монографія. К.: Наукова думка, 2019. 390 с.
3. Комашенко Т.М. Інвестиційний ринок України в глобальному середовищі. *Економіка та держава*. 2019. №9. С. 86-94.

Руслан Тартинських,

студент 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Н.В.Руденька,**
викладач (БЕГК БДПУ)

ОХОРОНА ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ ТА ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСЛІДУ

Питання безпеки та охорони праці, а також здоров'я працівників є дуже важливими і актуальними для будь-якого підприємства в Україні. Охорона праці – це найважливіший елемент соціальної політики сучасної держави. Без дотримання законів з охорони праці, а також без модернізації заходів щодо забезпечення безпечних умов праці на підприємствах неможливий ефективний розвиток бізнесу.

Аналізуючи різну наукову літературу, можна виділити три основні причини високого виробничого травматизму на малих і середніх

підприємствах в Україні:

1. Відсутність необхідних знань і навичок з питань ОП.
2. Нестача або відсутність необхідних методичних і довідкових матеріалів з питань охорони праці;
3. Недофінансування заходів, пов'язаних з охороною праці

У зв'язку з цим буде корисним звернути увагу на зарубіжний досвід в економічно розвинених країнах. У 1985 р була прийнята Конвенція № 161 Міжнародної Організації праці (МОП). Вона запропонувала необхідний стандарт для служб охорони праці. Хоча область його застосування охоплює і країни, що розвиваються, і розвинені країни, фундаментальні положення конвенції засновані на досвіді промислових країн і на здійснюваних там програмах. Важко уявити собі успішне підприємство на ринку, керівництво якого халатно відносилося б до питань охорони праці. Досвід найбільших світових компаній показує, що охорону праці вищі керівники вважають одним з головних пріоритетів.

Питання охорони праці в США, наприклад, грає досить важливу роль з давніх часів [1]. Правовою основою діючої державної системи охорони праці в цій країні є закон про безпеку праці на виробництві, прийнятий в 1970 р. Цим законом було засновано федеральне агентство Управління безпеки праці на виробництві, яке стало основним виконавчим органом, який забезпечує виконання законів на всій території США.

У країнах Європейського союзу, наприклад в Іспанії, інспекція праці входить в склад Міністерства праці та соціального захисту [2]. Страхові організації, що забезпечують компенсаційні виплати в разі виробничих травм або захворювань, займають важливе місце в системі охорони праці країни.

У вдосконаленні охорони праці важливу роль відіграють і сторони колективних договорів, які уклали кілька значних загальнодержавних договорів про поліпшення охорони праці.

На сьогоднішній день дотримання умов охорони праці економічно вигідно для будь-якого підприємства, малого або середнього. Удосконалення норм охорони праці відповідають як інтересам кожного працівника і підприємства, так і в цілому всьому народному господарству. Основні пріоритети та напрями управління охороною праці визначають поєднання реформування господарського механізму з відповідними процесами в охороні праці; гарантованість реалізації прав і гарантій власника і працівника в сфері охорони праці; моніторинг потреб удосконалення управління охороною праці; розвиток системи страхування від виробничих ризиків.

Але на сьогодні, оцінюючи чинне законодавство з охорони праці, можна констатувати його недостатню ефективність та дієвість. Пропозиції з удосконалення змісту чинного законодавства про охорону праці та про підприємства обумовлюють пільгове оподаткування та кредитування коштів підприємств, які спрямовані на поліпшення стану охорони праці, впровадження систем стимулювання охорони праці на виробничому рівні; підвищення відповідальності роботодавців за стан охорони праці, включення до умов контрактів керівників підприємств показників, що визначають ефективність управління охороною праці.

Отже, виходить, що ефективне реформування системи охорони праці

не лише зекономить кошти страхувальників, а головне, убезпечить працівників від травм, тим самим вбереже їхнє здоров'я і життя. А тому важливим є вивчення дотримання національного законодавства про охорону праці та залучення досвіду більш розвинених країн, наприклад США та Іспанії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Охорона праці та захист постраждалих на виробництві в США. URL: http://www.rhr.ru/index/rule/social_work_and_PR/5081.o.html. (дата звернення: 10.03.2020)
2. Інспекція праці та незадекларована праця в ЄС. URL: http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_dialogue/lab_admin/documents/publication/wcms_536742.pdf (дата звернення: 10.03.2020)

Ігор ХАДЖИНОВ,

студент 2 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Тетяна СИДОРЧЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

СУЧАСНИЙ СТАН РІВНЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Актуальність. Динаміка рівня життя населення є найбільш містким показником довгострокової ефективності соціально-економічної політики, яка здійснюється в державі. Саме зважаючи на це її моніторингу приділяється першорядна увага в соціальній політиці незалежної держави. Саме тому актуалізується проблема сучасного стану рівня життя населення України.

Ступінь досліджуваності проблеми. Різні аспекти рівня життя населення досліджувалися вітчизняними і закордонними вченими: О. І. Амошею, Д. П. Богинею, П. Т. Бубенко, М. І. Долішнім, В. В. Онікієнком, С. І. Дорогунцовим, О. В. Кузнєцовою, В. О. Мандибуною та ін.

Мета і методи дослідження. Метою даного дослідження є аналіз інформації стосовно рівня життя в Україні.

Сутність дослідження. Аналізуючи основні показники рівня життя населення за період 1995-2018 років (у доларовому еквіваленті для збереження порівняльності), можна зробити однозначний висновок про тотальне погіршення якості життя населення України — удвічі для пенсіонерів, 1,5 рази для працюючих (див табл.).

Таблиця

Основні показники рівня життя населення України*

Роки	Зміна реального валового внутрішнього продукту, %	Індекс споживчих цін, % за рік	Доларовий (США) еквівалент (за готівковим курсом):		
			середньої заробітної плати (грудень)	середньої пенсії	середніх грошових доходів на душу населення на місяць
1995	-12,2	281,7	67,26	26,28	28,98
1996	-10,0	139,7	80,15	28,32	35,77
1997	-3,0	110,1	86,94	28,05	44,03
1998	-1,9	120,0	49,17	24,76	36,63
1999	-0,4	119,2	39,81	16,68	24,89
2000	6,0	125,8	42,05	13,40	26,69
2010	4,1	109,1	330,7	33,46	13,6
2014	-6,6	124,9	278	97,38	11,5
2018	3,3	109,8	318	93,74	8,0

*Розраховано автором за даними Державного комітету статистики України

Підвищення доходів населення було забезпечено за рахунок зростання рівня основних державних соціальних гарантій: мінімальна заробітна плата підвищилася з 57,8 % (262 грн.) до 73,3 % (332 грн.) від прожиткового мінімуму для працездатних осіб; мінімальний розмір пенсії з січня 2005 р. підвищено до 100 % від прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Значно зросли соціальні виплати сім'ям з дітьми, допомога інвалідам з дитинства та дітям інвалідам, малозабезпеченим сім'ям.

Основні висновки. У соціальній сфері головним завданням має стати цілеспрямоване забезпечення надійних передумов реалізації прав та свобод громадян у всіх їх виявах, утвердження середнього класу – основи політичної стабільності та демократизації суспільства, значне обмеження загрозливої диференціації доходів населення та подолання бідності. Ідеться не лише про істотне посилення соціальної спрямованості курсу реформ, а й про її перетворення на важливий інструмент прискорення економічного зростання, зміцнення злагоди і порозуміння в суспільстві. Побудова в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу – визначальний чинник посилення суспільної привабливості реформ, забезпечення їм широкої громадської підтримки, утвердження сучасних європейських стандартів якості життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 р. №2017-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14> (дата звернення: 11.03.2020).
2. Державного комітету статистики України: Офіційний сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 01.03.2020).

Інна ЧЕРДАКЛІЄВА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Світлана ЖВАНЕНКО,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ ДАНИХ

База даних – це інструмент, який збирає, упорядковує інформацію. У базах даних можна зберігати відомості про людей, товари, замовлення тощо.

Актуальність. В сучасній розвинутій сфері економіки України не можливе функціонування фірм та організацій без програмного забезпечення. Для великих фірм закупівля дорогого програмного забезпечення є найважливішою метою. Але на малих фірмах працівники завдяки Microsoft Access або Oracle Data base можуть власними силами створювати свої бази даних, які будуть притаманні тільки даний фірмі.

Ступінь досліджуваності проблеми. На жаль, значна частина малих підприємств створюють свої бази даних в звичайних текстових редакторах або електронних таблицях. Користування такими базами даних погіршує якість та своєчасність виконання робіт, списки постійно поповнюються, з'являється більше повторів і невідповідностей. Дані стає важко розуміти у вигляді списку. Крім того, так не зручно видобувати або шукати підмножини даних, які потрібно переглянути.

Ще в 1950-ті роки постала необхідність в створенні сховищ даних. Вчені, які займались проблематикою, успішно розвивали інформаційні технології. Американський вчений Чарльз Бахман створив перші мережеві бази даних, а завдяки роботам Едгара Кодда, надалі з'явилися і реляційні моделі даних.

Мета: виявлення істотних переваг та відмінностей звичайних текстових редакторів із сучасними інформаційними базами даних.

Сутність дослідження. Сьогодні більша частина організацій використовують значні обсяги інформації, які найкраще впорядковувати та перетворювати у швидких і зручних базах даних.

Інформаційна база даних – це сховище об'єктів. Одна база може вміщувати в себе декілька таблиць різного розміру. Наприклад, система відстеження запасів, у якій використовуються три таблиці, – це не три, а одна база даних, що містить три таблиці [2, с. 115].

Електронні таблиці та текстові документи є зручними засобами для вирішення так званих «однокористувачевих» задач, але вони не пристосовані для спільного користування даними. Такі таблиці також корисні в якості шаблонів для простих форм вводу інформації, але, для комплексної перевірки даних явно недостатньо функцій.

Але, якщо з розвитком бізнесу збільшується кількість співробітників, що вводять у комп'ютер заклади, то без бази даних важко обійтись. Так само електронна таблиця може використовуватись на великих фірмах для формування співробітникам звітів про свої витрати, але для створення загальної бухгалтерської звітності ці дані в будь-якому випадку повинні зосереджуватись у базі даних.

Коли виникає потреба спільного використання інформації, справжня система управління базами даних дає можливість захищати інформацію від несанкціонованого доступу так, що право переглядати дані чи вносити зміни в них отримують тільки відповідні користувачі.

Використання баз даних дозволяє організувати процес взаємодії з клієнтами і скласти ефективний механізм управління продажами, маркетингом і сервісом. Синтез програмного забезпечення та управління фірмою є одним з основних цілей, які стоять перед засновниками сучасних фірм [1, с. 193].

Переваги комп'ютерної бази даних:

- швидкість, якщо є велика кількість розрахунків, то електронна база даних впорається з цим лише за декілька секунд.

- потужність, електронна база даних може підтримувати на жорсткому диску комп'ютера стільки записів скільки необхідно.

- розумність, може робити висновки та вести фінансові справи.

Основні висновки. Інформаційні бази зручні та швидкі у використанні. Бази даних є кращою альтернативою, встановлення та користування якими не потребує значних грошових витрат. Є можливість власноруч створювати свої бази даних, які притаманні тільки цій фірмі, що дає змогу фірмі бути конкурентоспроможною завдяки розробленій програми та розв'язувати поставленої задачі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдамакін М.О. Автоматизовані інформаційні системи, бази і банки даних. Ввідний курс. Харків : 2014. 368 с.
2. Литвин І.С. Інформаційні технології в економіці: Навчальний посібник. Тернопіль : 2013. 596 с.

Інна ЧЕРДАКІЄВА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Наталя КІРКОВА,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Система підтримки прийняття рішень – це комп'ютерна інформаційна система, використовувана для підтримки різних видів діяльності під час прийняття рішень у ситуаціях, де неможливо, або небажано мати автоматичну систему, яка повністю виконує весь процес створення рішень [1, с.43].

Актуальність теми обумовлена необхідністю забезпечення економічної стійкості різноманітних організацій та підприємств шляхом використання ефективних інформаційних технологій в процесі прийняття рішень, таких як система підтримки прийняття рішень.

Сутність досліджуваності проблеми. Якщо говорити про практику впровадження систем і інформаційних технологій в Україні, то

розвиток не досяг необхідного рівня. А кількість систем підтримки прийняття рішень, що використовуються в економіці передових країн світу, постійно зростає. Системи підтримки прийняття рішень набули широкого застосування в економіках передових країн світу. Кожна компанія зацікавлена в підвищенні ефективності свого бізнесу. Для цієї мети і були створенні різноманітні системи прийняття рішень.

Мета: виявлення істотних переваг використання систем прийняття рішень для компаній та підприємств України.

Сутність дослідження. Проблеми прийняття рішень і особи, які їх приймають, останнім часом заслуговують на все більшу увагу. Це зумовлено зростаючим динамізмом навколишнього середовища, збільшенням взаємозалежності багатьох рішень, стрімким темпом розвитку науково-технічного прогресу. Керівники, приймаючи рішення, стикаються зі складним вибором, з необхідністю розгляду множини альтернативних варіантів. Для оцінювання варіантів використовуються знання фахівців, складні аналітичні розрахунки, наукові дослідження, засоби сучасних інформаційних технологій.

Призначення сучасних СППР — надати допомогу при з'ясуванні проблеми, яка потребує вирішення, при її розв'язуванні та під час аналізу розв'язків. У загальному випадку — це структуризація проблеми, генерування постановки задачі, виявлення переваг, формування критеріїв, генерування і вибір моделей та методів, збирання та підготовка даних, оформлення і видача результатів, проведення аналізу типу «що..., якщо...?», пояснення розв'язку задачі, пошук і видача аналогічних розв'язків у минулому та їх наслідків.

Підприємців та власників підприємств рекомендується переконати, що їх бізнес потребує СППР, перш ніж купувати різні комп'ютерні системи і програмне забезпечення, необхідне для його створення. Деякі малі підприємства, звичайно, не потребують СППР. Власник закладу автомобільної мийки, наприклад, дуже мало ймовірно зробив би такі інвестиції. Але для тих власників бізнесу, які керують складними операціями, система підтримки прийняття рішень може бути цінним інструментом.

Іншим ключовим фактором є те, чи можуть основні співробітники бізнесу включити в діяльність установи забезпечення необхідного часу і зусиль, витрачених на СППР. Зрештою, навіть найкращі системи підтримки прийняття рішень, приносять мало користі, якщо підприємство не має професійної підготовки і знань, необхідних для його ефективного використання. Якщо після ретельного вивчення питань СППР власник малого бізнесу вирішує, що це може допомогти компанії, необхідні інвестиції можуть бути зроблені, і ключові бізнес менеджери можуть почати процес розробки власних СППР додатків, використовуючи доступне програмне забезпечення електронної таблиці [2, с.68].

СППР сприяють налагодженню міжособистісного контакту. На їх основі можна проводити навчання і підготовку кадрів. Дані інформаційні системи дозволяють підвищити контроль над діяльністю організації, наявність чітко функціонуючої системи дає великі переваги в порівнянні з конкуруючими структурами.

Завдяки пропозиціям, що висуваються СППР, відкриваються нові підходи до вирішення повсякденних і нестандартних завдань.

Використання системи дозволяє знайти відповіді на безліч питань, що виникають як і у генерального директора, так і у керівника будь-якого відділу.

Основні висновки. Виходячи із сукупності всіх факторів та переваг, системи підтримки прийняття рішень значно полегшують роботу керівникам підприємств і підвищують її ефективність. Правильне використання СППР з професійною підготовкою та знаннями гарантує успіх організації. Завдяки пропозиціям, що висуваються системою підтримки прийняття рішень, відкриваються нові підходи до вирішення повсякденних і нестандартних завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Братушка С.М., Новак С.М., Хайлук С.О. Системи підтримки прийняття рішень : навч. посіб. Суми : ДВНЗ, 2016. 265 с.
2. Гринчуцька С.В. Системи підтримки прийняття рішень. Тернопіль: ТНТУ, 2017. 130 с.

Катерина Федотова,

студентка II курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук. керівник: **Н.Г. Марочек,**

викладач (БЕГК БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ресторанне господарство – це одна з тих галузей народного господарства, яка найбільш динамічно розвивається в сучасному світі. Ефективне управління підприємством ресторанного господарства можливе в умовах своєчасно отриманої та точної інформації, що формується завдяки використанню сучасних інформаційних технологій. Однією з таких технологій є «хмара».

На думку Мачуги Р.І. «хмара» — це великий масив легкодоступних віртуальних ресурсів (апаратних, програмних платформ та послуг). Ці ресурси можуть динамічно змінюватись, щоб пристосуватися до змін навантаження (масштабування), що зумовлює оптимальне їх використання [2].

Такі інтернет-сервіси поділяються на державні, зокрема це – «Електронний кабінет платника податків» та приватні: «iforma», «iFin», «Taxer», «Приват 24 для бізнесу» та інші.

Перевагами «Електронного кабінету платника податків» є: безоплатність, щоб почати ним користуватися необхідно бути лише власником електронного цифрового підпису в незалежності від того, яким чином був отриманий даний електронний цифровий підпис; захист персональних даних гарантується державою. Недоліками є: можливі збої у роботах сервісу, що спричиняє не подачу звітності або її несвоєчасність [1].

«iforma» – сервіс для підготовки і подання електронної звітності в режимі on-line. Перевагами даного сервісу є цілодобовий прийом звітів безпосередньо на своєму веб-сайті з подальшою їх перевіркою, переадресуванням і супроводом до відповідних держустанов, цілодобова технічна підтримка, своєчасне оновлення. Недоліками є використання сервісу відбувається на комерційній основі; робота проходить лише в режимі онлайн, внаслідок чого можливо працювати лише при коректній роботі інтернет-провайдерів.

«iFin» – це приватний хмарний сервіс, який використовується на комерційній основі, також передбачено можливість безкоштовного тест-доступу. Даний ресурс забезпечує вирішення облікових задач за допомогою двох підсистем: «Звітність» і «Бухгалтерія».

«iFin» підтримує будь-яку операційну систему, що надає змогу працювати в ній як комп'ютера так і з мобільних пристроїв. Вищевикладене є перевагами даного ресурсу, недоліками виступає слабка технічна підтримка ресурсу та відсутність взаємозв'язку двох підсистем.

Перевагами «Taxer» сервісу є робота з первинними документами, власна база знань та юридична консультація. Недоліками є те, що сервісом можуть користуватися лише фізичні-особи підприємці, не реалізована можливість вести розрахунковий облік з працівниками та немає можливості реєструвати податкові накладні.

«Приват24 для бізнесу» – це інтернет-банкінг. Усі створені у програмі документи зберігаються на сервісі «Приватбанку», що забезпечує їх цілісність. Робота в «Приват 24» доступна в усіх операційних системах і найбільш поширених web-браузерах, що забезпечує можливість роботи як на стаціонарних, так й мобільних пристроях. Вищевикладене описує переваги даного ресурсу, проте він має і недоліки, зокрема це – використовувати даний сервіс можуть лише клієнти «Приватбанку», часті технічні збої у роботі сервісу [3].

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок, що на сьогодні використання «хмарних» технологій забезпечує оперативність, прозорість, точність та своєчасність надання інформації усім зацікавленим користувачам. Найоптимальнішим інтернет-ресурсом для підприємств ресторанного господарства усіх форм власності є «iFin», що забезпечує реалізацію майже усіх основних облікових задач при дуже помірних затратах. «Хмарні» технології стають дів'ям інструментом в організації управлінського та бухгалтерського обліків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронний кабінет платника податків. URL: <https://cabinet.sfs.gov.ua/login>. (дата звернення: 26.02.2020)
2. Мачуга Р.І. Віртуалізація і хмарні технології в обліку: далеке майбутнє чи реальне сьогодні? 2013. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=8&w=%D0%AO.+%D0%86.+%D0%9C%D0%Bo%D1%87%D1%83%D0%B3%D0%Bo>. (дата звернення: 26.02.2020)
3. Приват 24 для бізнесу. URL: <https://privatbank.ua/business/internet-bank-privat24-dlya-juridicheskikh-lit> (дата звернення: 26.02.2020)

Олена Щербина,

студентка 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Н.В.Руденька**

викладач (БЕГК БДПУ)

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Людство на сьогодні не уявляє свого життя без туризму. За обсягами доходу саме туризм посідає третє місце серед провідних галузей світової економіки. Готельно-ресторанне господарство є однією з складових туристичної індустрії.

Готельний комплекс є місцем відпочинку і, як наслідок, великого скупчення людей. Адміністрація готельного комплексу бере на себе обов'язок не лише забезпечити затишне проживання і гарантії доброго відпочинку, але і гарантію безпеки людей, що проживають та працюють у ньому, їхнього життя, здоров'я, майна тощо. Саме тому питанням охорони праці в готельних комплексах потрібно приділяти велику увагу. Організація охорони праці в готельно-ресторанних комплексах здійснюється відповідно до Законів України "Про охорону праці", "Про пожежну безпеку", "Про туризм", "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення" та чинних положень про службу охорони праці і службу пожежної безпеки [1].

Власник готельно-ресторанного комплексу зобов'язаний застосовувати сучасні прогресивні форми наукової організації праці, яка обов'язково включає профілактику захворювань серед працюючих та медичний супровід робітників. Відповідно до ст. 169 Кодексу законів про працю України, роботодавець зобов'язаний за свої кошти організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах зі шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі, а також щорічного обов'язкового медичного огляду осіб віком до 21 року. Згідно із законом про "Про охорону праці", усі працівники підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності. Санітарно-гігієнічні заходи, які проводять на підприємстві, повинні передбачати попередження шкідливого впливу виробничих чинників на людину та дотримання допустимих рівнів цих чинників на робочих місцях, а також забезпечення відповідності умов на робочих місцях вимогам зазначених у нормативних документах [2].

На мій погляд, необхідно особливо відзначити, що велику небезпеку для готельних комплексів становить можливість пожежі, випадкового або навмисного підпалу, що також вимагає розроблення і впровадження відповідних організаційно-технічних заходів протидії. Пожежна безпека є однією з найважливіших складових комплексної системи безпеки підприємств. Тому важливо приділити увагу її удосконаленню в готельних

комплексах. Улаштування будівель і приміщень повинно відповідати вимогам Правил пожежної безпеки в Україні. Необхідно призначати відповідальних за пожежну безпеку в кожному підрозділі готелю.

Варто також зазначити, що у кожному готелі наказом директора з числа спеціально підготовленого електромеханічного персоналу призначають особу, відповідальну за загальний стан електрогосподарства готелю. До роботи з електроустановками допускають осіб, не молодших 18 років, які пройшли інструктаж і навчання безпечним засобом праці, які підтвердили знання правил безпеки стосовно виконуваної роботи й пройшли інструктаж щодо займаної посади.

У Законі «Про охорону праці» вперше в історії України економічні заходи управління охороною праці зведені до рангу державної політики. Основними важелями працезахоронної політики підприємств (в т.ч. і готельно-ресторанного господарства) є: економічні методи (штрафи, пільги та компенсації, відшкодування, страхові тарифи), соціально-психологічні заходи (навчання, інструктажі, стажування, підвищення кваліфікації), правова відповідальність (матеріальна, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна). Очевидно, що людина працює краще, коли робота їй подобається і вона досягає поставленої мети. Оптимальні умови праці, уважне ставлення до підлеглих і взаємодопомога сприяють підвищенню ефективності праці і зниженню витрат. При цьому необхідно розуміти, що людина її життя та здоров'я є найвищою цінністю підприємства. На першому місці повинен стояти пріоритет життя та здоров'я працівника перед будь-якими результатами праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козинець В.М. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: навч. посібн. К. : Вид-во "Кондор", 2006.
2. Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0203-03>. (дата звернення: 24.02.2020)

Олена ШУБА,
студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Наталія КІРКОВА,**
к. е. н., доцент (БДПУ)

ОЦІНКА ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Актуальність. Транспортна система України забезпечує зв'язки між галузями, підприємствами, регіонами країни, зарубіжними державами. Серед усіх видів транспорту в Україні, як і в багатьох країнах, провідне місце займає залізничний транспорт, що пояснюється його універсальністю: можливістю обслуговувати всі галузі економіки і задовільняти потреби населення в перевезеннях практично у всіх кліматичних зонах і в будь-який час.

Ступінь досліджуваності проблеми. Різноманітним аспектам функціонування та розвитку транспортно-логістичних послуг присвячено

чимало науково-практичних публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. На особливу увагу заслуговують публікації концептуального характеру таких науковців: В. Брагінського, О. Дороховського, С. Іванова, Ю. Харазішвілі, які присвятили свої праці дослідженню системних засад транспортної логістики.

Мета і методи дослідження. Метою статті є проведення аналізу сучасного стану залізничного транспорту України для визначення основних проблем розвитку вітчизняних залізниць та обґрунтування необхідності їх вдосконалення, як фактору розвитку економіки.

Сутність дослідження. Залізничний транспорт в Україні є однією з базових галузей економіки. Це залізничний транспорт загального користування, підпорядкований Державній адміністрації залізничного транспорту України, та залізничні під'їзні колії різних форм власності, які не належать до залізничного транспорту загального користування. Важливість залізничного транспорту полягає, по-перше, у тому, що Україна знаходиться на шляху між країнами Європи та Азії, які стрімко розвиваються. Через територію України проходять транспортні коридори як Схід – Захід та Балтика – Чорне море. По-друге, він має такі переваги як низькі тарифи, відносна безпека і регулярність перевезень.

Головна функція залізничного транспорту – перевезення масових промислових і сільськогосподарських вантажів (вугілля, сталь, зерно та ін.) на великі відстані. Відмітна особливість – регулярність руху незалежно від погоди і пори року. Для залізничного транспорту характерна масовість і порівняно низька собівартість перевезень. Переваги залізничного транспорту полягають в тому, що залізниці можна прокладати у будь-якому напрямку. Він забезпечує швидкий і регулярний рух.

Найбільша кількість інвестицій серед галузей транспортної системи України в 2016-2017 рр. характерна для залізничного транспорту (88%), в наступних 2018-2019 роках залізничний транспорт продовжує лідувати, що підтверджує його пріоритетну позицію в транспортній системі країни серед інших видів транспорту[1].

До проблем, які слід розв'язати для забезпечення подальшого розвитку залізничного транспорту, належать:

- недосконалість нормативно-правових актів, що регулюють діяльність залізничного транспорту, та невідповідність його організаційної структури умовам розвитку ринкової економіки країни;
- перехресне субсидування збиткових пасажирських перевезень за рахунок вантажних;
- недостатня прозорість фінансової діяльності галузі;
- низький рівень конкуренції на ринку залізничних перевезень;
- високий рівень зносу основних засобів.

Проведення ринкових перетворень на залізничному транспорті сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва та підвищенню конкурентоспроможності українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть можливість ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати інтереси залізниць та споживачів їх послуг [2].

Основні висновки. На основі проведеного дослідження особливостей розвитку залізничної галузі в Україні доведено, що серед усіх видів транспорту в Україні провідне місце займає залізничний транспорт. Визначено, які основні проблеми існують у галузі транспортної системи. Обґрунтовано необхідність удосконалення системи управління залізничним транспортом та забезпечення державної підтримки його реформування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дейнека О.Г. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку підприємств залізничного транспорту. *Збірник наукових праць УкрДАЗТ*. 2016. № 135. С.131-135.

2 Познанська І.В. Аналіз стану та прогноз розвитку транспортного комплексу причорноморського регіону. *Економічні інновації*. 2016. № 59. С. 281-290.

Олена ШУБА,
студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Світлана ЖВАНЕНКО,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

ПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Актуальність. Важливою задачею комп'ютеризації бізнесу є впровадження комп'ютерних інформаційних систем у всі ланки бізнес-відносин між суб'єктами господарювання. Таким чином, актуальною задачею є створення єдиної інформаційної системи підприємства із самою широкою аналітичною підтримкою діяльності користувачів.

Ступінь досліджуваності проблеми. Сучасні методи підтримки прийняття рішень з використанням інтелектуальних технологій беруть початок в роботах таких вчених, як Н. А. Амосов, Т. А. Гаврилова, Л. Заде, Ю. І. Нечаєв, Г. С. Осипов, Д. А. Поспелов, Е. В. Попов, В. Л. Стефанюк, Е. А. Трахтенгерц та ін.

Мета і методи дослідження. Метою цього дослідження є розробка імітаційної моделі, інноваційних методик управління та їх реалізація в рамках інформаційної системи підтримки прийняття рішень в економічних системах на прикладі малого бізнесу.

При виконанні цієї роботи були використані методи пізнання: індукція, дедукція, узагальнення, аналіз, синтез.

Сутність дослідження. Для малих підприємств характерна швидка зміна поточної інформації – асортименту продукції, балансу попиту і пропозиції, кон'юнктури ринку і загалом спостерігається великий об'єм інформаційних потоків. Відомо, що сьогодні рівень автоматизації діяльності таких підприємств досить низький. Для типового підприємства (наприклад, роздрібною торгівлі) комп'ютеризація у кращому випадку проявляється у документуванні даних з неможливістю їх подальшого використання, а тим більше належної аналітичної обробки. Відсутність інформаційних систем широкого профілю призводить до неможливості застосування будь-яких

інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень [1, с. 68].

Отже, потрібно створити єдину інформаційну систему підприємства для підтримання діяльності користувачів. Це означає, що необхідно створювати єдину базу знань і даних (БЗД) з уніфікованим форматом представлення даних, проектувати і створювати програмні реалізації інтерфейсів для роботи з БЗД, а також комп'ютерну систему підтримки прийняття рішень (СППР), що використовує інформацію з цієї бази знань і даних. При такому підході автоматично створюються умови для отримання інформації у стандартизованому представленні, що надає можливість застосовувати належну аналітичну обробку. Отже, виникають передумови для впровадження у бізнесову діяльність підприємства формалізованих систем підтримки прийняття рішень (наприклад, таких, що використовують алгоритми розв'язання оптимізаційних задач, прогнозування, планування, аналізу стану ринку, інвестиційної діяльності і т. ін.). Надалі накопичені дані і алгоритмічні процедури можуть стати основою для бази знань потужнішої інтелектуальної системи – експертної системи з широким колом поставлених задач [2, с. 9].

Таким чином, повноцінна комп'ютеризація діяльності суб'єкта бізнесу (незалежно від типу системи, що проектується) спирається на ядро інформаційної системи у вигляді бази знань і даних і відповідних чисельних процедур для обробки даних з метою моделювання і прогнозування подальшої діяльності.

Одним із високоефективних сучасних інструментів математичного моделювання, прогнозування, розпізнавання ситуацій та підтримки прийняття рішень є байєсівські мережі (БМ). Вони виникли на стику теорії ймовірностей і математичної статистики і мають ряд переваг перед іншими методами моделювання. Зокрема, можливість врахування в одній моделі категорійних і звичайних числових змінних, кількість змінних може сягати декількох сотень, наявність альтернативних методів формування імовірного висновку та коректне представлення причинно-наслідкових зв'язків.

Основні висновки. Важливим компонентом успіху в бізнесі є розумне використання інформаційних систем. Більшість протиріч між потребами менеджерів і можливостями інформаційних систем було розв'язано завдяки систем підтримки прийняття рішень. СППР мають низку переваг: вони пропонують користувачеві спеціалізований інструментарій проектування та порівняння альтернатив; базуються на положеннях теорії прийняття рішень; а головне, ці системи призначені для підтримки слабоструктурованих рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коршевнюк Л.О., Бідюк П.І. Система для оцінювання і прогнозування стану підприємства. *Вісник Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Серія: Комп'ютерні технології.* 2010. Т. 134. Вип. 121. С. 60-74.
2. Бідюк П.І., Терентьев О.М., Коновалюк М.М. Байєсівські мережі в технологіях інтелектуального аналізу даних. *Вісник Чорноморського державного університету ім. Петра Могили. Серія: Комп'ютерні технології.* 2010. Т. 134. Вип. 121. С. 6-16.

Владислав БАЗАРЯ,

студент 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Наталія БАБІНА,**

старший викладач (БДПУ)

АКТУАЛЬНІСТЬ СИСТЕМ БРОНЮВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Актуальність. Впровадження ІТ управління та сучасних систем бронювання є одним із головних напрямків розвитку туристичної індустрії України. Якщо ще недавно технології онлайн-бронювання були в Україні швидше за електронну екзотику, то сьогодні конкурувати на ринку без них все складніше. Системи глобального бронювання здатні не тільки полегшити готельєру пошук потенційних споживачів туристичного продукту, але й підвищити продажі [1].

Завдяки безвізу, відносної стабільності і зростанню числа бюджетних авіаперельотів, відпочинок за кордоном стає нормою для все більшого числа українців, тому кожен туроператор й турагент різними способами намагається привернути нових клієнтів і системи бронювання туристичних послуг не є тому виключенням.

Ступінь досліджуваності проблеми. Дослідженнями застосування систем бронювання в туризмі займалися: В.Гуляєв, М. Морозов, Н.Морозова, Н.Плотнікова, А.Шлєвков, А.Сирих, В.Окоороков та інші.

Мета і методи дослідження. Мета даного дослідження – теоретично обґрунтувати ефективність використання систем бронювання туристичних послуг. Методи – пізнання, аналіз.

Сутність дослідження. Сьогодні в сфері реалізації туристичних послуг активно використовується комп'ютерна техніка. Зараз вже важко уявити, як могло здійснюватися бронювання готелів, залізничних або авіаційних квитків турагентами і компаніями з урахуванням усіляких знижок при відсутності систем комп'ютерного бронювання. Головним фактором ефективної роботи туроператорських і турагентських компаній є кількість та якість продаж. Вплинути на продаж туристичних послуг, покращити їх якість, максимально підвищити ефективність роботи можливо шляхом застосування інформаційних технологій в діяльності підприємств туристичної індустрії. Серед інформаційних технологій вагоме місце посідає Інтернет, який став надійною платформою для розвитку систем бронювання й продажу товарів та послуг. Інформаційні технології найчастіше використовуються для презентації пропозиції туристичного підприємства, яка в кінцевому підсумку веде до бронювання та продажу турпослуг [2].

Глобальний розвиток систем бронювання пов'язано зі зростанням попиту на туристичні поїздки. За допомогою систем бронювання сьогодні можна забронювати номер у готелі, залізничні та авіаційні квитки, доставку

квитків в театр, замовити трансфер, таксі та інші додаткові послуги.

Відомими комп'ютерними системами бронювання на міжнародному ринку туристичної індустрії є системи Amadeus, Galileo, Worldspan. На сьогодні в Україні працює близько 700 терміналів Amadeus та більше 300 інших компаній. Згідно статистики, середній об'єм бронювання складає близько 100 тисяч сегментів в місяць.

Нині набирає оборотів новий вид «віртуальних» туристичних агентств, які успішно продають свої послуги в режимі он-лайн. Для такого бізнесу не потрібно орендувати офіси, купувати меблі, оплачувати комунальні послуги. З розвитком технологій досить розробити універсальний веб-сайт, який буде мати всю важливу для потенційного споживача турпослуг інформацію, підключити платіжну систему для прийняття оплати. Кожна людина з будь-якого пристрою в абсолютно будь-який час може самостійно зайти на цей веб-сайт і ознайомитися з усіма послугами турпідприємства, а так само оплатити їх або забронювати. Застосування описаних знарядь безсумнівно сприятиме отриманню доступу до нових споживачів туристичних послуг та є одним із способів покращення якості обслуговування та розширення своєї діяльності і ринків збуту.

Основні висновки. Розвиток сучасних інформаційних технологій як виду технологічних інновацій, а саме систем бронювання в туризмі надають можливості підприємствам досліджувати стан і розвиток попиту на турринку, використовувати сучасні ефективні засоби просування туристичних продуктів. Такі інновації дозволяють оперативно здійснювати управління туристичним підприємством та моделювати результати управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Огляд систем бронювання. Українська Асоціація туристичних агенцій : веб-сайт. URL: <https://uata.com.ua/booking-systems-review/> (дата звернення: 28.02.2020).

2. Мельниченко С.В. Автоматизовані системи бронювання в туризмі. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24930/24-Melnichenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 28.02.2020).

Катерина БІЛАЙ,

студентка 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Сергій НЕМЧЕНКО,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ДО РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Актуальність. Нове тисячоліття, характеризується новою системою цінностей, які можна визначити таким чином: освіта є засобом підвищення якості життя; освіта створює культуру, що ґрунтується на миролюбності, надає можливість молоді та дорослим домогтися успіху в обраній сфері діяльності; відкриває шляхи для розвитку особистості та суспільства.

При написанні роботи нами були використані праці Калініної Л.М. «Технологія інформаційного управління закладами освіти» [1], Корнаржевського Ю.А. «Внутришкольный менеджмент» та Семенова І.М. «Рефлексия в организации творческого мышления и саморазвитии личности» у яких автори досліджують окремі аспекти підготовки керівника закладу освіти до специфіки рефлексивного управління.

Мета роботи – особливості підготовки керівника закладу освіти до рефлексивного управління.

Стрижнем нової моделі цінностей може стати розвинута культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти та саморозвитку, вмє критично мислити, опрацьовувати інформацію. Ефективному вирішенню цієї проблеми, безумовно, сприятиме трансформація системи освіти в контексті європейських вимог [1, с. 74-77].

Важливе місце у цьому процесі займає професійна майстерність керівників, що вирішальним чином впливає на результативність трансформації освітнього простору, оскільки вивести заклад освіти на новий рівень зможуть лише компетентні керівники зі здатністю до рефлексії.

Метою рефлексивного управління є ініціювання безперервного розвитку. Таким чином, підготовка керівника закладу освіти до рефлексивного управління потребує формування здатності виявляти управлінську рефлексію.

Для ефективного процесу підготовки майбутнього керівника закладу освіти необхідно навчати рефлексії, навчати входити у рефлексивну позицію. На наш погляд цьому процесу будуть сприяти наступні умови: необхідною умовою навчання рефлексії має бути отримання знань в процесі пошукової роботи. Друга необхідна умова навчання вмінню та готовності виходити в рефлексивну позицію – це впровадження ідеології сумніву і критики. Ця умова передбачає заохочення і стимулювання незалежної оцінки та критики. Способів впровадження ідеології сумніву може бути безліч, вибір того чи іншого залежить від ситуації, але всі вони ґрунтуються на загальноприйнятому в сучасній методології положенні про відносність істини [3, с. 36-38].

Формування установки на заохочення принципових рішень, а не рішень, отриманих у результаті застосування алгоритму, механізм якого незрозумілий, незважаючи на те, що отримано вірну відповідь.

Формування установки на системність, на загальну взаємозв'язок предметів і явищ. Заохочення до пошуку взаємозв'язків між зовні не пов'язаними між собою явищами; заохочення рефлексивної роботи, у результаті якої віддалені між собою точки особистого внутрішнього досвіду, вступають у відносини створюючи нові судження і знання.

Формування вміння задавати собі питання. Питання є засобом фіксації знання про своє незнання, причому якщо це питання ставить сам менеджер освіти, то він фіксує знання про своє незнання та виводить себе у рефлексивну позицію.

Навчання та привчання майбутніх керівників навчальних закладів бачити, уявляти за текстом ситуацію, реальні події, предмети, дії: тобто

навчання рефлексивному переходу з простору текстів у простір предметно-практичної діяльності, рефлексивного зв'язування тексту з досвідом предметно-практичної діяльності [2, с. 112-114].

Основні висновки. Отже, можна зробити висновки про те, що підготовка керівника закладу освіти до рефлексивного управління може бути представлена як складову оновленої освітньої парадигми, оскільки керівник має відповідати актуальним потребам сьогодення в управлінській системі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калініна Л. М. Технологія інформаційного управління закладами освіти: наук.-метод. посіб. Х.: «Основа». 2005. 159 с.
2. Конаржевский Ю. А. Внутришкольный менеджмент. М.: МГУ, 1993. 140 с.
3. Семенов И. Н., Степанов С. Ю. Рефлексия в организации творческого мышления и саморазвитии личности. *Вопросы психологии*. 1983. № 2. С. 35-42.

Марія ВАСЮТІНА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ

Актуальність. У сучасному світі реклама є важливою складовою в процесі реалізації товарів і послуг. Так як без Інтернету важко уявити наше життя, то серед найбільш розвинутих видів можна виділити інтернет-рекламу. За її допомогою фірми поширюють і просувають свій товар, а також збільшують коло потенційних клієнтів.

Ступінь досліджуваності проблеми- розробкою та вивченням даного питання займаються такі науковці, як Ков'ях І.І., Парамонова Т., Комаров В., Дейнекин Т.В.

Мета та методи дослідження. Мета дослідження полягає в формулюванні поняття інтернет-реклами, визначенні основних її переваг та ефективних видів.

При виконанні цієї роботи були використані методи синтезу, аналізу, порівняння, моделювання та інші.

Сутність дослідження. Інтернет-реклама – це оповіщення споживачів про діяльність фірми та про її товари, за допомогою розміщення інформації в інтернеті, переважно на популярних веб-сайтах [2]. В даний час інтернет-реклама має великий попит, з боку компаній, завдяки гнучкості, зручності у використанні і безпосередності.

Важливою перевагою інтернет-реклами є такі ознаки:

- широке охоплення цільової аудиторії і потенційних клієнтів;
- низька вартість;
- швидке інформування споживачів;
- можливість відстеження рекламних контактів з клієнтами;

- взаємодіє з клієнтами.

Використання інтернету для реклами дозволяє фахівцям маркетингового відділу створити свою потенційну аудиторію за віком, статтю, інтересами [1]. Завдяки інтернет-сайтам можна легко і швидко скоригувати стратегію фірми, завдання, цілі, зміни продукції фірми, а також відслідкувати статистику в режимі реального часу.

В даний час реклама в інтернеті поділяється на такі види: медійна реклама (банерна), контекстна, вірусна, тізерна, таргетована, пошукова оптимізація [2]. Медійна реклама представлена у виді графічних малюнків, які можна побачити на будь-якій web-сторінці. Цей вид реклами необхідний для розкрутки компаній, але мало підходить для продажу товару. Саме тому її найчастіше використовують відомі компанії. Банери дозволяють широко охопити аудиторію, підходять для просування нової продукції, яка ще не знайома. Контекстна реклама відображається на сайті у вигляді оголошення і представляє собою текстові або графічні блоки [2]. Ці види інтернет-реклами вважаються найпоширенішими, так як вони поєднують в собі невеликі витрати і високу ефективність.

Таргетована реклама розвинена в соціальних мережах, таких як Інстаграмм, ВКонтакте, Фейсбук. Вона зображена у вигляді інформації, яка доповнена картинками. Цей тип підходить для пізнаваності компанії, а також інформування про її заходи [1]. Реклама діє тільки на потенційних клієнтів. Вірусна інтернет-реклама представлена в якості яскравого зображення або відеоролика. За допомогою цього користувачі сприймають інформацію, як розвагу, і намагаються просувати її лайками. Вірусна реклама збільшує продажі, підтримує початківців та підвищує рейтинг і імідж компанії. Тізерну рекламу на web-сторінці можна побачити у вигляді зображення з інтригуючою назвою. Пошукова оптимізація спрямована на ефективне просування власного проекту на вищі позиції [2]. Є зручним способом поширювати продукт в інтернеті, який підходить для великих компаній. Це дає можливість охопити широке коло аудиторії, якій цей проект цікавий. Важливими недоліками цих видів інтернет-реклами є складність просування, високі витрати часу і коштів, тому вони не завжди ефективні.

Основні висновки. Підбиваючи висновки можна стверджувати, що основною перевагою інтернет-реклами є високий ступінь її зосередженості на кожному клієнті, а також спрямованість виключно на цільову аудиторію. Саме інтернет-реклама легко підлаштовується до змін поведінки споживачів і оптимально враховує їхні вимоги. Медійна, банерна та контекстна реклама вважаються найрозвиненішими в Інтернеті, серед фірм. Їх дуже часто можна зустріти на інтернет-сторінках та на web-сайтах. Отже, інтернет-реклама має позитивні перспективи розвитку в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Чухрай Н.І. Маркетинг інновацій: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 256 с.
2. Голубков Е.П. Основи маркетингу: підручник. М: Финпресс, 1999. 656 с.

Марія ВАСЮТІНА,
студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

РОЛЬ ЛІДЕРСТВА В УПРАВЛІННІ

Актуальність. В умовах сучасної економіки для досягнення своєї стратегії, цілей і завдань кожному підприємству необхідний правильний механізм управління. Ефективність роботи і швидкість виконання поставлених завдань залежить від керівників підприємства. При оцінюванні праці керівника враховується рівень і якість виконання ним комплексу лідерських функцій, адже без них підприємству буде важко зайняти перші позиції на сучасному ринку.

Ступінь досліджуваності проблеми. Розробкою та вивченням даного питання займаються такі науковці, як К. Левін, І. Г. Столяр, Л. І. Уманський, А. І. Кравченко.

Мета та методи дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні ролі *лідерства* в управлінні підприємством.

При виконанні цієї роботи були використані такі методи, як метод синтезу, аналізу, порівняння, моделювання та інші.

Сутність дослідження. На кожному підприємстві відбувається поділ праці та формування рівнів управління, що дають менеджерам право впливати на поведінку службовців для досягнення цілей. Якщо менеджер матиме задатки лідера, то підприємство зможе досягти в повній мірі своїх стратегічних цілей, а також забезпечити високий рівень організованості колективу. Але треба розрізняти поняття управління і лідерство. Лідерство, на відміну від управління – це здатність менеджерів впливати на окремих осіб і на групи, взаємодіяти з кожним і мотивувати їх досягати мету підприємства [1].

Лідерство цінується в усьому світі і широке коло компаній розуміє, що ефективність і успішність їх діяльності залежить від лідерського потенціалу керівників. На сьогоднішній день лідер повинен володіти такими якостями [2]:

- здатність взаємодіяти і розуміти кожного;
- чесність – хороший спосіб завоювати довіру працівників;
- освіченість – стійка увага, вміння володіти мовою;
- впевненість у собі – сприйняття своїх недоліків, наполегливість у досягненні завдань підприємства;
- цілеспрямованість – уміння зосередитися на цілях підприємства;
- ініціативність – внесок у розвиток компанії.
- відповідальність- розуміти значення своїх вчинків.

Головний чинник, який відрізняє лідера від керівника це здатність впливати на оточуючих. Цього можна досягти за допомогою методів впливу та способу їх дії , які вносять зміни в поведінку і ставлення кожного працівника[1]. Методи впливу на підлеглих різноманітні та індивідуальні. Спосіб їх дії залежить від людини, на яку спрямований вплив і ситуації. До методів впливу відносяться і загрози, і вмовляння, і ідеї [2]. З їх допомогою

керівник отримує авторитет серед підлеглих та систематично здійснює вплив на них.

Виділяють 3 основні форми впливу на працівників: безпосередній вплив на оточуючих; вплив за допомогою наказів; вплив на групи[1].

Безпосередній вплив на оточуючих починається з особистих оцінок людини, за такими факторами, як зовнішній вигляд, поведінка, спілкування, винагорода. [2]. Найбільш поширений метод впливу – це наказ, загрози, прохання, вимоги. Найпопулярніший серед них і найдоступніший – це наказ. Для ефективного управлінського впливу потрібно чітко сформулювати наказ і конкретно поставити мету для підлеглих. Що стосується групового впливу, то існує три типи лідерства. Відповідальний лідер – це той, хто знаходиться попереду всіх і веде за собою інших, а також той, хто у важкій ситуації зробить все, що від нього очікують, не перекладаючи свої обов'язки на оточуючих. Ефективний лідер – той, хто приймає рішення і вирішує важливі питання для управління. Психологічний лідер – той, хто має вплив на всі групи працівників. Такий лідер, як і всі, радіє, співчуває, і страждає [1].

Основні висновки. З розглянутого вище матеріалу можна сказати, що роль лідерства в управлінні дуже велика, адже саме від неї залежить ефективність праці та швидкість виконання завдань. *На сьогоднішній день кожне підприємство намагається залучити керівників, в яких будуть закладені лідерські здібності*, адже успіх діяльності та організованість компанії повністю залежить від лідерських якостей керівника. Були проаналізовані якості, що повинні бути властиві лідерам, а також методи впливу та основні його форми, за допомогою яких відбувається вплив на оточуючих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи менеджменту: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А.А. Мазаракі. Харків: Фоліо, 2014. 846 с.
2. Саврук О.Ю. Стилі керівництва: підручник. Держава та регіони, 2009. 387 с.

Антон ВОЛОДЧЕНКО,

студент 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ДІЛОВИЙ ЕТИКЕТ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ МЕНЕДЖЕРА

Актуальність. Одним з найголовніших результатів довгої еволюції людства стало поняття «моралі» та визначенні для неї норми. У сучасному світі неможливо уявити політичні, культурні, економічні та соціальні відносини без дотримання цих правил. Одним із проявів моралі є етикет, без якого не може існувати будь-яка соціально-культурна організація, соціально-економічна сфера та інші.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблеми ділового етикету досліджували: Й. С. Заводський, О. Є. Кузьмін, І. Н. Герчикова,

В.І. Курбатов, О.Н. Іванова та інші.

Метою дослідження є визначенні сутності, поняття та особливостей ділового етикету сучасного менеджера.

Методи дослідження – аналіз, синтез, порівняння та аналогії.

Сутність дослідження. Етикет – це установлені та загальноприйняті норми та манери поведінки, сукупність правил ввічливості, що використовуються при спілкуванні одної людини з іншою [1]. Наприклад, норми поведінки у громадському транспорті, у спілкуванні зі старшими за віком, званням, посадою, при якихось соціальних заходах і т. д. Він поєднує нормовані правила поведінки, які є доцільними, адекватними та раціональними для тієї чи іншої ситуації або заходу, дає змогу використовувати ці правила для спілкування з різними людьми на різних етапах відносин.

Діловий етикет є одним з різновидів стандартного етикету. Його сутність та специфіка залежать від виду діяльності та культури будь-якої організаційної структури.

Діловий етикет – це відносини, норми та правила, за допомогою яких забезпечується найвища ефективність у вирішенні професійних справ та спілкуванні з різними суб'єктами діяльності певної організації [2, с. 258].

Традиційний громадянський етикет співпадає або взагалі ідентичний діловому. Певного значення набуває дотримання норм етикету серед ділового кола спілкування (менеджери, дипломатичні особи, підприємці, держслужбовці). Професійний менеджер повинен не тільки пам'ятати про норми ділового етикету, а й дотримуватися їх у кожній діловій ситуації. Це допоможе менеджеру будь-якого рівня у досягненні своєї головної мети, підйому по кар'єрним сходам та інше.

Діловий етикет контролює відносини між менеджером та діловими партнерами, конкурентами або клієнтами.

З точки зору відносин між економічними суб'єктами, діловий етикет регулює виконання певних зобов'язань та договорів між сторонами у їхній професійній діяльності.

Діловий етикет може бути підкріплений правилами та нормами, що встановлює та контролює держава. Для кожної ситуації або заходу існує певний набір стандартів, розпоряджень, норм та постанов.

У сфері спілкування зі споживачами діловий етикет існує у рекламі, що має бути чесною та достовірною, а також має задовільняти потреби потенційних споживачів щодо продукту, який випускає та чи інша фірма. Діловий етикет у цьому випадку також передбачає дотримання обов'язкових стандартів та вимог щодо презентації та сертифікації свого продукту.

Діловий етикет передбачає прийняття рішень та певних дій щодо підвищення ефективності рівня життя працівників та організації.

Партнерські відносини також є об'єктом регулювання ділового етикету. Передбачається дотримання усіх партнерських вимог та угод, які були побудовані на чесності, довірі та доброзичливості, вмінні тримати слово [3, с. 14-16].

Основні висновки. Отже, діловий етикет – це один з різновидів традиційного етикету, сутність якого залежить від виду діяльності та

культури організаційної структури. Діловий етикет контролює відносини між менеджером та діловими партнерами, конкурентами або клієнтами. Спілкування – це майже 80 відсотків робочого часу керівника, виходячи з цих умов, деякі провідні спеціалісти вважають, що вміння спілкуватись – це вже є найбільша частина успіху у професійній діяльності менеджера.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікіпедія. Етикет. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B5%D1%82> (дата звернення: 05.03.2020).
2. Холопова Т., Лебедева М. Протокол та етикет для ділових людей. Видавництво «АНКИЛ», 1995. 366 с.
3. Герчикова І. Ділова етика та регулювання міжнародної комерційної практики. Видавництво «Консалтбанкір», 2002. 574 с.

Антон ВОЛОДЧЕНКО,
студент 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ВІРУСНОГО МАРКЕТИНГУ

Актуальність. Традиційні методи маркетингу на даний момент вже не є досить ефективними для успішної реалізації товару чи послуг. З метою поліпшення цієї ситуації маркетологи винайшли декілька методів маркетингу, які працюють інакше, порівняно з традиційними. Одним із таких методів є вірусний маркетинг, який приховано діє на потенційного споживача та розповсюджує інформацію у геометричній прогресії.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблеми вірусного маркетингу досліджували: Дуглас Рашкоффа, А. Старчіхіна, А.Я. Кудимова, Д. Козлов, Є. Зварич та інші.

Метою дослідження є визначення особливостей та ефективності використання вірусного маркетингу.

Методи дослідження – аналіз, синтез, порівняння та аналогії.

Сутність дослідження. Вірусний маркетинг – метод маркетингу, за допомогою якого інформація розповсюджується серед людей так, що вони навіть не розуміють, що це прихована реклама. Це певний засіб впливу на людей, які свідомо або ні просувають, рекламують та розповсюджують інформацію про бренд, товар або послугу [1].

У вірусного маркетингу існує дві особливості. Перша – непередбачуваність. Ця особливість полягає в тому, що використання цього методу є грою у рулетку, тобто те, що ви робите, може бути сприйняте аудиторією як щось цікаве та таке, про що хочеться розповісти своєму знайомому, та може бути і навпаки, подивились, послушали та забули. Немає стовідсоткової впевненості у ефективності дій при використанні цього методу. Вірусний маркетинг – це креативність, геніальність та цікавість.

Друга особливість вірусного маркетингу – це нестабільність. Цільова аудиторія дуже привітливо ставиться до вашої реклами, користувачі пишуть коментарі, добре відзиваються – все це може означати успіх, але все може бути інакше. У двадцять першому столітті споживача вже складно чимось здивувати. Для того щоб цей метод працював не тільки за допомогою вдачі та фортуни, необхідно прикладати багато ентузіазму, креативності та зусиль [2].

Головна мета вірусного маркетингу полягає у тому, що в його основі покладено використання звичок людей щодо розповсюдження інформації серед свого кола спілкування. Коли у людини є щось цікаве, то вона хоче з кимось поділитися своїми враженнями щодо об'єкта своєї зацікавленості. Завдяки цьому вірусний маркетинг є ефективним.

Тобто, якщо клієнт буде задоволений товаром або послугою, то він розповість це своїм знайомим, які у свою чергу ознайомляться з цим товаром або послугою, та потім вже поширять серед свого кола спілкування цю інформацію. Таким чином, виникає ефект сніжного кома. Саме завдяки цьому вірусний маркетинг є ефективним, одна людина розповідає іншій і так далі, саме від цього і назва «вірусний», реклама розповсюджується як респіраторний вірус серед людських мас [3]. У сучасних реаліях люди ставляться дуже негативно до відкритої традиційної реклами, майже не звертають уваги на бігборди, на оголошення в газеті, на рекламні вікна на сайтах. Це явище пов'язано з тим, що ці методи реклами вже не є ефективними. Людина становиться споживачем тоді, коли їй це подобається. Ця людська особливість є для вірусного маркетингу тою лавиною, через яку реклама сприймається на прихованому рівні. Вершиною ефективності використання прихованої реклами є те, коли ця реклама зворушує з місця почуття та емоції людей. Для успіху тільки треба зачепити людину якоюсь емоцією, вона може бути як весела, так і сумна. Люди можуть поширювати інформацію у різних масштабах через те, що вони легко піддаються емоціям та почуттям.

Основні висновки. Отже, вірусний маркетинг є одним із ефективних серед сучасних методів та засобів просування товару, бренду або послуги. Споживачі, які втомлені від звичайної та скучної реклами, віддають перевагу прихованій рекламі, яка викличе їх зацікавленість до продукту за допомогою почуттів та емоцій. Аудиторія буде розповсюджувати інформацію щодо реклами серед друзів, близьких та інших людей за умови, що вони будуть у цьому зацікавлені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Старчіхіна А. «Що таке вірусний маркетинг». *Електронний журнал «Новий маркетинг»*. 2008. №5. С. 49-53.
2. Черняєва К. Вірусний маркетинг: ефективність, особливості та його приклади. *Інформаційний портал «MARKETER.UA»*. URL: <https://marketer.ua/ua/efektivnist-virusnogo-marketingu/> (дата звернення: 10.03.2020)
3. Зварич Є. Відмінності прихованого маркетингу від вірусного і партизанського. *Рекламодавець: теорія і практика*. 2010. №5. С. 56-61.

Олена ДУБИНКА,

магістрантка 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Ольга СТАРОКОЖКО,**

к.п.н., доцент (БДПУ)

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Актуальність. На нашу, питання управління сучасним закладом освіти є актуальним, як ніколи. Кожному керівнику необхідно ознайомитись з різними підходами щодо управління навчальним закладом, але, насамперед, необхідно розуміти, яким має бути сучасний заклад загальної середньої освіти взагалі та розуміти, які чинники впливають на його розвиток. Відповідно до нових соціальних завдань, зростають вимоги до змісту і характеру управлінської діяльності керівників шкіл, якості та ефективності освітнього процесу. Керівник має володіти такими діловими і особистісними якостями, які допоможуть йому успішно вирішувати проблеми будь-якої складності і в будь-якому підрозділі школи. Щоб бути ефективним, управління закладом освіти має спиратись на сучасні наукові підходи, перспективний педагогічний досвід. Один із підходів управління навчальним закладом, на якому ми акцентуємо свою увагу – це системний, який стверджує суб'єкт-об'єктну парадигму управлінської діяльності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та визначити компоненти системного підходу в управлінні навчальним закладом.

Сутність дослідження: Системний підхід базується на основних принципах – кінцевої мети, єдності, зв'язності, модульної побудови, ієрархії, функціональності, розвитку, децентралізації, невизначеності. У методологічному відношенні системний підхід базується на ідеях цілісності, цілеспрямованості, організованості об'єктів управління, їхній внутрішній активності й динамізмі. Науковці пропонують три погляди на системний підхід. Прибічники першого розглядають його як універсальний принцип світоглядного значення. Представники другого вважають системний підхід єдиним для багатьох наук принципом або методологією пізнання. Представники третього вважають, що системний підхід – це технологія дослідження. Сьогодні системний підхід претендує на виділення його в окрему теоретичну науку, яку називають «системологія», або «загальна теорія систем». Узагальнення всіх наявних поглядів на системний підхід дає змогу зазначити, що недоцільно пов'язувати його тільки з процесом пізнання. Системний підхід має більш широкі можливості. Його можна розглядати, як методологічну основу не тільки пізнавальної, а й перетворювальної діяльності. Цей висновок стосується соціальних систем, яким притаманна цілеспрямованість. Забезпечити цілеспрямованість системи можна тільки завдяки перетворювальній діяльності людини.

У сучасній науці є велика кількість визначень сутності поняття «система». Її розглядають як порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням та взаємним зв'язком частин чого-небудь, або як форму організації, будови чого-небудь, або як сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою,

призначенням, або як будову, структуру, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин. Узагальнення відомих поглядів дає змогу визначити систему як множину взаємопов'язаних елементів, які утворюють цілісність, стійку єдність із середовищем, мають інтегративні якості та закономірності взаємодії. Системний підхід передбачає виділення системи, структури, елементів як на рівні системи в цілому, так і на рівні кожної її підсистеми з урахуванням бажаного кінцевого результату, досягненню якого підпорядковане функціонування системи.

Системний підхід передбачає розгляд навчального закладу як складної багатокомпонентної системи, головною підсистемою якої є педагогічна система, її функціонуванню підпорядковані всі інші підсистеми — матеріально-технічна, фінансова, управлінська. Н. Кузьміна в структурі педагогічної системи виділяє п'ять компонентів: 1) мету, для реалізації якої створюється система; 2) навчальну інформацію, завдяки якій повинна бути реалізована мета; 3) засоби комунікації, тобто засоби, форми, методи впливу на учні; 4) учнів, для яких створюється педагогічна система, в особистості та діяльності яких мають відбуватися за час навчання певні зміни; 5) педагогів, які є носіями знань про мету, навчальну інформацію, засоби комунікації, учнів та себе.

Цілісність структурних компонентів педагогічної системи забезпечує така підсистема навчального закладу, як управлінська, яку можна розглядати як самостійну складну систему. Її структурними компонентами є: мета управління, управлінська інформація, засоби управлінської комунікації та керуюча підсистема [1, с. 127].

Специфічною рисою управлінської діяльності є те, що вона спрямована на забезпечення системного цілісного характеру функціонування як педагогічної системи, так і системи управління. Для того щоб забезпечити цілісність структурних компонентів керуючої підсистеми, треба забезпечити системний характер змісту управлінської діяльності. Цю систему становить діяльність зі створення прогностичних, педагогічних, психологічних, організаційних, правових, кадрових, матеріально-фінансових, ергономічних, медичних умов для забезпечення реалізації мети навчального закладу. Таким чином, орієнтація змісту управлінської діяльності на концепцію «створення умов» є методологічною засадою системного підходу до управління навчальним закладом. Але зміст управлінської діяльності можна розглядати не тільки як систему найбільш важливих управлінських завдань (створення дев'яти груп умов), а і як систему певних видів управлінської діяльності — функцій управління. У сучасній теорії управління є багато підходів до структури функцій управління. Дотепер зберіг своє значення підхід до функцій управління, розроблений ще А. Файолем, який вважав, що управляти — це передбачувати, планувати, організовувати, розпоряджуватися, координувати та контролювати.

Систему функцій управління не можна визначити без розгляду сутності таких понять, як цикл управління, функція управління, а також без аналізу кожної з функцій управління.

Цикл управління — це відрізок часу від визначення мети управління навчальним закладом до її реалізації. А функція управління — це не тільки

вид управлінської діяльності, а й етап управління. Як уже зазначалося, в управлінській діяльності є два типи завдань: поточні та стратегічні. Функції управління пов'язані з вирішенням стратегічних завдань у межах того чи іншого циклу управління. Урахування наведених положень дає можливість запропонувати таку систему функцій управління: планування, організація, контроль, регулювання. Коротко розглянемо їх.

Планування — це визначення мети, завдань, змісту, форм та методів діяльності, часу на реалізацію цієї діяльності та відповідальних за її виконання.

Організація — це вид управлінської діяльності, пов'язаний із ознайомленням працівників зі змістом на-ступної діяльності (планом роботи) та підготовкою людей та всього необхідного для його виконання.

Контроль — це вид управлінської діяльності, спрямований на зіставлення результатів управління та мети, з'ясування причин розбіжностей результатів та мети управління й визначення засобів наближення результату управління та мети.

Регулювання — це вид управлінської діяльності, спрямований на забезпечення наближення проміжного результату управління та мети [2, с. 60].

Така система функцій повністю охоплює управлінський цикл. Але виникає питання: де є місце в управлінському циклі прогнозуванню, мотивації, педагогічному аналізу або інформаційно-аналітичній функції. У зв'язку з тим, що в управлінні навчальними закладами є різні цикли управління — річні, п'ятирічні, дванадцятирічні тощо, то прогнозування є складовою функції планування у великих циклах управління — 3-, 4-, 5-, 12-річних. Це зрозуміло, якщо згадати, що прогнозування — це визначення перспективних проблем, які треба вирішувати засобами управління. А як відомо, проблеми — це складні теоретичні або практичні завдання. Планування саме і починається з визначення мети та завдань. Щодо аналізу, то він є складовою таких функцій, як планування та контроль.

Аналіз є основою визначення мети та завдань управління, а також умовою зіставлення результату та мети управління. У реалізації будь-якої з функцій управління бере участь багато людей, їхню діяльність треба мотивувати, тому мотивація є не окремим етапом управління, а складовою кожної з управлінських функцій. Аналіз наявної практики управління свідчить про перебільшення значення такої функції управління, як контроль у загальноосвітніх школах. У вищих навчальних закладах переважають процедури підготовки рішень різних колегіальних органів (планування роботи). Гіпертрофіювання однієї чи декількох функцій управління негативно впливає на ефективність управління. Таким чином, системний підхід до управління передбачає забезпечення єдності, цілісності всіх функцій управління.

Матеріально-технічну систему навчального закладу становлять споруди, системи опалення, водопостачання, освітлення, харчування, меблі, навчальне обладнання. Від відповідності кожної з цих підсистем завданням навчального закладу значною мірою залежить ефективність його функціонування. Фінансову систему навчального закладу утворюють система засобів формування бюджету, система бухгалтерського обліку,

система розподілу коштів та оплати праці. Важливим завданням керівника навчального закладу є забезпечення якісного функціонування кожного структурного компонента фінансової системи. У сучасній ситуації тільки за таких умов навчальний заклад може стабільно функціонувати та розвиватися [2, с. 63].

Завдання виховання та управління вирішують за допомогою людської діяльності. Ця діяльність є системним явищем, тому врахування та реалізація всіх її структурних елементів є запорукою ефективного управління.

Системний підхід до управління передбачає розгляд особистості учня, працівника, керівника як системних явищ. У психологічній науці є велика кількість теорій особистості.

Основні висновки. Системний підхід до управління навчальним закладом передбачає розгляд моделей, що створюються під час управління, як відбитків реальних систем. Ефективність діяльності навчального закладу значною мірою залежить від якості таких моделей, як плани роботи, концепції, накази, навчальні плани та програми, положення, посадові обов'язки, пам'ятки, кваліфікаційні характеристики, моделі випускників. Так, навчальний план, навчальні програми тієї чи іншої спеціальності повинні відображати теоретичні та практичні основи наявного та потенційного змісту професійної діяльності фахівця. Кваліфікаційна характеристика має відображати особистісні якості, знання та вміння фахівця з тієї чи іншої спеціальності. У зв'язку з цим необхідно періодично доопрацьовувати ці документи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьміна Н. В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения. М.: Высшая шк., 1990. 177 с.
2. Хриков Є. М. Управління начальним закладом: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2006. 365 с.

Анастасія ЄСПОВА,

магістрантка 1 курсу

гуманітарно-економічний факультет

Науковий керівник: **Надія ВЕНЦЕВА,**

д.пед.н., професор (БДПУ)

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Одними з першочергових завдань, які постали перед сучасною українською освітою є посилення кадрового потенціалу системи освіти, розвиток людини відповідно до її індивідуальних здібностей і потреб на основі навчання впродовж усього життя, виховання педагогічних кадрів на засадах власного неперервного професійного і творчого зростання. Згідно з цим керівництво закладів загальної середньої освіти має: сприяти повноцінному професійному розвитку вчителів та їхньої адаптації до нових освітніх вимог; забезпечити умови для стимулювання в них мотивації до

самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення й самореалізації, тобто забезпечити неперервність процесу професійного розвитку вчителів.

Ступінь досліджуваності проблеми. Науковому осмисленню проблеми управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів сприяють праці в галузі освітнього менеджменту: Г. Єльнікова, Э. Зеер, В. Крижко [3] та ін. Проблема професійного розвитку вчителів висвітлена у працях таких дослідників як: Л. Абраменко [1], В. Андрущенко[2], О. Кучерявий [4] та ін. Не зважаючи на висвітлення багатьох питань в галузі професійного розвитку вчителів, вони не дають цілісного уявлення про систему такого управління у взаємодії з механізмами управління. Отже, актуальність та недостатня вивченість проблеми зумовили вибір теми дослідження.

Мета та методи дослідження. Мета дослідження полягає у розробленні теоретично обґрунтованої системи управління професійним розвитком вчителів у закладі загальної середньої освіти.

Для досягнення поставленої мети було використано комплекс методів дослідження: вивчення та аналіз філософських, психолого-педагогічних праць вітчизняних і зарубіжних авторів із питань дослідження, конкретизація для визначення сутності основних понять дослідження; систематизація, узагальнення, аналіз і синтез для визначення організаційно-педагогічних умов управління професійним розвитком вчителів, характеристики факторів, параметрів і критеріїв оцінювання управління професійним розвитком учителів.

Сутність дослідження. З'ясування стану наукової розробленості проблеми управління освітнім середовищем професійного розвитку вчителів у закладі загальної середньої освіти показує, що в філософії освіти у професійному розвитку вчителя значне місце посідає освітня компетентність, тобто розуміння необхідності й готовності до неперервної освіти впродовж життя, уміння читися й застосовувати знання, прагнення до постійного збагачення духовного світу, оволодіння скарбами культури.

У сучасних психологічних дослідженнях професійний розвиток учителя на будь-яких етапах професійного становлення розглядається в безпосередньому зв'язку з особистісним розвитком. У дослідженні підкреслено, що неперервність професійного розвитку вчителя – це процес, який спрямований на забезпечення можливостей розвитку педагога впродовж усієї професійної діяльності. Тому завдання керівника – створити сприятливе освітнє середовище, у якому кожен учитель буде зацікавлений у своєму професійному й особистісному розвитку, підтримати можливості педагогічних працівників для їхнього неперервного навчання.

Визначено організаційно-педагогічні умови управління професійним розвитком учителів. А саме: нормативно-організаційними (допомога керівникам у професійному розвитку вчителів шляхом створення цільової програми розвитку «Професійний розвиток педагогів»); мотиваційними (орієнтація педагога на спільну командну діяльність у досягненні поставленої мети; стимулювання інтересу вчителів до особистісно-професійних змін); науково-методичними (створення освітнього середовища щодо професійного розвитку вчителів та ін.).

Основні висновки. Узагальнення проведеного аналізу філософсько-

психолого-педагогічних категорій дозволяє визначити, що управління професійним розвитком учителів – цілеспрямований, планомірний і систематичний вплив суб'єктів управління закладів загальної середньої освіти на створення умов для системного вдосконалення професійних характеристик учителів у процесі неперервної освіти та самоосвіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абраменко Л. М. Діагностичний інструментарій для експертного оцінювання професійних компетенцій та особистісних якостей педагогів. Гуляйполе, 2013. 57 с.

2. Андрущенко В. Світанок Європи : Проблема формування нового учителя об'єднаної Європи XXI століття : монографія. Київ : Знання України, 2011. 1099 с.

3. Крижко В.В. Теорія та практика менеджменту в освіті. Київ : Освіта України, 2005. 256 с.

4. Кучерявий О. Г. Педагогіка : особистісно-розвивальні аспекти : навч. посібник. Київ : Наукова думка НАН України, 2011. 464 с.

Мелана ЖУЛІНА,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Наталія БАБІНА,**

старший викладач (БДПУ)

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ

Актуальність. Успішні новатори туризму приходять до висновку, що сьогодні застосування нового – це одна з головних умов для того, щоб втриматися на плаву в жорсткій боротьбі між туристичними фірмами. Тому на сучасному етапі розвитку туристичної діяльності велике значення має створення й результативне застосування інноваційних технологій для забезпечення якості туристичного продукту.

Ступінь досліджуваності проблеми. Сьогодні багато науковців присвячують свої роботи питанням впровадження інноваційних технологій в туристичну індустрію. Серед яких: В. Новіков, М. Малахова, В. Колесов, Л. Александрова, Т. Фролова та інші.

Мета і методи дослідження. Обґрунтувати важливість впровадження інноваційних технологій для забезпечення якості туристичного продукту. Методи – аналіз, пізнання.

Сутність дослідження. У сучасному світі туризм є одним із основних видів економічної діяльності людини, який не лише позитивно впливає на економіку та зайнятість в країні, а й підвищує життєвий рівень населення, сприяє глобалізації та розвитку інфраструктури. За даними Всесвітньої організації туризму станом на 20.01.2020р. дохід від міжнародного туризму в загальному обсязі експорту становить 7% (1717 млрд дол) [1].

Багато в чому розвиток сучасної туристичної діяльності залежить від впровадження новітніх технологій, які необхідні для підвищення рівня якості сервісу. А для того, щоб ефективно застосовувати нові організаційні методи та завоювати на ринку усталені позиції, потрібно глибоко розуміти сутність інноваційної діяльності. Не дивлячись на всі переваги інновацій не всі вітчизняні компанії застосовують їх у своїй діяльності, адже це величезний ризик. Частіше за все впровадження нового пов'язане з необхідністю змінювати старі моделі поведінки і установки, а це, зазвичай, викликає опір. Однак спираючись на досвід іноземних фірм, які не лише використовують на практиці нові технології, а й вважають, що це необхідність зумовлена часом, сьогодні в державних системах управління туристичною діяльністю освоюються все більше інновацій, які якісно випереджають попередні, серед яких електронний продаж турів та створення віртуальних туристичних фірм. Загалом упровадження цих технологій стимулює такі процеси як глобалізація та комп'ютеризація [2].

Разом з туризмі широкого розповсюдження набули програми онлайн бронювання та формування турів. Це не лише дозволило зробити більш дешевими засоби зв'язку, а й сприяло тому, що сьогодні агентства можуть стежити за замовленнями на всіх етапах його виконання, що у свою чергу дає можливість значно підвищити якість кінцевого турпродукту. Galileo, Amadeus, Sabre та Worldspan – є найпопулярнішими у світі програмами.

Задоволення потреб споживачів якісним туристичним продуктом – це головна мета будь-якої турфірми. Людям, які живуть у мегаполісах в атмосфері постійного стресу необхідно його зняти, отримати свіжі враження, звільнитись від негативу та відпочити з комфортом. Нові потреби споживачів стають основою для розробки турів. Вони стають поштовхом для впровадження інновацій, які дозволяють поліпшувати характеристики та властивості туристичного продукту. Прикладом можуть слугувати покращення умов проживання та харчування, вдосконалення транспортних послуг, освоєння нових туристичних ринків, впровадження прогресивних інформаційних технологій або включення в пакет послуг, які не входять в основну вартість турів. Інвестування інноваційних технологій дає чималий економічний ефект та великий стрибок для розвитку туризму.

Основні висновки. Підсумовуючи все вище зазначене, вважаємо, що інноваційні технології у туризмі зумовлені викликом сучасності. Вони дають змогу вдосконалювати існуючі послуги та розробляти нові, а також із розумом використовувати наявні ресурси не лише для туристів, а і для власників туристичного бізнесу.

На впровадження інноваційних технологій в туризмі суттєво впливає економічна та політична ситуація в країні, соціальний стан населення, нормативно-законодавча база, міжнародна співпраця.

Також можемо зазначити, що розвиток науково-технічного прогресу виведе туристичну індустрію на новий рівень.

ЛІТЕРАТУРА

1. World Tourism Organization. URL: <http://www2.unwto.org/> (дата звернення: 01.03.2020).
2. Використання інноваційних технологій в галузі туризму / Зайцева В. М. та ін. Запоріжжя: Дике Поле, 2015. 143 с.

Ганна ЗАІКА,
студентка 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Тетяна ЧЕРЕМІСІНА,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

КРЕАТИВНІСТЬ – ОЗНАКА СУЧАСНОГО ЛІДЕРА

Актуальність. На сьогоднішній день, у світовій практиці дедалі частіше приділяється увага креативності, творчості, підприємливості та іноваційності. Країни Заходу вважають, що саме інтелектуальна власність та творчість є рушійними силами економічних відносин. У XXI ст. зростає попит на креативну особистість, яка у своїй діяльності може приймати креативні рішення, думати нестандартно і мати інші погляди на ту чи іншу проблему. Адже, творчий потенціал – це запорука, гарантія розвитку підприємств, і країни загалом.

Ступінь досліджуваності проблеми. Креативність в управлінні та з погляду економічних відносин розглядало дуже багато науковців, зокрема це: В. Брич, Дж. Хокінс, Р. Хлоріда, Дж. Гілфорд, О. Дорошенко, О. Ястремська, Ю.М. Сиваш, І. Свидрук та інші.

Мета і методи дослідження. Метою дослідження є визначення сутності та ролі креативності, чинники та методи розвитку творчого потенціалу лідерів організацій. Методами дослідження є аналіз, синтез та порівняння.

Сутність дослідження. Нове століття увійшло в історію як століття інформаційних технологій, тому що панує техніка і товаром виступає інформація. Людей нашого часу називають поколінням Y/ Z – «сітєове покоління» / «цифрова людина» і тому вимоги до розвитку економічних, соціальних і культурних відносин декілька видозмінились. В моделі глобалізації – центром виступає людських капітал, а саме інтелектуальна та креативна діяльність у різних сферах життя, в тому числі і в управлінській діяльності.

Дослідники ЮНКТАД (Конференції ООН з розвитку і торгівлі) зробили висновок, що товари креативності більш стійкі до нестабільних умов в економіці, тому що сучасне суспільство віддає перевагу таким категоріям як статус, стиль, бренд, імідж та інтеракція [2].

У сьогоднішній затребуваний менеджер-дослідник, менеджер стратегічного типу, що може генерувати нові ідеї, інсайди тощо. Щоб бути лідером в сучасних умовах потрібно володіти системою таких якостей: креативність, здатність до навчання, рефлексивність.

Дослідження показують, що низький рівень креативності вважається найсерйознішим недоліком при прийомі на роботу нових співробітників, повідомляється в доповіді Global TalentIndex від Economist. Креативність розглядається як найбільш важлива якість лідерства в дослідженні IBM, проведеному за участі понад 1500 керівників.

Термін «креативність» – це здатність до створення принципово нових ідей [1]

Здатність до навчання – це сприйнятливість до навчальних впливів в новій ситуації; показник швидкості і якості засвоєння знань, умінь,

навичок.

Рефлексивність – здатність до загальної довільної саморегуляції інтелектуальної діяльності.

Також необхідно пам'ятати, що окрім творчої складової, навчання і рефлексивності, потрібні: дисципліна, самоконтроль та самоорганізація, активність, ініціативність, критичність, мобільність, компетентність та життєвий досвід. Нетривіальні думки і прийняття елегантних кмітливих рішень – сукупність усіх цих здібностей, а не кожної окремо.

Психологи стверджують, що креативність – якість, яка властива кожній людині з дитинства, але вона втрачається, якщо її не розвивати. Або людина працює в умовах, що обмежують її творчий потенціал: несприятливих психологічний клімат в колективі або робочого приміщення; відсутність мотивів, навичок тайм-менеджменту; низька оцінка результатів праці керівником тощо.

Іноді креативні рішення приходять самі по собі, іноді доводиться застосовувати різні методи, котрих чимало – це «Мозковий штурм», «Корабельна рада», «Синектика», «Проміжне поле», «SCAMPER», «Аналогії» та ін.

Кевін Робертс стверджує, що сьогодні важливо не нове, а справжнє, актуальне. Бізнесменам, маркетологам і всім креативним людям важливо зрозуміти: все, що вони роблять, має приносити людям радість саме зараз, в сьогоднішні.

Отже, для сучасного менеджера креативного типу головним завданням – знайти цільову аудиторію і «зрозуміти її біль».

Основні висновки. Зважаючи на все вищесказане можна сміливо припустити, що у сучасному суспільстві дуже швидко відбуваються зміни і необхідно вміти адаптуватись і ефективно реагувати. Сучасному лідеру слід володіти креативністю задля вирішення різних питань. Креативність розуміють як відмову від стереотипного мислення і здатність до нового нетривіального бачення ситуації. За креативними лідерами майбутнє країни – прикладом цього твердження можуть слугувати країни Заходу (Великобританія, Німеччина, Франція, Нідерланди, Швейцарія, США, Японія, Китай).

ЛІТЕРАТУРА

1. Брич В. Я., Корман М.М. Креативний менеджмент : підруч. для вивч. дисципліни студ. денної та заочної форм навч. екон. спец. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 220 с.

2. Доклад об итогах диалога высокого уровня по политике в отношении креативной экономики в интересах развития : *ЮНКТАД XIII*, 2–26 апреля 2012. Доха (Катар). URL : http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/td481_ru.pdf (дата звернення: 25.02.2020)

3. Свидрук І. І. Соціально-економічні аспекти креативного менеджменту. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2018. Вип. 28(4). С. 108-111.

Ганна ЗАІКА,
студентка 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Наталя БАБІНА**, ст. викладач,
Олена ТОКАРЕНКО, к.е.н., доцент (БДПУ)

РОЗВИТОК «ТЕМНОГО» ТУРИЗМУ

Актуальність. На сьогоднішній день свідомість суспільства знаходиться під впливом політичних, соціальних процесів, що не могло не відбитись на уподобаннях та напрямках розвитку нових видів туризму таких як «темний» туризм.

Ступінь досліджуваності проблеми. Напрями розвитку «темного туризму» розглядали: М. Фоулі, Д. Леннон, А. Сітон, Ф. Стоун, Ю.Темний, Є. Рибаківа, В. Кляп, Т. Заставецький.

Мета і методи дослідження. Мета – визначити складові «темного» туризму та аспекти привабливості для туристів. Методи дослідження: аналітичний, пізнання.

Сутність дослідження. «Темний» туризм (чорний туризм, туризм суму, танатотуризм, туризм по в'язницях) – це один із видів пізнавального туризму, програма якого складається на основі відвідування місць, які пов'язані зі смертю, стражданнями людей, сучасних (діючих) військових зіткнень, стихійних лих, із природною/неприродною паранормальною активністю і тому подібне.

Вперше вираз «темний» або «похмурий туризм» (dark tourism) було застосовано в 1996 р. в журналі «International Journal of Heritage Studies». Потім, у 2000 р. вийшла книга «Темний туризм» авторства професорів Шотландського Університету Малкольм Фоулі і Джон Леннон.

До складових «темного» туризму слід віднести: туризм катастроф (відвідування місць, які постраждали від стихійних лих, «токсичні тури» по місцях екологічних катастроф); катастрофи космічних тіл; катастрофи в геосферах; катастрофи в біосфері; катастрофи соціальні; катастрофи техногенні; катастрофи в житті людей; катастрофи машин; містичний туризм (подорожі по місцях з паранормальною активністю); туризм по кладовищах; туризм «смерті» (цей вид спрямований на відвідування місць з трагічною історією: концентраційні табори смерті в Польщі, місця Голодомору в Україні, музеї тортур, в'язниці з суворим режимом, місця історичних битв і страт, райони, де скоювали злочини серійні вбивці) [1].

У кожній країні знайдеться місце, відоме своєю сумною історією. І туди також їдуть тисячі і мільйони туристів, щоб більше дізнатися і зрозуміти про події, які там колись відбулися.

Прикладами «темного» туризму вважають відомі замки в Шотландії, Англії, Франції, де відбувалися покарання, вбивства; місця насильницької смерті; колишні в'язниці, концтабори, камери смертників.

У нашій країні також є такі місця: Личаківське кладовище (Львів); некрополь М. Пирогова (Вінниця); Національний музей «Меморіал жертв Голодомору» та Бабин Яр (Київ); тюрма на Лонцького: музей у застінках колишньої катівні (Львів); музей «Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні; пам'ятник менонітам, жертвам сталінського терору та релігійних

переслідувань; «Тур до Прип'яті»; «Тур до Чорнобилю»; Лук'янівська в'язниця, м.Київ; Музей ВВВ, м.Київ; Львівський ізолятор-музей політичних репресій, м.Львів Байкове кладовище, м. Київ тощо [2].

Привабливість «темного» туризму для туристів наступна. Вчені-психологи мають багато версій, щодо пояснення причин тяжіння людей до трагічних місць. За однією з версій чимало людей відчують емоційне збудження під час екскурсій, інші (вже після відвідування) отримують почуття ейфорії. Деякі ж туристи елементарно хочуть отримати адреналін або ж відчуття страх (злякатися), для багатьох такі об'єкти туризму дають відчуття рівноваги та спокою. Професор Джон Леннон має іншу версію: він вважає, що темні місця захоплюють мандрівників здатністю людини творити зло. Багато людей навіть і не замислюються, що вибрана екскурсія відноситься до «похмурого» туризму, тому що їм цікаво було побачити відомі місця, про які вони дуже багато чули.

Існує багато сперечань щодо етичного аспекту «темного» туризму, адже на думку деяких експертів записування на відео та фотоплівку людського нещастя є аморальним. Інші ж стверджують, що візит до місць такого виду має сприятливий ефект, бо допомагає людству розібратися та збагнути історію і навколишній світ та зрозуміти людині просту істину, що ніхто не вічний і часу для здійснення добрих справ залишається не так багато.

На нашу думку, головне, під час таких екскурсій, проявляти повагу до жертв трагічних подій, до постраждалих, оскільки безліч туристів сприймають трагічні пам'ятки як розвагу і поведуться неетично.

Основні висновки. Відвідування об'єктів «темного» туризму сприятиме фінансовій допомозі, якщо на такий сектор туризму виникає попит.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Темний» туризм як новий вид туризму. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kravec2.htm (дата звернення: 23.02.2020).
2. Тенденції розвитку «темного» туризму та його мотиваційні аспекти. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/112.pdf> (дата звернення: 23.02.2020).

Мелана ЖУЛІНА,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Тетяна ЧЕРЕМІСІНА,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Актуальність. Останнім часом творчість дуже активно поширюється у різних сферах людської діяльності, зокрема в управлінні. Тому зараз все частіше постає питання доцільності використання креативного потенціалу менеджерів під час прийняття ними управлінських рішень. Тому креативний підхід в процесі розробки і реалізації

управлінських рішень з актуальною темою дослідження.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питаннями креативного підходу та креативного менеджменту займалися багато науковці серед яких Г. Айзенк, Ф. Баррон, В. Брич, О. Вітвіцька, Дж. Гілфорд, Л. Дафт, В. Дружинін, П. Друкер, О. Кузьмін, М. Матюшкін, І. Мілославський, О. Пономарьов, К. Роджерс, Р. Стернберг, П. Торренс, Е. Фром та ін.

Мета і методи дослідження. Метою дослідження є обґрунтування ефективності впровадження креативного підходу в процесі розробки і реалізації управлінських рішень на сучасному підприємстві. Методами дослідження є аналіз, порівняння, синтез та групування.

Сутність дослідження. В. Брич наголошує, що ефективність ухвалених рішень є одним з головних показників професіоналізму керівника та його спроможності виконувати функції управління на підприємстві.

Взагалі, управлінське рішення – це процес, який передбачає сукупність логічних та послідовних дій, які в свою чергу забезпечують реалізацію управлінських завдань, а також вибір стратегії і тактики вирішення проблем [1].

Від уміння менеджера приймати правильні рішення залежить ефективність не лише його діяльності, а й всього підприємства. Саме тому цей процес має таке велике значення.

Кажучи про термін «креативність» варто зазначити, що він означає створення чогось нового, тому що походить від латинського слова “creatio” (створення).

Вчені А. Пуанкаре та Г. Уїлліс визначили наступні етапи процесу ухвалення креативного рішення:

1. Визначення та свідомий аналіз проблеми логічними засобами.
2. Відволікання та переключення уваги на інший предмет. Тобто, припинення логічних розмірковувань щодо проблеми та підключення несвідомого (творчого) потенціалу.
3. Просвітлення. Проникнення в суть проблеми на інтуїтивному рівні. Етап, коли суб'єкт отримує прямий доступ до свого несвідомого.
4. Перевірка правильності прийнятого рішення за допомогою логіки.

А. Маслов прийшов до висновку, що всі без винятку люди, мають творчі здібності, але їх потрібно розвивати. Творча людина характеризується готовністю до створення принципово нових ідей, наполегливістю та відкритістю. Вона вміє концентрувати увагу на суті проблеми і успішно впроваджує інновації у свою діяльність. Це є великою перевагою під час прийняття рішень, особливо у непередбачуваних ситуаціях. До речі, існує декілька креативних методів для ухвалення рішення в умовах, коли менеджер не володіє інформацією щодо дії чинників ризику, а саме:

1) метод Вальраса: він дозволяє керівникам песимістам розглядати зовнішнє середовище з точки зору негативного впливу на бізнес, у той час як оптиміст вважає навпаки;

2) метод Севиджа: менеджер намагається зробити вплив негативного майбутнього менш відчутним;

3) метод Гурвіца: дає змогу обрати між песимістичною та оптимістичною стратегіями залежно від характеру менеджера [2].

Тереза М. Амабайл стверджує, що креативність будь-якої особистості складається з трьох компонентів: компетентності (знання, якими володіє працівник), креативність (вирішення проблем за допомогою новаторських ідей) та мотивування (зацікавленість щодо незвичного виконання завдань). Проте якщо особа має і творчий потенціал, і необхідні знання та навички, але у неї відсутня мотивація для виконання поставленого завдання, вона не буде нічого робити. Тож у своїй роботі менеджер не може ігнорувати етап заохочення працівників до виконання поставлених завдань [3].

Основні висновки. Таким чином, креативні менеджери охоче застосовують у своїй діяльності новаторські рішення, не бояться вирізнятися оригінальністю поглядів, нестандартно діють у непередбачуваних ситуаціях та відрізняються незалежністю від суджень оточуючих. Вони не лише самостійно проявляють креативність у роботі, а й ініціюють прояв творчого потенціалу у своїх підлеглих, роблячи працю більш цікавою та ефективною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брич В. Я., Корман М. М. Креативний менеджмент : підручник / Тернопіль. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 219 с.

2. Маслов А. О. Сучасна економічна думка про добробут націй. *Сучасні економічні теорії : історія, методологія та перспективи розвитку* : зб. матеріалів Всеукр. круглого столу. 10 листопада 2016 р. К. : КНЕУ, 2016. 199 с. С. 82-88.

3. Вітвіцька О.В., Підвальна О.Г. Креативний менеджмент в діяльності підприємства. URL : <http://www.rusnauka.com/34-NIEK-2010/Economics/74728.doc.htm>. (дата звернення: 23.02.2020)

Анна КАТЕРИНИЧ,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ КОНФЛІКТІВ ТА ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ НИМИ

Актуальність. Важко уявити співпрацю в фірмі без конфліктних ситуацій. Важливе місце у виникненні і вирішенні конфліктів має психологічний чинник. Це можна пояснити тим, що конфлікти завжди пов'язані із зіткненням інтересів і поглядів людей. Отже, необхідно проаналізувати чому виникають конфлікти та як ними управляти, щоб ефективність управління в організації зростала.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питання вирішення конфліктів в організаціях досліджували такі вчені, як Ємельяненко Л.М., Петлюх В.М., Торгова Л.В., Гріненко А.М., Винославська О.В., Калінкіна І.В., Орбан-Лембрик Л.Е., Гришина Н.В., Прокопенко Г., Шаравара Р.І.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз сутності конфліктів в організаціях, причин виникнення і шляхів управління ними.

При виконанні дослідження були використані методи: аналізу, синтезу, узагальнення, а також системний підхід.

Сутність дослідження. Жодна організація не може уникнути серйозних проблем. Фірми, у яких працюють тисячі людей, щодня стикаються з найрізноманітнішими проблемними ситуаціями, пов'язаними з «людським фактором». Переважно причинами їх виникнення є відмінність співробітників фірми за віком, освітою, стажем роботи, професійним і життєвим досвідом. Також важливу роль відіграють особисті якості, цінності та погляди на проблеми. В результаті всіх цих відмінностей зростає ймовірність виникнення конфліктних ситуацій. Наявність подібних проблем є невід'ємною частиною діяльності будь-якої організації [1, с. 79].

Конфлікти в організації мають певну специфіку, а саме: вони, як правило, відбуваються всередині конкретної цільової групи або ж з її частинами. За даними Гришиної Н.В., для жінок більш характерні конфлікти, пов'язані з їхніми особистими проблемами: заробітною платою, розподілом відпусток, премій. Чоловіки більше схильні до конфліктів, пов'язаних безпосередньо із самою виробничою діяльністю (організація праці, визначеність трудових функцій та ін.), вони більш критично відносяться і до самої виробничої діяльності, і до керівництва. У молодих людей більшість конфліктів виникає з питань дисципліни. З віком більш потімую вагу займають конфлікти, пов'язані з цільовими характеристиками діяльності (як із самою роботою, так і з особистими потребами), одночасно скорочується число конфліктів, викликаних проблемами адаптації працівників у виробничому колективі (з приводу порушень трудової дисципліни, невідповідності вимогам, пропонованим керівником) [2].

Конфлікт – зіткнення думок, суперечливих ідей, протилежних поглядів та інтересів. В управлінні конфлікти можуть руйнувати організацію, знижувати ефективність управління, але також можуть відігравати позитивну роль. Вони показують приховані негативні процеси, реальне існування розбіжностей і тенденції їх зміни, невидимі перешкоди. Їх позитивна роль полягає в утворенні нових ідей, можливості відповідати сучасним умовам та готовністю до змін у зовнішньому середовищі. Певні конфлікти потрібно попереджувати, інші – викликати. Цей процес потребує досвідченого управління, який чітко уявляє кінцеву мету організації.

Для управління конфліктами важливо розрізняти швидкоплинність конфліктів і гостроту їх прояву, адже одні конфлікти можуть бути затяжними і вимагати постійного контролю та управління, а інші можуть бути настільки швидкоплинними, що може не вистачити часу для повноцінного управління. Говорячи про гостроту конфліктів, потрібно поєднати очікувані конфлікти з більш низьким рівнем напруженості, а спонтанні – з більш вищим, принаймні на початковій стадії.

Хоча усіма конфліктами необхідно управляти, проте результативність такого управління може бути різною. Певні конфлікти не піддаються контролю, тому необхідно розрізняти керовані і некеровані конфліктні ситуації.

Аби зрозуміти сутність керованості, варто виокремити певні

фактори: можливість виявлення предмета, сторін, причин та інших характеристик конфлікту та впливу на них; можливість впливу на ступінь гостроти; можливості переведення дисфункціонального конфлікту у функціональне русло та отримання функціональних наслідків; та здатність конфлікту бути завершеним.

Особливу увагу слід звернути на здатність конфлікту бути завершеним, тобто повністю припиненим. Можливість завершити конфліктну ситуацію можна розцінювати, як один із показників ефективності управління конфліктами і здатність отримувати із конфлікту функціональні наслідки. Важливо для управління конфліктами володіти інформацією про причини конфлікту та його предмет [3, с. 340].

В даному випадку важливу роль відіграє антикризове управління як один із найефективніших інструментів управління конфліктами в організації. Воно допомагає уникнути кризи і не мати відображення на доходах підприємства і запланованих строках, показниках виробництва. Крім того, основними інструментами, які дозволяють мінімізувати організаційні конфлікти у фірмах є необхідність формування такої системи управління, яка б:

1 – враховувала інтереси власників, менеджменту і найманих працівників;

2 – допомогала здійснити вибір стратегії, що дозволить узгоджувати інтереси власників та всіх зацікавлених сторін;

3 – дозволила сформувати та реалізувати філософію управління, що забезпечує роботу за узгодженими правилами, яких дотримуються всі учасники [4, с. 192].

Основні висновки. Отже, конфлікти – невід’ємна частина трудової діяльності співробітників у будь-якій фірмі. Проте вони мають не тільки негативну сторону. Зіткнення у поглядах та суперечності можуть допомагати у створенні нових ідей і підходів у професійній діяльності. Проте обов’язково має здійснюватися управління конфліктами задля усунення небажаних наслідків конфліктних ситуацій. Доведено, що цілеспрямований вплив на конфліктну ситуацію є одним із важелів антикризового управління персоналом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новікова Н. Управління конфліктами в організації: підходи до вирішення та профілактики. *Галицький економічний вісник*. 2013. №2(41). С.79-83.

2. Гришина Н.В. Я и другие. Общение в производственном коллективе. Л.: Ленвидав, 1990. 171 с.

3. Криса О.Й. Управління конфліктами на засадах їх класифікації *Національний університет «Львівська політехніка»*. 2010. С. 337-342.

4. Мостенська Т.Л. Основні причини виникнення конфліктів в організаціях та шляхи їх подолання. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2010. Вип.21. С.188-192.

Вікторія КИРИЧЕНКО,

студентка 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. Управління персоналом визначають як головний фактор розвитку підприємства. Успішне управління людськими ресурсами необхідне для досягнення високих економічних результатів та формування ефективного менеджменту в умовах забезпечення розвитку підприємств, що обумовлює актуальність даної теми [1].

Ступінь досліджуваності проблеми. Теоретичні аспекти управління персоналом отримали значного розвитку завдяки науковим доробкам таких авторів: О.І. Амоша, Дж. Блэк, А. Браверман, О. Кудрявцева, А. Єгоршин, В. Поєдинцева та ін.

Мета дослідження. Визначення ролі управління персоналом підприємств у забезпеченні сталого розвитку та розробка заходів задля збереження висококваліфікованих працівників на підприємстві.

Методи дослідження: Для даного дослідження було використано діалектичний та аналітичний методи.

Сутність дослідження На сьогодні одні з головних проблем, з якими стикаються керівники та спеціалісти з управління, є підбір компетентного персоналу, налагодження й збереження сприятливого клімату у колективі та багато інших. Найперше, що треба зробити для ефективного управління – правильно підібрати персонал. Одні з найрозповсюдженіших підходів до підбору кадрів є самостійний найм персоналу та звернення до центрів зайнятості. Безумовно, будь-яке підприємство використовує різноманітні методи прийняття на роботу. Це можуть бути – анкетування, система психологічних тестів, інтерв'ю [2].

Завдання керівника – створити комфортні відносини між підлеглими, знайти саме такі методи та підходи, які сприятимуть їх ефективній праці. Працівників потрібно заохочувати, створювати такі умови, за яких у них буде бажання працювати результативно та з ентузіазмом. Щоб покращити мотивацію персоналу слід використовувати певні заохочення, такі як безкоштовні ланчі, надання медичних послуг, надання оздоровчих путівок та інше.

Безліч керівників прагнуть отримати максимальний прибуток, вирішити існуючі та уникнути нових матеріальних і фінансових проблем, оновити технічну базу, при цьому не звертаючи увагу на комфорт та благоустрій своїх підлеглих, створюючи їм неможливі умови праці. Це є надто ризиковим, оскільки може призвести до втрат дорогіших, висококваліфікованих працівників [3].

Для запобігання небажаних втрат працівників, в організації слід розробити заходи для одержання інформації про психологічний стан в колективі, ступеня задоволеності кожного працівника роботою, умовами праці, відпочинку, задоволеністю рівнем заробітної плати. Для цього

використовують такі методи як опитування, анкетування, групові та індивідуальні бесіди. Ці заходи є надзвичайно важливими для персоналу технічного рівня.

На даний час система управління персоналом має бути спрямована на підвищення конкурентоспроможності підприємства, його довгостроковий розвиток, вихід на максимально можливий рівень прибутку. Багато фахівців сучасності вважають, що формулою успіху є людські ресурси, тому їх цінність та важливість постійно зростає [4].

Отже, система управління персоналом переживає постійні зміни та ламає стереотипи. Зараз більшість підприємств використовують такий підхід до управління персоналом, за яким капіталовкладення проходить безпосередньо у самих співробітників, у їх формування і розвиток. Вкладення у людські ресурси стають більш вигідними і сприяють ефективному існуванню організації на ринку.

Основні висновки. Таким чином можна стверджувати, що управління персоналом – це ключова складова в системі управління підприємства та невід’ємна частина стратегії забезпечення сталого розвитку організації. Планування, мотивація, розподіл і доцільне використання людських ресурсів є основою управління персоналом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паріамал Ч.Б. Управління персоналом на іноземних підприємствах в Україні. *Маркетинг в Україні*. 2008. №3. С.36-39
2. Яворська О. Оцінка персоналу в системі ефективного управління. *Економіка та держава*. 2009. №1. С.60-63.
3. Лазаренко Л. Особливості сучасного управління людськими ресурсами. *Персонал*. 2009. №1. С. 53-57.
4. Квятковська Л. А. Реалізація принципів концепції сталого розвитку в діяльності підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. №1. С. 85-89.

Дмитро КЮСОВ,

магістрант 1 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Ольга СТАРОКОЖКО,**

к. пед. н., доцент (БДПУ)

МОЛОДІЖНІ, СТУДЕНТСЬКІ ОБ’ЄДНАННЯ – ЯК РУШІЙНА СИЛА В ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Для процесу становлення студентського самоврядування, як важливого фактору розвитку демократичних форм управління в системі вищої освіти України, характерні певні спільні для закладів вищої освіти тенденції його розвитку і, що не менш важливо, спільні недоліки, які потребують детального дослідження, а головне – напрацювання шляхів їх подолання на різних рівнях.

В умовах сучасного розвитку держави особливої актуальності набуває питання залучення молодого покоління до прийняття рішень, зміцнення

засобів впливу на місцеву владу з питань підтримки молоді, та впливу на заклади вищої освіти, створення кращих умов для реалізації її потенціалу

Ступінь досліджуваності проблеми. З кінця 90-х років ХХ ст. і до теперішнього часу можна говорити про посилення інтересу і в теорії, і на практиці до проблем організації самоврядування молоді, що навчається. Низка праць із вивчення впливу студентського самоврядування на формування особистості – І. Аносова, Л. Варламової, В. Демчука, Ю. Краценка, О. Невмержицької, К. Потопи, В. Приходька, М. Приходька, М. Соловей, Л. Шеїної - свідчить про загальну розробленість теоретико-методологічних засад функціонування студентського самоврядування та використання його потенціалу. Науковцями також досліджено питання впливу студентського самоврядування на формування лідерських якостей (А. Давлетова, Ю. Краченко, В. Кузнецова, Л. Шигапова), гуманістичної спрямованості студентів (Л. Варламова), на якість професійної підготовки фахівців (Л. Возняк, Г. Гарбузова, А. Давидова), соціалізацію студентства (Л. Шеїна), формування основ управлінської культури студентської молоді (І. Аносов, В. Приходько, М. Приходько).

Метою статті є визначення ролі органів студентського самоврядування в управлінні закладом вищої освіти.

Одним із чинників формування соціальної активності молоді, зокрема студентства, є організації студентського самоврядування. «Студентське самоврядування є важливим чинником розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації», наголошується в рекомендаціях Міністерства освіти і науки України вищим навчальним закладам [2, с. 4].

Поняття самоврядування – це переклад грецького слова *autonomia* (*autos* – сам; *nomos* – закон), що означає право самостійного здійснення певних функцій. У загальному розумінні – автономне функціонування будь-якої організаційної системи (підсистеми), прийняття нею рішень з внутрішніх проблем [1, с. 223].

Досліджуючи питання визначення ролі органів студентського самоврядування в управлінні закладом вищої освіти (ЗВО), визначимо взаємозв'язок між діяльністю студентських об'єднань та організацією освітнього процесу у закладі освіти. Студентське самоврядування виступає важливою підсистемою в системі управління закладом вищої освіти, що викликано соціально-педагогічними чинниками впливу на студентську молодь. Охоплюючи всі сфери життєдіяльності закладу вищої освіти (навчальну, наукову, виховну, спортивну, дозвілля) і функціонуючи на всіх рівнях (академічної групи, факультету, гуртожитку, університету), діяльність студентського самоврядування здійснюється в напрямку основних стратегічних завдань освітнього закладу. При цьому залучення студентів до суспільно-громадської діяльності сприяє формуванню лідерських, комунікативних, організаційних, управлінських якостей.

У сучасній системі освіти органи студентського самоврядування на законодавчому рівні мають широкий спектр прав і можливостей щодо участі в управлінні ЗВО, а саме: участь у вчених радах факультету й

університету, організація та проведення наукових, культурно-масових, спортивних, оздоровчих та інших заходів, сприяння працевлаштуванню студентів тощо. Водночас, за погодженням з органами студентського самоврядування приймаються рішення щодо відрахування, поновлення, переведення, поселення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти (Положення про студентське самоврядування Бердянського державного педагогічного університету) [3].

З упровадженням змін до Закону України „Про вищу освіту” та внесенням доповнень і змін до положень про студентське самоврядування та статутів вищих навчальних закладів, адміністрація ЗВО визнає необхідність залучення органів студентського самоврядування до управління освітнім процесом.

Основні висновки. У межах даної розвідки, відзначимо, що органи студентського самоврядування мають певні можливості впливу на формування лідерської та управлінської компетентності студентів через забезпечення цілеспрямованого формування в представників студентського активу необхідних для управлінської діяльності знань і навичок, поступове делегування управлінських повноважень студентам-керівникам студентського самоврядування в організації різних видів суспільно-громадської діяльності, презентацією учасниками студентського самоврядування досягнутих результатів у єдиному інформаційно-комунікативному полі. Водночас залучення органів студентського самоврядування до управління закладом вищої освіти сприяє удосконаленню освітнього процесу, встановленню конструктивної співпраці між студентами та адміністрацією з метою перспективного розвитку закладу освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соціально-педагогічний словник / За ред. В. В. Радула. К.: «Екс об», 2004. 304 с.
2. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи / Укладачі: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, К. М. Левківський, В. І. Даніленко; відп. ред. М. Ф. Степко. К.: Освіта України, 2005. 49 с.
3. ПОЛОЖЕННЯ про студентське самоврядування Бердянського державного педагогічного університету від 15.12.2019. URL : <http://bdpu.org/student-government/position-sr/> (дата звернення: 05.03.2020).

Аліна ЛАВРИНЕНКО,
студентка 4 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

СУЧАСНІ МЕТОДИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

Актуальність. Починаючи ще з давніх часів і до сьогодення туризм відіграє велику роль у житті кожного з нас, який насамперед характеризується як спосіб пізнання людиною навколишнього середовища і

форма активного відпочинку. Динаміка туристичної галузі в різних регіонах, розвиток інформаційних технологій, соціальних і демографічних факторів тощо – це все від чого залежить розвиток якісних послуг у туризмі.

На сьогодні, актуальною стала проблема щодо забезпечення належного рівня якості послуг на підприємствах індустрії гостинності та проблема їх невідповідності міжнародним стандартам. На даному етапі Україна знаходиться на стадії розвитку готельних послуг та їй не вистачає досвіду, тому треба переглянути засади управління на підприємствах готельного бізнесу з точки зору розроблення, забезпечення, досягнення та систематичного підвищення рівня якості послуг і повноцінного їхнього споживання. Для досягнення вищих результатів у даній справі можна застосовувати сучасні методи менеджменту якості.

Ступінь досліджуваності проблеми. Ключове значення при проведенні дослідження мали праці вчених: С. Мельниченко, І. Саух, Б. Соловійова, М. Бігдан, Г. Антонов, В. Кифяк, С. Мельниченко, Т. Ткаченко, Н. Чорненька, І. Школа, Л. Шульгіна, Т. Ткаченко, М. Новак, І. Писаревський, С. Погасій, М. Поколодна, Н. Кудла, О. Апілат, М. Денисенко, П. Каліта, Л. Басовський, І. Будищева, Г. Бедрадіна, С. Розанова, та ін.

Мета і методи дослідження. Метою даної роботи є дослідження сучасних методів менеджменту якості послуг у готелях.

Методи дослідження: методи аналізу та синтезу інформації з відібраних наукових публікацій, підручників, метод систематизації і класифікації у вивченні виробничої стратегії, Інтернет ресурси та методичні вказівки.

Сутність дослідження. Передусім, якість надання готельних послуг взаємопов'язана з продуктивним функціонуванням готельного підприємства, якщо ці дві складові будуть добре взаємодіяти, то це призведе до гарантованого успіху. Поняття «якість» – це саме те поняття, про яке всі знають, мають про нього уявлення, а також неодноразово чули й застосовували у житті. Всі тлумачать його по-різному, виходячи з особистого досвіду. За словами А. Фейгенбаума, «якість – це не євангелізм, не раціопозиція і не гасло, це спосіб життя» [2].

Розглянемо основні сучасні методи менеджменту якості:

1. Перший метод – це теорія постійного удосконалення Кайзен (KAIZEN) – системний підхід до максимізації якості, спрямований на реалізацію стабільних малих кроків для покращення якості, які здійснюються кожним робітником готельного підприємства [1].

2. Другий метод – це метод структурування функції якості – (Quality Function Deployment) – систематизований курс вивчення вимог і бажань гостей для забезпечення якості послуг, що надає готельне підприємство, які б змогли забезпечити одержання фінального результату, який би задовольнив очікування гостей. Головна мета QFD – це забезпечити якість з початкового відкриття й надання послуг [1].

3. Третій метод – це теорія Будинку якості (Quality House) – підхід, який гарантує очікувану споживачем цінність послуги при найменшій його початковій вартості. Застосовується за допомогою методів та інструментів, які спрямовані на дослідження потреб споживачів і перетворення їх у дійсні

властивості послуги [1].

4. Четвертий метод – це методологія «шість сигм» (Six Sigma) – підхід, в основі якого головними задачами є виявлення та виключення причин неточностей або вад у бізнес-процесах, через зосередження саме на тих параметрах, які для гостей є основними [1].

Головне значення – це підвищення якості готельних послуг, які мають важливу роль для гостей, готельного підприємства та країни. Якщо надавати якісні готельні послуги гостям, то можна збільшити в декілька разів їх реалізацію, забезпечити задоволення й вимоги гостей, а також, це сприятиме зростанню ефективності готельного підприємства.

Основні висновки. За допомогою використання розглянутих методів, будь-яке готельне підприємство зможе підвищити якість надання послуг, привабити більше гостей та стати конкурентоспроможним. Також не треба забувати про те, що кожної хвилини створюється щось нове, тому треба бути пильним для того, щоб завжди бути на крок попереду.

Потрібно запам'ятати головне – це те, що будь-яка послуга не може просто так функціонувати, вона завжди повинна взаємодіяти із системою споживання послуги чи напряду із споживачем, тому що вони взаємозалежні між собою, впливають одна на іншу, тим самим формуючи загальне уявлення про концепцію управління якістю готельних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко М. О., Петренко Н. А. Сучасні методи менеджменту якості в контексті розвитку підприємств. *Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)*. URL: http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/4_vlasenko_petrenko.htm (дата звернення: 01.03.2020).
2. Мельник І. М., Хомич Т. В. Сучасні підходи до оцінки якості обслуговування в готельних підприємствах. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск 14. с.156. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/14_2017_ukr/29.pdf (дата звернення: 01.03.2020).

Аліна ЛАВРИНЕНКО,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Наталя БАБІНА,**

ст. викладач (БДПУ)

ПРОГНОЗУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Актуальність. Протягом п'яти-семи років в Україні верхня цінова ніша готельного бізнесу навряд чи буде привабливою для інвесторів, враховуючи вартість кредитів. У свою чергу можна спостерігати негативну тенденцію, яка стосується скорочення доходів готелів стандарту luxury/upscale, причина – посилення конкуренції на ринку. Готелі верхнього сегмента вимушені конкурувати за споживача з готелями економ-стандарту. Найбільш доцільним з інвестиційної точки зору є отримання

контролю за критичною масою номерного фонду готелів стандарту mid-market [2].

Ступінь досліджуваності проблеми. Ключове значення мали праці вчених: С.Байлик, Г.Горіна, Д. Корнева, Н. Кузнецова. Кожен вніс свій істотний вклад у дослідження питань щодо перспектив розвитку готельної індустрії в нашій країні.

Мета і методи дослідження. Мета – проаналізувати стан та перспективи розвитку готельного бізнесу країни. Метод – аналітичний.

Сутність дослідження. Відкриття кордонів з Євросоюзом і підвищення популярності на міжнародній арені бренду нашої країни – це дало поштовх залучення іноземних туристів та гостей. Тому, на даний момент, потрібно всіма силами розвивати туристичну привабливість. Участь перших осіб держави та органів влади є важливою складовою розвитку. Також йдеться мова про залучення іноземного капіталу, інвестицій та промокампаній. Не потрібно забувати і про підтримку зокрема готельного бізнесу. Девелоперам потрібні переваги для того, щоб знати економічну доцільність і життєздатність проекту.

Згідно даних статистики номерний фонд столиці збільшився на 110 номерів (період-2019р.). Відбулася реконструкція і ввели в експлуатацію бутик-готель Riviera House (65 номерів) і другий корпус Amarant Hotel 3* (45 номерів). Colliers International (Україна) повідомили, що станом на 2019 рік загальна пропозиція готелів різних категорій склала приблизно 10900 номерів, на першому місці – готелі 3* – 3927 номерів, на другому місці – готелі 4* – 3624 номери і третє місце – готелі 5* – 1518 номерів [1].

На сьогоднішній день за даними DEOL Partners позитивну тенденцію завантаженості показали саме 5-зіркові та 4-зіркові готелі. Якщо порівнювати з 2018 роком, то показник виріс на 3-4% (категорія 5 зірок) і 5-6% (категорія 4 зірки). Проаналізувавши весь рік, можна зауважити на тому, що показники середньої ціни за номер були найвищими у вересні, а нижчими в січні. На 2019 рік показник завантаження продемонстрував статичне значення, тому що середній показник підвищився у першому півріччі до 53% (+1,6%), наприкінці року він приблизно дорівнював значенню 2018 року [1].

Ситуація у регіонах склалася навпаки: показник завантаженості у першому півріччі виявив негативну динаміку (-2,9%) і знизився до 53%, якщо ж розглядати результати за весь рік, то можна дійти до висновку, що показник максимально приблизився до показників 2018 року. Залежно від класу готелю можна виявити, що у середньому споживач готельного продукту залишає в готелі від 50 до 150 євро – дані компанії Colliers International (Україна). А Cushman & Wakefield в Україні демонструють інші цифри і зазначають, що в залежності від категорії готелю спостерігається різна динаміка ціни за номер. Компанія навела приклад, що, коли готелі знижують ціни за номери категорій luxury, upper upscale, і upper upscale midscale, то готелі нижчої цінової категорії дещо завишають вартість. У сегменті Luxury ціна минулого року закріпилася на рівні \$426 (-\$24 за рік), Upper Upscale – \$220 (-\$9 за рік), Upscale – \$118 (-\$54 за рік), Upper Midscale – \$139 (-\$21 за рік), Midscale – \$82 (+\$9 за рік), Economy – \$40 (+\$8 за рік). На динаміку rack rates (офіційна, опублікована ціна за номер) у

доларовому еквіваленті значний вплив має валюта, в якій фіксується ціна за номер: для готелів вищої категорії характерною є фіксація в іноземній валюті, для готелів нижньої цінової категорії – у гривні [1].

На даному етапі саме гість визначає вектор розвитку готельного бізнесу, а також він буде давати поштовх на різноманітні експерименти готельерам та девелоперам. Більша частка не зможуть наважитися на експерименти – це погано, бо, для того, щоб залучити і не втратити гостей у непростий час, треба направити усі зусилля на ефективний менеджмент готелів, а саме: на пошук нових ідей, програм, каналів продажу і поліпшення якості послуг до міжнародних стандартів.

Основні висновки. Отже, протягом п'яти наступних років, якщо не довше, в більшості випадках в високоякісних готелях ціни на розміщення не зможуть піднятися до колишніх висот, тому логічними та більш привабливими виглядатимуть абсолютно прагматичні інвестиційні рішення, які будуть концентруватися на середньоціновому або навіть бюджетному розміщенні сучасного стандарту.

В цілому можна відзначити гостру нестачу готелів стандарту 3* з хорошим поєднанням ціни та якості, на другому місці – 4* готелі, але їх дефіцит спостерігається не в усіх містах.

Основна проблема сучасного готельного ринку – це нестача готелів із середніми цінами. Демократична ціна – один з головних чинників, який буде стимулювати високий попит на готелі mid-market і економ-класу по всій Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Огляд ринку готелів: що відбувається з готелями в Україні. URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/oglyad-rinku-goteliv-sho-vidbuvayetsya-z-gotelyami-v-ukrayini> (дата звернення: 29.02.2020).
2. Точка зору: Інвестори проявлять інтерес до будівництва дорогих готелів у Києві через сім років. URL: <http://news.bigmir.net/ukraine/314716>. (дата звернення: 29.02.2020).

Луїза ЛЕДОВСЬКА,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність. В умовах швидкої зміни середовища та загострення ситуації в економіці країни виникає потреба систематичного контролю та оцінки маркетингової діяльності. Оцінка ефективності маркетингової діяльності є досить складним завданням, оскільки досить складно оцінити за кількісними показниками результат, який організація отримує від маркетингової діяльності. Необхідність визначення цього результату полягає в тому, що на основі нього організація приймає рішення про використання певних маркетингових заходів.

Ступінь вирішення проблеми. Вивченням питань перевірки ефективності заходів з маркетингу займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, а саме: Т. Амблера, П. Дойла, Г. Асселя, Е. П. Голубкової, Р.С.Каплана, Д. П. Нортони, В.Н.Похабова, IV Пономаренко, В. Савчук, Є. Будаєва. Проте різні точки зору, представлені в роботах цих авторів, піднімають все більш суперечливі питання. Тому ця проблема досліджена не повністю.

Мета і методи дослідження. Метою цього дослідження є визначення показників оцінки ефективності маркетингової діяльності.

Суть дослідження. Ефективність певної діяльності з маркетингу при реалізації роботи будь-якої організації відображає її розвиток як об'єкту економічних відносин. Іншими словами, здатність організації до прогресивних змін і розвитку [1, с.33].

Ефективність зазвичай визначається як відношення отриманих результатів та витрат, понесених у процесі досягнення цих результатів.

Для того, щоб дати оцінку діяльності маркетингової служби в організації необхідно визначити способи проведення даної оцінки, а також визначити завдання для вирішення цих питань. Завдання слід формулювати таким чином:

- для кого слід отримати остаточні висновки стосовно діяльності маркетингового відділу;

- чому варто дати оцінку ефективності діяльності маркетингу;

- де і як повинні використовуватися висновки проведених досліджень з визначення результативності маркетингу в організації [3, с.10].

Таким чином, ми можемо запропонувати наступні методи оцінки ефективності маркетингової діяльності:

Методи оцінки якості. Ці методи призначені для використання при оцінці маркетингових перевірок, коли проводиться аналіз зовнішнього середовища організації, визначаються перспективи і слабкі місця. Серед таких перевірок можна назвати аудит маркетингового відділу, який передбачає контроль якості організації та контроль маркетингу, спрямований на отримання результатів.

Кількісні методи. Ці методи дають характеристику діяльності організації. Ці методи обумовлюють необхідність порівнювати прибутки, отримані організацією, із сумою маркетингових витрат, а також порівнянням продажів з вартістю реклами.

Соціологічні методи. В основу цих методів покладено використання соціології як науки. Такі заходи включають підготовку та перевірку соціологічних досліджень.

Методи підрахунку голосів. Вони призначені для визначення ефективності кожного маркетингового заходу. У той же час використовується перелік критеріїв, а також відповідність балів за кожним критерієм для процесів маркетингової діяльності.

Методи регресії і кореляції. Ці методи використовуються під час проведення перевірки ефективності маркетингової служби для встановлення зв'язків між факторами, які супроводжують маркетингову діяльність організації.

Статистичні методи. Вони дають можливість визначити, яким чином

рішення, прийняті в процесі діяльності організації, впливають на реакцію споживачів, а також допомагають визначити, як зміна ситуації на ринку впливає на настрої споживачів [2, с.45].

Наявність численної кількості методів і способів оцінки результативності маркетингового відділу дозволяє визначити, що результат діяльності маркетингової служби не може бути визначений за допомогою єдиного показника. Кожен етап маркетингової діяльності повинен оцінюватися незалежно від іншого. В іншому випадку організація не зможе визначити тактичні цілі, і буде ризик стратегічних помилок при здійсненні операційної діяльності.

Оцінка результативності маркетингової роботи здійснюється з метою контролю виробництва продукції або надання послуг та її доставки кінцевому споживачеві. Це допомагає уникнути додаткових непередбачених витрат при здійсненні операційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності організації на ринку товарів та послуг.

Основні висновки. У дослідженні розглянуто сутність методів оцінки ефективності маркетингових заходів. Звичайно, всі організації не можуть використовувати всі методи, оскільки, завдяки специфіці своєї діяльності, а також матеріальних можливостей, застосування того чи іншого методу не буде доцільним. Оцінка ефективності маркетингової діяльності дозволяє визначити необхідність діяльності маркетингу та оцінити ступінь необхідності проведення певних заходів під час їхньої реалізації. Це, в свою чергу, дозволяє керівництву приймати ефективні управлінські рішення для покращення результатів від діяльності маркетингової служби в організації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амблер Т. Маркетинг і фінансовий результат. Нові показники і багатство корпорації. Москва: МГЕУ, 2003. 246 с.
2. Височина М.В. Розробка елементів моделі оцінки ефективності функціонування підприємства. Київ: Вища школа, 2014. 710 с.
3. Дойль П. Маркетинг, орієнтований на вартість. Суми: СПб, 2011. 480 с.

Анастасія МЕЛЬНИК,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Наталія БАБІНА**, ст. викладач,

Олена ТОКАРЕНКО, к.е.н., доц. (БДПУ)

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Актуальність. Глобалізаційні процеси в бізнесі всього світу, посилення конкуренції та підвищення вимог споживача до туристичних послуг висувають нові вимоги до вдосконалення стратегії управління туристичними підприємствами. В українських реаліях особливо важливим

є формування ефективної маркетингової стратегії для досягнення турпідприємством додаткових конкурентних переваг та збільшення попиту.

Мета: Мета полягає у поглибленому вивченні формування оптимальної маркетингової стратегії турпідприємства. Методи: пізнання, аналіз.

Ступінь досліджуваності: Тему формування маркетингової стратегії турпідприємства досліджували вчені: Ф. Котлер, Крамарчук С.П., Лубкей Н.П., Шквиря Н.О..

Сутність дослідження. Туризм вже давно став однією із галузей економіки, оскільки розвиток даного сегменту супроводжує збільшення привабливості для туристів, підвищення зацікавленості інвесторів, збільшення прибутку тощо. Одним з найважливіших питань для українських підприємств туристичного сектора є вибір ефективної маркетингової стратегії, оскільки за визначенням Котлера: «маркетингова стратегія – це вибір цілей, принципів чи правил, які в певному часі зумовлюють напрям маркетингової діяльності фірми, визначаючи поєднання і використання засобів та ресурсів відповідно до мінливої ринкової ситуації (умов оточення і конкуренції). Це є не що інше, як комбінація заходів, за допомогою яких підприємства досягають довготермінових стратегічних ринкових цілей» [1].

Маркетингова стратегія на туристичному підприємстві відноситься до функціональної стратегії та є невід'ємною частиною загальної стратегії. Тож розробка ефективної стратегії та її впровадження є вагомим питанням в діяльності туристичного підприємства.

Маркетингові стратегії поділяються на:

- базові стратегії, що ґрунтуються на певних конкурентних перевагах;
- глобальні маркетингові стратегії, які визначають принципи рішення стосовно вибору напрямку розвитку турпідприємства;
- стратегії зростання, що визначають напрям розширення масштабу турпідприємства [2].

Потрібно розуміти, що коли турпідприємство формує свою маркетингову стратегію, потрібно підібрати саме ту стратегію, яка повністю відповідала би цілям конкретного підприємства. Маркетингова стратегія передбачає обґрунтування вибору і формування: цільового ринку; номенклатури та асортименту продукції та послуг; цінової політики; системи збуту; організації реклами.

Основними завданнями у розробці маркетингової стратегії туристичного підприємства є:

- 1) визначення основних цілей та напрямів діяльності;
- 2) координація різних напрямів діяльності;
- 3) оцінка слабких і сильних сторін;
- 4) виявлення ринкових можливостей та ідентифікація загроз;
- 5) визначення альтернатив стосовно реалізації напрямів діяльності;
- 6) створення умов для ефективного розподілу послуг;
- 7) аналіз та оцінка маркетингової діяльності турпідприємства.

Формування маркетингової стратегії повинно базуватися на показниках її конкурентного стану на ринку. Науковцем Шквиря Д.О. був

сформований алгоритм визначення маркетингової стратегії на основі аналізу конкурентного положення туристичного підприємства [3].

Також, на нашу думку, для здійснення стратегічного аналізу маркетингового середовища турпідприємства буде доцільним використання методики бенчмаркінгу. Ця методика ґрунтується на аналізі та впровадженні в діяльність турпідприємства певних методів, які успішно функціонують в діяльності інших, можливо більш успішних підприємств, які довше знаходяться на турринку. Таким чином, цей метод дозволяє за допомогою досліджень виявити слабкі та сильні сторони, що в майбутньому допоможе в підвищенні ефективності роботи підприємства. Ця методика є досить ефективною для туристичних підприємств.

Основні висновки. Маркетингова стратегія є одним із важливих компонентів системи управління турпідприємством, яка покликана на реалізацію певних заходів задля досягнення цілей бізнесу, є своєрідним планом для досягнення успіху в просуванні турпослуг, працює в комплексі з іншими стратегіями, які будуть направлені на виробництво, корпоративну культуру тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філіп Котлер, Джон Боуен, Джеймс Мейкенз. Маркетинг. Гостинність. Туризм: підручник. URL: http://infotour.in.ua/kotler_tourism.htm (дата звернення: 23.02.2020).
2. Крамарчук С.П., Лубкей Н. П. Методичні аспекти формування маркетингової стратегії туристичних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. №7. С. 41-44.
3. Шквиря Н.О. Формування маркетингової стратегії туристичних підприємств. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2014. №4 (28). С. 169-173.

Дар'я РУДІК,

студентка 4 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Науковий керівник: **Тетяна ЧЕРЕМІСІНА,**

к.е.н., доцент (БДПУ)

ФОРМУВАННЯ АВТОРИТЕТУ КЕРІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність. За сучасних умов жорстокої конкуренції різноманітних підприємств виникає потреба в грамотному керівнику, який би за допомогою особистих та надбаних якостей лідера, зміг вивести підприємство на новий рівень та зробити його конкурентоспроможним. Адже управління персоналом це не тільки наука, а й мистецтво результативного управління працівниками. Тож для здобуття найвищих результатів керівнику (менеджеру) необхідно правильно застосовувати владу залежно від ситуації та мати авторитет серед працівників. Це і є запорукою ефективного управління, що є актуальною проблемою української економіки.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питанням авторитету керівника підприємства, а саме його формування, присвячено багато наукових праць та книжок. На сьогоднішній день найвідомішими авторами є: Н. Алюшина, А. Єгоршин, І. Адізес, Т. Новаченко, В.Стівенсон, Р. Шредера, А. Шегда, М. Стеньєр, Л. Ечевєррія, Ли Якокка та ін.

Мета та методи дослідження. Метою дослідження є досвід процесу формування та прояву влади та авторитету сучасного керівника на підприємстві. Методами дослідження є аналіз, синтез та узагальнення.

Сутність дослідження. Аналіз літератури показав, що у будь-якому колективі, на будь-якому підприємстві є авторитети серед працівників. Однак на практиці управління особливе місце відводиться авторитету керівника (менеджера) підприємства. Тому що ефективно впливати на працівників може лише людина, яка користується повагою, довірою серед підлеглих, яка має лідерські якості та інтелект управління.

Одна зі сторін психологічної сутності авторитету керівника найкращим образом проявляється за умов, в правильності прийнятого рішення жодна людина з колективу не зможе засумніватися в тому.

Дослідження показало, що формування авторитету починається ще тоді, коли керівник підприємства тільки приходить до влади. Перші його дії, а саме зустріч з колективом та перші розпорядження, часто мають важливе значення для формування авторитету, адже колектив майже завжди має невеликий обсяг інформації про майбутнього керівника та з нетерпінням чекає на зустріч з ним [1, с. 73].

Також, буває так, що колектив ще до зустрічі розчаровується або, навпаки, радіє. Це зазвичай залежить від авторитету попереднього керівника. Якщо його любили, то нового скоріш за все зустрінуть холодно, та, навпаки, працівники задоволені, що позбулись попереднього керівника і з радістю чекають нового. Оскільки зустріч залежить перш за все від характеру інформації якою володіють працівники, то слід добре підготувати їх до прийому та першого сприйняття нового керівника.

Також для формування авторитету керівника необхідно вміти регулювати свій емоційний стан. Як кажуть : «Риба гниє з голови ». Керівник в жодному разі не може виносити свій поганий настрій в колектив. У щоденній практиці можна використати пораду, взяту із пам'ятки керівникам однієї із зарубіжних фірм. В ній говориться що, прийшовши на роботу в поганому настрої, слід ходити з високо піднятою головою, сильно тиснути руку тому, хто здоровкається, і посміхатися. Насильно прийнята поза і посмішка через 10-20 хв. змінить ваш настрій. Під цією рекомендацією лежать об'єктивні психофізіологічні закономірності [2, с. 384].

Таким чином, люди цінять уважне ставлення до себе та повагу. Маючи авторитет, не треба забувати, що спускатися сходами набагато швидше ніж підійматися. Нажаль ще існують керівники, які впевнені, що авторитет можна будувати на залякуванні підлеглих, наприклад покараннями або штрафами. Дослідження показало, що радянська влада не є актуальною в сучасному управлінні. Насамперед люди поважають себе і не можуть прийняти, а тим більше любити тих, хто використовує методи, які обмежують їхню свободу та можливість брати активну участь в житті

колективу.

Свій авторитет керівник формує своєю поведінкою та діяльністю. Адже його треба заслужити, колектив оцінює роботу не за балачками, а за справою.

Основні висновки. Отже людина, яка має повагу інших і користується авторитетом, може багато чого зробити, в тому числі й помилки. Якщо керівник є авторитетом для своїх підлеглих, то вони будуть упевнені в тому, що він ніколи не помиляється. Але щоб завоювати такий авторитет, необхідно працювати над собою не один рік. Справжній керівник може впливати на поведінку, змінювати переконання і точку зору своїх підлеглих. Формування авторитету керівника підприємства це непривинний процес вдосконалення майстерності управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Егоршин А. П. Основи управління персоналом : уч. пособ. для ВУЗов. Новгород: НИМБ, 2003. 73 с.
2. Якокка Ли Карьера менеджера : пер. с англ. А. Ищенко. М : Прогресс, 1991. 384 с.

Олександр САФОНЦЕВ,
студент 3 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Науковий керівник: **Катерина ЛЕМІШ,**
к.е.н., доцент (БДПУ)

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ

Актуальність. Мотивування працівників відіграє важливу роль у сьогодиньшому менеджменті. Успішно побудована система мотивування співробітників допомагає компаніям досягати поставлених завдань. Мотивування займається вивченням внутрішніх та зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності. Кожна організація ставить перед собою цілі, які вона повинна досягати у поставлений термін, але без відповідного рівня мотивації, цей процес сповільнюється. Недосконалість мотивації на підприємствах, недостатнє фінансування заходів, спрямованих на вдосконалення мотивації персоналу, виступають оснoвними причинами неефективності мотиваційного процесу.

Ступінь досліджуваності проблеми. В вирішенні цього питання було задіяно багато вчених та бізнесменів, більш детальний підхід, що до підвищення мотивації розглядається у працях вчених: А. Маслоу, Д. МакКІЕЛЛАНДА, К. Альдерфера, Ф. Герцберга, В. Врума, О. Кузьміна, М. Мескона.

Мета дослідження. Метою є пошук найбільших раціональних і нових методів мотивування.

Методи дослідження. При проведенні дослідження було використано діалектичний та аналітичний методи.

Сутність дослідження. В умовах жорсткої конкуренції, яка панує на ринку сьогодні, важливість людського фактора зростає, а саме підходів до вірного мотивування персоналу. У століття нових технологій дуже

важливо стимулювати своїх співробітників для створення нових приладів. Ефективне використання людських ресурсів вимагає застосовування різноманітних способів мотивації.

Мотивування людини виступає складним процесом через, те що всі люди різні, але вони мають схожі потреби. В кожного переважає та чи інша потреба або мета, тобто не можливо мотивувати всіх співробітників, тільки завдяки підвищенню заробітної плати. Для ефективної побудови системи мотивування необхідно визначити існуючі потреби та методи їх вирішення.

Найголовнішим фактором впливу на мотивування співробітників виступає визначення їхніх потреб. За А. Маслоу, людина має ієрархію потреб. В основі цієї ієрархії лежали насувні потреби (їжа, вода, житло), а на вершині, високі індивідуальні запити (визнання, самовираження). Автор цієї теорії вважає людину – твариною, яка спочатку вирішують найнижчі потреби, а потім концентрує свою увагу на тих, що стоять вище [3].

Аналізуючи інші потреби людей, можна виділити: потреба у професіональному рості, прагнення домогтися найкращого вирішення складних проблем, потреба у приналежності, прагнення впливати на поведінку інших.

Другим фактором, що впливає на мотивацію співробітників є сам співробітник. Бачення співробітника і менеджера відрізняються тим, що збоку менеджера прийняття певних рішень щодо мотивації є об'єктивними, а робітник вважає прийняття цих рішень необ'єктивними. При процесі мотивації кожного співробітника керівник повинен звернути увагу на:

- очікування співробітника (як багато хоче отримати людина, на скільки можливо для нього отримати те, що він хотів би отримати);

- як людина будує свої цілі, як вона їх конкретизує (при визначенні цілей потрібно звертати увагу на складність специфічність прихильність, прийнятність);

- як співробітник бачить процес мотивації (у цьому пункті потрібно уважно проаналізувати, як співробітник оцінює процес отримання бонусів, як він порівнює отримання бонусів колегою, як він реагує на заходи і методи прийняті для мотивації у компанії) [1].

Фактором мотивації виступає система стимулювання праці. Висока роль індивідуальних заходів матеріального і морального стимулювання до високопродуктивної праці. У двадцять першому столітті активно застосовують такі методи: ставка заробітної плати, бонусні виплати, участь в акціонерному капіталі, медичне страхування, надання путівок на відпочинок. Не менш важливе значення відіграє нематеріальна мотивація. Вона спрямована на підвищення лояльності співробітників [4].

Новим засобом удосконалення мотивації праці виступає мотивація вільним часом, або модульна система компенсації вільним часом. Унікальність цього методу полягає в тому, що розходження в навантаженні працівників, які обумовлені роботою в різний час доби і дні тижня, компенсуються безпосередньо наданням вільного часу, а не грошовими надбавками, як заведено в традиційній системі [5].

Формуючи систему мотивації на підприємстві необхідно додавати нові методи мотивації, які активно використовуються у світі. Практика мотивації в закордонних компаній включає: свободу діяльності менеджерів,

створення сприятливих перспектив, використання тарифної системи оплати праці, погодинна форма оплати праці. В останні роки корпорації почали застосовувати модель матеріального стимулювання. Новітність цієї теорії полягає у тому, щоб застосовувати моделі компенсаційної праці.

Серед методів нематеріальної мотивації слід використовувати:

- наділення працівників повноваженнями при проведенні заходів;
- постановка перед працівниками чітко сформульованих і досяжних цілей;

- систематичний аналіз успішно досягнутих працівниками цілей;
- публічне визнання успіхів працівників в роботі, підтвердження їх цінності для підприємства різними доступними для керівництва способами;
- створення атмосфери відкритого суперництва з регулярним підбивання підсумків змагання [2].

Основні висновки. Потреби постійно змінюються, тому не можна розраховувати, що мотивація, яка спрацювала один раз, знову буде ефективною. Без добре підготовленого та мотивованого персоналу високої ефективності роботи досягнути неможливо. Вкладення в людські ресурси стають довгостроковим чинником конкурентоспроможності та стійкого функціонування підприємства. Сучасний керівник повинен враховувати всі фактори, щоб забезпечити успішну роботу підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виханський О. С., Наумов А. І. Новітній менеджмент менеджмент . *Національний університет Московський державний університет'* .2004. С.131-145.
2. Маркіна І. А. Менеджмент підприємства. Науковий посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: НМЦ, «Укоопосвіта», 2000. 268 с.
3. Психологія: підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рібалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. К.: Вид-во «Либідь». 1998. 150 с.
- 4 .Хміль Ф.І. Основи менеджменту: підручник. К.: Академвидав, 2003. 608 с.
5. Черкасов В. В., Платонов С. В., Третьяк В. И. Управлінська діяльність менеджера. Основи менеджмента: підручник. К.: Ваклер, ХОУП, 1998. 470 с.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Андрєєва Марія,

студентка 2 курсу

факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Наук.керівник: **Г. Г. Некрасов,**

ст. викладач (БДПУ)

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Актуальність. Враховуючи зниження рівня життя, погіршення екологічних умов, скорочення медичних і соціальних державних програм на перший план висувуються проблеми фізичного здоров'я сучасної молоді. У загальному комплексі умов, які визначають рівень здоров'я сучасного студентства, першочергового значення набуває їхній здоровий спосіб життя. В останні роки значно зріс обсяг робіт, присвячених дослідженню ефективності впровадження діяльності, спрямованої на забезпечення здорового способу життя студентської молоді. Численні автори зазначають, що здоровий спосіб життя, особливо для студентів в період навчання у ВНЗ, повинен стати щоденною потребою.

Ступінь досліджуваності проблеми. Останніми роками активізувалися дослідження з проблем здоров'я представників педагогічної думки (В. Бальсевич, Е. Казін, А. Лаптев, Л. Лубишева, В. Марков, М. Морозів, В. Петленко, С. Попов, В. Салов). Учені дійшли висновку, що помітно погіршився стан здоров'я населення загалом, особливо студентської молоді. Вивчення проблеми здорового способу життя студентів у широкому соціокультурному аспекті вузівської освіти проводили К. Габріелян, С. Гвоздїй, Ю. Григор'єва, І. Іванова, А. Козикін, Т. Маляренко і т.д.. Серед сучасних науковців, які займаються питаннями формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя, слід відмітити дослідження І. Бега, Г. Ващенко, Т. Глазько, Д. Давиденка і т.д..

Мета дослідження – з'ясувати основні аспекти формування здорового способу життя у студентів ВНЗ.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, порівняння та зіставлення.

Сутність дослідження. Сьогодні успішне оволодіння вищою освітою можливе лише за умови достатньо високого рівня здоров'я. Тому врахування особливостей способу життя, зокрема фізичної активності і позитивне ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, є важливим елементом організації здорового способу життя студентської молоді. Вважається, що найперспективнішим, доступним та ефективним напрямком досягнення максимально позитивного результату в питанні здорового способу життя студентів ВНЗ є всебічне використання засобів фізичного виховання як основного фактора ліквідації недоліків у фізичному розвитку цих студентів. Воно є найбільш перспективним, доступним та ефективним напрямком для досягнення покращення фізичного стану студентства, як провідного компонента здорового способу життя.

Аналізуючи роботи вчених і фахівців, які досліджували аспекти

формування здорового способу життя у студентів ВНЗ установлено, що у вищих навчальних закладах освіти кількість підготовчих та спеціальних медичних груп зростає від 5,36% на першому курсі до 14,46% на третьому. Відповідно спостерігається зменшення кількості студентів основної медичної групи від 84,0% до 70,2%. Зниження рівня здоров'я і фізичної працездатності у студентської молоді є наслідком значного психоемоційного навантаження, порушень гігієнічного обґрунтування режиму дня та харчування. Одним з таких шляхів, здатних певною мірою забезпечити вирішення проблеми здоров'я студентської молоді, є формування у неї позитивної установки на активну підтримку власного здоров'я протягом життя.

Висновки. Перебудова свідомості студентів, використання нових досягнень та методик, дозволяють докорінно змінити спосіб життя сучасної молоді. Реформування вищої школи в контексті реалізації оздоровчої функції, що передбачає суттєві зміни організації навчально-виховного процесу, затвердження особистісно-орієнтованого розвитку особистості зумовлює широке гуманістичне розуміння якості освіти. У співвідношенні мети фізичного виховання і досягнутих результатів якості освіти виступає як інтегрований підсумок всієї організації навчально-виховного процесу фізичного виховання. Основою формування здорового способу життя та культури дозвілля є формування ціннісних орієнтирів студентів на збереження здоров'я і культуру дозвілля. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні шляхів формування та інтеграції здоров'язберігаючих технологій у фізичному вихованні студентів ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бароненко В. А. Здоровье и физическая культура студента / В. А. Бароненко, Л. А. Рапопорт. – М. : Альфа, 2003. – 352 с.
2. Дубогай О. Д. Фізичне виховання і здоров'я: навч. посібник / О. Д. Дубогай, Н. Н. Завидівська та ін. – К. : УБС НБУ, 2012. – 270 с.
3. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти : аспект здоров'язбережувального навчання студентів : монографія / Н. Н. Завидівська – К. : УБС НБУ, 2012. – 402 с.
4. Раевский Р. Т. Здоровье, здоровый и оздоровительный образ жизни студентов / Р. Т. Раевский, С. М. Канишевский. – О. : Наука и техника, 2008. – 556 с.

Яна Андрющенко,

студентка 4 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **С. М. Данило**

ст.викл. (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИЛОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЧОЛОВІКІВ ПЕРШОГО ЗРІЛОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ З ВИКОРИСТАННЯМ ТРЕНАЖЕРНИХ ПРИСТРОЇВ

Актуальність. Швидкий темп життя, конкуренція на ринку праці, великі емоційні і психічні навантаження, надмірні обсяги інформації, яку необхідно засвоювати для підвищення рівня кваліфікації, вимагають від

сучасних чоловіків працездатного віку відмінного здоров'я і гарної фізичної форми. [2] У більшості чоловіків функціонування органів, швидкість реакцій, рухові навички досягають свого максимуму в проміжку між 23 і 30 роками, проте з 30 років починається поступове зниження рівня функціонування фізіологічних систем організму, зниження рівня силових здібностей.[1] Доведено, що заняття в тренажерному залі позитивно впливають на їхній фізичний стан, фізичну підготовленість, підвищують рівень сили і фізичної активності та працездатності. [2]

Ступінь досліджуваності проблеми. Необхідно зазначити, що вивчення навчально-методичної літератури свідчить про те, що це є актуальною проблемою. Цієї проблеми торкались такі учені як : Опанасюк Ф.Г., Грибан Г.П., Скрипченко О. В., Круцевич. Т.Ю., Строганов С. В., Горобей М. П., Матвеев Л.П., Сапін М.Р.

Мета і методи дослідження – підвищити рівень розвитку силових здібностей чоловіків, а саме максимальної сили першого періоду зрілого віку в процесі занять з використанням тренажерних пристроїв. Методи дослідження – аналіз, тестування, експеримент та спостереження.

Сутність дослідження. Для розвитку рівня максимальної сили чоловіків першого періоду зрілого віку в процесі занять з використанням тренажерних пристроїв було проаналізувати стан дослідження заданої проблеми науковцями, визначити вихідний рівень силових здібностей чоловіків першого періоду зрілого віку, розробити та експериментально перевірити ефективність вправ для розвитку силових здібностей з використанням тренажерних пристроїв чоловіків першого періоду зрілого віку, проаналізувати динаміку розвитку силових здібностей згідно отриманих результатів дослідження.

На першому етапі педагогічного експерименту проведено аналіз науково-методичної літератури, визначено об'єкт, предмет дослідження, мету, завдання та методи дослідження.

На другому етапі визначено вихідний рівень розвитку максимальної сили чоловіка першого періоду зрілого віку за допомогою тестових вправ «Присідання зі штангою» для м'язів ніг та «Жим гантель сидячи» для м'язів плечей. Впроваджено авторську програму вправ на розвиток максимальної сили м'язів ніг та плечей за системою спліт тренувань чоловіків першого зрілого віку.

На третьому етапі дослідження проведено повторне тестування рівня максимальної сили м'язів ніг та плечей, та визначено ефективність впроваджених авторської методики для розвитку максимальної сили у чоловіків першого періоду зрілого віку , зроблено порівняльний аналіз отриманих результатів дослідження та узагальнено результати педагогічного експерименту. Результати педагогічного експерименту свідчать про ефективність запропонованої авторської методики з метою розвитку максимальної сили чоловіків першого зрілого віку.

Основні висновки. У більшості чоловіків з 30 років починається поступове зниження рівня функціонування фізіологічних систем організму, тому вже в першому зрілому віці слід ретельно слідкувати за підтриманням фізичного стану, силових здібностей, а особливо максимальної сили.

Порівняльний аналіз отриманих результатів свідчить про

ефективність запропонованої авторської методики з метою розвитку максимальної сили чоловіків першого зрілого віку в процесі занять з використанням тренажерних пристроїв..

ЛІТЕРАТУРА

1. Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Вікова та педагогічна психологія.: К.: Просвіта, 2001. 416 с.

2.Строганов С. В., Копейко І. Ю. Корекція статури чоловіків першого зрілого віку засобами оздоровчого фітнесу.: Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту: зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. – 2010. – № 7. С. 112–114.

Ольга Бондар

студентка II курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
державного педагогічного університету

Науковий керівник: **І.І. Хіврич,**

викладач фізичного виховання (БЕГК БДПУ)

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ.

Актуальність. Реалії сьогодення засвідчують неухильне зниження рівня здоров'я студентів, на яке негативно впливають не лише соціогенні та екологічні фактори, а й низька рухова активність, недостатнє усвідомлення пріоритетів здорового способу життя, нехтування фізичною культурою. Як наслідок, спостерігається зростання кількості соматичних і психосоматичних захворювань, поширення в молодіжному середовищі наркотичної і алкогольної залежності в умовах хронічного психоемоційного стресу.

Ступінь досліджуваності проблеми. У науковій літературі різні аспекти формування мотивації розглядають такі вчені: В.І.Бінченко (2011), С.М.Карнішевський (2012), Ю.М.Лимарева (2012) та інші фахівці пропонують: підходи до організації занять з фізичного виховання студентів, орієнтовані на формування валеологічних цінностей на базі використання адекватних засобів і методів фізичної культури[1,3].

Мета. Обґрунтувати та перевірити ефективність нових педагогічних умов формування мотивованого ставлення до фізичної культури у студентів.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої проблеми дослідження та перевірки наукової гіпотези використано комплекс методів: узагальнення теоретичних та емпіричних даних, за допомогою яких розроблено основні підходи до організації фізкультурної діяльності студентів, теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування у студентів мотивованого ставлення до фізичної культури;

Сутність дослідження. Результатом цієї роботи стало забезпечення інтеграції теоретичної і практичної складових навчально-виховної роботи з метою посилення мотивації студентів до занять фізичною культурою; запровадження командної і самостійної фізкультурно-

спортивної діяльності для підвищення активності студентів як суб'єктів фізичної культури. Вченими зроблений висновок, що формування мотивації залежить від суб'єктивних і об'єктивних умов [1].

Мотивування являє собою сукупність фактів, аргументів і доказів, які переконують у значимості для молодого покоління фізичних вправ, що вивчаються.

Та перед тим як застосувати такий підхід на практиці, ми повинні були з'ясувати причини низької ефективності стандартного процесу фізичного виховання. Для цього було проведено анкетування серед викладачів фізичного виховання. Отримали наступні результати:

- неолік матеріально-технічної бази-34,4%;
- недостатня кількість академічних занять-24,1%;
- низьке охоплення студентів поза академічними формами занять-24,1%;
- недосконалість програмно-нормативного забезпечення-17,4%

Основні висновки. Постійне підтримання навчальної мотивації студентів дасть їм змогу свідомо засвоювати знання, формувати вміння та навички; розвиватиме позитивне ставлення молодого покоління до процесу фізичного виховання й сприятиме залученню до систематичних занять фізичними вправами.

ЛІТЕРАТУРА

1.Биченко В. Оптимізація фізичного виховання головний фактор мотивації студентів до занять фізичною культурою / В. Биченко, С. Лавренюк. *Вісник Черкаського університету : [зб. наук. ст.]. Серія : Педагогічні науки*. Видво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2011. С. 20–24.

2.Канішевський С.М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства. Вид. друге, стереотип. К. : ІЗМН, 2012. 270 с.

3.Лимарева Ю. М. Реалізація принципу свідомості у навчанні студентів вищих навчальних закладів України (друга половина XIX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»; Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь, 2012. 20 с.

Анастасія Димова,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук керівник : **Л. М. Кравченко,**

к.хім.н. доцент (БДПУ)

ОСНОВНІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ В СИСТЕМІ КРОВООБІГУ ПІД ВПЛИВОМ ФІЗИЧНИХ ТРЕНУВАНЬ

Актуальність проблеми. Фізична культура і спорт є дуже важливими факторами у зміцненні здоров'я людини, його фізичному розвитку і вихованні, а також у профілактиці захворювань. Найбільш відомі фахівці в галузі здорового способу життя (Г.Гілмор, А.Лідьяр, М.Амосов) пов'язують процес

зміцнення здоров'я з розвитком витривалості. Саме в процесі розвитку цієї фізичної якості підвищуються функціональні можливості серцево-судинної і дихальної систем, відповідальних за постачання організму киснем, розширюються резервні можливості печінки, нирок, збільшується капіляризація м'язів, покращується стійкість до несприятливих зрушень у внутрішньому середовищі організму і зовнішнього впливу. Фізичні навантаження викликають перебудову різних функцій організму, особливості і ступінь яких залежать від потужності, характеру рухової діяльності, рівня здоров'я та тренуваності. Слід підкреслити, що вираженість змін функцій організму у відповідь на фізичне навантаження залежить, насамперед, від індивідуальних особливостей людини.

Ступінь досліджуваності проблеми. У контексті визначення основних функціональних змін в системі кровообігу людини під час фізичних тренувань вагомим є те, що існує значна кількість наукових і методичних праць, де розглядається дане питання сучасними дослідниками, а саме: Дубровським В.І.(спортивна медицина), Макоровою Г.А.(спортивна медицина), Маліковим В.М.(функціональна діагностика та спорт) [1,2], але дослідження процесів адаптації організму людини до фізичних навантажень, підтримання здоров'я на належному рівні завжди є актуальними і корисними для здійснення професійної діяльності.

Мета дослідження. Визначити основні функціональні зміни в системі кровообігу під час фізичних тренувань, їх вплив на організм та норми, проаналізувати наукові дослідження з даної проблеми, дослідити функціональні та структурні зміни в організмі людини під час тренувань.

Сутність дослідження. Рухова діяльність істотно впливає на розвиток і стан серця. В першу чергу, серця: збільшуються маса і розміри серцевого м'яза. У тренуваних людей маса серця складає в середньому 500 г, у нетренованих – 300г. Об'єм серця у спортсменів більше на 30%, ніж у людей, які не займаються спортом. Збільшення об'єму серця, особливо лівого шлуночка супроводжується підвищенням його скоротливої здатності, збільшенням систолічного і хвилинного об'ємів. Активна рухова діяльність викликає розширення кровоносних судин, зниження тонуусу їх стінок, підвищення їх еластичності. При фізичних навантаженнях майже повністю розкривається мікроскопічна капілярна мережа, яка в спокої задіяна лише на 30-40%. Все це дозволяє істотно прискорити кровообіг і, отже, збільшити надходження поживних речовин і кисню в усі клітини і тканини організму. У стані спокою у здорових нетренованих людей ЧСС перебуває у межах 60-80 уд/хв, у спортсменів – 45-55 уд/хв і нижче. Значення ЧСС у результаті систематичних занять фізичними вправами знижуються, і називаються фізіологічною брадикардією.

Частота серцевих скорочень у тренуваних осіб нижча, ніж у нетренованих. Регулярні тренування дають можливість підвищити продуктивність роботи серця в спокої і під час фізичних навантажень при меншій частоті серцевих скорочень за рахунок збільшення ударного об'єму серця. Це підвищує економічність скоротливої функції міокарду в зв'язку з тим, що відносно зменшується потреба в кисні. Брадикардія зумовлена також підвищенням вагусного впливу на діяльність серця. Вона більш виражена у осіб, які займаються циклічними видами спорту, направлених

переважно на розвиток витривалості. Частота серцевих скорочень може знижуватись до 40 ударів за хвилину. В процесі інтенсивних тренувань у спортсменів розвивається робоча гіпертрофія – тоногенні розширення шлуночків і передсердь з потовщенням м'язових волокон. Маса серця досягає 350-500 г порівняно з 280-350 г у нетренованих. Ступінь цієї гіпертрофії не перевищує фізіологічні норми [1].

Основні висновки. Аналіз наукових публікацій, дослідження функціональних та структурних змін в організмі людини під час тренувань показує, що робоча гіпертрофія серця супроводжується покращенням скоротливої здатності міокарду, покращенням коронарного кровообігу. Це сприяє збільшенню ударного об'єму при порівняно меншому хвилинному об'ємі під час тренувань (економічність діяльності) і є проявом підвищення функціональної здатності серця тренуваних осіб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубровский В.И.- Спортивная медицина – 2002 год – 512 с.
2. Маліков М.В., Святъев А.В., Богдановська Н.В.- Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті: Навч. Пос. Запоріжжя: ЗДУ, 2006. – 227 с.

Ігор Дойнов,

студент 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **І. І. Хіврич,**

викладач фізичного виховання (БЕГК БДПУ)

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ, ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Актуальність проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства активізувалась увага до здорового способу життя студентів, що пов'язано зі стурбованістю суспільства що до здоров'я фахівців, що випускаються вищою школою і зростанням захворюваності в процесі їх професійної підготовки з подальшим зниженням працездатності. Стан здоров'я молоді є найважливішою складовою здорового потенціалу нації, тому збереження і розвиток здоров'я студентів і формування у них здорового способу життя сьогодні має пріоритетне значення.

Ступінь досліджуваності проблеми Сучасний освітній процес часто зумовлює погіршення здоров'я студентів. Ці статистичні дані підтверджують щорічним медичним оглядом студентів у вузі. В 2015 г. медичний огляд, проведений міжвузівської поліклінікою, показав, що 75% студентів мають хронічні захворювання: це остеохондроз, сколіоз, плоскостопість, різні захворювання зорових органів, нервово-психічні розлади і алергічні захворювання. Відзначається тенденція до зростання такої хвороби як ожиріння. Майже третина юнаків за медичними показниками не підходять для служби в збройних силах. До причин, що викликають погіршення здоров'я студентів, відносяться високі розумові навантаження, інтенсифікація навчального процесу та існуюча його

орієнтація, заснована на домінуванні статичних навантажень, що сприяє штучному скороченню обсягу довільної рухової активності студентів. 78,4% студентів страждають гіподинамією, наслідком якої є зниження працездатності, загальної активності організму і зростання захворюваності.

Сутність дослідження. Фізична культура повинна розглядатися як важливий засіб в процесі фізичного виховання студентів, у формуванні у них здорового способу життя, організації відпочинку та дозвілля, відновлення тілесних і духовних сил. Формування фізичної культури особистості на сучасному етапі розвитку суспільства – це цілеспрямований, багатогранний і в той же час цілісний процес переходу від переважно фізичної підготовки до реалізації індивідуальних здоров'язберігаючих програм, фізичного самовдосконалення особистості, зміни рівня розвитку психофізичних якостей і властивостей.

Формування мотиваційного ставлення до занять фізичною культурою направлено на придбання студентами здоров'я як ціннісної орієнтації. Дані науки і практики свідчать про те, що фізкультурно-спортивна діяльність ще не стала для студентів нагальною потребою, не перетворилася на інтерес особистості. І реальна участь студентів в цій діяльності недостатня, хоча саме фізкультурно-спортивна діяльність передбачає формування таких якостей і властивостей особистості як соціальна активність, орієнтація на здоровий спосіб життя, естетичні ідеали і етичні норми життя. Тому формування здорового способу життя студентів є основною метою фізичного виховання, завданнями якого є підвищення функціональних, адаптивних можливостей організму, виховання і розвиток особистості, спрямоване на розвиток і саморозвиток фізичної культури людини.

Висновок. Необхідно привертати увагу майбутніх учителів до цінностей здоров'я та здорового образу життя і його компонентів, що створює умови для присвоєння цих цінностей учням і для послідовної реалізації у взаємодії з однокурсниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абаскалова, Н. П. Системний підхід у формуванні здорового способу життя суб'єктів освітнього процесу "школа-вуз" текст. : монографія. Новосибірськ, 2001. 403 с.
2. Адакин, Е. Е. Дослід інтеграції різнорівневих освітніх структур: проблеми та перспективи текст. *Наука і освіта: тези докл. V міжнародної науч. конф.* Белово: беловський поліграфіст, 2004. С. 234-236.
3. Зайцев, Г. К. Валеолого-педагогічні основи забезпечення здоров'я людини в системі освіти текст. : дис. док. Пед. Наук / спб., 1998. С. 49

Віталій Єременко,

студент 1 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **О. В. Майвалдова,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

СТРЕТЧІНГ ЯК ЗАСІБ РЕКРЕАЦІЇ

Актуальність. Обмеження в рухах, пасивний спосіб життя призводять до різних патологічних змін в організмі людини. Гіподинамія викликає комплекс поліморфних розладів, які впливають на всі життєві системи. Найбільші зрушення відбуваються в серцево-судинній системі. Обмежена рухова діяльність призводить до погіршення функцій дихальної системи. Зниження м'язової маси впливає на опорно-руховий апарат, а це, в свою чергу, призводить до погіршення діяльності внутрішніх органів [2]. Тому, в останні роки збільшується кількість людей, які дбають про своє здоров'я, шукають новітні технології, які дають можливість займатись фізичними вправами у вільний час.

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що за останній час спостерігається тенденція розширення засобів рекреації та оздоровчої фізичної культури, залучення великої кількості людей до занять у тренажерних залах, фітнес-центрах, спортивних клубах. Така ситуація визначає необхідність збільшення кількості оздоровчих програм, вивчення їх впливу на організм людини та наукового їх обґрунтування. Цій проблемі були присвячені дослідження Максимової К.В., Топишева О.П., Плаксина О.І., (2007); Іващенко Л.Я. (2008) та ін [1].

Мета і методи дослідження. Мета дослідження – обґрунтувати програму занять стретчингом і виявити її ефективність. У процесі дослідження було використано метод теоретичного аналізу й систематизації науково-методичної літератури з обраної проблематики.

Сутність дослідження. Стретчинг — це особливий вид фітнесу, який спрямований на поліпшення гнучкості і пластичності тіла. Заняття передбачають чергування напруження і розслаблення м'язових груп, що сприяє швидкому відновленню сил. Вправи на розтяжку здійснюються після попередньої розминки з поступовим збільшенням навантаження. Тренування із стретчингу можна робити як самостійно, так і в доповненні з основним комплексом фітнесу або аеробіки. При розминці слід виконувати махові рухи руками, стрибати на скакалці та швидко ходити.

Завдяки регулярним тренуванням можна запобігти старінню, а м'язи і суглоби не втратять свою рухливість. Заняття істотно зміцнять імунітет і поліпшать ваш емоційний стан.

Користь від стретчинга полягає в: поліпшенні кровообігу; уповільненні процесів старіння організму; зниженні ризику отримання травм; підвищенні тону м'язів; знятті психологічної напруги; запобіганні м'язовому болю; усуненні сольових відкладень [3].

Спеціальний комплекс вправ діє на м'язи розслабляючи і допомагає впоратися з больовими відчуттями і напругою. Заняття стретчингом

дозволяють попередити розвиток хвороб серця і судин, а також нормалізувати сон.

Основні висновки. Таким чином, було встановлено що стретчінг сприяє прискоренню процесів метаболізму, що запобігає ранньому старінню м'язових волокон та їх атрофії, знімає психічне напруження та біль, причиною яких є стреси та нервові напруження, зменшує відкладення солей і є ефективним профілактичним засобом проти розвитку гіпокінезії та остеопорозу. Плавні розтягування дозволяють уникнути надмірної стретч-реакції і пов'язаного з цим мікротравмування м'язів, а підтримання розтягнутого стану збільшує час впливу. Вважається, що найбільш ефективний метод стретчинга – виконання вправ за допомогою партнера, що дозволяє поліпшити еластичність і силу м'язів. Проте, важливою особливістю елементів стретчингу є суб'єктивна оцінка навантаження в кожній вправі і залежить це від наявності рухового досвіду тих, хто займається, міжм'язової координації, зосередження уваги на занятті й професіоналізму та компетенції інструктора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иващенко А.Л., Благий А.Л., Учасев Ю.А.. Программирование занятий оздоровительным фитнесом. Науковий світ, 2008. 198 с.
2. Ковальчук Н., Гнітецька Т.В. Вплив занять фітнесом на фізичний стан жінок першого зрілого віку / Сучасні проблеми розвитку теорії та методики гімнастики. Львів, 2006. С. 105. (Зб. наук. матер.).
3. Максимова К.В. Проблема зайвої ваги у жінок, що відвідують сучасні фітнес-заняття / Слобожанський науково-спортивний вісник. Харків, 2007. Вип.12 С. 384.

Віталій Єременко,

студент 5 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. М. Писаренко,**

ст. викл. (БДПУ)

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ У ПРОЦЕСІ ТУРИСТСЬКОКРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Актуальність. Проблематика формування ставлення до здоров'я дітей старшого шкільного віку в процесі туристсько-краєзнавчої роботи в умовах шкіл є актуальною, оскільки обґрунтована значним погіршенням в останні 2 роки фізичного, психічного, розумового розвитку і працездатності серед молоді України. Через те здоров'я зростаючої особистості набуває характерних ознак очевидної цінності людського здоров'я, розвитку не тільки на міському чи регіональному, але й на загальнонаціональному рівні.

Ступінь досліджуваної проблеми. Сучасні дослідження свідчать про те, що провідною метою навчально-виховної діяльності навчальних закладів різних видів і типів є формування в особистості моральних цінностей, де особливе місце займає цінність здоров'я, що в свою чергу

тракується як провідна цінність зростаючої особистості [1][2]. Розв'язанню проблеми збереження здоров'я індивіда завдяки осмисленню ним цінності життя та усвідомлення неперехідної цінності здоров'я, дотримання здорового способу життя присвячено дослідження сучасних психологів і педагогів [3]. Розкриття аспектів організації та здійснення туристсько-краєзнавчої роботи, активізації творчого потенціалу дітей у процесі такої роботи та деякі історико-педагогічні аспекти проблеми знайшли своє відображення у наукових працях (Швець, 2009; Соловей, 2009; Лунячек, 2011; Трегубенко, 2012; Максютов, 2013; Єжова, 2013; Кравченко, 2015).

Мета і методи дослідження. експериментально перевірити вплив та важливість туристсько-краєзнавчих робіт на ефективність процесу формування ставлення у підлітків до власного здоров'я. У процесі дослідження було використано метод теоретичного аналізу й систематизації науково-методичної літератури з обраної проблематики

Сутність дослідження. метою програми «Туризм і краєзнавство» є формування стійкого розуміння учнями необхідності збереження, а також зміцнення власного здоров'я та здоров'я оточуючих їх людей, спрямування на формування в підлітків ціннісних орієнтирів щодо власного здоров'я в процесі туристсько-краєзнавчої роботи, Охарактеризовано компоненти, рівні та критерії ціннісного ставлення до власного здоров'я; експериментально перевірено ефективність методики формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підчас туристсько-краєзнавчої роботи, складовими якої є: зміст, форми, методи, формування ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків; визначено критерії та показники сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я. З'ясовано, що запропоновані підходи сприяли підвищенню рівня сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків.

Основні висновки. В процесі аналізу та узагальнення проведеного педагогічного експерименту було виявлено та експериментально перевірено, що приріст показників сформованості ціннісного ставлення до власного здоров'я підлітків в експериментальній групі значно підвищився у порівнянні з контрольною. Таким чином, проведений педагогічний експеримент підтвердив доцільність застосування розробленої програми для формування ціннісного ставлення підлітків до власного здоров'я.

Література

1. Андрющенко Т.К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я старших підлітків: дис. канд. пед. наук: 13.00.08. ПереяславХмельницький, 2007. 268 с

2. Беленов В.Н. Формирование ценностного отношения старших подростков к здоровью в процессе физического воспитания: автореф. дисс. ... кандидат пед. наук: 13.00.01. Самарский государственный педагогический университет им. Самара, 2000. 18 с.

3. Смолякова І.Д. Формування здорового способу життя студентів у системі фізичного виховання вищого технічного навчального закладу: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2010. 21 с.

Тетяна Єфименко,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **Н. М. Самсутіна,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність. Фізичне виховання учнів є невід'ємною частиною всієї навчально-виховної роботи школи і займає важливе місце у підготовці учнів до життя, до суспільно корисної праці. Навчальний процес з фізичного виховання учнів загальноосвітньої школи будується на основі програми з фізичної культури у відповідності з існуючими вимогами. Програми складені за віковим принципом, а для професійних шкіл – з урахуванням майбутньої професійної діяльності.

Ступінь досліджуваності проблеми. Методологічним підґрунтям нашого дослідження стали наукові напрацювання вітчизняних авторів (Круцевич Т.Ю., Кадетова А.В., Медведєв В.Ф., Козленко М.П., Шиян Б.М. та ін.) стосовно організації навчальної роботи на уроках фізичної культури.

Мета і методи дослідження. Обґрунтувати особливості організації навчальної роботи на уроках фізичної культури.

Для досягнення мети дослідження були використані такі методи, як теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури.

Сутність дослідження. У результаті аналізу та узагальнення науково-методичної літератури виявлено, що організація навчальної роботи є важливою функцією управління навчальним процесом у школі. Зміст перспективного, поточного та оперативного планування навчального процесу з фізичної культури в школі визначається базовим компонентом державної навчальної програми. Безпосереднє планування навчального процесу з фізичної культури здійснюється за допомогою цілого ряду документів:

- річний план-графік черговості проходження програмного матеріалу в навчальному році;

- поурочні робочі плани на кожну чверть;

- план-конспект на кожен урок фізичної культури.

Основні висновки. У ході дослідження визначено, що робота на уроках фізичної культури починається з її організації. Знання документів планування, вміння їх складати з урахуванням закономірностей розвитку організму учнів і користуватися нею є обов'язковою умовою для вчителя фізичної культури. Вірно складеними документами планування вважаються ті, що відповідають нормативним документам керівних органів освіти, узгоджуються із загальними і методичними (дидактичними) принципами фізичного виховання, носять цілеспрямований характер, є реальними і конкретними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Теория и методика физического воспитания : учебник [для студентов вузов физического воспитания и спорта] : в 2-х т. / под ред. Т. Ю.

Круцевич. – К., 2003. – Т. 1. – 2003. – 424 с.

2. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Богдан, 2001. Ч. 1. 272 с.

3. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Богдан, 2002. Ч. 2. 248 с.

Жанна Житнік,

студентка 1 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **О. В. Майвалдова,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ВПЛИВ СПЕЦІАЛЬНИХ ВПРАВ НА РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ВЕЛОСПОРТУ

Актуальність. Дитячо-юнацький вік є найважливішим етапом розвитку, у якому закладаються основи для подальшого вдосконалення людини. В цьому віці реалізуються основні передумови для створення міцного фундаменту фізичної працездатності і підготовленості майбутніх чемпіонів. Тому, необхідність визначення рівня морфо-функціонального стану і фізичної підготовленості спортсменів-велосипедистів на етапі початкової підготовки обумовлена тим, що без оптимізації підготовки на ранніх етапах, вся робота з підготовки велосипедистів вищої спортивної кваліфікації на заключних етапах не дає очікуваних результатів [1,с. 6].

Ступінь досліджуваності проблеми. Широке освітлення ці питання отримали в підручниках, монографіях і докторських дисертаціях Л.П. Матвєєва, А.Д. Новікова, Л.С. Хоменкова, В.М. Дячкова, В.П. Пугача, Н.А. Фомина, Ю.В. Верхошанського, В.В. Кузнецова, В.М. Зациорського, В.С. Фарфеля, М.Я. Набатникової, Г.І. Зозулина, В.А. Друзя, І.П. Ратова, Д. Харре, Р.Е. Мотилянської, А.Н. Макарова, В.Н. Платонова, Ю.Д. Железняка, В.А. Запорожанова, А.А. Гужаловського.

Методичні аспекти проблем оптимізації багаторічного навчально-тренувального процесу в спорті викладені в роботах С.М. Вайцеховського, В. Петровського, Г.М. Панова, Г.С. Туманяна, Е.Г. Мартіросова, С.М. Дедковського і інших авторів.

Мета і методи дослідження. Метою нашого дослідження було вивчення особливостей застосування спеціальних вправ при багаторічній підготовці юних велогонщиків. У процесі дослідження було використано метод спостереження, структурного аналізу й узагальнення.

Сутність дослідження. Одним з основних показників, що свідчить про здатність спортсмена до значного прогресу на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей, є різнобічна технічна підготовленість. Вона проявляється в умінні технічно правильно виконувати велику кількість спеціально-підготовчих вправ, тонко варіювати просторовими, часовими та динамічними параметрами рухів у процесі виконання самих різноманітних вправ. Така структура технічної

підготовленості дозволяє сформувати на четвертому етапі багаторічної підготовки раціональну та лабільну техніку рухів [5, с. 345].

Особливого значення набуває оцінка особистісних і психічних якостей спортсмена. При цьому оцінюють стійкість до стресових ситуацій змагань, здатність налаштовуватися на активну змагальну боротьбу, вміння мобілізувати сили при гострій конкуренції, психічну стійкість під час об'ємної і напруженої тренувальної роботи, здатність контролювати зусилля, темп, швидкість, напрямки рухів, розподіл сили у змаганнях, а також вміння показувати найвищі результати в найбільш відповідальних стартах, в оточенні сильних суперників [3, с. 26]. Недарма досвідчені тренери в якості одного з найважливіших критеріїв при оцінці перспективності спортсменів використовують їх здатність показувати у фінальних стартах більш високі результати, ніж у попередніх [2].

Основні висновки. Таким чином, було вивчено особливості застосування спеціальних вправ при багаторічній підготовці юних велогонщиків і встановлено, що існує залежність від стажу занять спортом, рівня спортивного результату і віку спортсмена. Дослідження в більшості випадків приводять до того, що основними чинниками, що визначають результат в різних видах спорту, є чинники фізичної, технічної і психологічної підготовленості, зокрема широке застосування спеціальних вправ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта: учебн. для студентов вузов физ. культ. и факультетов физ. восп. в высш. учебн. зав. К.: Олімпійська література, 2002. 296 с.
2. Кірієнко М.П., Осадчий В.П., Шпак Т.В. та ін. Визначення рівня спеціальної підготовленості та функціональних можливостей велосипедистів високого класу в умовах модельно-цільової побудови тренувального заняття. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*, 2004. №4. С. 42–49.
3. Полищук Д.А. Велосипедный спорт. К.: Олімпійська література, 1997. 343 с.
4. Шпак Т.В., Кірієнко М.П. Провідні фактори проявів функціональних можливостей організму велосипедистів. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту*, 2005. №8–9.
5. Уилмор Дж., Костилл Д. Физиология спорта и двигательной активности: пер. с англ. К.: Олімпійська література, 1997. 504 с.

Тетяна Заріцька,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Науковий керівник: **С. М. Данило,**

ст. викл. (БДПУ)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГНУЧКОСТІ УЧНІВ 11-12 РОКІВ ЗАСОБАМИ СПЕЦІАЛЬНИХ ВПРАВ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ГІМНАСТИКИ

Актуальність. Гнучкість – є одним із найважливіших показників здоров'я. Вона служить базою для розвитку інших фізичних якостей, і є основою успішного оволодіння будь-якою фізичною вправою. Пубертатний період характеризується найбільш активним формуванням гнучкості. Оскільки гнучкість є актуальним напрямом у фізичному вихованні, в умовах середньої загальноосвітньої школи, і може позитивно впливати на перспективне зростання результатів – тому є доцільним знайти шляхи підвищення ефективності розвитку гнучкості учнів 11-12 років в процесі фізичного виховання.

Ступінь досліджуваності проблеми. На сьогоднішній день проведена значна кількість досліджень, присвячених розробці спеціальних вправ, щодо розвитку гнучкості учнів 11-12 років. Цілий ряд спеціалістів Худолій О. М., Дубовис М. С., Волков Л. В., та ін. відмічають, що спеціально-підібрані вправи з елементами гімнастики є оздоровчими та спрямовані на розвиток гнучкості тіла, збільшення рухливості суглобів та розтягування м'язів, зміцнення хребта, профілактика плоскостопості.

Мета і методи дослідження.

Мета – визначити методичні особливості розвитку гнучкості та перевірити ефективність застосування спеціальних вправ з учнями середніх класів на уроках фізичної культури з гімнастики.

Для досягнення мети дослідження були використані такі методи, як теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; педагогічне тестування; педагогічні спостереження; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Сутність дослідження. Для проведення дослідження було відібрано 32 учня 11-12 років, які були поділені на дві групи: експериментальна та контрольна. Для визначення рівня розвитку гнучкості проводилось тестування: міст з положення лежачи; викрут у плечових суглобах з гімнастичною палицею; нахил тулуба вперед із положення сидячи. Учні займались по три рази на тиждень засобами спеціальних вправ на уроках фізичної культури з гімнастики. Основний принцип проведення навчальних занять – залучення спеціальних вправ для розвитку гнучкості учнів середнього шкільного віку. Визначивши вихідний рівень розвитку гнучкості учнів середнього шкільного віку за допомогою контрольних тестів, було розроблено та впроваджено методику педагогічного експерименту з метою визначення особливостей розвитку гнучкості на уроках фізичної культури з гімнастики. Проведення порівняльного аналізу динаміки розвитку гнучкості після виконання спеціальних вправ з гімнастики, показав, що рівень розвитку гнучкості у

тесті «Міст із положення лежачи» у хлопців контрольної та експериментальної груп відбулись позитивні зрушення на 1,6 % та 0,755 % відповідно. Результати виконання тесту «Викрут у плечових суглобах з гімнастичною палицею» свідчать про мінімальне зрушення у показниках гнучкості, у хлопців КГ вони становлять 0,05 %, а в ЕГ – 0,19 %. Результати виконання тесту «Нахил тулуба вперед із положення сидячи». Для хлопців ЕГ становив 1,25 %, для КГ – 1,12 %. Більш значний приріст результатів виконання тесту «Міст з положення лежачи» спостерігається у дівчат: 1,25 % контрольної групи та 1,92 % – експериментальної. Покращення результатів виконання цього тесту слід пов'язати з удосконаленням провідних психофізичних здібностей, та розвитку гнучкості дітей ще до проведення дослідження. Результати виконання тесту «Викрут у плечових суглобах з гімнастичною палицею» свідчать про мінімальне зрушення у показниках гнучкості в КГ та ЕГ групах. У дівчат покращення результатів на 0,15 % тільки в ЕГ, та на жаль ніякого покращення в КГ не виявлено. За результатами виконання тесту «Нахил тулуба вперед із положення сидячи» встановлено, що дівчат КГ зрушення становить 0,75 %, у ЕГ – 1,37 %.

Основні висновки. Результати досліджень дозволили встановити, що застосування спеціальних вправ сприяє більш ефективному розвитку гнучкості школярів середніх класів. Доведено, що цілеспрямований безперервний вплив на рухові функції організму хлопців і дівчат 11-12 років сприяє підвищенню рівня всебічної фізичної підготовленості, вдосконаленню чутливих для розвитку у цей вік фізичних якостей, в тому числі гнучкості. Наведені результати свідчать про більшу ефективність запропонованої методики розвитку гнучкості в процесі фізичного виховання учнів середніх класів засобами гімнастики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей середнього шкільного віку. : Л. : ВНТЛ, 2012. 336 с.
2. Козенков В., Новікова Г. Розвиток і контроль гнучкості школярів. : Фізичне виховання в школі. – 2000. № 12. – С. 26-28.

Тетяна Заріцька,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **Н. М. Самсутіна,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність. Формування національної системи фізичного виховання школярів вимагає нового змісту та пошуку ефективних форм, засобів і методів підготовки шкільного вчителя, створення відповідного навчально-методичного забезпечення. Найсуттєвішим у методиці викладання фізичної культури в школі є рівень індивідуальної майстерності вчителя. Через його діяльність методика віддзеркалюється в конкретних

досягненнях учнів. Педагогічна діяльність учителя реалізується сукупністю різноманітних дій в певних педагогічних ситуаціях, які підпорядковані навчально-виховним цілям і спрямовані на вирішення конкретних педагогічних завдань. Упорядкована сукупність таких дій визначає виконання певної педагогічної функції вчителя.

Ступінь досліджуваності проблеми. Методологічним підґрунтям нашого дослідження стали наукові напрацювання вітчизняних авторів (М.Я. Віленський, Р.С. Сафіна, О.Д. Дубогай, Л.В. Шербань та ін.) стосовно ролі та місця професійно-педагогічної діяльності учителів фізичної культури з учнями шкільного віку. Також питань, пов'язаних з різними аспектами удосконалення професійної діяльності учителів фізичної культури.

Мета і методи дослідження – обґрунтувати структуру особливостей професійної діяльності учителя фізичної діяльності. Для досягнення мети дослідження були використані такі методи, як теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури.

Сутність дослідження. У результаті аналізу та узагальнення науково-методичної літератури виявлено, що професійна діяльність учителя включає не тільки здатність доносити знання, популярно і зрозуміло викладати матеріал, але і організовувати самостійну роботу учнів. У практичній діяльності вчителів використовуються спеціальні прийоми викладання, які сприяють підвищенню рівня засвоєння школярами навчального матеріалу. Сукупність таких прийомів становить педагогічну техніку вчителя. Вона включає: техніку мовлення, міміку, пантоміміку, управління емоціями. До культури зовнішнього вигляду відносять: культура рухів, що відображають доброзичливість, спокій і впевненість; гарне здорове тіло і постава; одяг і зачіска; емоційна виразність. Щодо культури педагогічного спілкування та психічної регуляції, то важливим є вміння: запитувати, аналізувати відповіді, розуміти інших; бути уважним і спостережливим; орієнтуватися в обстановці, бачити і розуміти реакцію класу, встановлювати контакти; зацікавити, захопити запропонованими вправами; передавати своє ставлення до того, що відбувається; вміти подолати нерішучість і самотілізацію; стримуватись у стресових ситуаціях; створювати оптимальний настрій.

Істотним параметром професійної діяльності учителя фізичної культури є знання. Учитель в силу своєї ролі завжди є значимим для школярів, як джерело важливої для них інформації, особливо в шкільному віці. В працях В.І. Заг'язинського відображається думка про знання педагогічних законів, як основи творчості учителя. Тому володіння сучасними науковими знаннями, як вважає дослідник, багато в чому визначає характер педагогічного досвіду.

Основні висновки. На основі теоретичного аналізу літературних джерел нами з'ясовано, що особливості професійної діяльності учителя фізичної культури виявляється у застосуванні знань, вмінь та навичок, необхідних для виконання основних професійно-педагогічних функцій: навчальної, виховної, організаційної, розвивальної та комунікативної. У процесі дослідження визначено зміст і структуру професійної діяльності учителів фізичної культури в школі: організаційний – полягає в умінні

забезпечити різноманітні види самостійної роботи учнів, засвоєння умінь і навиків, розвиток фізичних якостей та виховання особистості в цілому; комунікативний – визначається умінням учителя будувати ділові відносини з учнями і колегами в процесі фізичного виховання; гностичний – пізнання змісту навчального предмету, закономірностей фізичного розвитку і психології учнів, постійне самовдосконалення; руховий – включає кваліфіковане володіння технікою фізичних вправ, прийомами допомоги, страховки учнів, уміння організувати переміщення дітей, вибрати правильне місце для показу і керування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григоренко В. Г. Профессионально-педагогическая мотивация и технология ее формирования. Одесса : ЮУТа им. К. Д. Ушинского, 2003. 512 с.
2. Солтик О. О., Флерчук В. В. Формування концептуальної моделі викладача з фізичного виховання на основі базової освіти та професійної діяльності. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". 2012. С. 188–191

Вікторія Кириченко,

студентка 3 курсу

гуманітарно-економічного факультету

Наук. керівник: **Л. М. Кравченко,**

к.х.ім.н., доцент(БДПУ)

ЕКОЛОГІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. Починаючи з другої половини ХХ ст., очевидним став тісний взаємозв'язок розвитку економіки зі змінами у навколишньому середовищі. Зростання масштабів економічної діяльності людей негативно впливає на екосистему, що призводить до поглиблення глобальної екологічної кризи. Особливу роль у зміні вектору розвитку як світової, так і регіональної економіки в напрямі екологізації відіграє екологічне підприємництво. Як показує аналіз розвитку екологічного бізнесу в розвинених країнах, екологічне підприємництво є дієвим механізмом вирішення багатьох екологічних проблем, які неможливо розв'язати за допомогою традиційних заборонних заходів

Ступінь досліджуваності. Дослідженню перспектив розвитку «зеленого» бізнесу присвячені праці Копалової Г.І., Мішеніна Г.А., Новосьолова С.Н., конкурентні переваги екологічного підприємництва знайшли своє відображення в публікаціях Боровика О.Н. і Бець М.Т., значення екобізнесу для інноваційного розвитку регіонів розкрито Портновим А.В. [1].

Мета дослідження – виявити необхідність розвитку екологічного підприємництва в Україні для сталого розвитку економіки та держави в цілому.

Сутність дослідження. Під екологічним підприємництвом розуміється такий вид підприємницької діяльності, який пов'язаний з

випуском і реалізацією екологічної продукції (виробів, послуг, робіт). У 1990-і роки ми все частіше спостерігаємо ситуацію, коли бізнес стає інструментом для вирішення проблем захисту навколишнього середовища, а не джерелом виникнення цих проблем. З'являється все більше компаній, що прагнуть до радикальних змін у своїй діяльності з метою створення екологічно чистих продуктів – і не тільки в ім'я власного престижу, але й заради майбутнього планети.

Серед найбільш перспективних в умовах України видів виробництва продукції екологічного призначення можна назвати моніторингові системи, очисне обладнання, лічильники, технології, обладнання і матеріали для ресурсозбереження; засоби індивідуального екологічного контролю, сільськогосподарські технології, переробка і знешкодження відходів, інформаційні товари і послуги, інформаційна медицина і фармацевтичні засоби. Екологічне підприємництво має відповідати загальним принципам ринкової економіки, забезпечувати стійкий прибуток, мати насичений і стабільний ринок. Кінцевою метою «зеленого» бізнесу є створення стійкої системи, при якій покриваються не тільки експлуатаційні витрати, пов'язані з поточним виконанням робіт, наданням послуг, а й можливістю інвестування в ресурсо – і енергозберігаючі проекти. Проте варто зазначити, що ринок екологічних товарів і послуг в Україні формується надзвичайно повільно, відсутній ефективний механізм підтримки стимулювання підприємництва в природоохоронній сфері.

Подальший розвиток підприємництва в Україні без достатнього врахування екологічних факторів може призвести до ще більшого підвищення навантаження на навколишнє середовище. За таких умов основним напрямком підтримки цілісності еколого-економічної системи є реалізація ефективних природоохоронних заходів, серед яких – активний розвиток різних форм підприємницької діяльності екологічного спрямування. Ефективна інвестиційна та інноваційна політика у природоохоронній галузі стане стимулом для українського бізнесу здійснювати екологічно орієнтовані капіталовкладення і може активізувати розвиток екологічного ринку товарів і послуг. Необхідне створення ефективної системи, заснованої на стратегічно вигідній взаємодії природокористувачів, місцевої влади, населення і еколоогоорієнтованого бізнесу.

Основні висновки. Екологічна орієнтація українського бізнесу повинна передбачати активізацію інвестицій у високотехнологічні галузі з метою вирішення природоохоронних завдань. Популяризація та розвиток «зеленого» підприємництва в державі сприятиме покращенню екологічного стану, вирішенню проблем раціонального природокористування та підвищення екологічного, матеріального і духовного добробуту громадян України

ЛІТЕРАТУРА

1. Бець М.Т. Екологічне підприємництво як інструмент формування конкурентних переваг підприємств / М.Т. Бець, О.Н. Боровик // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія «Економіка». – 2012. – № 2 (58). – С. 6–12.

Станіслав Комаристов,

студент 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **Н. М. Самсутіна,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ПРОФЕСІЙНІ ФУНКЦІЇ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність. Різноманітність професійних обов'язків і велике вольове напруження, яке доводиться витримувати вчителю фізичної культури, ставить його професію в ряд найважчих і найскладніших спеціальностей людини.

Ступінь досліджуваності проблеми. Спираючись на теоретичний аналіз літератури з фізичної культури (Т.Ю. Круцевич [185], Б.М. Шиян [209]), нами визначено, що специфіка професійної діяльності учителя фізичної культури виявляється у застосуванні знань, вмінь та навичок, необхідних для виконання таких основних загальнопедагогічних та специфічних професійних функцій.

Мета дослідження. Визначити сутність знань та вмінь для виконання професійних функцій учителя фізичної культури.

Сутність дослідження. Навчальна функція вчителя фізичної культури характеризується вміннями формувати спеціальні знання про значення і вплив фізкультурних занять на організм людини та її особистість.

Виховна функція вчителя фізичної культури характеризується вміннями застосовувати загальнопедагогічні методи впливу на формування особистості.

Організаційна функція вчителя фізичної культури характеризується наявністю знань про різноманітні форми занять з фізичного виховання та вміннями використовувати їх.

Розвивальна функція вчителя фізичної культури характеризується наявністю знань з методики розвитку фізичних якостей; вміннями застосовувати методичні принципи побудови процесу фізичного виховання.

Планувальна функція вчителя фізичної культури характеризується вміннями ставити конкретні завдання щодо засвоєння теоретичної інформації, вдосконалення фізичних якостей та опанування фізичних вправ, передбачених програмою з фізичної культури, а також оздоровчі та виховні завдання.

Контрольна функція вчителя фізичної культури характеризується вміннями добирати і використовувати тести для визначення різних сторін фізичної підготовленості школярів, виявлення знань, рухових умінь і навичок.

Комунікативна функція вчителя фізичної культури характеризується вміннями застосовувати гімнастичну термінологію; вміннями застосовувати словесні методи навчання, володіти навичками подачі команд для проведення стройових вправ.

Дослідницька функція вчителя фізичної культури характеризується вміннями добирати методи дослідження; оптимізувати навантаження для учнів під час виконання різних за характером та інтенсивністю фізичних

вправ.

Функція допомоги і страховки при виконанні учнями фізичних вправ передбачає запобігання травматизму на уроках фізичної культури, володіння навичками страхування і застосовування їх у процесі виконання учнями фізичних вправ, надання першої медичної допомоги при різних видах травм.

Здоров'язбережувальна функція вчителя фізичної культури передбачає застосування сучасних здоров'язбережувальних технологій у фізичному вихованні школярів.

Профілактична функція вчителя фізичної культури передбачає формування фізично здорової особистості учня зі стійкими переконаннями та системою знань про здоров'я і здоровий спосіб життя, виховання у школярів свідомого ставлення до власного здоров'я.

Суддівська функція вчителя фізичної культури передбачає складання документації для проведення змагань серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, здійснення суддівства змагань з різних видів спорту.

Основні висновки. Діяльність учителя фізичної культури має особливості, які полягають у специфіці проведення уроків. Учитель фізичної культури у навчальному процесі виконує багато функцій та здійснює різні види діяльності, що передбачає загальнопедагогічні та спеціальні знання, практичні і методичні вміння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Богдан, 2002. Ч.2. 248 с.
2. Теория и методика физического воспитания : учебник [для студентов вузов физического воспитания и спорта] : в 2-х т. / под ред. Т. Ю. Крущевич. К. 2003. Т.1. 2003. 424 с.
3. Теоретико-методичні основи фізичного виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів : колект. моногр. / за ред. Н. М. Самсютіної. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В. 2016. 505 с.

Данило Мацухов,

студент 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **А. І. Єфімова**

ст. викл (БДПУ)

ВПЛИВ НА ЖІНОЧИЙ ОРГАНІЗМ ЗАНЯТЬ ОЗДОРОВЧОЇ АЕРОБІКИ

Актуальність теми. Останнім часом в Україні спостерігається стійка тенденція до погіршення стану здоров'я жінок: соціально-економічна нестабільність, збільшення психоемоційного напруження істотно підвищують вимоги до функціонального і фізичного стану працездатного населення, яке є основним трудовим і ресурсним потенціалом держави [1 с.70].

Підтримання високого рівня стану здоров'я жінок є важливим державним завданням, повноцінне вирішення якого в умовах відсутності

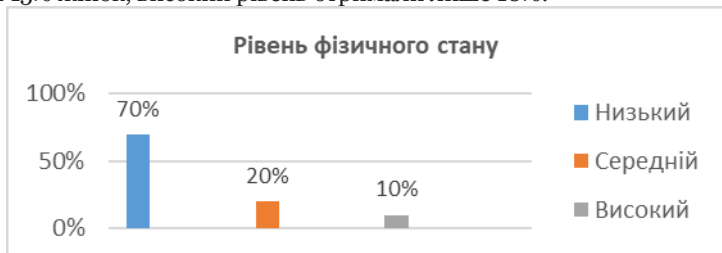
необхідної рухової активності людини практично неможливо. Одним з прогресивних видів рухової активності є аеробіка, яка, на думку ряду авторів, має великий оздоровчий ефект. У останні декілька років в оздоровчій аеробіці отримала широке поширення степ-аеробіка, яка, на думку ряду авторів, робить позитивний вплив не лише на силові здібності жінок, але і акцентовано впливає на серцево-судинну систему організму, опорно-руховий апарат, забезпечує зростання загальної і силовій витривалості людини, а, отже, сприяє збільшенню функціонального резерву організму жінок [2, с.216]. Проте, питання комплексного впливу занять степ-аеробікою на організм жінок, що займаються, стан якого можна оцінити інтегральним показником – рівнем здоров'я, залишається відкритим. Цей факт і визначає актуальність нашого дослідження.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблема компенсації негативних наслідків дефіциту рухової активності жінок засобами оздоровчої аеробіки була і залишається домінуючою в дослідженнях значного числа фахівців.(Кокарев Б. В.,Лисицкая Т. С, Благш О) [1,3].

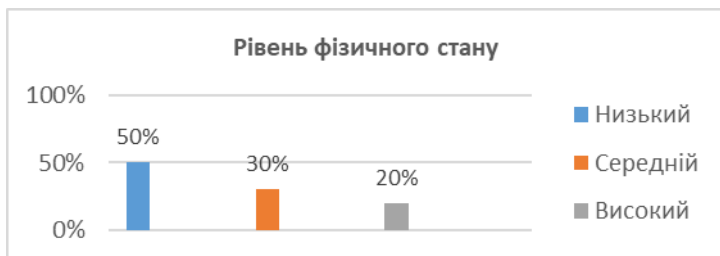
Мета і методи дослідження – оцінити рівень фізичного стану жінок 25-30 років. Для досягнення мети дослідження були використані такі методи, як: теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, педагогічне та медико-біологічне тестування.

Сутність дослідження. Для визначення рівня фізичного стану здоров'я нами використовувались методики Апанасенка і Науменка, досліджувалися антропометричні показники, частота серцевих скорочень у спокої і після навантаження (20 присідань за 30 с), артеріальний тиск, життєва місткість легень. Дослідження проводилось на базі ФОК «Водник» м. Бердянськ. У дослідженнях брали участь 10 жінок 25-30 років. В ході дослідження в програму тренувальних занять були включені вправи степ-аеробіки.

Результати дослідження. На початку експерименту у жінок виявлено переважно низький рівень фізичного стану 75%, середній рівень показали 15% жінок, високий рівень отримали лише 10%.

Після 6 тижнів експерименту встановлено деякі відмінності. Так низький рівень фізичного стану показали 50% жінок, середній рівень 30% та високий у 20% жінок.

Основні висновки. В ході дослідження фізичного стану жінок на першому етапі було виявлено переважно низький рівень фізичного стану, який після застосування в тренувальному занятті вправ зі степ-аеробіки покращився. Встановлено, що зайняття степ-аеробікою позитивно впливають на фізичний стан жінок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кокарев Б. В. Основи побудови та проведення занять з оздоровчої аеробіки: навч. –метод. посібник з розділу навчальної дисципліни «Аеробіка» для студентів факультету фізичного виховання всіх спеціальностей / Б. В. Кокарев, О. Є. Черненко, О. А. Гордейченко. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – 70 с.
2. Лисицкая Т. С. Аэробика : В 2 т. Т. 2: Частные методики / Т. С. Лисицкая, Л. В. Сиднева – Москва. : Федерация аэробики России, 2002. – 216 с.
3. Размахова С. Ю. Аэробика: Теория, методика, практика занятий в ВУЗЕ: учеб. пособ. / С. Ю. Размахова. – Москва : РУДН, 2011. –175 с.

Ірина Новак

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **Ю. В. Митяненко**

ст. викладач (БДПУ)

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ТАНЦЮВАЛЬНОЮ АЕРОБІКОЮ З МЕТОЮ КОРЕКЦІЇ ТІЛОБУДОВИ ЖІНОК II ПЕРІОДУ ЗРІЛОГО ВІКУ

Актуальність. Проблема надмірної маси тіла є однією з найбільш хвилюючих у галузях, які пов'язані з охороною здоров'я. Так, в Україні надмірна маса прогнозується у 40% дорослих людей та у 10% дітей. Дані багатьох фахівців свідчать про те, що наявність надмірної маси тіла ускладнюється супутніми захворюваннями: гіпертонічна та ішемічна хвороба серця, атеросклероз, цукровий діабет [2]. Одним з ефективних засобів корекції та регуляції маси тіла останнім часом є танцювальний фітнес, який є досить популярним в Україні саме серед жінок [1, с. 11].

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те що застосування фітнес технологій широко використовується в оздоровчій культурі, дану проблему вивчали ряд науковців, але до кінця досліджена не була: В.В. Білецька, 2012; Є.В. Курамєва, 2013; М.В. Дудко, 2015, Томенко О.А., Ісаєва О.О. та ін.

Мета і методи дослідження корекція тілобудови жінок II зрілого віку засобами танцювальної аеробіки. Для досягнення поставленої мети були використані такі методи: аналіз, педагогічний експеримент, тестування.

Сутність дослідження. В дослідженні брали участь 10 респондентів, віком від 35 до 46 років. Усі респонденти протягом шести тижнів відвідували групові заняття із аеробіки. Заняття проводились з 21.10.2019 по 30.11.2019 р. 3 рази на тиждень тривалістю 60 хв. Була складена авторська програма тренування та кожного тижня вона змінювалась, розроблені комплекси спеціальних аеробних та силових вправ з метою корекції фігури жінок другого зрілого віку. Структура побудови основної частини тренувального заняття включала в себе аеробну частину зміст якої змінювався та ускладнювався з кожним заняттям, хореографічні зв'язки виконувались одночасно всіма респондентами, та силову частину заняття, яка включала в себе виконання силових вправ індивідуально кожним респондентом з урахуванням їх тілобудови.

Після проведення педагогічного експерименту та впровадження авторської методики було визначено кінцевий результат рівня фізичного розвитку жінок другого періоду зрілого віку.

Аналізуючи кінцеві показники ваги жінок 35 – 45 років можна зазначити що вони знаходяться в межах 50 – 74 кг, а на початку вони були в межах 50 – 85 кг. На початку експерименту за індексом маси тіла 50% респондентів мали нормальну вагу, 40% жінок отримали результат «зайва вага», а 10% жінок взагалі отримали результат «ожиріння».

Так, згідно отриманих кінцевих даних 80% респондентів мали нормальну вагу, 20% жінок отримали результат «зайва вага», та ніхто із жінок не отримав результат «ожиріння».

Порівняльний аналіз результатів соматометричних показників жінок 35 – 55 років до та після впровадження авторської методики показав, що ОР респондентом на початку експерименту знаходився в межах 17 – 25 см, а на кінець експерименту від 17 до 23 см; ОБ на початку від 83 до 99 см, на кінець від 81 до 93; ОТ на початку від 67 до 92 см, на кінець від 64 до 92; ОЖ на початку від 70 – 99 см, на кінець 67 до 93; Ота на початку від 80 – 90 см, на кінець від 78 до 89; ОС на початку від 88 – 100 см, на кінець від 88 до 94.

Різниця між показниками соматометрії жінок становить зменшення на 3- 10 см. ОР, 2 см. ОБ, 2 – 6 см. ОТ, 3 – 4 см. ОЖ, 3 – 6 см. Ота, 1 – 2 см. ОС, 3 – 4 см. Можемо зробити висновки, що в процесі 6 тижневих занять танцювальною аеробікою з жінками II періоду зрілого віку найбільше змінилися показники ОЖ, що становлять мінус 3 – 6 см.

Основні висновки. Отже, заняття танцювальною аеробікою позитивно впливають на корекцію тілобудови жінок II періоду зрілого віку, про що свідчать кінцеві результати нашого експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аеробіка: Методичні вказівки до проведення занять з танцювальної аеробіки зі студентками I – II курсів ВНЗ / Укл.: О. А. Череповська, Т. В. Палагнюк. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2006. – 40 с.
2. Мороз О.О. Корекція маси та складу тіла жінок 21-35 років

засобами оздоровчого фітнесу : дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2011. 234 с.

Аліна Панькова,
студентка 4 курсу
факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Наук. керівник: **С. М. Данило,**
ст. викладач (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗАНЯТЬ СТРЕТЧИНГОМ НА ПСИХОФІЗИЧНИЙ СТАН ЖІНОК ДРУГОГО ПЕРІОДУ ЗРІЛОГО ВІКУ

Актуальність. На сучасному етапі у сфері оздоровчої фізичної культури відбувається активне впровадження в практику інноваційних технологій для досягнення та підтримки оптимального фізичного стану людини згідно з її мотивацією й індивідуальними особливостями. Дослідники визначили, що практика вправ зі стретчингу благотворно впливає на організм людини відповідно до фундаментальних фізіологічних закономірностей, активізуючи абсолютно усі функціональні системи, також тонізує нерви й одночасно збуджує пов'язані з ними центри мозку. Розтягуючи й тонізуючи м'язи, суглоби, хребет і всю кісткову систему, вправи зі стретчингу впливають не тільки на зовнішні частини тіла, але й на внутрішні органи. Усуваючи фізичну й психічну напругу, вправи звільняють величезні запаси енергії. Жінки віком від 35-55 років, згідно розподілу вікових груп за станом морфофункціональних особливостей, найчастіше зустрічаються з проблемою стресів, нервів, погіршення здоров'я та психофізичного стану, тому їм необхідно впроваджувати у своє повсякденне життя заняття зі стретчингу для розвитку психофізичного стану [2. с.4].

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що: особливостями впливу стретчингом на рівень функціонального стану займалися такі вчені, як М. Путкісто, Б. Андерсон, Л.В. Федоренко, Г.П. Грибан; заняття з психофізичного тренування розробляли такі фізіологи і психотерапевти, як М.Р. Могендович, В. Мешка, І.З. Вельвовський, К. Дінейка, Н. Нарбут [1. с. 234].

Мета і методи дослідження – визначити особливості побудови занять стретчингом та їх вплив на психофізичний стан жінок другого періоду зрілого віку. Методи дослідження – теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, вивчення документальних матеріалів і спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування.

Сутність дослідження. На початку педагогічного експерименту нами було проведено тестування з метою визначення вихідного рівня та перевірки ефективності впливу рухових тестів які впроваджувались на заняттях зі стретчингу на рівень розвитку психофізичного стану жінок другого періоду зрілого віку.

Були використані такі рухові тести, як:

- «Поза собаки мордою вниз»
- «Поза кобри»

- «Поза трикутника»
- «Поза коров'ячої голови»

В ході проведення педагогічного дослідження ми визначали вихідний рівень розвитку психофізичного стану жінок другого періоду зрілого віку на заняттях зі стретчингу.

Під час проведення педагогічного експерименту з метою підвищення рівня розвитку психофізичного стану жінок другого періоду зрілого віку на заняттях зі стретчингу ми розробили методику, яка надала можливість цілеспрямовано розвивати психофізичний стан та гнучкість жінок. Для проведення занять зі стретчингу ми дотримувалися комплексу таких педагогічних умов: раціональне планування навчального матеріалу; диференційований підхід до жінок.

Основні висновки. Отже, заняття зі стретчингу позитивно впливають на рівень розвитку психофізичного стану, а саме після занять зі стретчингу в результатах тестувань психофізичного стану та гнучкості відбулися позитивні зміни. Таким чином можна зробити висновок, що після проведення занять зі стретчингу значні зміни результатів рівня розвитку психофізичного стану відбулися в усіх рухових тестах, що вказує на доцільність застосування занять зі стретчингу, як засобу підвищення психофізичного стану жінок другого періоду зрілого віку .

ЛІТЕРАТУРА

1. Андерсон Б. Гнучкість для кожного. : Вид-во «Полурі», 2002. 221 с.
2. Эдвард Т. Хоули Оздоровительный фитнес. :Дон Френкс. – Киев. : Олимпийская лит., 2000. 355 с.

Ганна Парфенова,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту і здоров'я людини

Наук. керівник: **Ю. В. Митяненко,**

ст. викладач (БДПУ)

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИМ ТРЕНІНГОМ «TRX» НА РОЗВИТОК СИЛОВОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ЖІНОК ПЕРШОГО ЗРІЛОГО ВІКУ

Актуальність. Фізична культура відіграє велику роль у зміцненні здоров'я жінок, запобігає від передчасного старіння та зберігає їх високу працездатність протягом життя (Т.Ю. Круцевич, Г.В. Безверхня, 2010; Є.Н. Приступа, 2010). Останнім часом в Україні однією з найактуальніших проблем сучасності стає збереження і зміцнення здоров'я жінок репродуктивного віку. Сьогодні жінки залучені в усі сфери діяльності суспільства, виконують найголовнішу біологічну функцію – материнство, турбуються й виховують дітей, визначаючи сучасне і майбутнє благополуччя нації. Тому проблема збереження здоров'я жінок, потребує негайного розв'язання [1, с. 90]. Одним з напрямків розширення можливостей фітнес-програм є використання функціонального тренування зі спеціальними тросами-стропами, які можна кріпити практично до будь-якої нерухомої поверхні – функціональні петлі TRX

(TrainingResist Exercises) [2,с 134].

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те що застосування фітнес технологій широко використовується в оздоровчій культурі, дану проблему вивчали ряд науковців, але до кінця досліджена не була: О. Т. Литвин, М. М. Булатова, 2004; О. В. Соколова, 2011 та ін.

Мета і методи дослідження: розробити, науково обґрунтувати методику побудови занять функціональним тренінгом «TRX» та перевірити ефективність для розвитку силових та загальної витривалості жінок першого зрілого віку. Для досягнення поставленої мети були використані такі методи: аналіз, педагогічний експеримент, тестування.

Сутність дослідження. Педагогічний експеримент було проведено на базі мережі фітнес-центрів «KotenGym» м. Бердянська. Експериментальним дослідженням було охоплено 5 клієнток першого зрілого віку. Експеримент тривав чотири тижні з 21.10.2019 р. по 17.11.2019 р. В дослідженні використовувались наступні тести на визначення рівня силових витривалості: «Тест на визначення силових витривалості поясу верхніх кінцівок (згинання-розгинання рук в упорі лежачі)»; «Тест на визначення силових витривалості м'язів черевного пресу (піднімання тулуба в сід)»; «Тест «Бурпі». Було розроблено і впроваджено програму занять засобами тренування на функціональних петлях «TRX». В програму входили 3 основних комплекси, які виконувались впродовж 4 тижнів (табл.1)

Таблиця 1

Модель структури функціонального тренування з використанням обладнання TRX

Частина заняття	Вправи	Дозування
Підготовча частина (10 хвилин)	TRX Forward Lunge with Hip Flexor Stretch	6 разів кожною ногою
	TRX Wall Slides (Stand Facing)	6 разів двома руками/ 6 разів кожною рукою
	TRX Hip Hinge (Wide Stance)	6 разів
	TRX Long Torso Stretch	По 4 рази в кожний бік
	TRX Half Kneeling Roll Out	По 6 разів в кожний бік
	TRX Cossack Stretch	6 разів поперемінно
	TRX Split Fly	8 разів поперемінно
Основна частина (40 хвилин)	1 TRX Squat Row	30 с
	2 TRX Plank	30 с
	3 TRX Chest Press	4 x 10 с
	4 TRX Hip Abduction	30 с
	5 Відновлення	1-2 хв
	6 TRX Squat	30 с
	TRX Row Series (L.M.H.)	30 с
	2 TRX Triceps Press	30 с
	TRX Side Plank	3 x 10 на кожну
	Відновлення	1-2 хв
	TRX Biceps Curl	30 с
	3 TRX Hamstring Curl	30 с
	4 TRX Spiderman Push-up	8 разів на кожну
	Відновлення	1-2 хв
	5 Спрингери вправи	5 хв
	5 Вправи на розвиток пухкості	10 хв
Заклучна частина заняття (10 хв) Вправи на відновлення дихання		10 хв

Результати аналізу контрольних тестів вихідного та кінцевого рівнів показали, що за період проведення експерименту силова витривалість жінок першого зрілого віку в середньому зросла на 19%.

За результатами першого тесту «Згинання-розгинання рук в упорі лежачі» силова витривалість жінок в середньому зросла на 21,46%. Показники тесту «Піднімання тулуба в сід» збільшились на 12,4%. За результатами тесту «Бурпі» силова витривалість жінок першого зрілого віку зросла на 23,08%.

Основні висновки. Отже, аналіз кінцевих результатів дослідження вказує, що авторська програма функціонального тренінгу з петлями «TRX» позитивно впливає на розвиток силової витривалості жінок першого зрілого віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давыдов В. Ю. Новые фитнес-системы : учеб.пособие / В. Ю. Давыдов, А. И. Шамардин, Г. О. Краснова. – Волгоград : ВГАФК, 2005. – 287 с.
2. Романенко В. А. Двигательные способности человека / В. А. Романенко. – Донецк, 2011. – 336 с.

Ганна Пєвнєва,

студентка 5 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. М. Писаренко,**

ст. викл. (БДПУ)

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ГРУП СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність. Актуальність цієї проблеми обумовлена тим, що теоретичний матеріал формує систему науково-практичних знань, відношення студентів до фізичної культури. Для підвищення ефективності теоретичної підготовки студентів у системі фізичної культури запропоновано здійснювати вибір методів навчання з урахуванням вимоги майбутньої професійної діяльності до розвитку психічних якостей. Такий підхід дозволить не лише сформувати навички в сфері фізичної культури, необхідні в життєдіяльності, але й буде сприяти формуванню загальних професійної компетентності майбутніх фахівців.

Ступінь досліджуваної проблеми. В останні роки спостерігається істотне погіршення стану здоров'я і фізичної підготовленості студентської молоді [3]. Більшість дослідників пов'язують це не лише з несприятливими соціально-економічними умовами життя і екологією, але і з недостатньою ефективною дією в ЗВО системою фізичного виховання, що вимагає активного пошуку нових форм і методів її вдосконалення. У сучасній науково-методичній літературі представлено широкий спектр досліджень, в яких пропонуються підходи до удосконалення різних складових фізичного виховання в закладах вищої освіти. Зокрема, дослідниками багато уваги приділяється пошуку шляхів підвищення ефективності теоретичної підготовки студентів у системі

фізичного виховання. Підвищена увага вчених до вирішення цього питання пояснюється тим, що теоретичні знання формують світоглядну систему науково-практичних знань і ставлення студентів до фізичної культури [2].

Мета і методи дослідження. Обґрунтувати умови підвищення ефективності теоретичної та практичної підготовки студентів у системі фізичної культури на основі врахування вимоги професійної діяльності до розвитку психічних якостей. У процесі дослідження було застосовано метод теоретичного аналізу й систематизації науково –методичної літератури з обраної теми.

Сутність дослідження. В теорії і методиці фізичного виховання розроблено підходи, в яких пропонується об'єднувати спеціальності в групи, з урахуванням вимог майбутньої професії. Використовуючи одну з таких класифікацій, можна об'єднати всі представлені в ЗВО спеціальності в кілька груп і визначати зміст фізичної підготовки не для кожної окремо взятої спеціальності, а для групи спеціальностей, які пред'являють схожі вимоги до дій, якостей і можливостей фахівця. Як свідчить аналіз науково-методичної літератури, для кожної з груп професій характерні свої умови праці, психофізіологічні характеристики діяльності, що обумовлює специфічні вимоги до рівня розвитку професійно значущих фізичних і психічних якостей. Вибір засобів і методів фізичного виховання повинен здійснюватися з урахуванням цих вимог [1].

Основні висновки. Результати дослідження демонструють про доцільність використання сучасних інтерактивних методів навчання в системі фізичного виховання студентів для підвищення теоретичної підготовки. Інтерактивні методи доцільно здійснювати з урахуванням вимог майбутньої професії до розвитку психічних якостей, що буде сприяти розвитку професійно значущих психічних якостей студентів різних груп спеціальностей. Для ефективного впровадження перелічених методів у практику навчального процесу з фізичного виховання, необхідно підготувати науково-педагогічних до їх практичного використання в системі занять.

Література

1. Пилипей Л.П. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів.: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 312 с.
2. Раевский Р.Т., Канишевский С.М. Здоровье, здоровый и оздоровительный образ жизни студентов. О.: Наука и техника, 2008. 279 с.
3. Самошкіна А. Стан фізичного здоров'я студентів вищих навчальних закладів. Молода спортивна наука України. 2012. Т.2. С. 184-187.

Тетяна Сапах,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **А. І. Єфімова**

ст.викл (БДПУ)

ХАРАКТЕРИСТИКА ЧИРЛІДІНГУ, ЯК ВИДУ СПОРТУ

Актуальність. Чирлідінг – інноваційна форма по збереженню і зміцненню здоров'я, з користю для розвитку особистості дитини, задоволення його потреб та є перспективним напрямком розвитку фізичних якостей.

Даний вид рухової активності є одним з найбільш популярних серед молоді та забезпечує індивідуалізацію фізичного розвитку у системі масового фізичного виховання [1]. Чирлідінг прийшов до нас із США, де він розвивається вже понад 100 років і є одним із символів американського спорту. Привабливість цього виду діяльності зумовлюється поєднанням складності й краси рухів, емоційним контактом із глядачами.

Ступінь досліджуваності проблеми. Полягає в теоретичному аналізі літературних джерел та літератури з обраної тематики.

Мета і методи дослідження. Вивчення та обґрунтування питання розвитку чирлідінгу, як виду спорту.

Сутність дослідження. Перший клуб груп підтримки був організований у Нью-Джерсі в Принстонському Університеті у 1865р., там же прозвучала і перша кричалка. Але роком зародження чирлідінгу прийнято все ж вважати 1898р. Спочатку чирлідінг був більш популярний серед чоловіків.

На сьогоднішній день більше 3 000 000 дівчат і юнаків США входять до складу різних чирлідінг-команд. І якщо раніше захоплення кричалками та активною підтримкою спортивних команд вважалося простим проведенням часу, то тепер чирлідінг стоїть на одному рівні з іншими спортивними футбольними і баскетбольними командами [2].

Міжнародна Федерація Чирлідінгу (IFC), була зареєстрована у 1998 р., з базою у м.Токіо, Японія. 2009 рік – рік входження чирлідінгу, як виду спорту до складу Олімпійських ігор. Щорік проводяться чемпіонати Азії, Чемпіонат Європи і раз в два роки чемпіонат Світу (з 2001 р.). Всеукраїнська федерація чирлідінгу офіційно зареєстрована у нашій країні 24.11.2004 р. Наказом Держкомспорту України № 419 чирлідінгу було надано статус виду спорту, офіційно визнаного в Україні. З 2005 р. в Україні щороку проводяться чемпіонат і Кубок України з чирлідінгу. Всеукраїнська федерація чирлідінгу – член Міжнародного чирлідінгового Союзу, у який входить 102 країн-членів: Африка – 14 країн; Америка – 25 країн; Азія – 19 країн; Європа – 40 країн; Австралія і Океанія – 4 країни. Штаб-квартира знаходиться у м.Мемфіс, США. Всеукраїнська федерація чирлідінгу – член Європейського чирлідінгового союзу (ECU), членами якого є 27 країн Європи. Штаб-квартира знаходиться у м.Тон, Швейцарія [2].

На чемпіонатах світу 2009-2011рр. (м. Орlando, США) були розіграні медалі у 12 номінаціях (6 данс, 6 чер). Україна брала участь у 3-х видах програми і завоювала 6 медалей: 3 золоті, 1 срібну, 2 бронзові медалі. У

чемпіонаті Європи 2011 р. (м. Прага, Чехія) брали участь 20 країн, які розіграли медалі у 12 номінаціях (6 данс, 6 чер). Україна брала участь в 4-х видах програми і завоювала 4 медалі – 2 золоті і 2 срібні (дорослі), 1 золоту і 2 срібні медалі (юніори). В чемпіонаті України 2012р. (м. Харків) брало участь 700 спортсменів з 10 регіонів України і міста Києва, а також 4 регіонів Російської Федерації (у змаганнях дітей і юніорів).

Основними засобами чирлідінгу є вправи, які можна класифікувати за педагогічним принципом:

1. Гімнастичні вправи: різновиди ходьби, бігу, стрибків, загально-розвиваючі вправи (які виконуються з метою оздоровлення і розвитку рухових здібностей).

2. Загальні (базові) рухи аеробіки, що з'єднані в блоки і комбінації.

3. Танцювальні вправи і елементи хореографії та сучасних танців: джаз, рок-н-рол, диско, латиноамериканські тощо.

4. Вправи з інших видів спорту (спортивна і художня гімнастика, акробатика).

Основні висновки. Чирлідінг – відноситься до складно-координаційних видів спорту, для рухової діяльності, яких характерні надзвичайно високі вимоги до техніки рухів і спритності. В процесі тренування спортсменів-чирлідерів формується багатющий арсенал рухових навиків, що відрізняються координаційною точністю і складністю. Чирлідінг пропагує здоровий спосіб життя і позитивні стосунки між людьми – доброзичливість, взаємодопомогу, взаєморозуміння і довіру

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванченко Ю.М. Планування і організація тренувального процесу в чирлідінгу / Іванченко Ю.М. // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2010. – Вип.14, т.1. – С.94-100.

2. История чирлидинга. – Режим доступа: <http://cheer-sport.ru/history-cheerleading.html>

Тетяна Сапах

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **О. М. Будний**

викладач (БДПУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ФІТБОЛУ НА УРОКАХ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З КЛАСУ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПОРУШЕНЬ ПОСТАВИ

Актуальність теми: Дослідження обраної теми зумовлена тим, що в Україні високий рівень захворюваності дитячого населення. Спостерігається погіршення показників соматичного та нервово-психічного віку зменшився більш ніж на 30%. Порушення постави займає третє місце серед найбільш поширених хвороб серед дітей молодшого шкільного віку. Як відомо, одним із інтегральних показників стану опорно-рухового апарату дитини є правильна постава, незначні функціональні порушення якої можуть призвести до значних деформацій скелету в майбутньому і

мати негативні наслідки для здоров'я людини. Порушення постави є одним з ортопедичних патологій, що найчастіше спостерігаються у дітей та підлітків. Вони становлять 90% усіх відхилень від норми з боку опорно-рухової системи молодших школярів. Так дані ортопедичного обстеження, свідчать що частка дітей з порушеннями постави зростає з 60% у 5 років до 80,8% у 6-річних дітей. Крім цього, кожна четверта дитина в Україні має порушення постави, причому в 5-6 осіб із тисячі це сколіоз. Поширеність порушень постави і сколіозу серед дітей за даними різних авторів становив від 5% до 46%.

Мета: Розробити програму занять з фітболу для профілактики порушень постави молодших школярів 3 класу.

Методи дослідження: Аналіз та тестування порушень постави у дітей молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження: процес профілактики порушень постави у дітей молодшого шкільного віку засобами фітболу.

Фітбол _ це великий гімнастичний м'яч, чудовий спортивний снаряд, який здатний поліпшити поставу, укріпити м'язи спини і черевного преса. Крім того, гімнастика на фітбол розвантажує суглоби і корисна при деяких захворюваннях, а також під час реабілітації після травм. Фітбол допомагає розвивати почуття рівноваги, координації рухів, він включає в роботу дрібні м'язи- стабілізатори, що значно підвищує ефективність тренування.

Вправи на фітболі можна виконувати із різних вихідних положень залежно від поставлених завдань.

Вправи стоячи: піднімання прямих рук з м'ячем вгору-вниз; повороти тулуба вправо-вліво; хода по колу з м'ячем; кидання або відбивання м'яча; катання м'яча однією рукою.

Вправи сидячі: переكاتи з носка на п'яти; лежачи на м'ячі утримання рівноваги; піднімання та опускання ніг.

Результати дослідження:

№	Прізвище, Ім'я	Вік	Довжина тіла	Маса тіла	Окіл грудної клітини
1.	Швед Вадим	8 років	128 см	31 кг	71 см
2	Пругко Анна	8 років	124 см	34 кг	70 см
3	Воробьев Данило	8 років	136 см	28 кг	62 см
4	Джансиз Олена	9 років	132 см	37 кг	64 см
5	Жукова Рита	8 років	129см	29 кг	67 см
6	Волков Дмитро	9 років	131 см	33 кг	67 см
7	Якуцкий Павле	8 років	128 см	27 кг	65 см

Висновок: Порушення постави є одним із причин відхилення у стані здоров'я, зниження темпів фізичного розвитку, виникнення патологічних процесів. Розроблено та обґрунтовано програму занять з фітболу для профілактики порушень постави у дітей молодшого шкільного віку на уроках з фізичної культури.

Отже, фітбол, як інноваційний та оздоровчий метод профілактики та корекції порушень постави дітей молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Борисенко А.Ф. Система фізичного виховання учнів початкових класів / А.Ф. Борисенко // Початкова школа. – 2010. – 32 с.
2. Основи здоров'я і фізична культура. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-11 класи. – К. : Початкова школа. – 112с.
3. Кокарев Б. В. Основи побудови та проведення занять з оздоровчої аеробіки: навч. –метод. посібник з розділу навчальної дисципліни «Аеробіка» для студентів факультету фізичного виховання всіх спеціальностей / Б. В. Кокарев, О. Є. Черненко, О. А. Гордейченко. – Запоріжжя : ЗНУ, 2019. – 70 с.
4. Назаренко Л.Д. Оздоровчі основи фізичних вправ / Л.Д. Назаренко. – 2011г – 104 с.

Вікторія Свеженець,

студентка 4 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник **С. М. Данило,**

ст. викладач (БДПУ)

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЗАНЯТЬ BODY SCULPT З МЕТОЮ
КОРЕКЦІЇ ТІЛОБУДОВИ ЖІНОК II ЗРІЛОГО ВІКУ**

Актуальність. Сьогодні загальносвітовою тенденцією є інтерес до здорового способу життя. Саме тому фітнес стає все більш популярним у всьому світі. Основний контингент тих, хто займається фітнесом – це жінки зрілого віку. Спосіб життя сучасних жінок досить перевантажений. Особливо це стосується нервової та сенсорних систем, що зумовлене комп'ютеризацією праці в поєднанні з недостатньою фізичною рухливістю. Індустрія фітнесу активно розвивається і йде вперед. Особливою популярністю користується програма інтервальних тренувань під назвою Body Sculpt. Суть програми полягає в усуненні прошарку жиру, прокачування всіх м'язових груп. На жаль, проблема з надлишковою вагою дуже популярна в наш час, тому наша тема курсової роботи є актуальною. На жаль, проблема з надлишковою вагою дуже популярна в наш час, тому наша тема курсової роботи є актуальною.

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що вікові особливості жінок зрілого віку вивчали Л Вовканич., Ю Беляк., В Янковенко: підтримання оптимального фізичного стану людини А. Лапутин, М. Булатова, Ю. Усачов, Т. Круцевич, В. Левицький, О. Шинкаренко та ін.

Мета і методи дослідження – розробити, науково обґрунтувати методику побудови занять Body sculpt та перевірити ефективність корекції фігури жінок другого періоду зрілого віку. Методи дослідження – теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури; вивчення документальних матеріалів і педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Сутність дослідження. Body Sculpt – вид силових занять, що проходять в аеробному режимі, тривалістю в п'ятдесят хвилин. Кожне

тренування body sculpt складається з трьох частин:

- аеробна розминка для підготовки м'язових тканин, серцево-судинної системи до майбутнього навантаження.

- основна частина, в якій фітнес поєднується з силовими вправами

- заминка, в якій використовуються вправи на розслаблення м'язів.

На початку заняття використовується аеробіка. Базовими вправами в аеробіці є різні види ходьби, бігу, підскоки і стрибки, махи ногами, присідання, випади. Застосування цих вправ у поєднанні з пересуваннями, поворотами, рухами руками забезпечує різноманітний вплив на організм що займаються.

В основній частині виконуються силові вправи в різних варіантах, з різною інтенсивністю, з додатковим обтяженням та без них.

Тренування побудовані за принципом чергування високо інтенсивних і низько інтенсивних рухів, що дозволяє покращувати витривалість, розвивати м'язову силу та спалити велику кількість калорій.

В ході нашого експерименту ми визначили ефективність впливу занять Body Sculpt по таким показникам, як соматометрія та показники індексу маси тіла до та після впровадження програми.

Після 4 тижнів занять ми виміряли величину отриманих обхватів частин тіла у сантиметрах. В середньому вага у жінок зменшилась на 3-4 кг, також в соматометричних показниках мінус 3-4 см в усіх обхватах, окрім рук, тому що це показник збільшився 2-3 см за рахунок приросту м'язової маси. Отримані результати педагогічного експерименту свідчать про позитивну динаміку результатів корекції фігури жінок другого періоду зрілого віку в процесі занять Body sculpt, що свідчить про ефективність авторської програми.

Основні висновки. Аналіз результатів дослідження показав, що заняття з Body Sculpt є ефективними при зменшенні соматометричних даних та індексу маси тіла для жінок другого періоду зрілого віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовканич. Л. В. Вікова анатомія і фізіологія. : Київ, 2013. 190с.
2. Шинкаренко О.В. Фізичні можливості жінок зрілого віку. .Шинкаренко О.В.– Суми, 2012. 180с.

Аліна Соловйова,

студент 4 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник **С. М. Данило**

ст. викл. (БДПУ)

ОСНОВИ МЕТОДИКИ ЗАСТОСУВАННЯ СТРЕТЧИНГУ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ЛЮДЕЙ ЗРІЛОГО ВІКУ САЙКЛІНГОМ

Актуальність. На сучасному етапі розвитку, в умовах активного реформування галузі фізичної культури та спорту назріла необхідність пошуку нових ефективних шляхів та засобів удосконалення процесу фізичного виховання. Актуальною є проблема пошуку ефективних шляхів

підвищення рухової активності людей та поліпшення їхньої фізичної підготовленості за рахунок впровадження сучасних фізікультурно-оздоровчих технологій, які б сприяли розвитку позитивної мотивації до занять фізичним вихованням, формували основи самостійної оздоровчої діяльності.

Високий рівень гнучкості – чинник, який сприяє поліпшенню координації, оволодінню техніки, грації та краси рухів, він слугує профілактиці травматизму. Заняття стретчингом сприяють поліпшенню самопочуття, зовнішнього вигляду, сили м'язів, рухливості в суглобах, покращують настрій, підвищують оптимістичність людини та впевненість у собі, створюють спокій та відчуття психологічного комфорту.

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить, що А.В. Коробковим [1] при вивченні особливостей м'язової сили в осіб 30-50 років встановлена певна закономірність: топографія сили різних м'язових груп, що сформувалася до кінця періоду статевого дозрівання, зберігається в основному до 40-50 років, в той час як показники відносної сили понижуються раніше, в 30-40 років. На думку Л.Я. Іващенко і Н.П. Страпко [2] ефект ходьби у віці 30-39 років відмічається у осіб з низьким і нижче середнім рівнем фізичного стану.

Мета і методи дослідження – визначити ефективність розвитку гнучкості засобами стретчингу в процесі занять людей зрілого віку сайклінгом. Методи дослідження – проаналізувати стан дослідження науковцями впливу стретчингу на розвиток гнучкості в процесі занять сайклінгом людей зрілого віку.

Сутність дослідження. При заняттях велоспортом і оздоровчим плаванням необхідно дотримуватися принципу відповідності інтенсивності і тривалості навантаження статевим і віковим та функціональним можливостям осіб, що займаються. Цінність вправ на розтягування для 30-50 літніх людей важко переоцінити, бо окрім підвищення рухливості вони сприяють поліпшенню координації, оволодінню техніки, грації та краси рухів, він слугує профілактиці травматизму. Незважаючи на те що окремі види спорту вимагають різного рівня прояву гнучкості, дуже важливо регулярно слідувати конкретній програмі тренувань, щоб приділяти належну увагу застосуванню стретчингових вправ під час занять сайклінгом.

На початку педагогічного експерименту було проведено тестування вихідного рівня розвитку гнучкості чоловіків та жінок зрілого віку. Впроваджено авторську методику розвитку гнучкості засобами стретчингу на заняттях сайклінгом, який складався з динамічного та статичного стретчингу. З метою визначення кінцевих результатів дослідження та перевірки ефективності впливу стретчингових вправ для розвитку гнучкості під час занять сайклінгом людей зрілого віку, нами було проведено контрольне тестування. Отримані результати дослідження показали, що вправи зі стретчингу не доцільно залучати в тренування з сайклінгу, як засіб підвищення гнучкості але можливо включати їх для загального розвитку та підтримання вихідного рівня гнучкості. Для того щоб підвищувати рівень гнучкості необхідно відвідувати спеціальні заняття зі стретчингу, та займатися розтяжкою кожен день, тільки тоді можна отримати позитивний приріст рівня прояву гнучкості у людей зрілого віку.

Основні висновки. Результати насамперед пов'язані з фізіологічними та віковими особливостями, так як в зрілому віці ми не можемо досягти високих результатів у проявах гнучкості. У жінок завжди буде перевага, тому що фізіологічно жінки більш схильні до прояву гнучкості аніж чоловіки. Також має вплив на конкретні результати те що люди раніше не займалися стретчингом, а займались тільки сайклінгом чи більш силовими напрямками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бальсевич В.К. Физическая культура для всех и каждого.: М: ФиС, 1986. 128 с.
2. Цільова комплексна програма “Фізичне виховання – здоров’я нації”. : К, 1998. 48 с.

Сергій Цвельов,

студент 2 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. М. Писаренко**

ст. викладач (БДПУ)

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НЕТРАДИЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ОЗДОРОВЛЕННЯ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН ДИХАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УЧНІВ 4-5 КЛАСІВ

Актуальність. Проблема погіршення стану здоров'я дітей в Україні є взагалі однією з найгостріших у соціальній програмі суспільства. За матеріалами Міністерства освіти України близько 60% учнів середніх класів мають різні порушення у стані здоров'я. заданими статистики стан здоров'я кожного четвертого учня має відхилення, а на момент закінчення школи тільки 5% учнів є практично здоровими. Захворювання органів дихання, особливо хімічні, завдають великої шкоди організму дітей і підлітків. Одним з найбільш поширених захворювань у цьому віці є хронічні неспецифічні захворювання легенів.

Зростаюча частота хронічних бронхолегеневих захворювань у дитячому віці в останнє десятиріччя робить актуальним вивчення нових, високоефективних, можливостей індивідуальних та безпечних методів оздоровлення. Велика роль належить нетрадиційним засобам оздоровлення як важливу патогенетичному фактору. Зараз поширюється нетрадиційне лікування, у тому числі і лікувальна фізична культура, яка базується на використанні оздоровчої дихальної гімнастики.

Ступінь досліджуваності проблеми. Як показали праці останніх років, значна кількість фахівців з фізичного виховання основну увагу зосереджують на профілактиці і оздоровчих заходах в закладах загальної середньої освіти. У зв'язок з цим відмічається більшість публікацій у цьому напрямку: В.М. Дьячкова, В.А. Леонової, С.С. Остропольцев, С.М. Мартинова, В.В. Слюсарчука та ін..

Мета і методи дослідження. Метою дослідження було виявлення функціонального стану дихальної системи учнів 4-5 класів та її зміни під впливом елементів нетрадиційних засобів оздоровлення – оздоровчої

гімнастики «цигун» і дихальної методики Стрельникової в умовах шкільних уроків фізичної культури.

Для вирішення поставленої мети використовувалися наступні методи дослідження: медико-біологічні методи, педагогічні методи, методи математичної статистики.

Сутність дослідження. Обробка результатів дослідження вироблялася на персональному ЕОМ з використання програми « Excel for Windows», Результати були оброблені засобом варіаційної статистики з обчисленням середнього арифметичного, середньоквадратичної помилки і помилки середнього арифметичного. Вірогідність відмінностей між отриманими кількісними даними оцінювалася за t-критерієм Стюдента.

При вивченні частоти дихання можна стверджувати, що в усіх групах показник мав виражену тенденцію до зниження. Причому порівняльна характеристика даних груп свідчить про те, що більш позитивні статистично достовірні результати відзначені в учнів експериментальної групи. При порівнянні результатів дослідження до і після педагогічного експерименту спостерігається певна тенденцію до підвищення швидкості вдиху і видиху учнів експериментальної групи.

Основні висновки. Дослідження показало, що включення запропонованої системи дихальної гімнастики в програму фізичного виховання учнів 4-5 класів спирає засвоєнню раціонального дихання; позитивно змінює параметри дихальної функції; в учнів, які перенесли гострі респіраторні захворювання, зменшує повторну захворюваність на 10-15%; поліпшує рівень соматичного і психічного здоров'я .

Отримані результати свідчать, що вивчення методики дихальних вправ є дієвим засобом оздоровлення, тому дихальну гімнастику слід обов'язково включати як складову навчальної програми для учнів 4-5 класів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Моисеєнко Р.О. Аналіз та тенденції захворюваності дитячого населення України / Р.О. Моисеєнко // Современная педиатрия.-2013-№3 (31).-С.13-18.
2. Острополец С.С. Сучасні досягнення валеології та спортивної медицини / С.С. Острополец // Фізичне виховання в школі.-2009.-№2.- С.24.
3. Щетинин М.Н. Дыхательная гимнастика А.Н. Стрельниковой / М.Н. Щетинин .- 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Метафора, 2006. – С.56-72.

Софія Чухно,

студентка 3 курсу

Гуманітарно-економічного факультету

Наук. керівник: **Л. М. Кравченко,**

к.хім.н., доцент (БДПУ)

ПРОБЛЕМА ГЛОБАЛЬНОГО ПОТЕПЛІННЯ ТА ТАНЕННЯ ЛЬДОВИКІВ НА ЗЕМЛІ

Актуальність. Останнім часом вчені надають велике значення проблемі глобального потепління. Документальне фіксування температури ведеться 150 років, за останнє століття вона збільшилась в середньому на

0,5 С. Внаслідок чого відбулось зменшення сніжного покриття, відбулось танення та відступ льодовиків в Антарктиді та Гренландії. Це доводить, що глобальне потепління – екологічна проблема всього людства.

Мета дослідження. Розглянути фактори, що стали поштовхом для початку глобального потепління та танення льодовиків, з'ясувати шляхи подолання даних проблем.

Ступінь дослідження. Дану проблему протягом XX – початку XXI ст вивчали відомі науковці: Е. Мондро, Міланкович, Б. Марцейон [1-3].

Сутність дослідження. Глобальне потепління – процес ,що представляє собою поступове зростання середньої температури в поверхневому шарі атмосфери. Це відбувається в наслідок розвитку промисловості, що спричиняє викиди в атмосферу метану, двооксиду вуглецю, та в наслідок зміни вулканічної та сонячної активності. Існує безліч гіпотез що до факторів впливу на розвиток даної проблеми.

Англієць Е.Мондро в 1983 році зафіксував пряму залежність між зміною температури на планеті і активністю Сонця [2].

Югославський астроном Міланкович висунув припущення ,що потепління викликано змінами орбіти та кута обертання нашої планети [2].

Також вчені доводять, що основними природними й антропогенними джерелами парникових газів є:

- спалювання викопного палива (виділення вуглекислого газу);
- лісові пожежі (виділення вуглекислого газу);
- вічна мерзлота (виділення метану);
- Світовий океан (водойми є основними джерелами пари);
- вулканічна діяльність (викиди вуглекислого газу) [3].

За рахунок викиду парникових газів (діоксиду вуглецю і метану) в атмосферу від працюючих підприємств, заводів, підвищується середня температура та відбувається танення льодовиків.

В Гренландії міститься 20% світового запасу льоду, де спостерігається аномально високе танення.

За останні 17 років шельфовий льодовик в Антарктиді скоротився на 85 % . Це призводить до негативних наслідків:

- підвищення рівня світового океану;
- вплив на вологість повітря;
- випадання опадів та зміна температури;
- еміграція птахів та тварин.

За даними журналу «National Geographic» було створено інтерактивну карту з наслідками танення льодовиків. Редакція засвідчує, що завдяки своєму кольору та фізико-хімічним властивостям льодовики відбивають 98% сонячної енергії в космос. Коли льодовик тоне, то на його місце приходить темна пляма – океан ,що поглинає тепло і відбувається швидке нагрівання планети, що може призвести до кліматичного колапсу [1].

Щоб зупинити танення льодовиків, необхідно боротись з глобальним потеплінням. Для вирішення даної проблеми необхідно:

- скоротити викиди шкідливих газів в атмосферу;
- почати використовувати екологічні технології;
- використовувати енергозберігаючі прилади і пристрої;
- займатись переробкою та утилізацією відходів;

- збільшити кількість зелених насаджень;
- підвищувати рівень екологічної культури всіх верств населення.

Висновок. Для вирішення таких екологічних проблем на Землі як глобальне потепління та танення льодовиків потрібна участь світової громадськості та сприяння уряду кожної держави. Для вирішення проблем, що викликані природними і антропогенними причинами, потрібні «спільні зусилля» для встановлення природного балансу. Потрібно побороти екологічне невігластво та екологічний нігілізм, які є небезпекою для існування всього живого на Землі. Саме екологічна освіта та виховання допоможуть здійснити цю благородну місію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Причини танення льодовиків .[Електронний ресурс.] –Режим доступу:<http://jak.bono.odessa.ua/articles/globalne-poteplinnja.php>
2. Наслідки глобального потепління. [Електронний ресурс.] –Режим доступу: <http://poradumo.com.ua/316863-n-241/>
3. Глобальне потепління.[Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://jwoman.in.ua/globalne-poteplinnya-prichini-mozhlivi-naslidki.html>.

Анастасія Димова

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук керівник: **І. С. Расторгуєва,**

ст. викладач (БДПУ)

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність проблеми. В Україні щорічно гостро постає питання щодо реабілітації дітей з особливими потребами, через те що рівень кількості дітей-інвалідів зростає. Найбільшу кількість становлять, зокрема діти з проблемами інтелектуального, мовленнєвого розвитку, з порушеннями зору, слуху, комунікативної поведінки, функцій опорно-рухового апарату. Таким дітям особливо важко пристосовуватися до умов нормальної життєдіяльності та соціалізації у суспільстві, а тому їм необхідно забезпечити рівень рухової активності за допомогою рухливих ігор.

Ступінь досліджуваності проблеми. У контексті даного питання вагомим є те, що існує значна кількість наукових і методичних праць, де розглядається дане питання сучасними дослідниками, а саме: Гаврилушкіна О.П., Гладченко І.В., Дмитрієв А. А., Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. та інші.

Мета та методи дослідження. Дослідити та проаналізувати спеціалізовану літературу щодо лікування та профілактики дітей з обмеженими можливостями за допомогою рухливих ігор, визначити їх вплив на функціональний та психологічний стан дітей з особливими потребами.

Сутність дослідження. На жаль за останні роки збільшилась тенденція числа хворих дітей з особливими потребами, а це вимагає особливої уваги до них з боку суспільства та батьків. Взаємодію з дитиною особливими потребами необхідно будувати в залежності від діагнозу і реальних можливостей самої дитини. Корекційна робота спрямована на підготовку дитини до пристосування в соціумі, повинна вестися в декількох напрямках одночасно, серед яких одним з пріоритетних є ігрова діяльність (уміння і бажання дитини грати). Вченими та психологами, які досліджують проблематику соціалізації дітей з особливими потребами, доведено, що гра, для таких дітей є одним з основних способів навчитися пристосовуватися до умов нормального існування у суспільстві, адже зазвичай гра, для будь-якої дитини є єдиною центральною діяльністю, яка існує завжди і скрізь [3].

Рухливі ігри спрямовані на фізичне виховання дітей з порушенням інтелекту, на розвиток рухів, загальне оздоровлення, корекцію недоліків фізичного розвитку. При роботі з дітьми-інвалідами, фізичний реабілітолог має спрямовувати основну увагу на виявлення потенціальних можливостей дитини і на формування близьких і зрозумілих мотивів її діяльності. При коректній постановці занять рухливими іграми, діти з особливими потребами можуть отримувати радість не тільки у спілкуванні з

реабілітологом, а з однолітками, що сприяє підвищенню успіхів як у фізичному, так і у психічному розвитку. Важливим фактором у розвитку під час гри є й те, що рухливі ігри сприяють формуванню та розвитку особистісних якостей дітей: інтересу до навколишнього середовища, позитивному ставленню до однолітків, сприяє соціалізації дитини, тобто розвивається вміння діяти в колективі, підвищує спроможність дитини до контролювання своїх дій.

Саме, рухливі ігри як засіб реабілітації дітей з особливими потребами має низку якостей, серед яких найважливіше місце займає висока емоційність всіх її учасників, адже під час рухливої гри здійснюється комплексний вплив на моторну й нервово-психічну сферу дитини [2].

Головним завданням фізичного реабілітолога є правильна оцінка фізичного та психологічного стану дитини, тобто необхідно правильно розподілити команди дітей, які будуть рівні по силам, руховим можливостям, віковим категоріям, індивідуальним можливостям для кожної дитини окремо.

Основні висновки. Отже, рухливі ігри займають особливе місце у формуванні та всебічному розвитку дитини з обмеженими можливостями здоров'я. Такий вид рухової активності, дозволяє вирішити велику кількість корекційних завдань, шляхом залучення в неї самої дитини, цим самим сприяючи засвоєнню елементів та навичок соціальної адаптації. Цей аспект реабілітаційної програми є дуже важливим, не тільки для таких дітей, а й для всього суспільства взагалі, тому робота з фахівцем з реабілітації є необхідною ланкою у становленні даних дітей як окремих соціально спроможних громадян нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилушкіна О. П. Виховання і навчання розумово відсталих дошкільників – Просвіта, 1985. – 72 с.
- Н. Дмитрієв А. А. Фізична культура в спеціальній освіті: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. зав.– Академія, 2002. – 176 с.
- 3.Петряшев І.О., Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник (ВНЗ І—ІІІ р. а.) 2018 – 23 с.

Анастасія Димова

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. М. Хатунцева,**

д.пед.н., професор (БДПУ)

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ І ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ПІСЛЯОПЕРАЦІЙНИЙ ПЕРІОД ПРИ ХІРУРГІЧНОМУ ЛІКУВАННІ ГОСТРОЇ КИШКОВОЇ НЕПРОХІДНОСТІ

Актуальність. Серед гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини гостра кишкова непрохідність складає від 9,4 до 27,1%. Ця патологія відзначається складним перебігом, високою летальністю серед хворих. Тому, фізична реабілітація є одним з найважливіших засобів

попередження ускладнень після операцій на кишечнику.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питання використання засобів фізичної реабілітації в післяопераційний період при хірургічному лікуванні гострої кишкової непрохідності розглядали такі вчені як: О. Блага, В. Боголюбов, П. Готовцев, Л. Дичка, А. Маринченко, І. Микула, В. Мухін, В. Соколовський, В. Селиванов, В. Сухан та інші вчені.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей застосування фізичної реабілітації в післяопераційний період при хірургічному лікуванні гострої кишкової непрохідності.

Сутність дослідження. Лікування гострої кишкової непрохідності є однією із актуальних проблем невідкладної абдомінальної хірургії. Показники післяопераційної летальності варіюють від 4 до 32 %. Це обумовлено пізньою госпіталізацією, діагностичними та тактичними помилками, інтраопераційними та післяопераційними ускладненнями, необґрунтованою пролонгацією термінів консервативної терапії, несвоєчасною фізичною реабілітацією після оперативного втручання [1; 2]. Тому, важливу роль у відновній терапії пацієнта займає фізична реабілітація хворих.

Дослідники з'ясували, що комплексна фізична та медична реабілітація сприяє скороченню етапів лікування, профілактиці післяопераційних ускладнень, поліпшенню загального стану хворого [2]. Завдання лікувальної фізичної культури в ранньому післяопераційному періоді: профілактика ускладнень (гіпостатичної пневмонії, атонії шлунка і кишечника, утворення тромбозів, профілактика спайкового процесу, формування еластичного рухливого рубця тощо), поліпшення загального і місцевого кровообігу та лімфообігу, підвищення психоемоційного тону хворого і навчання навичкам самообслуговування. При відсутності протипоказань лікувальна гімнастика призначається з перших годин після операції. У заняття включаються дихальні вправи статистичного характеру з використанням прийомів відкашлювання і динамічних вправ для дистальних відділів кінцівок. Лікувальна гімнастика проводиться 3-4 рази в день по 5-7 хвилин індивідуальним методом. Рекомендуються і самостійні заняття [1].

Також обґрунтовано позитивний вплив масажу на хворого у післяопераційному періоді, завданнями якого є підвищення загального тону, поліпшення кровообігу, стимулювання регенеративних процесів і попередження низки післяопераційних ускладнень (особливо пневмоній, тромбофлебітів і емболії тощо). Рекомендовано вплив на паравертебральні зони спинномозкових сегментів [2, с. 141–228].

Для пізнього післяопераційного періоду характерним є те, що симпато-адреналова активність нормалізується, інтенсивність білково-жирового катаболізму знижується, знижується больовий синдром, показники гемодинаміки стабілізуються, нормалізується робота травного тракту. Завданням лікувальної фізичної культури у пізньому післяопераційному періоді при гострій кишковій непрохідності є: відновлення життєво-важливих функцій, стимуляція процесів регенерації в області хірургічного втручання, зміцнення м'язів черевного преса, адаптація серцево-судинної системи й органів дихання до зростаючого фізичного навантаження.

Висновки. Таким чином, розглянувши причину та наслідки кишкової непрохідності у пацієнтів, ми дійшли до висновку, що швидкість і повноцінність відновлення здоров'я хворих залежить від компенсаторної перебудови всіх органів і систем, в якій важливе місце займає використання засобів та методів фізичної реабілітації, які у максимальному ступені сприяють відновленню функцій життєво-важливих систем організму, попереджають виникненню післяопераційних ускладнень, сприяють скорішому видужуванню та відновленню працездатності хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Готовцев П.И., Суботин А.Д., Селиванов В.П. Лечебная физическая культура и массаж. М. : Медицина, 1987.
2. Лікувальна фізкультура в санаторно-курортних закладах. За ред. Л.І.Фісенко. Київ. 2005. 402 с.

Анастасія Димова,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **В. М. Осіпов,**

к.н.фіз.вих.та спорту, доцент (БДПУ)

ПЕРІОДИ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ МОЗКОВОМУ ІНСУЛЬТІ

Актуальність проблеми. На даному етапі розвитку реабілітаційної медицини в Україні пацієнти, які перенесли мозковий інсульт нарешті зможуть отримувати належну медичну реабілітацію, ключовим моментом якої є пацієнтоцентрований підхід та надання допомоги міждисциплінарною командою фахівців цієї галузі: лікар фізичної та реабілітаційної медицини, фізичний терапевт (фахівець з фізичної реабілітації), ерготерапевт (фахівець із заняттєвої терапії), логотерапевт (терапевт мови та мовлення), клінічний психолог. Такий підхід до реабілітації дозволить значно знизити смертність та поліпшити функціонування і якість життя пацієнтів зі стійкими порушеннями рухової сфери та життєздатності, зокрема при мозковому інсульті.

Ступінь досліджуваності проблеми. Аналіз вітчизняної та зарубіжної практики показує, що практично в усіх країнах світу, медична спільнота вже давно зрозуміла, що просто лікувати хворобу недостатньо, необхідно повернути хвору або травмовану людину до нормального соціального життя. Саме такий підхід є основою біопсихосоціальної моделі медико-реабілітаційної допомоги, який базується на таких універсальних принципах: пацієнтоцентрований підхід, мультидисциплінарність, ранній початок реабілітаційних заходів, безперервність, етапність і наступність.

Мета та методи дослідження. Мета роботи – розглянути періоди медичної реабілітації хворих, які перенесли мозковий інсульт.

Сутність дослідження. В Україні щорічно помирають від мозкового інсульту від 40 до 45 тис. осіб, це більше 87 випадків на 100 тис. населення. В Європі ж даний показник набагато нижчий – 37-47 на 100 тис. За статистикою, 30-40% хворих інсультом помирають протягом перших 30 днів і до 50% – протягом 1 року від початку захворювання, 20-40% – потребують постійного

догляду (12,5% первинної інвалідності), і тільки близько 10% повертаються до повноцінного життя [3]. Отже, відповідно до наведеної статистики, можна констатувати, що та реабілітаційна допомога, яка наразі діє в нашій державі є недостатньою.

Моковий інсульт – це гостре порушення мозкового кровообігу. Розрізняють ішемічні інсульти, які є наслідком церебрального атеросклерозу та закупорки судин тромбом та геморагічні, які супроводжуються крововиливом у головний мозок. Початок захворювання зазвичай гострий, та характеризується загальним тяжким станом, розладами свідомості, порушеннями серцевої діяльності, дихання, мови, парезами і паралічами верхніх і нижніх кінцівок [2].

Процес медичної реабілітації хворих з перенесеним мозковим інсультом розділяють на такі періоди: гострий, ранній відновлювальний, пізній відновлювальний та резидуальний [1].

Гострий період реабілітації становить приблизно перші 3-4 тижні. Реабілітація таких пацієнтів починається в неврологічному відділенні, особлива увага в цей період приділяється позиціонуванню хворих, тобто застосуванню спеціальних коригуючих укладок для тулуба і кінцівок для збереження нормального дихання, виділення, трофіки тканин; профілактики надмірної активації рефлексорних реакцій збоку рецепторів сухожил м'язів, сполучної тканини, м'язових веретен, суглобових рецепторів.

У ранній відновний період, який в середньому становить перші 6 місяців, для відновлення рухових навичок реабілітація може проводитися в реабілітаційному відділенні лікарні, реабілітаційному центрі або санаторії (за умови значного самостійного відновлення функцій). На цьому етапі активно запроваджується масаж, фізіотерапія та лікувальна фізична культура з використанням різних гімнастичних предметів і технічних засобів реабілітації.

Пізній відновний період починається з 6 місяців і триває до 1 року, і проводиться на амбулаторно-поліклінічному етапі реабілітації. На цьому етапі активно запроваджуються малогрупові та групові заняття лікувальною фізичною культурою, ерготерапевтичні заходи, кінезотерапія, фізіотерапія та масаж. Основна мета реабілітації на цьому етапі – це максимально можливе відновлення основних рухових навичок пацієнта та самообслуговування.

Резидуальний період реабілітації при інсульті – це підтримуючий період, який спрямований на подальше відновлення рухових функцій та профілактику повторних загострень хвороби.

Основні висновки. Мозковий інсульт – це гостре порушення мозкового кровообігу, наслідком якого є стійке порушення рухової функції та тяжка інвалідизація хворих. Реабілітація при інсульті проводиться мультидисциплінарною командою фахівців і включає три періоди: гострий, ранній відновлювальний, пізній відновлювальний та резидуальний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мухін В.М. Фізична реабілітація: підручник / В.М. Мухін. – 3-тє вид., переробл. та доповн. – К.: Олімпійська література, 2009. – 488 с.
2. Сторінка Facebook: Стоп інсульт – доступ https://www.facebook.com/pg/uabi.stopinsult/posts/?ref=page_internal
3. Захворюваність мозковим інсультом в Україні становить 280-290

випадків на 100 тис. населення: https://dt.ua/UKRAINE/zahvoryuvanist-mozkovim-insultom-v-ukrayini-stanovit-280-290-vipadkiv-na-100-tis-naselennya-292336_.html

Анна Дернова

студентка 1 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. І. Книш,**

к.пед.н., доцент (БДПУ)

АНАЛІЗ СТАНУ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ БЕРДЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Актуальність. На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблеми стану здоров'я підростаючого покоління є досить актуальними. Відомо, що навчання у вищому навчальному закладі потребує великих зусиль, напруженої розумової праці. Навчання та побут студентів проходять в умовах обмеженої рухової активності, великого навчального навантаження, стресових ситуацій, незадовільних санітарногігієнічних умов проживання, неповноцінного харчування тощо. Це обумовлює швидку втому організму, зниження працездатності, погіршення стану здоров'я і виникнення нових хвороб [1].

Ступінь досліджуваності. Ряд вчених (В. А. Грибков, А. І. Бурханов; М. О. Третьяков; Є. А. Хлистов; А. І. Драчук; Г. П. Грибан, Ф. П. Опанасюк, В. С. Кушнірука, К. П. Козлової) вказують на зниження рівня фізичної підготовленості та погіршення стану здоров'я студентів. Вивчення динаміки фізичного розвитку, фізичної підготовленості і стану здоров'я студентів за весь період навчання у вузі показує, що темпи приросту показників фізичної підготовленості у них після другого курсу сповільнюються, а на четвертому і п'ятому навіть помітно знижені. Дана проблема потребує більш детального вивчення, тому виникає необхідність продовжити дослідження, беручи до уваги вікові, індивідуальні особливості та умови проживання студентської молоді [2].

Метою дослідження було вивчення стану здоров'я студентів БДПУ, порівняння захворюваності студентів I та IV курсів, які відрізняються організацією навчальної роботи з фізичного виховання і системою харчування студентів.

Сутність дослідження. Вивчення стану здоров'я студентів проводилось в Бердянському державному педагогічному університеті за даними анкетування. В дослідженнях брало участь відповідно 15 і 19 студентів 1 та 4 курсів, віком від 17 до 22 років.

Отримані результати дозволяють зробити ряд висновків щодо уявлень студентів про здоровий спосіб життя. Аналіз відкритих питань анкети дозволив встановити, що уявлення про здоровий спосіб життя у студентів 1 – 4 курсу впадають до занять спортом, гігієни, відсутності шкідливих звичок, правильного харчування та доброго самопочуття. Певна частин студентів (20 %) не розуміють поняття “здоровий спосіб життя” взагалі і плутають його значення з категорією “здоров'я”.

Студенти вказували на такі ознаки здорового способу життя, як “заняття спортом”, “відсутність пристрасті до наркотиків”, “помірне вживання алкоголю”, “правильне харчування”, “відсутність звички до паління”, “гігієна”, “оптимістичне відношення до життя”, “діяльність на користь суспільству”, “дотримання режиму дня”. Сюди ж деякі випробувані відносили бадьорість, життєрадісність, гарний настрій, добробут. 70% анкетованих відповіли, що здоровий спосіб життя є необхідним і вони хотіли б вести більш здоровий спосіб життя, ніж на сьогоднішній день. Всі опитані вважають здоров'я засобом для досягнення певних цілей у житті. В системі ціннісних орієнтацій у 80 % студентів здоров'я займає 1 місце; у 10% – 2, 5% – 3 і 1 0% – 4; 5% опитуваних відводить здоров'ю лише 6 місце. Слід відмітити, що 20% студентів в ієрархії життєвих цінностей відводять перше місце родині, 10% – дружбі, 70% – здоров'ю.

Основні висновки. Таким чином, з отриманих результатів можна зробити висновки: 1. Відповіді респондентів про здоровий спосіб життя у відкритих запитання показали, що опитувані до найважливіших показників здорового способу життя віднесли “гармонійні відносини у родині”, “позитивне ставлення до себе”, “доброзичливі відносини з іншими”. Останнє місце серед ознак здорового способу життя – 60% студентів 1 і 4 курсу відвели “духовному життю”. 2. У системі ціннісних орієнтацій здоров'я студентів БДПУ займає першочергове місце у 60% опитуваних. 3. Дослідження відношення респондентів до власного здоров'я (Тест “Здоров'я”) дозволило зробити висновок про не відповідальне і не усвідомлене ставлення 30% опитуваних до власного здоров'я. 4. Аналіз результатів самооцінки здоров'я студентів дозволив встановити, що більшість з них скаржиться на головний біль, погіршення зору, вплив погоди на самопочуття. Рекомендується: проведення виховних годин кураторами, “бесід за круглим столом” зі студентами БДПУ, тематика яких торкається здорового способу життя; щорічне опитування, анкетування студентів для вивчення динаміки змін їх уявлень про здоровий спосіб життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грибан Г. П., Опанасюк Ф. Г. Шлях и поліпшенн я стану фізичної підготовленості студентської молоді // Проблеми фізичного виховання студентів. Матер. всеукр. наук.-метод конф. Дніпропетровськ: ДНУ, 2003.-С . 25-26.
4. Кутек Т. Б. Оцінка фізичного стану студентів, які проживають в різних екологічних зонах // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту; 36, наук. ир. /За ред. С. С. Єрмакова – Харків: ХХПІ, 2001. -№ 5.-С.3-7 .

Олексій Єрьоменко,

студент 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Т.Г.Грунтьовська,**
викладач біології та хімії (БЕГК БДПУ)

ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ШТУЧНИХ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ У СТЕПОВІЙ ЗОНІ

Степова зона є найбільшою з усіх природних зон на території України. Вона займає площу 240 тис. кв. км., або 40% території держави. В рослинному покриві переважає трав'яниста рослинність – головним чином багаторічні сухолюбиві види. Ліси, які є характерними для лісової та лісостепової зон, в степу мало виражені. Але для збільшення врожаю сільськогосподарських культур вкрай необхідно створення лісових насаджень. Ця проблема вирішується завдяки штучним лісам та лісосмугам.

Специфіка степової зони, що виражається в засоленості ґрунтів на плакорі та в долинах річок при переміщенні на південь, змушує ліси зміщатися в балки та пойми степових річок. Лісові біогеоценози степової зони України створюються у різних лісорослинних умовах й характеризуються застосуванням різних видів деревно-чагарникових порід, їх стійкістю у зоні екологічної невідповідності біологічних кругообігів в лісовому та степовому біогеоценозах. При цьому вивчається специфіка степових умов, стійкість деревних порід у степу, їх біологія, екологія і взаємні відношення до тих чи інших поєднань, питання фітоценотичної складності степових лісонасаджень[1].

Для успішного вирішення завдання створення штучних насаджень лісотипологи користуються типологічною системою. Перша така система була запропонована академіком П.С.Погребняком [2]. Вона враховувала показники родючості та зволоження. Однак, створена на матеріалах лісової зони, ця типологія виявилася неповноцінною для використання в степовій зоні. Тому, у 1971 році знавцем українського лісознавства професором О.Л.Бельгардом була запропонована нова типологічна система лісів степової зони України [3].

Тип лісу в розумінні представників цього напрямку – це поняття доволі широкого об'єму. Воно охоплює всі ділянки рослинності, що об'єднані екологічною спільністю едафотопу й характеризується спільністю трофоморф і гігморф. З цього випливає, що ліси з більш менш рівноцінними з екологічної точки зору місцезростаннями, можна віднести до одного типу.

Відомо[3], що створення лісових насаджень мало декілька етапів в історії степового лісорозведення.

1 етап – пошуковий.

2 етап – еколого-біоценологічний.

3 етап – ботаніко-географічний.

4 етап – лісотипологічний.

Лісотипологічний етап відображає найбільш вірний підхід з боку

лісоводів до вирішення основного біогеоценотичного питання в степовому лісорозведенні – відповідність штучно створеного лісу в степу конкретним умовам існування.

В основу типології штучних лісів степової зони України, яка була запропонована А.Л.Бельгардом, покладено наступні характеристики:

- 1) тип лісорослинних умов;
- 2) тип екологічної структури;
- 3) тип деревостою.

Результати досліджень лісових масивів, що ростуть в умовах степової зони України (Комісарівський, Грушеватський, Великомихайлівський, Великоанадольський) дозволяють зробити такі висновки стосовно створення й вирощування лісів:

1. Лісові насадження, що створені в степу на плакорі, пристосовуючись до степового середовища, перетворюючи його в лісове, стикаються зі складними екологічними труднощами – впливом вітру, сонцю, різких змін температур та ін..

2. Найефективнішою структурою насаджень в степу є тіньова структура, яка найбільш повно перетворює степові умови в лісові.

3. Важливим етапом лісорозведення є підбір стійких деревних порід для конкретних типів лісорослинних умов.

Аналізуючи все вищезазначене, стає зрозумілим, що в степу можна створити високопродуктивні лісові насадження, що будуть відповідати багатофункціональним властивостям його умов. Але це можливе лише за суворого дотримання типологічних принципів професора А.Л.Бельгарда.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова Н.А., Травлев А.П. Естественные леса и степные почвы. Д.: ДНУ, 1999. 345 с.
2. Бельгард А.Л. Лесная растительность юго-востока УССР. К.: Изд-во КГУ, 1950. 263 с.
3. Бельгард А.Л. Степное лесоведение. М.: Лесная. пром-сть, 1971. 336 с.

Діана Іщик,

студентка 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету
Науковий керівник: **Т.Г.Грунтковська,**
викладач біології та хімії (БЕГК БДПУ)

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЇ

Екологія (від дав.-гр. οἶκος — середовище, житло і λόγος — вчення, наука) — це наука, що вивчає закономірності взаємостосунків організмів з довкіллям, а також організацію і діяльність надорганізмових систем (популяцій, видів, біоценозів, біосфери) [1].

Екологічні відомості з'являються в науці ще з часів індійських та давньогрецьких трактатів. Перші описи екології тварин ми знаходимо в індійських трактатах «Рамаіана» та «Махабхарата» (VI-II ст. до н.е.). В них

описано понад 50 видів звірів. Наводяться відомості про місця існування, харчування, розмноження, добову активність, поведінку за зміни навколишнього середовища.

Аристотель у своїй «Історії тварин» наводить екологічну класифікацію тварин, а також характеризує середовище їх існування, сезонну активність, особливості суспільного життя. Теофраст сформулював основи геоботаніки й пояснив значення пристосувального забарвлення тварин в їх житті.

В середні віки в Європі церква на кілька століть стала гальмом розвитку всіх природничих наук. В ті часи зв'язок будови організмів з середовищем цілком приписували волі бога. Тому наукові відомості можна зустріти тільки в одиничних роботах.

В епоху Відродження завдяки великим географічним відкриттям і колонізації нових країн продовжується збір фактичного матеріалу та робляться перші спроби його систематизації. У першій половині XVIII століття Карл Лінней створив таксономічну систему рослин, якою ботаніки користуються й понині. В роботі «Суспільний лад природи» він застосував системний підхід до природи, оцінив вплив кліматичних умов на стан популяцій. Жан Батист Ламарк, який був послідовником К.Ліннея склав класифікацію тварин яка відображає їх еволюцію.

Петро Симон Паллас в роботі «Зоогеографія» описав спосіб життя 151 ссавців і 426 видів птахів тому його вважають одним із засновників «екології тварин».

Р.Бойль провів один з перших екологічних експериментів. Він вивчав вплив на тварин атмосферного тиску, стійкість водних та земноводних тварин до вакууму. Антоні Ван Левенгук описав харчові ланцюги й механізми регулювання чисельності тварин.

Кінець XVIII – початок XIX століття характеризуються подальшим розвитком екологічного мислення. Німецький вчений О. Гумбольдт закрив основи біогеографії, він ввів ряд наукових понять, які й досі використовуються екологами.

В XIX столітті основи екології тварин були закладені в працях К. Ф. Рулье. Ці ідеї в подальшому були розвинені в роботах його учня М.О. Сєверцева. Магістерська дисертація М.О. Сєверцева. «Періодичні явища в житті звірів, птахів і плазунів Воронезької губернії» у 1950 році (через 100 років після публікації) була перевидана, і вона не втратила свого значення й сьогодні.

Найважливішою подією, яка сприяла розвитку екологічних уявлень про природу, став вихід в світ знаменитої книги Чарльза Дарвіна про походження видів шляхом природного добору та жорсткої конкуренції. Це велике відкриття в біології стало потужним поштовхом для розвитку екологічних ідей.

Один з послідовників Ч. Дарвіна німецький зоолог Ернст Геккель в 1866 р. в книзі «Загальна морфологія організмів» («Generelle Morphologie der Organismen») запропонував термін «екологія» для позначення біологічної науки, яка вивчає взаємодію організмів з їх середовищем, який згодом отримав загальне визнання. Тому саме 1866 рік слід вважати роком народження екології. Наприкінці XIX ст. вона являла собою науку

про адаптацію організмів до кліматичних умов, а через 100 років перетворилася на цілий світогляд, який дістав назву «загальна екологія».

З другої половини XIX до середини XX століття проводяться дослідження надорганізованих біологічних систем. Німецький вчений К.Мебіус розробив вчення про біоценози. Теоретичні розробки В.В. Докучаєва поклали початок розвитку геоботаніки й ландшафтно́ї екології. У 1926 р. вийшла в світ праця В.І.Вернадського «Біосфера», в якій вперше показано планетарну роль біосфери як сукупності всіх видів живих організмів. В. І. Вернадський довів, що життя на Землі — явище планетарне і космічне, що біосфера — це загальнопланетарна система. Саме вона забезпечує біологічний кругообіг хімічних елементів і еволюцію всіх живих організмів. Не тільки складом атмосфери та гідросфери зобов'язані ми роботі біосфери, але і сама земна кора — це продукт біосфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біологічний словник/ред..К.М.Ситник,В.О.Топачевський. Київ: УРЕ, 1986. 680 с.
2. Лук'янова Л.Б. Основи екології. К.: ТОВ «Дск-Центр», 2016. 210 с.

Валерія Білик,

студентка 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук. керівник: **В. В. Гнатюк,**

к.біол.н., доц. (БДПУ)

СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ «КАТАСТРОФИ» м. БЕРДЯНСЬКА

Актуальність. Останні роки екологічний стан міста Бердянська дещо погіршився під дією як природних, так і антропогенних чинників. Місто розташоване в безпосередній близькості від самого насиченого промисловими підприємствами району України. Таке розташування є причиною напруженої екологічної ситуації для міста та його рекреаційної діяльності.

Ступінь досліджуваності проблеми. Тема екологічного стану Бердянська є досить актуальною. Її у своїй роботі «Екологія північного Приазов'я» розглядає М'ягченко О.П., кандидат хімічних наук, доцент кафедри біології та екології, оцінивши можливі проблеми. Частково розглянута Шнюковим М.Ф. у праці «Азовськ море» і Кровошеем Е.Ф. «Азовські коси».

Мета і методи дослідження. Аналіз та оцінка сучасного екологічного стану міста Бердянська та їх наслідки.

Сутність дослідження. У 2019 році місто опинилося на грані екологічної катастрофи адже стічні води з каналізації почали виходити назовні у результаті аварії з обваленням на магістральному каналізаційному колекторі, який транспортує до 80% стоків всього міста. Щоб усунути пошкодження, було прийнято рішення припинити подачу води в нагріній частині міста, «Лісках», центральній частини, в мікрорайонах «Слобідка», «Колонія», «Курорт», «Коса». Нажаль усунути

цю проблему за короткий час не вдалося, що погано вплинуло на екологію міста.

Декілька місяців по тому в Азовському морі в порту Бердянська стався розлив нафти. Площа розливу сягала 100 м². Аварія сталася у липні 2019 року в розпал курортного сезону. Джерелом забруднення стало судно Iskander під прапором Тунісу, у якого був пошкоджений бак. Ця аварія вплинула на часткове забруднення Бердянської затоки та безпосередньо на її мешканців.

Важливою екологічною проблемою для Бердянська є проблема як природного, так і антропогенного характеру – розмиття берегової смуги коси хвилями, викликаними сильними східними вітрами та варварським ставленням до прибережної санітарної зони. При штормі в самому вузькому місці коси, що сягає сорока метрів, хвилі можуть повністю перемивати проїжджу частину дороги. Активна комерційна діяльність місцевих туристичних баз, готелів та самих відпочиваючих також згубно діють на її екологічний стан. Знаючи про проблему розмиття коси, підприємці почали стрімко укріплювати берегові смуги які відносяться лише до їх території. Таке нерівномірне зміцнення Бердянської коси призвело до зовсім неконтрольованого процесу розмиття і стало ще згубніше для її збереження. Ця проблема залишається актуальною і до сьогодні.

Основні висновки. Вирішальним чинником розв'язання екологічних проблем є провідна роль держави у збереженні та відтворенні навколишнього природного середовища. Про це переконливо свідчить світовий і вітчизняний досвід.

Гонитва за найбільшим прибутком примушує суб'єктів економічної діяльності порушувати закони природи, закони, які спрямовані на збереження навколишнього середовища і раціональне використання природних ресурсів. Кожна держава має широкий набір важелів, з допомогою яких екологічні проблеми можуть бути вирішені, а екологічна напруга послаблена або ж знята. Саме тому, екомоніторинг території м. Бердянська є доволі актуальним задля своєчасного виявлення та попередження екологічних кризових явищ. Кожен з нас може долучитися до цього процесу, виконуючи прості дії, а саме – не смітити та прибирати за собою, не знищувати прибережні деревні насадження, долучатися до екологічних акцій та бути екологічно освіченим громадянином своєї країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк В.В. Екомоніторинг м. Бердянська // Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25-26 квітня 2018 року) : збірник тез. – Бердянськ : БДПУ, 2018. – Ч. 1. – С 15-16.

2. Гнатюк В.В., Нехайчук І.А. Екомоніторинг заповідних територій м. Бердянська // Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25-26 квітня 2018 року) : збірник тез. – Бердянськ : БДПУ, 2018. – Ч. 1. – С 18-20.

3. М'ягченко О.П. Екологія північного Приазов'я : Бердянськ, 1999.

207 с.

4. Курортный Бердянск оказался на грани экологической катастрофы. Сегодня : веб-сайт. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/kurortnyy-berdyansk-okazalsya-na-grani-ekologicheskoy-katastrofy-626468.html> .

Дар'я Близнюк

студентка 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук. керівник: **В. В. Гнатюк,**

к.біол.н., доцент (БДПУ)

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВОЄННИХ ДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Актуальність. Збройна агресія на сході України призвела до серйозних екологічних наслідків у Донецькій та Луганській областях що проявляється у забрудненні підземних вод та водойм, забруднення атмосферного повітря, виведення з ладу значних масивів ріллі, знищення і псування об'єктів природно-заповідного фонду, лісові пожежі та ін.

Ступінь досліджуваності проблеми. Ця проблема також розглядалась у публікації в рамках проекту «Визначення шкоди, завданої довкіллю на сході України», який виконувався Координатором проектів ОБСЕ в Україні за фінансової підтримки урядів Канади та Австрії у співпраці з екологічною мережею «Зой» (Швейцарія). У публікації використані матеріали кабінетних та польових досліджень. (Київ, 4 вересня 2017 року).

Мета і методи дослідження. Оцінка екологічних наслідків воєнних дій на сході України.

Сутність дослідження. На сьогодні відомо, що деякі об'єкти природно-заповідного фонду пошкоджені численими обстрілами — національні парки Святі гори, Меотида, відділення Українського степового заповідника Кальміуське, Крейдяна флора, регіональні ландшафтні парки Донецький кряж і Слов'янський курорт. На території ландшафтного парку Ізюмська лука на Харківщині, а також на території національного парку «Святі гори» незаконно знищують лісові ресурси. В результаті боїв на території відділення Українського степового заповідника "Крейдяна флора" сильно постраждало урочище Кучутури, де були влаштовані бліндажі, окопи і вогневі точки.

Пожежі, викликані обстрілами, охопили 17 % лісів і 24 % степів у зоні АТО. У тому числі вогнем було пошкоджено природно-заповідні об'єкти — філії Луганського заповідника Провальський степ, Трьохізбенський степ, регіональні ландшафтні парки Донецький кряж, Зуєвський, національний парк Святі гори і 13 заповідників. Також від пожеж постраждали заповідники в Луганській області — Нагольчанський, Волнухінський, Білорічанський, Луганський, Перевальський і Піщаний. Від вогню постраждало 20 % усіх кам'янистих степів в межах України.

Серед безлічі промислових підприємств, пошкоджених у результаті бойових дій, виявилися найбільш екологічно небезпечні виробництва —

Ясинуватський, Авдіївський і Єнакіївський коксохімічні заводи, Єнакіївський металургійний завод, Лисичанський нафтопереробний завод, Донецький казенний завод хімічних виробів, Слов'янська, Луганська і Курахівська теплові електростанції, північнодонецький «Азот» і горлівський «Стирол».

У Луганській області забрудненими водами затоплені близько 20 шахт, що веде до подальшого забруднення підземних вод. У районі боїв відбувається масове забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами, металевими осколками від снарядів і мін, а також збідненим ураном, який використовується для підвищення бронейної здатності деяких боєприпасів.

Екологічний моніторинг на окупованих територіях не проводиться, адже не працюють пости контролю якості поверхневих вод та пости контролю якості атмосферного повітря в Донецьку, Макіївці, Горловці, Єнакієвому, Луганську і Алчевську, паралізовано роботу Державних екологічних інспекцій, не контролюється радіаційний фон.

Основні висновки. Конфлікт на сході України триває досі, таким чином, зберігається ризик, пов'язаний із впливом бойових дій як безпосередньо на природні об'єкти, так і, насамперед, на об'єкти промислової і комунальної інфраструктури, що становлять підвищену екологічну небезпеку і водночас часто відіграють важливу роль у життєзабезпеченні населення регіону. Щоб планувати і вживати першочергових заходів для зниження небезпеки від її найбільших джерел у зоні конфлікту, необхідно мати постійно уточнювану й оновлювану оцінку цієї небезпеки. На її основі мають регулярно плануватися й виділятися ресурси, в тому числі фінансові, для систематичного обмеження і зниження ризику, зокрема для підтримання достатніх сил і засобів для своєчасної ліквідації можливих аварій, а також здійснюватися політичні заходи в рамках переговорного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк О. В., Ширяєва Д. В. Пожежі в зоні АТО як фактор впливу на біорізноманіття // Тези доповідей Конференції молодих дослідників-зоологів — 2014 м. Київ, Інститут зоології НАН України, 14 листопада 2014 р.). — Київ, 2014. — 27 с.
2. Загороднюк І. Біотичне різноманіття та екобезпека в зоні АТО: аналіз ситуації та ризиків // Збереження біологічного і ландшафтного різноманіття України: Матеріали науково-практичної конференції 7–8 липня 2016 р. / За ред. В. А. Дякова. — Святогірськ, 2016. — С. 41–50.
3. Оцінка екологічної шкоди та пріоритети відновлення довкілля на сході України. — К.: ВАІТЕ, 2017. — 88 с. — С. 73.

Марія Верік,

студентка 2 курсу

факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти

Наук. керівник: **В. В. Гнатюк,**

к.біол.н., доцент (БДПУ)

ВПЛИВ КОРОЗІЇ МЕТАЛІВ НА ВОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Актуальність. Багато предметів схильні до корозії, так як зроблені з корозійних металів. Велика кількість людей і не здогадуються про шкоду, якої зазнає навколишнє середовище, від корозії металів. На жаль людям простіше замінити об'єкт, ніж оновити його. І якщо більше предметів можна утилізувати на землі, то величезні – найпростіше утилізувати на дні морів або океанів. До того ж потонулі кораблі так само схильні до корозії. Мало хто знає, що відбувається з життям у водоймі від того, що якийсь предмет піддається корозії на його дні. А вода, як відомо, є одним з цінних природних ресурсів, вона виконує велику функцію в обмінних процесах речовин, які становлять основу життя.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблема захисту металів від корозії виникла майже на самому початку їх використання. Люди намагалися захистити метали від атмосферного впливу за допомогою жиру, масел, а пізніше і покриттям іншими металами тощо. У працях давньогрецького історика Геродота (V ст. До н.е.) вже є згадка про застосування олова для захисту заліза від корозії.

Завданням хіміків було і залишається з'ясування суті явищ корозії, розробка заходів, що перешкоджають або уповільнюють її перебіг. Корозія металів здійснюється відповідно до законів природи і тому її не можна повністю усунути, а можна лише сповільнити. Одним з найбільш поширених способів захисту металів від корозії є нанесення на їх поверхню захисних плівок таких як лаку, фарби, емалі.

Існуючі методи допомагають не тільки запобігти руйнуванню металів, а й запобігти їх шкідливому впливу на навколишнє середовище, зокрема й на водні ресурси.

Мета і методи дослідження. Дізнатися, як впливають на життя водойми продукти корозії.

Сутність дослідження.

Корозія призводить щорічно до мільярдних збитків, і рішення цієї проблеми є важливим завданням. Основний збиток, що заподіюється корозією, полягає не у втраті металу як такого, а у величезній вартості виробів, що руйнуються корозією. Ось чому щорічні втрати від неї в промислово розвинених країнах настільки великі.

Справжні збитки від неї не можна визначити, оцінивши тільки прямі втрати, до яких відносяться вартість зруйнованої конструкції, вартість заміни обладнання, витрати на заходи щодо захисту від корозії.

В процесі своєї експлуатації вироби з металу покриваються різними хімічними складами: барвниками, розчинниками, машинними маслами, миючими засобами, антикорозійними покриттями і викидаються в навколишнє середовище.

Вони завдають шкоди природним місцям проживання тварин і

рослин, змінюють природні ландшафти, викликають ускладнення екологічної та санітарної обстановки в населених пунктах.

Зміни, що відбуваються в природі, в результаті утворення звалища тягнуть за собою такі наслідки як небезпечні речовини з поверхні металу просочуються в ґрунт і підземні води і є загрозою зараження ґрунту, питної води та змінюється мікроклімат навколо сміттєзвалища, який негативно впливає на рослинний і тваринний світ (шматки металів травмують тварин).

Час, витрачений для розкладання заліза, складає: на землі 10 – 20 років, в прісній воді – близько 3 – 5 років, в солоній воді – 1 – 2 роки.

Основні висновки. Отже, найбільш ефективним способом вирішення проблеми є вторинна переробка (переплавлення) металу. Для цього потрібно відновлювати збори металообробку. У вирішенні цієї проблеми активно можуть брати участь школярі, здобувачі вищої освіти та дорослі. Також існують такі способи попередження та боротьби з корозією на практиці як взаємодія з більш активними металами (наприклад, до трубопроводів і корпусам судів при тривалій стоянці приєднують злитки з магнію або цинку); покриття лаками, фарбами, мастилами, захисними шарами з інших металів (встановлено, що ідеальний захист від корозії на 80% забезпечується правильною підготовкою поверхні, і тільки на 20% якістю використовуваних лакофарбових матеріалів і способом їх нанесення); додавання спеціальних речовин (інгібіторів), які уповільнюють корозію.

Таким чином кожна людина з дитячих років повинна шанобливо ставитися до навколишньої природи, землі, ґрунту та зменшувати антропогенний тиск на неї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боротьба з корозією металів екологічно чистими засобами / В. І. Савенко та ін. Київ : Економічна наука, 2018. С 63-67.
2. Корозія металів і способи захисту від корозії : веб-сайт. URL: <https://subject.com.ua/master/Chemistry/lesson32.html> .
3. Важкі метали у компонентах навколишнього середовища м. Маріуполь (еколого-геохімічні аспекти) / С.П. Кармазиненко, та ін. Київ, 2014. 168 с.

Єлизавета Горб,

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Науковий керівник: **С. І. Кара,**

доцент (БДПУ)

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ХІРУРГІЧНИХ ВТРУЧАННЯХ НА ГРУДНОМУ ВІДДІЛІ ХРЕБТА

Актуальність. Травми хребта відносяться до найбільш важких пошкоджень опорно-рухового апарату. У більшості випадків вони тягнуть за собою тяжкі наслідки у вигляді рухових, чутливих, трофічних та інших розладів та призводять до стійкої втрати працездатності або до смерті потерпілого.

За статистичними даними кожного року внаслідок переломів шийного відділу хребта в Україні гине близько 230 осіб, грудного відділу – 260, поперекового – 50.

Найбільш частою причиною травм буває падіння з висоти, ДТП та пірнання на мілководді. Також, на травми спини припадає близько 5-10% спортивних травм. Переломи хребта можуть супроводжуватися виникненням специфічних ускладнень, в тому числі дуже серйозних, що в подальшому призводить до інвалідизації пацієнта. На даний час в Україні проживає близько 20 тисячі інвалідів з ураженнями хребта, спинного мозку та порушеннями рухових функцій [1].

Мета дослідження: з'ясування методів фізичної реабілітації після операції на грудному відділі хребта та їх впливу на відновлення функціонального стану організму після переломів грудного відділу хребта.

Сутність дослідження. Вивчення етіопатогенетичної та клінічної характеристики переломів грудного відділу хребта, свідчать про те що, такі переломи хребта відносять до числа найбільш важких травм, які можуть призвести до втрати обсягу рухів, працездатності, інвалідизації хворого і навіть до летального результату.

Вкрай необхідні для запобігання подальших переломів хребців своєчасна діагностика та лікування.

Існує велика різноманітність переломів хребта і щоб правильно поставити діагноз, кожному пацієнту призначають комплекс діагностичних процедур: рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, денситометрія, неврологічний огляд, проводиться оцінка рухових функцій, м'язової сили, больової та тактильної чутливості, морфометрія, індекс деформації хребта.

Основні принципи хірургічного втручання при переломах хребта: стабілізація (фіксація в фізіологічно вигідній позиції) пошкодженого хребетного сегмента, декомпресія нервових структур (при ознаках здавлювання кістковими структурами спинного мозку або нервових корінців).

Реабілітація при переломах грудного відділу хребта включає в себе комплекс засобів відновного лікування (в основі лежить лікувальна фізкультура). Завдяки ЛФК: стимулюються обмінні процеси в організмі, здійснюється профілактика контрактур, нормалізується психоемоційний стан пацієнта, ліквідуються наслідки гіпостатичних ускладнень, гіпотрофії м'язів пошкоджених сегментів, активізується регенерація в пошкоджених сегментах, покращується діяльність серцево-судинної, дихальної та травної систем, усуваються застійні явища, атрофія м'язів тіла і кінцівок, зміцнюються м'язи грудної клітки.

Програма реабілітації включає: вправи посилення розгинання м'язів, вправи постуральної перетяжки, ергономічні та балансові вправи.

Важливе значення у реабілітації хворих з переломами хребта має масаж та фізіотерапевтичні процедури.

Основні завдання реабілітації компресійних переломів тіл хребців: попередження подальшої деформації тіл пошкоджених хребців і спинного мозку від здавлювання, виправлення форми тіла пошкоджених хребців, розвантаження хребта, збереження функціональної здатності хребта.

Масаж покращує м'язовий тонус, підсилює крово- і лімфообіг, стимулює регенеративні процеси, живлення тканин, зменшує або взагалі ліквідує біль [2].

Фізіотерапевтичний вплив при переломах здійснюється за загальною прийнятою методикою з переважним використанням електро-, світло- і теплолікування. Переваги фізіотерапії: зняття болю в області спини, зменшення вираженості больового синдрому, полегшення міофасціальних больових синдромів, лікування артрозів та артритів, поліпшення мікроциркуляції крові та лімфовідтоку, зняття компресійно-ішемічних нейропатій, надання тону м'язам або їх розвантаження.

Висновок. Відновлення працездатності потерпілих після операції на грудному відділі хребта може бути досягнуто лише при застосуванні комплексу лікувальних заходів, спрямованих на поліпшення функціональних можливостей організму. Найбільшою відновлювальною здатністю в зв'язку з потужним патогенетичним характером дії на функції різних систем та органів має комплекс фізичних засобів реабілітації, що включає фізичні вправи, лікувальний масаж, фізіотерапевтичні процедури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Качесов В.А. Основы интенсивной реабилитации. Травма позвоночника и спинного мозга / В.А.Качесов. – Книга 1. М.: 2002. – 313 с.
2. Мурза В.П. Фізична реабілітація: навч. посіб. / В.П. Мурза // – К.: Орлан, 2004. – 599 с.

Володимир Коваленко,

студент 2 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **Г.О. Сенченко**

викладач (БЕГК БДПУ)

МІКРОЗЕЛЕНЬ: НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ

На сьогоднішній день однією з специфічних проблем харчування, яка потребує уваги, є недоїдання вітамінів та мінералів, яке впливає на понад дві третини жителів світу, які живуть у країнах будь якого економічного статусу, тобто у сьогоднішньому світі прогресує авітаміноз та гіповітаміноз. Мінеральне недоїдання вважається однією з найважливіших глобальних проблем для людства. Тому нинішні зусилля щодо пом'якшення мінливої недостатності харчування зосереджені на розробці біоокислювальних методів та генетично-технічних культур для максимального поглинання поживних речовин.

Один із найкращих методів уникнути авітамінозу та мінерального недоїдання – це пророщувати насіння і злаки, тобто включати в раціон харчування мікрозелень. Мікрогрін – це дрібна зелень різних видів рослин (гороху, люцерни, буряка, редису, соняшника, базилику, гірчиці тощо), «вік» якої не перевищує 7 – 10 днів. Мікрозелень є густим джерелом

живлення і має потенціал для виробництва у будь якому регіоні.

Інтерес до мікрозелені також був сформований популярними веб-сайтами, що підтверджують висновки науковців, які вказують на те, що мікрозелень може мати в 4– 40 разів більшу кількість деяких поживних речовин та вітамінів, ніж звичайні овочі. Крім того, відомий енциклопедичний вчений Вебер зазначив, що методи, які використовуються для вирощування мікрозелені (наприклад, ґрунт), можуть суттєво вплинути на їх харчову цінність [1, с. 17].

Науковці США провели дослідження, в якому вирощували мікрозелень трьома способами та порівняли вміст вітамінів та поживних речовин у мікрозелені та суцвітті броколі. Дослідження дали досить цікаві результати. Незважаючи на те, що три різні способи культивування, які використані в цьому дослідженні, суттєво вплинули на харчову цінність отриманих мікрогрінів, результати показали, що мікрогріни броколі мають вищу харчову цінність в порівнянні зі зрілими овочами щодо кількох досліджених мінералів, а саме Mg, Mn, Cu та Zn [2, с. 27].

Аналізуючи, дослідження американських вчених варто зазначити, що вирощування мікрозелені на території України буде мати не лише позитивний вплив на харчування людей, покращення їх мінерального та вітамінного статусу, але й покращить економіку країни.

Наприклад, у Великобританії повідомляється, що щорічно викидається 4,1 мільйона тонн їжі, що можна уникнути за допомогою кращих стратегій управління та підготовки харчових продуктів. Маса загальних продовольчих відходів складає 19%, які є «неминучими відходами» [3]. У випадку з використанням брокколі багато людей харчуються лише суцвіттям і відкидають стебла, хоча стебла є їстівними та мають велику кількість антиоксидантів. Що не практикується в обробці та споживанні мікрозелених біомас, оскільки ці рослини збирають на поверхні підростаючого росту для споживання; отже, за винятком коренів, 100 % мікрозеленої біомаси використовується.

Ці дослідження дають критичні уявлення про потенціал мікрозелені, адже потенціал цього виду рослин досить високий. Щоб забезпечити щільне джерело мінералів, вирощування цих рослин не вимагає великих площ для виробництва, також може бути вирощено окремою групою людей.

Отже, проаналізувавши дослідження іноземних науковців, можна зробити висновок, що в результаті розвитку світового виробництва рослин, як продуктів харчування, потрібно вводити у виробництво нові харчові продукти, які насправді є більш корисними, не лише в повсякденному раціоні харчування, але у боротьбі з мінеральною, вітамінною недостатністю і багатьма хворобами сьогодення. Ця проблема є недостатньо вивчена на вітчизняному ринку і тому потребує додаткових досліджень та опрацювань не тільки у сфері агропромисловості а й у ресторанному бізнесі зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Burlingame В. Великі проблеми харчування та екологічної стійкості. *Front Nutr* (2014) 1: 3.10.3389 / fnut.2014.00003 [безкоштовна

стаття PMC] [PubMed] [Cross Ref].

2. Walker RE, Keane CR, Burke JG. Диспропорції та доступ до здорової їжі США: огляд літератури про харчові пустелі. Місце здоров'я (2010) 16 (5): 876-84.10.1016 / j.healthplace.2010.04.013 [PubMed] [Cross Ref].

3. Головний тренд у здоровому харчуванні в 2017 році. URL: <http://vermiculite.com.ua/vermikulit-spucheniy/54-golovnij-trend-v-zdorovomu-kharchuvanni-v-2017-rotsi>. (дата звернення: 28.02.2020)

Олександра Корвєгіна,

студентка 1 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник : **С. І. Книш,**

к.пед.н., доцент

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Актуальність. У контексті підвищення уваги до природничої освіти учнів та студентів назріла необхідність удосконалити підготовку вчителів природничих предметів, зокрема біології, наповнити її новими формами, методами та технологіями. Оскільки важливим складником професійної підготовки майбутніх учителів біології є методична підготовка, тож вона буде об'єктом пропонованої наукової розвідки [2, с.62].

Ступінь досліджуваності проблеми. Різні аспекти методичної підготовки майбутніх учителів біології в Україні висвітлено в публікаціях Т. Бондаренко, Т. Буяло, Л. Міронець, Н. Міщук, І. Мороза, А. Степанюк, О. Цуруль, Л. Шаповал, В. Шулдика та інших. Досвід підготовки вчителів біології в інших країнах схарактеризовано у публікаціях Є. Боркача, Ш. Галя (Угорщина), М. Туленкової (Словаччина). та інших.

Метою даного дослідження є визначення науково-методичних аспектів підготовки вчителів біології.

Сутність дослідження. Сучасна орієнтація освіти на формування компетенцій передбачає створення дидактичних і психологічних умов, в яких студент може проявити не тільки інтелектуальну і пізнавальну активність, але й особистісну соціальну позицію, свою індивідуальність, виразити себе як суб'єкт навчання. Саме тому для організації успішної навчальної діяльності студентів потрібно обирати такі форми та методи роботи, які б викликали зацікавленість та бажання пізнавати нове.

Формування знань мети, основних завдань біологічної освіти досягається у процесі вивчення біологічних наук у вузі, функцією якого є формування у студентів ключових компетенцій, яких потребує сучасне життя. Для повного формування та розвитку біологічних знань студентів необхідно цілеспрямовано і наполегливо користуватися активними та інтерактивними формами та технологіями організації вивчення біологічних наук. [1]

Технологія активного навчання передбачає використання таких форм роботи, які активізують особистість до саморозвитку, бажання отримувати якісні знання, професійні уміння, здатність творчо вирішувати

конкретні проблеми. Само метод проектів, моделювання професійних ситуацій, рольові та ділові ігри, проведення «круглих столів» та ін. В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок студентів, їх критичного мислення, вміння самостійно конструювати власні знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Метод моделювання конкретних ситуацій є сильним мотивуючим фактором, так як дозволяє обговорювати проблеми, пов'язані з майбутньою спеціальністю. Ділові бесіди і рольові ігри – метод імітації прийняття управлінських рішень в різних виробничих ситуаціях – відносять до активних методів навчання тому, що діяльність студентів носить продуктивний, творчий, пошуковий характер.

Значущим для здобуття методичних знань, формування методичних умінь і навичок є досвід самостійної діяльності майбутніх педагогів, що дає їм змогу визначити свою позицію з того чи іншого методичного питання, висловити власну думку щодо професійної проблеми. Перебудова методичної підготовки у ВНЗ передбачає розробку інноваційних технологій навчання, орієнтованих на професійний розвиток. На наш погляд, перспективними у цьому контексті є кейс-технології [2, с.72].

Формування предметної компетентності в процесі навчання біології тісно пов'язано з використанням методу біологічного експерименту. В останні півстоліття в біології широко використовуються методи математичного планування і проведення експериментів. Сьогодні важко уявити собі процес навчання без використання сучасних технологій. І перш за все мова йде про застосування в навчальному процесі інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ).

Основні висновки. Формування знань мети, основних завдань біологічної освіти досягається у процесі вивчення біологічних наук у вузі, функцією якого є формування у студентів ключових компетенцій, яких потребує сучасне життя. Для повного формування та розвитку біологічних знань студентів необхідно цілеспрямовано і наполегливо користуватися активними та інтерактивними формами та технологіями організації вивчення біологічних наук. В рамках глобальної інформатизації навчальних закладів слід активно впроваджувати в процес навчання ІКТ, зокрема хмарні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Активні форми навчання – необхідна умова підготовки фахівця – професіонала.- [Режим доступу.- <http://collegesnau.com/index.php/metodychna-robota/ck-oblikovo-finsanovyhta-ekonomichnyh-dyscyplin/tyzhden-cmk/1190-aktyvni-formy-navchannja--neobhidna-umova-pidgotovky-fahivcja--profesionala>]

2. Грицай Н.Б. Методична підготовка майбутніх учителів біології в Європейському освітньому просторі.// Український педагогічний журнал.- №3.- 2017.- С.62-68.

Тетяна Колоколова

студентка 1 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. І. Книш**,

к.пед.н., доцент (БДПУ)

ВІЗУАЛЬНІ КРИТЕРІЇ НОРМАЛЬНОЇ ТА АСИМЕТРИЧНОЇ ПОСТАВИ

Актуальність. В останні роки, у зв'язку з погіршенням гігієни зовнішнього середовища, харчування, нервово-психічними перенапруженнями з одночасним обмеженням рухової активності, у студентів різко зростає кількість деформацій опорно-рухового апарату. За даними Міністерства охорони здоров'я України за 60 % людей спостерігається порушення опорно-рухового апарату. Більша кількість студентів вимагає обстеження фізичних навантажень, застосування спеціалізованих фізичних вправ, проведення занять за спеціальною програмою, навіть з включенням лікувально-оздоровчої фізкультури [1].

Ступінь досліджуваності проблеми. Вивченням цієї проблеми займалися багато науковців, так Микола Славик вивчав поставу, як фактор відображення здоров'я людини, Круцевич Т. Ю. досліджував методи дослідження індивідуального здоров'я підлітків у процесі фізичного виховання, Кашуба О.І.- біомеханіку посадки, Земсков Е. А. писав про формування постави і ходи у людини.

Мета роботи полягає у визначенні візуальних критеріїв нормальної та асиметричної постави у студентів БДПУ.

Сутність дослідження. Постава – це ортостатичне положення тіла людини в просторі, при якому зберігаються фізіологічні вигини хребта із симетричним розташуванням голови, тулуба, таза, верхніх і нижніх кінцівок. Для визначенні постави людину оглядають з фронтальної, сагітальної та вертикальної сторони. Для практичного підтвердження та наглядності постав було проведено дослідження постави у студентів 1ФТЕ групи та 1СБЗЛ групи. В дослідженні приймало участь 13 студентів.

За результатами досліджень лише 6 студентів із 13-ти мають нормальну правильно сформовану поставу. У 7 студентів виявлено порушення постави. Найбільш частими порушеннями були: асиметричне розташування плечового поясу, лопаток, сутулість спини. Сколіотичну поставу виявлено у 2 студентів. Гіперкіфотична і сутула постава спостерігається також у 2 студентів. У решти виявлено плоску і кіфолордичну постави. Необхідно відмітити, що серед студентів, яких обстежили, були ті, які мають більш важкі порушення опорно-рухового апарату, а саме такі органічні порушення, як порушення хребта в сагітальній площині – скаліози. Слід відмітити, що першою причиною порушення постави є слабкість м'язового корсету.

Ефективність використання спеціальних коригуючих вправ багато в чому залежить від вибору вихідних положень. Найбільш вигідними з них є ті, при яких можлива максимальна навантаження хребта по осі і виключається вплив на тонус м'язів, що визначають кут нахилу таза. До них відносяться вихідні положення лежачи на спині, животі і стоячи в упорі на

колінах.

Тривале перебування в одному положенні за робочим столом часто призводить до сутулості, якщо це положення неправильне, то розвивається асиметрична постава [3]. Щоб уникнути цього потрібно притримуватись основ корекції. Причинами які призводять до неправильно постави є недостатній фізичний розвиток, гігієнічні особливості (тісний одяг, м'яке ліжко, особиста гігієна та ін.), перенесення важких захворювань у дитинстві (туберкульоз, рахіт, інфекційні захворювання та ін.), несприятливі робочі пози, такі види спорту, як велосипедний, бокс, боротьба, а також захворювання радикулітом, виразковою хворобою та ін.

Виходячи з цього основним засобом попередження і усунення порушень постави є спеціальні фізичні вправи спрямовані на створення м'язового корпусу і корекцію окремих вад постави. Велике значення для усунення вад постави мають гімнастичні вправи, що виконуються з різних вихідних положень: сидючи, стоячи, в упорі стоячи на колінах, лежачи й у вису при різних положеннях голови, тулуба, рук та ніг. Основним засобом, здатним підтримувати правильну поставу і виправляти її порушення, є гімнастика. Результати від занять (систематичних) проявляються через 3-4 місяці. Щоб закріпити досягнутий результат, займатися треба не менше року, а надалі підтримувати його, проводячи профілактичні заходи.

Основні висновки. Виходячи з результатів дослідження рекомендовано збільшити рухову активність студентів, незважаючи чи є вади постави, чи їх немає. Це попередить виникнення різного роду захворювань і поширення деформації опорно-рухового апарату, стійкість до впливу негативних факторів середовища, забезпечить покращення фізичного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://studme.com.ua/125606074121/meditsina/metodiko-prakticheskie_zanyatiya_vtorogo_goda_obucheniya.htm
2. https://pidruchniki.com/71560/meditsina/postava_porushennya
3. <https://www.dobrobut.com/ua/library/c-priciny-vidy-i-lecenie-narusenij-osanki-u-detej-doskolnogo-vozrasta>

Ігор Лідовський,

студент 3 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Наук.керівник: **Т. П. Мілліонщикова,**

викладач (БЕГК БДПУ)

ЗБАЛАНСОВАНЕ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ – ОСНОВНИЙ ФІЗІОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Здорове життя і молодість – важливе завдання для забезпечення майбутнього України. Одна з найважливіших проблем сьогодення, яка формує здоров'я і добробут нації в цілому – здорове та раціональне харчування підростаючого покоління. Правильне харчування забезпечує

нормальний ріст і розвиток організму, визначає розумовий і фізичний розвиток, оптимальне функціонування всіх органів і систем, формування імунітету та адаптаційних резервів організму, основа гарного самопочуття, збільшує тривалість життя.

Дослідження показують, що у більшості населення порушений режим харчування, порушена кількість прийому їжі та її об'єм.

За всю історію існування людини харчування завжди було і залишається найсуттєвішим чинником, який здійснює постійний вплив на її здоров'я. Їжа – це мультикомпонентний фактор навколишнього середовища, що містить понад 600 речовин, необхідних для нормального функціонування організму людини. Особливої уваги заслуговує стан здоров'я та умови харчування молоді нашої держави, тому що здоров'я молоді є умовою створення міцного суспільства. Розгляд та вивчення основних питань харчування як основи життєдіяльності людини потребує ретельного наукового аналізу всіх компонентів цього фізіологічного процесу.

Життя сучасної молоді людини: великі нервові, інформаційні та емоційні навантаження, перенапруження, хронічне недосипання, особливо в період сесії, порушення режиму дня і відпочинку та характеру харчування. Зміна характеру харчування; порушення режиму харчування; малорухомий спосіб життя може призвести до захворювань органів травлення, нервових стресів та неврозів, втомлюваності та поганого засвоєння матеріалу, що у свою чергу веде до неякісної підготовки майбутнього спеціаліста.

Тому здорове харчування є найважливішою фізіологічною потребою організму і має надзвичайно важливий вплив на життя та здоров'я людини.

Треба пам'ятати, що здорове харчування – це збалансоване споживання білків, вуглеводів, жирів, вітамінів і мікроелементів.

Студенти все частіше харчуються продуктами та напоями, які є висококалорійними, але малопоживними. Це негативно впливає на харчовий статус і здоров'я молодих людей, призводить до розвитку так званого “прихованого голоду”, дефіциту нутрієнтів, в першу чергу мінеральних речовин і вітамінів. Також слід відзначити шкідливий вплив на здоров'я студентів широкого споживання ними рафінованого цукру, який у вигляді добавок є присутнім в безлічі продуктів. На його засвоєння витрачається велика кількість кальцію. Крім того, для засвоєння білого цукру вітаміни групи В витягуються з різних органів, що призводить до виникнення їх дефіциту. А люди, зокрема молодь, страждають від нервової збудливості, втоми, анемії, серцевих нападів, розладів травлення, погіршення зору, м'язових і шкірних захворювань.

Постає питання як харчуватися правильно? Існують різні відповіді на це запитання: одні спеціалісти вважають, що всі проблеми – від м'яса, прихильники роздільного харчування спонукають нас не змішувати деякі продукти. Де правда? Як правильно харчуватися? Кожен може визначити для себе, наскільки раціональна та чи інша система харчування.

Перш за все, давайте з'ясуємо, що ж таке раціональне харчування. Назва походить від латинського «Rationalis» – розумний. Це фізіологічно повноцінне харчування здорових людей із врахуванням їх віку, статі, характеру праці, кліматичних та географічних умов, індивідуальних

особливостей, яке є різноманітним і збалансованим по всіх компонентах. Рациональне харчування слід розглядати як один з головних складників здорового способу життя, як один з чинників продовження активного періоду життєдіяльності.

Рациональне харчування необхідне для підтримання нормальної життєдіяльності організму, високого рівня фізичної та розумової працездатності. Від характеру харчування залежить обмін речовин, функція та структура тканин і органів, опірність організму до впливу несприятливих факторів оточуючого середовища, дії мікробів, вірусів.

Здорове рациональне харчування – це здоров'я нації, показник цивілізованості держави, що відображає рівень її соціально-економічного розвитку, головний критерій доцільності та ефективності всіх сфер діяльності людини.

ЛІТЕРАТУРА

1 Гуліч М.П. Рациональне харчування та здоровий спосіб життя – основні чинники збереження здоров'я населення. *Проблеми старения и долголетия*. 2011, Т.20, №2. С. 128-132.

2.Цимбаліста Н.В. Стан фактичного харчування населення та аліментарно обумовлена захворюваність. *Проблеми харчування*. 2008, № 1-2. С.32-35

Юрій Луценко,

студент 1 курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету
Наук. керівник: **Наталя Пшенична**
к.п.н. (БЕГК БДПУ)

ЗНАЧЕННЯ ХРОМАТОГРАФІЧНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЧОВИНИ ДЛЯ АНАЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Актуальність. Хімічний аналіз часто супроводжується зміною фізичних параметрів системи, яку аналізують. Методи, засновані на цих особливостях, називаються фізико-хімічними. Такі методи аналізу характеризуються значною швидкістю виконання, високим ступенем достовірності та не потребують великої кількості речовини для проведення дослідження. Фізико-хімічні методи аналізу відрізняються високою чутливістю та вибірковістю. Виконання аналізу фізико-хімічними методами в багатьох випадках потребує виділення компонентів, що визначають, від інших складових частин досліджуваної речовини. Для вирішення цієї практичної задачі успішно застосовують хроматографічний метод аналізу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Хроматографічний аналіз широко застосовується у фармації, медицині та інших біологічних дослідженнях, проте можливості його застосування для аналізу якості харчових продуктів є не до кінця з'ясованим [1,2,3].

Мета і методи дослідження. Застосування фізико-хімічних методів аналізу є безумовно значущим для майбутніх фахівців спеціальності «Харчові технології», тому метою дослідження є поглиблення

уявлення щодо можливості їх практичного застосування.

Сутність дослідження. Хроматографічний аналіз являє собою розділення складних сумішей на окремі компоненти, які зберігаються без зміни їх попередніх властивостей. Здійснюють його, пропускаючи багатокомпонентний розчин через колонку з шаром сорбенту. Різні сорбційні можливості компонентів суміші дозволяють здійснити їх розподілення по довжині колонки внаслідок багаторазового повторення сорбції, десорбції та інших процесів. Універсальність хроматографічного методу дозволяє застосовувати його для виділення, концентрування, очищення речовин, розділення компонентів, якісного та кількісного їх визначення.

Класифікація хроматографічних методів заснована на різних ознаках: за агрегатним станом суміші розрізняють газову, рідинну, газорідинну хроматографію; за механізмом розділення – адсорбційну, розподільчу, іонообмінну, осадову, окислювально-відновлювальну, адсорбційно-комплексують; за формою проведення хроматографічного процесу – колоночну, капілярну, площинну.

Хроматографічні методи ґрунтуються на вибіркового поглинанні (адсорбції) окремих компонентів суміші, яка аналізується, різними адсорбентами. Вони широко використовуються для розділення близьких за складом та властивостями неорганічних та органічних речовин, для концентрації окремих компонентів складних сумішей неорганічних та органічних сполук. Виділені компоненти визначають звичайними хімічними, фізичними та фізико-хімічними методами аналізу.

В залежності від мети проведення хроматографічного процесу розрізняють такі види хроматографії:

✓ *Аналітичну хроматографію*, призначену для визначення якісного та кількісного складу сумішей, що досліджуються;

✓ *Неаналітичну хроматографію* – метод визначення фізико-хімічних характеристик речовин при використанні хроматографічної апаратури і на основі параметрів хроматографічних зон;

✓ *Препаративну хроматографію*, яку використовують для виділення невеликих кількостей чистих компонентів в лабораторних умовах;

✓ *Промислову хроматографію*, що знаходить застосування при одержанні чистих речовин в значних кількостях.

Основні висновки. Можливості хроматографічного аналізу, зважаючи на широкий арсенал його методів та видів, не обмежуються розв'язанням суто «хімічних» задач, а можуть носити прикладний характер і знаходити застосування для вирішення різноманітних завдань, в тому числі, дослідження якості харчової продукції, напівфабрикатів, відходів виробництва тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк І.М., Колодязна В.С. Методи дослідження властивостей речовини та харчових продуктів / І.М. Василюк, В.С. Колодязна : навч. посібн. СПб.: СПбГУНІПТ, 2001. 165 с.

2. Пшенична Н.С. Формування професійних компетентностей

майбутніх учителів у процесі вивчення хімії : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 / Н.С.Пшенична; Інститут педагогіки НАПН України. Київ, 2019. 381 с.

3. Pshenychna N., Maksymov O. The development of the student's of Physics notions of enthalpy and entropy in the course of General Chemistry. *Science and education a new dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest. 2016. IV (41), Issue 86. P.34-37.

Ілона Неме

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук. керівник: **С. М. Хатунцева**,

д.пед.н., професор (БДПУ)

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ ПРИ ХІРУРГІЧНИХ ВТРУЧАННЯХ НА ОРГАНАХ ЧЕРЕВНОЇ ПОРОЖНИНИ

Актуальність. Після операцій на органах черевної порожнини виникають ускладнення з боку органів дихання, травлення, серцево-судинної й інших систем. Використання методів та засобів фізичної реабілітації сприяє відновленню функцій життєво-важливих систем організму, попереджає виникнення післяопераційних ускладнень, сприяє скорішому видужуванню та відновленню працездатності пацієнта.

Ступінь досліджуваності проблеми. Питання використання засобів фізичної реабілітації хворих при хірургічних втручаннях на органах черевної порожнини розглядали такі вчені як: І. Микула, Л. Вакуленко, М. Швед, Л. Левицька, В. Мурза, В. Мухін та інші.

Мета – обґрунтувати ефективність фізичної реабілітації хворих при хірургічних втручаннях на органах черевної порожнини.

Сутність дослідження. Вченими було закладено фундамент наукового обґрунтування впливу лікувальної фізичної культури, масажу на організм хворого після операцій, розроблено показання і протипоказання до застосування цих заходів. Але на сьогоднішній день питання фізичної реабілітації після операцій залишається відкритим, у зв'язку з новими технологіями, появою сучасного обладнання у сфері засобів реабілітації.

В організмі в хворого після операції змінюється діяльність органів кровообігу, знижується ударний і хвилинний обсяг серця, сповільнюється швидкість кровообігу, незважаючи на помірну тахікардію, що розвивається, зменшується маса циркулюючої крові, підвищується її в'язкість, порушується діяльність шлунково-кишкового тракту, характерна недостатність постачання тканин киснем – гіпоксія. Унаслідок гіпокінезії спостерігається знижена засвоюваність вітамінів. Наслідком цих порушень є погіршення процесів регенерації тканин, імунобіологічних властивостей організму [2, с. 26, 45].

Після виписки зі стаціонару хворі продовжують відновлення у поліклініках, санаторіях. Необхідно застосовувати наступні рухові режими: щадний, щадно-тренуючий та тренуючий. Застосування фізичної

реабілітації у передопераційний період можливе тільки при плановому проведенні оперативного втручання. Завданнями фізичної реабілітації є: підвищення психоемоційного тону; поліпшення функціонального стану серцево-судинної системи, органів дихання; діяльності шлунково-кишкового тракту. Для досягнення поставлених завдань необхідно дотримуватися наступних принципів: поступове збільшення навантажень та інтенсивності вправ протягом усього курсу лікування, системність та послідовність виконання вправ, дотримання циклічності в чергуванні вправ, застосування доступних вправ для кожного хворого [1, с. 115]. Обґрунтовано позитивний вплив масажу на хворого у післяопераційному періоді. Масаж надає тонізуючу дію на центральну і периферичну нервову, серцево-судинну систему. Дієтотерапія є важливою складовою частиною комплексної реабілітації хворих після оперативного втручання на органах черевної порожнини. Харчування в післяопераційному періоді будується виходячи з того, що в багатьох хворих розвивається дефіцит білка, вітамінів, тенденція до ацидозу, зневоднювання. Також важливим є застосування працетерапії з метою відновлення порушених функцій і працездатності хворих. З фізичної точки зору працетерапія відновлює м'язову силу і рухливість у суглобах, нормалізує кровообіг і трофіку тощо [1, с. 122].

Висновки. Таким чином, фізична реабілітація є ефективним засобом проти ускладнень, сприяє позитивній динаміці по відновленню здоров'я пацієнта й його поверненню до звичайного способу життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитриев А.Е., Маринченко А.Л. Лечебная физкультура при операциях на органах пищеварения. М., 1990. С. – 108-126.
2. Скрипніченко Д.Ф., Невідкладна хірургія черевної порожнини. К.: Здоров'я, 1986. С. 22–135.

Євгенія Примак

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук керівник: **Л. М. Томіч,**

к.мед.н., доцент (БДПУ)

ЗАСТОСУВАННЯ ІПОТЕРАПІЇ У ХВОРИХ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ

Актуальність проблеми. Дитячий церебральний параліч (ДЦП) відносять до числа досить поширених захворювань, що призводять до різного ступеня враженості дитячої інвалідності. В останні роки тенденції до зниження захворюваності не відзначається. Проблема відновлення порушених впливів у хворих на дитячий церебральний параліч не втрачає своєї актуальності.

На сьогодні не існує чіткої системи ліквідації даної патологічної домінанти центральної нервової системи, однак є безліч реабілітаційних програм, направлених на корекцію цього захворювання [3]. Це визначає

необхідність пошуку нових підходів та методів, направлених на оптимізацію відновлюваних впливів. Одним з інноваційних методів реабілітації осіб з обмеженими можливостями є іпотерапія.

Ступінь досліджуваності проблеми. У контексті даного питання вагомим є те, що існує значна кількість наукових і методичних праць, де розглядається дане питання сучасними дослідниками, Футер Д.С., Гофман І., Васильєва Н., Лукман Т., Парсонс Т., Сорокін П. та інші.

Мета та методи дослідження. Визначити вплив іпотерапії на організм осіб з церебральним паралічем, проаналізувати науково-методичні роботи та наукові дослідження в цій галузі знань.

Сутність дослідження. Дитячий церебральний параліч (ДЦП) є захворюванням головного мозку, яке виникає під впливом різних шкідливих умов внутрішньоутробного розвитку, при родах і в період новонародженості [2]. В центрі клінічної картини знаходяться рухові розлади, що супроводжуються порушеннями функцій інших аналізаторних систем, а також мови і психіки. Зараз проблема профілактики, лікування і соціальної допомоги цим хворим є однією з провідних в невропатології дитячого віку. У системі охорони здоров'я створена мережа спеціалізованих установ: відділення патології новонароджених, дитячі ясла-сади, санаторії, клінічні відділення, інтернати.

Іпотерапія є визнаним засобом реабілітації дітей хворих на ЦП, соматичними, психічними захворюваннями після травм. З найдавніших часів відомий благотворний вплив їзди на здоров'я людини і спілкування з кінями. У сучасній Європі іпотерапія почала розвиватися в останні 30-40 років: спочатку в Скандинавських країнах, потім у Німеччині, Франції, Голландії, Швейцарії, Великобританії, Польщі та ін. Центри з лікувальної їзди верхи почали відкриватися в багатьох країнах. В Україні застосування іпотерапії почалося з 1993 року в іпотерапевтичному центрі при Благодійному фонді Олени Петрусович в місті Києві. На даний момент активно функціонують кілька центрів, що використовують в комплексі реабілітації метод іпотерапії в Києві, Донецьку, Львові, Одесі, Хмельницькому, Харкові. На сьогодні в 45 країнах світу діють центри лікувальної їзди верхи (ЛІВ). Іпотерапія спирається на лікувально-профілактичний характер впливу верхової їзди, на організм людини здійснюється через нервово-гуморальний механізм і, підкоряється законам адаптації до фізичних навантажень і формування рухових навичок. Під впливом лікувально-профілактичних фізичних вправ в організмі відбувається активна перебудова функцій [1]. Температура тіла коня вище людської на 1,5 градуса. Рухи м'язів спини коня розігрівають і масажують спастичні м'язи ніг вершника, посилюючи кровообіг у кінцівках. Поліпшення кровообігу в цілому поліпшує кровопостачання мозку. Крім того, для нерухомого хворого дуже важливою є імітація рухів людини, що йде нормальним кроком, тому що тіло має свої компенсаторні механізми запам'ятовування отриманого досвіду. А кульшова область та нижні кінцівки при їзді на коні, що йде кроком, імітують ці складні тривимірні рухи.

Основні висновки. Отже, застосування методів іпотерапії, викликають позитивний вплив на організм людини, але мають вузьке розповсюдження на теренах України, що відповідно потребує більшого поширення.

В основі впливу на організм пацієнта, при застосуванні іпотерапії, є біомеханічний, психогенний та температурний механізми.

Подальші дослідження у даному напрямку є вельми перспективними і необхідними.

Вони мають бути пов'язані з розробкою та застосуванням найбільш ефективних корекційно-оздоровчих програм з використанням методу іпотерапії при патологіях нервової системи та опірно-рухового апарату хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айшервуд М. М. Повноцінне життя інваліда / М. М. Айшервуд // Пер. з англ. – М.: Педагогіка, 2001. – 167 с.
2. Бадалян Л. О. Детский церебральный паралич / Под. ред. Л.О. Бадалян, Л. Т. Журба, О. В. Тимонина. – Киев: Здоровье, 1988. – 226 с.
3. Петряшев І.О., Самойленко В.Б., Яковенко Н.П. Медична і соціальна реабілітація: підручник (ВНЗ І–ІІІ р. а.) 2018 – 23 с.

Євгенія Примак

студентка 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук керівник: **І. С. Расторгуєва**,

ст. викладач (БДПУ)

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПОСТАВИ

Актуальність теми. Найпоширенішими захворюваннями опорно-рухового апарату серед дітей та підлітків – є порушення постави та сколіоз. Кількість дітей з порушеннями постави варіює від 30% до 60%, а сколіоз вражає в середньому 10-15% дітей. За час навчання в початковій школі число хворих дітей збільшується в два рази, а перед закінченням школи порушення постави має вже кожен другий підліток.

При порушеннях постави погіршується функція дихання і кровообігу, ускладнюється діяльність печінки і кишечника, сповільнюються обмінні процеси, що призводить до зниження фізичної і розумової працездатності.

Ступінь досліджуваності проблеми. У контексті даного питання вагомим є те, що існує значна кількість наукових і методичних праць, де розглядається дане питання сучасними дослідниками Т.Я. Балаба, А.І. Казьмин

Мета та методи дослідження: Визначити вплив методів фізичної реабілітації при сколіозі у дітей та підлітків.

В роботі використано загальновідомі методи дослідження: теоретичний аналіз та обґрунтування даних спеціальної літератури, спостереження, ЛФК, масаж, гідротерапія, механотерапія, оздоровче плавання.

Сутність дослідження. Дефекти постави полягають у зміні положення тулуба, плечового поясу і тазу, голови, що викликає збільшення чи зменшення фізіологічних вигинів хребта. Хребет виконує основну опорну функцію. Хребет оглядають в сагітальній, горизонтальній і

фронтальній площинах, визначають форму лінії, утвореної остистими відростками хребців. Звертають увагу на симетричність лопаток та рівень плечей, стан трикутника талії, утвореного лінією талії і опущеною рукою. Нормальний хребет має фізіологічні вигини в сагітальній площині, анфас представляє пряму лінію. При патологічних станах хребта можливі викривлення як передне-задньому напрямку (кіфоз, лордоз), так і бічні (сколіоз) [1].

Тільки в 30% відбувається повна компенсація викривлення самостійно. При розвинутому сколіозі виявляють значні структурні зміни в ділянці хребта, тазу і навіть черепа. А також це приводить не тільки до деформації постави, але й до порушення роботи органів грудної клітки, насамперед легень, а в особливо тяжких випадках, також і серця. Хворі зі значним сколіозом, як правило, не доживають до 40 років.

Аналізуючи наукову літературу та публікації, було виявлено, що у профілактиці захворювань опорно-рухового апарату головним діючим чинником є фізичні вправи. Головне це доцільність використання фізичних вправ [2]. При виявленні у обстежуваних відхилень в порушенні постави необхідно впроваджувати на заняттях фізичної культури різні методики та вводити в школі додаткові години з предмету фізичного виховання. Раннє комплексне лікування дозволяє зберегти працездатність, попередити інвалідність. Навіть при наявності схильності організму до захворювань хребта їх можна уникнути, якщо розробити навички правильної осанки і виконувати вправи, направлені на гармонійний розвиток опорно-рухового апарату [3]. Одним із головних методів лікування неправильної осанки і захворювань є лікувальна фізична культура. Але ніяке лікування не може бути ефективним без усунення причини захворювання, і всі профілактичні заходи необхідно виконувати під час лікування.

При порушеннях постави і сколіозі особливого значення набуває плавання, що поєднує загартовуючу дію водного середовища з оптимальним фізичним навантаженням на опорно-руховий апарат. Використано різні вправи та ігри у воді з метою досягнення ефективного розвантаження хребта і м'язів тулуба від дії статичних гравітаційних сил. Доведено ефективність коригуючих занять з використанням різного роду підтримки і допоміжних засобів, котрі збільшують плавучість..

Основні висновки. Отже, на основі аналізу спеціальної літератури та узагальнення сучасного досвіду фізичної реабілітації дітей з порушенням постави, дозволили з'ясувати, що позитивний результат реабілітації при патологічних станах хребта, в цілому, залежить від використання широкого арсеналу різноманітних засобів і методів. Не менш важливою для хворих цієї категорії є програма реабілітації розроблена відповідно до особливостей вигинів хребта, що включає в себе: ЛФК, лікувальний масаж, фізіотерапевтичні та психотерапевтичні процедури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрианов В.Л. Заболевания и повреждения позвоночника у детей и подростков / В.Л. Андрианов, Г.А. Багров. — Л.: Медицина, 1985. — 246 с.
2. Белая Н.А. Лечебная физкультура и массаж / Н.А. Белая. — М.:

Советский спорт, 2004. — 176 с.

3. Кашуба В. А. Коррекция нарушений осанки школьников в процессе АФВ / В. А. Кашуба, Зияд Хмаид Ахмад Насраллах. — К.: Наук. світ, 2008. — 223 с

Олексій Тарасенко

студент 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту та здоров'я людини

Наук керівник: **Л. М. Томіч,**

к.мед.н., доцент (БДПУ)

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ ВІДКРИТИХ ВТРУЧАННЯХ НА СЕРЦІ

Актуальність проблеми. Останнім часом в країні та всьому світі збільшуються відсоток захворювання серцево-судинної системи. Причин дуже багато, одна з найголовніших це – технологічний та промисловий розвиток. Технологічний розвиток змушує дітей та підлітків більшість часу проводити у віртуальному світі, та значно зменшує їх рухову активність, що негативно відображається на всьому організмі. Теж саме стосується і дорослих. Від поганого навколишнього середовища також виникають різні захворювання, найчастіше серед яких хвороби серцево-судинної системи.

В останні десятиліття зростання смертності від серцево-судинних захворювань в значній мірі зменшився завдяки розвитку кардіохірургії. Операції на серці виконуються при пораненнях серця і кровоносних судин, набутих і вроджених вадах серця, ішемічної хвороби, анеризмі, порушеннях серцевого ритму. Після хірургічного втручання дуже часто виникають післяопераційні ускладнення такі як – пролежні, атрофія м'язів, погіршення функціонування серцевої та дихальної системи, та організму в цілому. Для боротьби з після-операційними ускладненнями хворим призначають фізичну реабілітацію, яка направлена на їх усунення та профілактику.

Ступінь досліджуваності проблеми. У контексті даного питання вагомим є те, що існує значна кількість наукових і методичних праць, де розглядається дане питання сучасними дослідниками [1, 2].

Мета та методи дослідження. Обґрунтувати застосування фізичної реабілітації при оперативному втручанні на серці та розробити оптимальну програму фізичної реабілітації для кардіо-хворих після хірургічного втручання.

Сутність дослідження. Існує декілька видів оперативних втручань при хворобах серцево-судинної системи: Аортокоронарне шунтування – хірургічна операція, в основі якої лежить відновлення нормального припливу крові до серцевого м'яза за допомогою шунтів шляхом створення обхідних шляхів від аорти до коронарних артерій в обхід ураженої (звуженого) ділянки судин, що живлять серце. Стентування коронарних артерій – швидка, малотравматична і відносно безпечна альтернатива методу коронарного шунтування, спрямована на відновлення просвітів в «забитих» артеріях і лікування серцево-судинних хвороб різного ступеня тяжкості. Протезування аортального клапана – це відкрита

операція, основним завданням якої – це видалення хворого клапана і заміна його на раніше узгоджений механічний або біологічний. Кожне з вище перерахованих видів оперативних втручань на серці має показання та протипоказання, тому перш ніж призначите певний вид операції, хворий проходить медичне обстеження [1].

Фізична реабілітація – це система засобів, спрямована на відновлення організму людини, а також використовується для профілактики захворювань та лікування захворювань в клінічній медицині. Основна мета-це відновити організм до початкового стану. Правильно підібрані засоби фізичної реабілітації позитивно впливають на організм та працездатність в цілому. Підбирають засоби в залежності від захворювання, статі, віку, фізичної підготовленості та особливостей організму [2]. Сувороліжковий режим призначають у перші години після операції. Завдання засобів фізичної реабілітації направлені на усунення та профілактику післяопераційних ускладнень. Ліжковий режим орієнтовно триває 1-2 доби. Завдання засобів фізичної реабілітації направлені на нормалізацію діяльності організму після оперативного втручання. Палатний режим триває з 3-4-ї до 7-10-ї доби після операції. Завдання засобів фізичної реабілітації направлені на покращення діяльності організму, загального укріплення та покращення пристосувальних можливостей. Вільний режим при гладкому, тобто без ускладнень, перебігу післяопераційного періоду триває від 8-11-ї доби після операції до виписування. Завдання засобів фізичної реабілітації спрямоване на удосконалення діяльності систем організму, покращення працездатності та підготовки до виписки.

Основні висновки. Отже, з'ясовано, що методи та засоби фізичної реабілітації на різних етапах мають різний вплив та характер дії на організм. Завдання засобів фізичної реабілітації спрямоване на удосконалення діяльності систем організму, покращення працездатності та підготовки до виписки. Запропоновано програму фізичної реабілітації, що підібрана максимально оптимально для всіх видів оперативних втручань та з максимально доступними засобами фізичної реабілітації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г.А. Лечебная физкультура при заболеваниях сердечно-сосудистой системы / Г.А. Апанасенко, В.В. Волков, Р.Г. Науменко — Киев: Здоров'я, 1987. — 120 с.
2. Дзяк В.Н. Медична реабілітація хворих серцево-судинними захворюваннями / В.Н. Дзяк, І.І. Крижанівська – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Здоров'я, 2010. – 267 с.

Діана Флінта,
студентка 2 курсу
факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти
Наук. керівник: **В. В. Гнатюк,**
к. біол. н., доцент (БДПУ)

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМБІНАТУ ІМЕНІ ІЛЛІЧА

Актуальність. Визначається формуванням комплексного підходу в питанні зниження негативного впливу «Маріупольського металургійного комбінату» на навколишнє природне середовище.

Ступінь досліджуваності проблеми. Полягає у внесенні змін в існуючі технологічні схеми ряду підрозділів заводу «Ілліча», що дозволяють знизити кількість забруднень і впровадити ресурсозберігаючі технології, а також оптимізації діючих методик поводження з відходами.

Мета і методи дослідження. Проаналізувати ступінь впливу роботи підприємства на розвиток екологічних проблем регіону.

Сутність дослідження. Одним із найбільших забруднювачів біосфери в багатьох країнах світу є металургійний комплекс. В Україні його розвиток зумовив різке загострення екологічної ситуації в трьох районах – Донбасі, Придніпров'ї та Приазов'ї. Комбінат експортує свою продукцію в понад 50 країн світу. Виробляє гарячекатаний і холоднокатаний сталевий лист широкого сортаменту, у тому числі для суднобудування, труби (нафтопровідні, бурильні, газо- та водопровідні). Єдине підприємство України, яке виробляє оцинкований лист та автомобільні балони для скраплених газів.

На підприємства чорної металургії припадає близько 15% всіх промислових викидів в атмосферу пилу, 8-10% – викидів діоксиду сірки, 10-15% – загального обсягу споживання води. До цього слід додати величезну кількість твердих відходів (шлаків, шламів тощо). Наприклад, навколо металургійних комбінатів м. Маріуполя розташовано багато сховищ металургійних шлаків. На території міста знаходяться дев'ять гідротехнічних споруд, на які впливають металургійні шлаки.

Скрізь, де є металургійні шлаки, у водоймах накопичуються води з надзвичайно високою концентрацією сульфідів, які іноді прориваються в струмки і річки, в результаті штучних паводків, що призводить до сильного забруднення та виникнення техногенних аварій. Кисень у воді витрачається на окислення сульфідів, вміст кисню в даних сульфідних водоймах стає рівним нулю і це призводить до загибелі біоти.

Полігони для зберігання металургійних шлаків комбінату імені Ілліча м. Маріуполь, розташовані поблизу річки Кальчик. Річки та озера, які протікають поблизу шлакосховищ, забруднені і перетворені в сховища із забрудненою водою, в якій концентрація сульфідів досягає 1 г/л. Хоча поблизу річки Кальчик і розташовані захисні дамби, однак при аварійних проривах часто відбувається потрапляння забруднених вод у річку Кальчик, що призводить до загибелі живих істот.

В Маріуполі неодноразово фіксують критично високу концентрацію шкідливих речовин у повітрі. На початку 2018 року кількість пилу

перевищувала норму майже в 7 разів. Найбільшої шкоди людям завдає пил дрібної і великої фракції. Загальна кількість викидів пилу в атмосферу є найвищою. Він потрапляє в повітря через труби заводу.

Щоб виправити ситуацію потрібно як найшвидше ввести нові стандарти для промисловості, примусово установити фільтри для затримання дрібних часток, модернізувати застаріле обладнання і повністю перейти на нові екологічні енергозберігаючі технології.

Основні висновки. Отже, Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча є найбільшим підприємством Приазов'я та Донецької області, одне з найбільших металургійних підприємств на тенах СНД. В Україні розвиток підприємства зумовив різке загострення екологічної ситуації в трьох районах – Донбасі, Придніпров'ї та Приазов'ї, але якщо Україна приєднається до економічних процесів переходу до низької вуглецевої економіки, які зараз розпочинаються в Європейському Союзі, то за 15-20 років ми зможемо значно покращити стан довкілля та умови свого життя. Людина повинна зрозуміти, що вона є частиною природи. Тому знищуючи природу, вона знищує і саму себе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мазур, В.Л. Потенциал и проблемы ГМК Украины // Нові матеріали та технології в металургії та машинобудуванні. 2008. – №1. – С. 144–147.
2. Екологія металургії : веб-сайт. URL: <http://b2blogger.com/pressroom/metallurgy/5371.html> .
3. Юсфин Ю. С. Промышленность и окружающая среда : учебник для вузов / Ю. С. Юсфин, Л. И. Леонтьев, П. И. Черноусов. – М.: НКЦ «Академкнига», 2002. – 469 с.
4. Екологія і ресурсосбереження в чорній металургії : веб-сайт. URL: http://www.zdc.ru/zdc/articles/articles_14.html .

Максим Яренчук,

студент II курсу

Бердянського економіко-гуманітарного коледжу
Бердянського державного педагогічного університету

Науковий керівник: **І.І. Хіврич,**

викладач фізичного виховання (БЕГК БДПУ)

ФАКТОРИ, ЩО СПРИЯЮТЬ ФОРМУВАННЮ ЗДОРОВОМУ СПОСОБУ ЖИТТЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність. У сучасних умовах зниження духовного потенціалу та здоров'я молоді, особливо підлітків, стає відчутною реальністю, постає необхідність формування їхніх духовних потреб, здорових звичок, фізичного загартування, в цілому здорового способу життя (ЗСЖ) – одного з пріоритетних напрямів діяльності сучасної освіти України

Мета дослідження. Теоретично визначити фактори, що сприяють формуванню ЗСЖ у студентської молоді коледжу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Реалізації мети ефективно сприяють, як показало опитування студентів і наші педагогічні

спостереження:

- життєвий уклад сім'ї;
- організація побуту в гуртожитку (для тих, хто живе в гуртожитку);
- наукова організація освітнього процесу в закладі освіти (для студентів);
- система наукової організації праці на виробництві, до роботи на якому передувала тривала підготовка студентів;
- мотивація студентів до процесу залучення до ЗСЖ.

Сутність дослідження. У сім'ї створюються умови і виховуються звички дотримання оптимального режиму дня, раціонального харчування, відмови від шкідливих звичок, особистої гігієни. Вирішальне значення тут має участь в цьому процесі батьків, їх знання в області валеології, воля, впевненість і, головне, їх позитивний приклад.

Дотримання здорового способу життя студентами, які проживають в гуртожитку, багато в чому залежить від побутових умов, створених в них адміністрацією закладу освіти, гуртожитків, органами самоврядування, строгості правил внутрішнього розпорядку, виконання цих правил студентами. Однак вирішальним фактором є поведінка самих студентів, їх внутрішня дисципліна, волевільність.

Наукова організація освітнього процесу в закладі освіти і дотримання його основних положень досить результативно формують навички раціональної праці, після робочого відновлення, раціонального харчування, відмови від шкідливих звичок.

Наукова організація праці на виробництві, до роботи на якому готуються студенти, сприяє формуванню навичок праці та відпочинку, використання виробничої гімнастики, після робочого відновлення, професійно-прикладної фізичної підготовки.

Численні наукові дослідження і практичний досвід свідчать, що найбільш дієвим фактором, що сприяє формуванню ЗСЖ студентів, є заняття фізичною культурою і спортом.

Аналіз показує, що буквально всі компоненти ЗСЖ в тій чи іншій мірі формуються в процесі занять фізичною культурою і спортом.

В ході фізичних тренувань попутно здобуваються знання, вміння, навички раціонального відпочинку, загартовування організму, прищеплюються навички особистої гігієни.

Висновок. Отже, вся ця робота, повинна проводитися під контролем лікарів і викладачів. Це гарантує її успіх. Підсумком її повинна бути сформована переконаність в доцільності зміцнення і збереження здоров'я. Вона служить основним побудником до використання компонентів ЗСЖ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гребенчук М. Самоорганизация здорового образа жизни студентов. *Актуальные проблемы здорового образа жизни в современном обществе: Материалы Междунар. науч.-практ. конференции*: БГАФК, 2003. С. 325-326.

2. Канішевський С.М. Педагогічне керівництво процесом фізичного самовдосконалення. *Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів: здобутки, проблеми та шляхи їхнього вирішення у контексті Болонської декларації]*, (2-3 лютого

, 2007 р) /М-во освіти і науки України, Національний університет „Києво-Могилянська академія”. Київ, 2007. С. 155-158.

3. Човнюк Ю. Збірник наук. статей III Міжнародної науково-практичної конференції “Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи”. Дрогобич: Коло, 2005. С.463-468.

Артем Яшан,

студент 4 курсу

факультету фізичної культури, спорту і здоров'я людини,
масажист Центру хребта «Eurospine»

Наук. керівник: **В. М. Осіпов,**

к.н.фіз.вих.та спорту, доцент (БДПУ)

РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ МАСАЖ ПРИ МІОФАСЦІАЛЬНИХ БОЛЬОВИХ СИНДРОМАХ

Актуальність теми. При всьому різноманітті та безсумнівній цінності різних методик масажу необхідно відзначити відсутність системного підходу в діагностиці та лікуванні міофасціальних дисфункцій в практиці масажиста. Традиційно масаж, як мануальний вплив на тіло, застосовується, найчастіше, в місцях локалізації болю, що не завжди призводить до позитивного результату. Оскільки, масажисти найчастіше в своїй практиці, покладаються лише на інтуїтивний та емпіричний підходи планування масажної процедури. Цей факт, в більшості випадків не вирішує головної проблеми – пошуку причини больових відчуттів і унеможливорює визначення критеріїв оцінки ефективності курсу масажу.

Ступінь досліджуваності проблеми. Масаж є найдавнішим методом лікування руками. Безліч лікарів різних національностей, епох і культур сприяли еволюції цього лікувального методу. Серед них такі відомі імена як Гіппократ, Гален, Авіценна, Цельс. У Давній Русі лікувальний масаж використовували знахарі та костоправи при лікуванні травм, переломів кісток, вивихів та забоїв. Однак наукове вивчення масажу в Європі почалося тільки в 70-х роках дев'ятнадцятого століття. Насьогодні, техніка та методологія класичної системи масажу, розроблена вітчизняними вченими-лікарями, наразі є найбільш науково-обґрунтованою і методично закінченою. Батьком класичної системи масажу можна назвати професора І.В.Заблудовського. Патріархом у сфері спортивного масажу є професор І.М.Саркізов-Серазіні. А засновником лікувального масажу можна по праву вважати О.Ф.Вербова, який став основоположником методик лікувального масажу [2].

Мета і методи дослідження. Мета роботи – розглянути причини міофасціального болю в різних ділянках тіла та особливості планування методики реабілітаційного масажу для ефективного їх усунення.

Сутність дослідження. Перш ніж розпочати процедуру масажу необхідно виявити причину больового синдрому та проаналізувати користь і вплив на неї масажу. Біль з яким приходить пацієнт має різну причину: механічну, емоційну або метаболічну, але відчуття локалізації болю будуть абсолютно однакові. Масаж, в першу чергу, добре впливає на механічний

біль, причиною якого є ураження соматичної нервової системи, коли порушується нормальна іннервація м'яза і виникає його гіпотонія і гіпорексія. Тому інтенсивність такого болю буде залежати від положення тіла пацієнта: стоячи, сидячи або лежачи. У таких випадках боліти будуть перевантажені спазмовані м'язи, які щось компенсують. Щоб зняти спазм треба знайти той регіон тіла, який цей спазм провокує, для цього необхідно застосувати візуальну діагностику, яка дозволяє порівняти нормальний стереотип з поточним положенням тіла пацієнта та виявити слабкі проблемні м'язи. М'яз може бути гіпотонічним з таких причин: 1) на периферичному рівні (причина сам м'яз), м'яз уражений тригерними точками, фасціальним вкороченням або є нестабільність місць його прикріплення, що визначається методом пальпації; 2) на сегментарному рівні ураження, нерв може бути здавлений у будь-якому регіоні тіла, наприклад щоб пройшов біль у шиї, треба відновити роботу м'язів стопи і т.д. Щоб знайти проблемний регіон необхідно визначити положення тіла, яке провокує біль: стоячи на одній або обох ногах чи сидячи; 3) на центральному рівні, треба відновити роботу м'язово-фасціальних ланцюгів, як єдину систему напруження і натягу кістково-м'язових ділянок тіла [1].

У разі емоційних, меридіональних або біохімічних причин болю ураженою може бути вегетативна нервова система (ВНС), як результат дисфункції внутрішніх органів, оскільки там знаходиться її рецепторний апарат. При активізації ВНС подразнення м'язів здійснюється саме від внутрішніх органів, тобто включаються вісцеромоторні рефлексі, коли біль у м'язах є причиною активізації симпатичної або парасимпатичної частини ВНС [3]. У таких випадках механічний масаж неефективний, пацієнту необхідно пройти повноцінне обстеження та лікування у лікаря, а масажист лише забезпечує підтримуючу терапію за допомогою роботи на нейро-судинних та нейро-лімфатичних точках. Оскільки у кожного м'яза і внутрішнього органа є свої рефлексі, що регулюють роботу скелетних м'язів, коли можна поліпшити лімфообіг, кровопостачання і зняти емоційний стрес, що пов'язано з конкретним м'язом і з конкретним органом.

Основні висновки. Використання запропонованого терапевтичного алгоритму в роботі масажиста значно підвищить ефективність та результативність сеансів масажу при міофасціальних болях та дасть можливість створювати індивідуально орієнтовані програми фізичної реабілітації хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва Л.Ф. Прикладная кинезиология. Искусство восстановления здоровья. Одесса: УАПК, 2018. 156 с.
2. Осіпов В.М. Внесок І.В. Заблудовського, О.Ф. Вербова та І.М. Саркізова-Серазіні в розвиток і становлення класичної системи масажу. Актуальні питання сучасного масажу. Харків: ХДАФК, 2019. С.41-47.
3. Осіпов В.М. Роль вегетативної нервової системи та примітивних рефлексів у розвитку хронічного міофасціального больового синдрому. Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді. Бердянськ: ФОП Ткачук О.В., 2019. С. 145-148.

ДЛЯ НОТАТОК

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

УДК 37.01(06)
ББК 74я5

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

З 41 Збірник тез наукових доповідей студентів Бердянського державного педагогічного університету на Днях науки 14 травня 2020 року. – Том 3. Природничі науки. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – 275 с.

Головний редактор – Богданов Ігор Тимофійович – д.пед.н., проф., ректор Бердянського державного педагогічного університету.

Відповідальний редактор – Ліпич Вікторія Миколаївна – к.філол.н., доц., проректор з науково-педагогічної роботи Бердянського державного педагогічного університету.

*Відповідальність за зміст та літературне редагування тез доповідей несуть **автори** та їх **наукові керівники**.*

Технічний редактор та комп'ютерна верстка –
Анжеліка Шульженко.

Адреса редакції:
71100 м. Бердянськ, Запорізька обл., вул. Шмідта, 4.

Підписано до друку 10.05.2020 р. Формат 60х84 1/16. Папір офс.
Друк. офс. Умовних друкарських аркушів 17,8
Тираж 300 прим. Замовл. № 247.